

≡ Feriduddin Muhammed Attar ≡

GOVOR PTICA

(*Mantiq al-tayr*)

Feriduddin Muhammed Attar
Govor ptica (Mantiq al-tayr)

Izdavač:
Kulturni centar
ambasade I. R. Iran u BiH

Za izdavača:
Abbas Ariazand

Tehnički urednik:
Ahmed Zildžić

Prijevod:
Ahmed Ananda

Likovno oblikovanje i DTP:
Tarik Jesenković

Štampa:
Sabah – print, Sarajevo

Tiraž: 1.000 primjeraka

Sarajevo, novembar 2003./ramazan 1424. h.g.

Feriduddin Muhammed Attar

GOVOR PTICA
(Mantiq al-tayr)

KULTURNI CENTAR I. R. IRAN
Sarajevo, 2003. godine

U ime Boga, Samilosnog, Milostivog!

SADRŽAJ

RIJEČ IZDAVAČA	11	POGLAVLJE II.....	37
UVOD	13	Pupavac otvara skup govorom o Simurgu.....	37
		Početak priče o Simurgu	40
GOVOR PTICA	17	POGLAVLJE III	42
UVOD	19	Izgovor slavuja.....	42
POGLAVLJE I	31	Odgovor pupavca	43
Okupljanje ptica.....	31	Priča o dervišu i princezi	44
Obraćanje pupavcu	31	POGLAVLJE IV	46
Obraćanje zebi.....	31	Izgovor papagaja	46
Obraćanje papigi.....	32	Odgovor pupavca	47
Obraćanje jarebici.....	32	Priča o Hidru	47
Obraćanje sokolu.....	33	POGLAVLJE V.....	48
Obraćanje prepelici.....	33	Izgovor pauna	48
Obraćanje slavuju	34	Odgovor pupavca	49
Obraćanje paunu	34	Priča o Ademu, a.s.....	49
Obraćanje fazanu.....	34	POGLAVLJE VI.....	51
Obraćanje golubu	35	Izgovor patka	51
Obraćanje grlici.....	35	Odgovor pupavca	52
Obraćanje jastrebu	36		
Obraćanje zlatnoj zebi.....	36		

POGLAVLJE VII.....53	Odgovor pupavca77
Izgovor jarebice.....53	Priča o šejh - San'anu i njegovoj
Odgovor pupavca54	ljubavi prema hrišćanki79
Sulejmanov prsten.....54	Začuđenost šejhiovih sljedbenika
	njegovim postupkom i povratak u
POGLAVLJE VIII.....56	Mekku93
Izgovor Hume.....56	
Odgovor pupavca57	POGLAVLJE XV 103
Mahmud i derviš.....57	Ptice kreću na put, odabiraju
	vodiča 103
POGLAVLJE IX.....59	Ptice se plaše beskrajne praznine
Izgovor jastreba.....59	puta 104
Odgovor pupavca60	Priča o Bajezidu Bistamiju 105
Sultan i njegov rob.....60	
	POGLAVLJE XVI..... 107
POGLAVLJE X.....62	Ptice mole pupavca da im otkloni
Izgovor zdrala.....62	sumnje 107
Odgovor pupavca62	Savjet i utjeha pupavca 108
Derviš i more63	
	POGLAVLJE XVII 109
POGLAVLJE XI.....65	Pupavac govori
Izgovor sove65	o Sulejmanu, a.s. 109
Odgovor pupavca65	Priča o sultanu Mahmudu i dječaku
Škrtač koji se pretvorio u miša66	ribolovcu..... 110
	Ubica koji je ušao u raj 112
POGLAVLJE XII.....67	Priča o sultanu Mahmudu
Izgovor vrapca67	i drvosječi 113
Odgovor pupavca68	
Jakubov san68	POGLAVLJE XVIII 116
	Prigovor ptice kukavice..... 116
POGLAVLJE XIII.....70	Odgovor pupavca 116
Prigovori ostalih ptica70	Šejh Harekani u Nišaburu 118
Odgovor pupavca71	Priča o nagom divaniji 120
Vladar i ogledala72	Priča o Rabiji 121
Priča o Zulkarneju74	Divanija u nevolji 122
Priča o sultanu Mahmudu i patnjama	
Ajaza75	POGLAVLJE XIX..... 123
	Griješna ptica se žali pupavcu 123
POGLAVLJE XIV.....77	Odgovor pupavca 123
Ptice dalje pitaju o putu.....77	Beskrajna milost Allahova 124

Džebrail i nevjernik..... 124	Odgovor pupavca 151
Derviš koji je htio dobiti nešto	Sultan koji je sazidao
džabaluka..... 125	sjajnu palaču..... 152
Uzvišeni izgrdio Musaa a.s..... 126	Trgovac priredio zabavu 153
Griješnik koji je ušao u raj 127	Pauk 154
Meleki su ljubomorni na čovjeka. 129	Derviš pustinjak i lualica 156
	Nagledati se svijeta..... 156
	Alegorija..... 157
POGLAVLJE XX 131	
Prigovor neodlučne ptice..... 131	POGLAVLJE XXV 158
Odgovor pupavca 131	Ptica koja ne može ostaviti
Priča o Šibliju 132	Voljenog..... 158
Dva derviša na sudu..... 133	Odgovor pupavca 159
Siromah se zaljubio u sultana 134	Trgovac koji je prodao omiljenu
	robinju 160
POGLAVLJE XXI..... 136	Priča o Šibliju 161
Ptica koja se požalila na svoj nefis. 136	Sultan i lovački pas..... 162
Odgovor pupavca 136	Smrt Haladžova..... 163
Grobar 137	Šejh Džunejd i šehadet
Priča o Abbasi..... 138	njegova sina 164
Sultan pita derviša 139	
Dvije lisice 140	POGLAVLJE XXVI..... 165
	Ptica koja se plaši smrti 165
POGLAVLJE XXII 141	Odgovor pupavca 165
Ptica koja se žalila na ponos..... 141	Feniks..... 166
Odgovor pupavca 141	Ožalošćeni sin 168
Prigovor mladića na šejtana 142	Svirac naja na samrti..... 168
Malik Dinar 142	Isa i stari krčag..... 169
Bogati hodža i derviš 144	Sokratova smrt..... 171
Pokajanje na samrti 145	
POGLAVLJE XXIII..... 146	POGLAVLJE XXVII 172
Ptica zaljubljena u zlato..... 146	Ptica koja se žalila na lošu sreću... 172
Odgovor pupavca 146	Odgovor pupavca 173
Mladi murid i šejh 148	Čovjek koji nije htio piti šerbe..... 173
Rabija i dva zrna srebra 149	Zahvalni rob..... 174
Pustinjak koga je opčinila ptičja	Priča o jednom sufiји 175
pjesma 150	Starica i šejh Ebu Said..... 175
	Šejh Džunejd o sreći i radosti 176
POGLAVLJE XXIV..... 151	Šišmiš u potrazi za suncem 177
Hvalisava ptica 151	

POGLAVLJE XXVIII.....	179	POGLAVLJE XXXII.....	202
Ptica koja je prihvatila		Ptica koja je pitala o odvažnosti ...	202
pupavca za vođu	179	Odgovor pupavca	202
Odgovor pupavca	179	Derviš koji je zavidio Amidovim	
Sultan koji se zaustavio		robovima.....	203
ispred kapije zatvora	180	Neka luda traži sklonište.....	204
Ukkafov potomak usnio		Siromah, bogataš i magarac	205
Tirmiziju i Bajezida	182	Suša u Egiptu	206
Smrt šejha Harakanija	183	Derviš prevaren gradom.....	206
Rob i odora časti	183	Al-Vasiti i jevrejsko groblje	207
POGLAVLJE XXIX.....	185	POGLAVLJE XXXIII.....	209
Ptica koja je pitala o čistoći	185	Ptica koja je tvrdila da živi	
Odgovor pupavca	185	samo za Simurga	209
Priča	186	Odgovor pupavca	210
Šejh Harakani i patlidžan.....	187	Snoviđenje Bajezida	210
Zun-Nun u pustinji	188	Zaljubljeni derviš.....	211
 		Sultan Mahmud u hamamu	212
POGLAVLJE XXX.....	190	Dvije vodonoše.....	214
Ptica koja gori od čežnje		 	
za istinom	190	POGLAVLJE XXXIV.....	216
Odgovor pupavca	190	Ptica koja je zadovoljna svojim	
Starica koja je htjela		stanjem.....	216
kupiti Jusufa	191	Odgovor pupavca	216
Siromaštvo Ibrahima		Šejh Ebu Bekr iz Nišabura	218
Edhema	192	Šejtanova tajna	219
Šejh Ahmed Gauri i princ		Priča	219
Sandžar	193	Priča o šejhu i psu.....	220
Svijet u očima lude.....	194	Pustinjak zaljubljen u svoju	
 		bradu.....	221
POGLAVLJE XXXI.....	195	Dugobradi koji se utopio.....	222
Ptica koja je pitala o pravdi		Derviš koji pere svoju odjeću.....	223
i odanosti	195	 	
Odgovor pupavca	195	POGLAVLJE XXXV.....	224
Ahmed Hanbel i siromah	196	Ptica koja je tražila pomoć	
Indijski radža	196	i savjet.....	224
Nevjerni musliman i pošteni		Odgovor pupavca	224
nevjernik.....	198	Derviš u planini.....	225
Jusuf i njegova braća	200	Ašik koji je plakao na samrti	225
		Smireni sufija	226

Dvije pijandure.....	227	Čovjek koji se okamenio u Kini....	250
Mladić koji je vidio falinku u oku		Priča o šejhu Ebu Said Mehneu....	251
voljene	227	Sultan Mahmud i čistač ulica	252
Žandar i pijanica	228	Rabija i hodža	253
POGLAVLJE XXXVI.....	229	POGLAVLJE XXXIX.....	254
Ptica koja nije znala šta da traži od		Druga dolina – dolina ljubavi	254
Simurga	229	Zaljubljeni hodža	256
Odgovor pupavca	229	Lejla i Medžnun	257
Molitva Ebu Ali Rudbara	230	Fukara se zaljubila u sultana.....	258
Uzvišeni Gospodar		Arapin u Perziji	261
govori Davudu.....	231	Mladić koji je želio da ubije	
Mahmud i Ajaz.....	232	voljenu.....	262
Rabijina molitva	233	Ibrahim a.s. i melek smrti	263
Uzvišeni Allah govori Davudu.....	234	 	
Sultan Mahmud u Sumenatu.....	234	POGLAVLJE XL.....	265
Mahmudova pobjeda		Treća dolina – dolina spoznaje,	
nad indijskom vojskom	236	razumijevanja tajni	265
 		Usnuli ašik.....	267
POGLAVLJE XXXVII.....	238	Zaljubljeni stražar.....	268
Ptica pita kakav dar da odnese		Abbaseh i učenjak.....	268
Simurgu.....	238	Sultan Mahmud i derviš.....	269
Odgovor pupavca	238	 	
Jusuf i Zulejha	239	POGLAVLJE XLI.....	271
Ašici na dženazi	240	Četvrta dolina – dolina	
Odani rob	240	nevezanosti i smiraja.....	271
Šejh Ebu Ali Tusi.....	241	Mladić koji je upao u rupu	273
Zahtjev upućen		Još jedna priča o Jusufu	
Muhammedu a.s.....	242	Hamedaniju.....	274
 		Znaci zodijaka iscrtni na pijesku	275
POGLAVLJE XXXVIII.....	244	Spoznaja ojađenog derviša	276
Ptice pitaju o dužini putovanja....	244	Muha u košnici.....	277
Odgovor pupavca	244	Derviš koji se zaljubio	
Pojašnjenje sedam dolina puta	244	u kćer trgovca psima.....	278
Prva dolina – dolina traganja.....	245	Jadikovka Attara.....	279
Stvaranje Adema a.s. i odbijanje		Šejh grdi murida	279
šejtana da mu učini sedždu.....	246	 	
Šibli na samrti.....	248	POGLAVLJE XLII.....	280
Medžnun	249	Peta dolina – dolina jedinstva.....	280
Jusuf Hamedani.....	249	Svijet je izgračka od voska	281

Šejh Ebu Ali i stara žena.....	281	Sufija koji je mislio da je napustio svijet.....	301
Molitva Lukmana Serhasije.....	283	Derviš koji se zaljubio u princa	302
Zaljubljeni mladić spašava svoju voljenu.....	284	Pitanje murida šejhu	308
Još jedna priča o Mahmudu i Ajazu.....	284	POGLAVLJE XLV	310
POGLAVLJE XLIII	287	Putovanje.....	310
Šesta dolina – dolina začuđenosti	287	Ptice koje stigoše na kraj puta.....	311
Princeza zaljubljena u svog roba.....	288	Glasnik tjera ptice ispred Simurgovih vrata.....	313
Sufija i ozlojađena majka	293	Priča	314
Čovjek koji je izgubio ključ.....	294	Jusufova braća čitaju o vlastitoj izdaji.....	315
Starost šejha Nasrabada	295	Ptice otkrivaju Simurga	316
Murid sanja svoga šejha	296	Haladžev pepeo.....	318
POGLAVLJE XLIV	297	Sultan koji je voljenog osudio na smrt.....	320
Sedma dolina – dolina siromaštva i iščeznuća	297	ZAKLJUČNI GOVOR	
Govor ašika	298	ŠEJHA ATTARA	330
Savjet Nasiruddina	299	RJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI.....	332
Crni leptiri i plamen svijeće.....	300		

RIJEČ IZDAVAČA

ŠEJH FERIDUDDIN ATTAR NIŠABURI predstavlja istinskog velikana književnosti i mudrosti islamskog svijeta, kao i sveopšte povijesti ljudske kulture. Na ovim prostorima Attaru se poklanjala izvjesna pažnja, pa tako u prijevodu na bosanski jezik imamo njegovo čuveno djelo *Pend-nama* (Knjiga savjeta i uputa). Knjiga *Mantiq al-tayr* je najpoznatije djelo ovog pjesnika i mudraca u kojem na veoma dopadljiv i alegoričan način izlaže etičke, vjerske i socijalne vrijednosti. S obzirom na njegovu veličinu i značaj, Attara ne možemo obujmiti tek jednom nacijom ili narodom, već sam Attar i velikani poput njega pripadaju cijelokupnoj islamskoj, pa i ljudskoj civilizacijskoj tradiciji. Upravo zbog toga, njegova djela su prevođena na različite jezike i svaki narod, se sukladno svojim mogućnostima i potrebama, koristio plodovima tog nepreglednog mora znanja. Uzimajući u obzir dobar prijem Attarovih djela i misli koje izlaže i na ovim prostorima, Kulturni centar I.R.Iran u Sarajevu odlučio je štampati bosanski prijevod ove nadahnjujuće zbirke didaktične i gnostičke poezije, te istu predati svim poklonicima i ljubiteljima irfanske literature. Nadamo se da će ovo djelo naći na prijem kod svih simpatizera, istraživača i poštovalaca bogate baštine islamske kulture.

Ova knjiga je i poklon sljedbenicima Puta ljubavi, mira i dobronamjernosti.

Želim se iskreno zahvaliti svima koji su svoj trud uložili u ovu knjigu. ♣

Abbas Ariazand
Konzul za kulturu i direktor
Kulturnog centra I.R.Iran u BiH

UVOD

GOVOR PTICA, *Mantik-ut-Tair*, Feriduddina Muhammeda Attara, zasigurno predstavlja jedno od najvećih dijela klasične persijske književnosti, pisano u formi mesnevi-je, a ujedno i jedno od najvećih sufijskih dijela uopšte. Neki kažu da je po njenom uzoru nastala i Mesneviya Dželaludina Rumija, kapitalno dijelo klasičnog sufizma.

Govor Ptica potanko opisuje sve mekame, i sva stanje salika ~duhovnog putnika~ na njegovom putu do istine. Kao što nam je poznato, svih sedam mekama je spomenuto u Kur'anu. To su: Emara ~ komandujuća, požudna, duša sklona zlu, Levama ~ pokajnička duša, duša koja sebe kori, Mulhima ~ nadahnuta duša, Mutmeina ~ smirena duša, Radija ~ duša zadovoljna Allahom dž.š., Merdija ~ duša sa kojom je Allah dž.š. zadovoljan, Safija ~ pročišćena, čista duša.

Najveći dio knjige govori o Emari, dakle požudnoj duši, koja traži izgovore da izbjegne pokajanje i put ka istini. Potom su u sedam dolina skriveni svi ostali mekami. To su: Dolina traganja, dolina ljubavi, dolina razumijevanja tajni, dolina nevezanosti ~ smirenja, dolina jedinstva, dolina čuđenja i dolina siromaštva, nestajanja.

Osobenost ove knjige je u tome što su najdublje istine i mudrosti stavljenje u kljunove ptica. Njena fabula je u sljedećem: Ptice su se sakupile nastojeći da nađu sebi vladara. Budući da:” Bez vladara nema reda i svim narodima svijeta neki vladar treba.” Dakle, na tom skupu se pojavljuju sve ptice, a njihov predvodnik je Pupavac ~ Hudhud. Pored Pupavca tu se pojavljuju i Zeba, Papagaj, Jarebica, Soko, Prepelica, Slavuj, Paun, Fazan, Golub, Grlica, Jastreb itd.

Nakon što su se ptice sakupile, Pupavac otvara skup govorom o Simurgu ~ Uzvišenom Gospodaru ptica koji živi negdje iza Kafskih planina. Dakle, on govori pticama o neophodnosti da se traži vladar jer bez njega nema ni mira, ni pravde, ni istine itd. Uglavnom, on govori o tome da je neophodno krenuti na put spoznaje jer život prolazi, a nama još uvijek ostaju skrivena i temeljna pitanja kao što su: Ko smo mi? Odakle smo došli? Kuda idemo? On nadahnuto govori o Simurgu, koji simbolizuje Uzvišenog Allaha, on govori o Njegovoj ljepoti, mudrosti, moći, i da nema drugog smisla u ovome životu sem da se krene na taj Put, u potragu za Vječnim Bićem koje je vrelo svih tajni, ljepote i smiraja.

Nakon ovoga govora, sve ptice se, u trenutačnom nadahnuću, odlučuju da krenu na taj Put, što nam govori o tome da svaki čovjek ponaosob, u svojim prsima, krije žudnju za istinom. Međutim, odmah poslije toga, u skladu sa uprljanošću ili čistoćom svoje duše, čovjek se ne odaziva ili odaziva na ovaj poziv koji stoji kao otvorena kapija vječnosti, od samoga praiskona.

Dakle, ubrzo nakon što su ushićeno pristale na taj Put, ptice, jedna po jedna, iznalaze izgovore da odustanu od Puta. Ti izgovori i sumnje traju od 3 do 39 poglavlja ove knjige. U tim poglavljima su suptilno opisani svi stupnjevi Emare ~ požudne duše, od onih najgrubljih pa do najprefinjenijih i najlukavijih spletke nefsi emare ~ požudne, sebične, samožive, nesvjesne, duše u neznanju.

Pupavac majstorski odgovara na sve njihove izgovore, potkrepljujući svoje odgovore raznim pričama koje je Šejh Attar pokušio na svojim mnogogodišnjim putovanjima.

Nakon svih tih turbulencija, nijekanja, i ubjeđivanja snagom spoznaje i vjere, ptice konačno krenu na to putovanje. One stižu pred sedam dolina Puta i tu se opet Pupavac pokazuje kao besprekoran vođa i poznavalac Puta i vodi ih uspješno sve do sedme doline, doline duhovnog siromaštva, nestajanja ~ fena-fi-Allah.

Uistinu, u ovoj knjizi se može pronaći sve što je potrebno duhovnom putniku, bar što se tiče samog Puta. Međutim, ne smijemo zaboraviti da ona, sama po sebi, ne može biti vodič, niti se može potpuno razumijeti bez učitelja koji je prešao sve mekame Puta. Ona može poslužiti kao inspiracija i nadahnuće da se krene na duhovni Put, te da se potraži čovjek koji nas može povesti i pokazati nam tajne ovog Puta.

Na ovaj Put ka Sebi, Allah dž.š. upućuje koga hoće, mnoge su tajne u tom skrivene. Najljepši i najlakši Put, o kojem su mnogo govorili i pisali sufije, je Put koji se otvara u ljubavi između učitelja ~ šejha, evlije, duhovno potpune osobe, i učenika ~ murida, onog koji traži, koji čezne, koji je željan istine. Na takvu vezu ljubavi i povjerenja Allah dž.š. spušta svoju Milost i Blagoslov i otkriva im svoje tajne. Tako se i završava ovaj kitab u kojem se sultan i njegov rob povlače u tajne odaje i tamo, daleko od očiju neupućenih, dolaze do najuzvišeniye suštine.

Ova knjiga je stoga prevazišla prostor i vrijeme u kojem je nastala jer govori o vječnoj problematici ljudskoga života. Ona je svježja i aktuelna danas kao i prije hiljadu godina. Teško je opisati nadahnuće i zanos koji je imanentan za svakog onoga koji uroni u njeno iščitavanje, kažem iščitavanje jer ni ova, kao ni mnoge druge tesavvuvske knjige, ne mogu biti pročitane. One se stalno čitaju i iščitavaju poput Uzvišenog Kur'ana koji je, u svakom smislu, bez premca. Njihova specifičnost je upravo u tome što nam one približavaju Kur'anske tajne, i na nama razumljiviji način govore o onome što je skriveno u Kurani Kerimu.

Danas kada je svijet suočen sa razarajućim uticajem ispraznih, lažnih vrijednosti koje polahko ali sigurno osvajaju ovaj svijet, ovakvo djelo je zasigurno dašak svježine i ljepote u zatrovanom i ružnom ambijentu svijeta koji je potpuno pao pod uticaj sveobuhvatnog nihilizma. Moje iskrene nade su da će poneka duša, snagom bezvremenih, vječnih, vrijednosti o kojima nam govori Šejh Attar, uspjeti da se izdigne iz mora zaborava i propasti, te vinuti se ovim Putem koji je jedina opcija, jedini Put, ostavljen svakom čovjeku, u svim vremenima. Ne razumijem da se ijedna svjesna osoba može oglušiti o ovaj Put koji je vodi do njene Biti, do neuporedive ekstaze koju nosi blizina Stvoritelja, do Vrtova vječnog blaženstva. Čudno je to što Put i dalje ostaje posut uvehljim lišćem, dok ogromna masa čovječanstva srlja u propast. Međutim, onaj koji zaviri u stranice ove knjige naći će odgovore i na takva pitanja.

Na kraju mi je još ostalo da se zahvalim Allahu, Gospodaru svih svjetova, što me počastio dodirom sa ovim kitabom i druženjem sa Šejh Attarom koji je zasigurno bio jedan od posebnih Allahovih robova kroz kojeg su se tajne, u svom najprefinjenijem obliku, odražavale, poput sunčevih zraka, onima žednim sunca i svijetlosti... ♣

Ahmed Ananda

Govor ptica

(Mantiq al-tayr)

U V O D

Hvaljen neka je Gospodar svih svjetova!

*Prijestolje Svoje na vodi On je postavio,
sva zemaljska stvorenja On je stvorio.
Zemlju načini ovisnom, nebesima podari vladavinu;
Nebesa učini pokretnim, a Zemlju u prividnom mirovanju!
Nebeski svod poput šatora iznad Zemlje postavi
i bez stubova koji bi ih podržavali!
U šest dana sedam planeta stvori,
sa dva slova devet kupola nebeskih sačini .
U samom praiskonu dao je svjetlost zvijezdama
da bi noćima igrale svjetlosnu igru po nebesima!
Tijelo je obdario raznim moćima,
a slobodnu pticu duše zarobi u grudima!*

*Kao znak pokornosti, more od vode sazda,
a planinske vrhove zaledi strahom nadahnutim od Njega!*

Čak i postelju mora On u prašinu pretvara,
od morskog kamenja rubine, a od krvi mošus stvara!
Vrhove oštre, ponosite, podari planinama
da bdiju, poput oštre sablje, nad prostranim dolinama!
Ponekad On pregršt ruža vadi iz lica plamena,
ponekad postavi mostove iznad vodenih naličja!

Svom neprijatelju sićušnog komarca je poslao
te je ovaj od njegovog uboda četiristo godina patio!
U mudrosti Svojoj paucima daje da pletu mreže tanahne,
i njima da najuzvišenije od svih ljudi zaštite!
Mravu je pojas stegao da jednoj dlaci sliči,
a ipak u društvu mudrog Sulejmana on može da se diči!
Podari mu halje crne, halje Abasida,
i ogrtač od brokata dostojnog pauna!

Primijetivši poderinu na serdžadi prirode,
podari joj dodir Božanstvene zakrpe!
Sablju nakapa bojom tulipana,
postelju lotosima od vodenih maglina sazda!
Postelju zemlje krvlju natopi,
potom iz nje koralje i rubine izvadi!
Sunce danju, a obnoć Mjesec zemaljsku prašinu slavi;
svo kretanje njihovo je samo odraz ljubavi!
Uzvišeni Gospodar je svjetlost danu podario,
a noć tamnu u njeno crnilo obavio!
Papagaju zlatnu ogrlicu darovao,
a pupavca vjesnikom puta učinio!

Svod nebeski je kao ptica koja leti po emru Allaha

kucajuć svojom glavom, kao čekićem, na vrata Njegova.
Allah je nebesa sačinio u pokretu,
noć i dan se neprestano smjenjuju.
Jednim dahom u ilovaču čovjeka je stvorio,
od malo vodene pare svijet je sazdao!
Ponekad On putniku daje psa za vodiča,
a ponekad nam i obična mačka o tajnama puta priča.
Psa je čovjekovim prijateljem učinio
da bi i onaj lavljeg srca poniznost od njega zadobio.

Ponekad On i običnom štapu snagu Sulejmana podari,
a ponekad i običnog mrava darom govora obdari!
Štap lahko u otrovnicu pretvara,
i tim istim štapom nevjernike potapa!
Zvijezde sjajne učvrsti On na nebesima,
i nakon što im svjetlost zgasne, tu ih još održava.
Ponos Mjesecu, Sunčevom vatrom ukroti,
u njoj on izgara, u njoj mora nestati!
Iz stijene je kamilu izveo, zlatnom teletu glas podari!
U zimu snijeg posrebri, ujesen lišće pozlati!

Lišćem On trn sakrije, bojom krvi ga oblije!
Jasminu darova četiri latice, a tulipanu crvene saruke!
Narcisovom čelu zlatnu krunu daje
te biserne kapi rose posu u njegovo svetište!
U misli o Stvoritelju pamet stane, razum se gubi,
zbog Njega se nebo okreće, zbog Njega Zemlja drhti!
Od ribljih leđa pa sve do sjajnog Mjeseca
o Njegovom postojanju svjedoči svaka čestica!
Dubine zemaljske i nebeske visine

*cijelom svojom snagom Njemu se dive.
Vjetar, zemlju, vatru i krv On sačini,
u njima On tajne Svoje obznani.*

*Uz pomoć malo vode ilovaču uobličii;
četrdeseto jutro udahnu joj dušu i tako ona oživi.
Potom mu podari razum da razlikuje stvari,
zatim znanje da bi znao rasuđivati.
No, nakon što čovjek ove moći zadobi,
nemoć svoju priznade i čuđenje ga obavi.*

*On u čudu, a tijelo mu zauzeto
onim što je beskorisno, prolazno i nestalno.
I prijatelji i dušmani Njegovi na kraju moraju glave pogeti,
nemoćni, u okovima kojim nas On u mudrosti svojoj zarobi.
Mudrost Njegova beskrajno je začudna,
On nas okiva, a ipak stalno bdije nad nama.*

*Planinama, kao čavlima, još od praiskona Zemlju pričvrsti,
i lice zemaljsko On umiva vodama mora.
Zemlju postavi na leđa biku, bika na leđa ribi,
a ribu ostavi u zraku, da u njemu lebdi!
Ali, na čemu je zrak utemeljen ako ne na praznini;
dakle, sve ovo je ništa, ništa uistinu ne postoji!
Divi se, onda, svemu što tvoj Gospodar daje
mada On Sam tome važnost nikakvu ne pridaje.*

*Onaj koji vidi da ne postoji ništa osim Njegove biti
zna isto tako, da osim Njega ničega nema niti može biti.
Njegov Arš je na vodi, a svijet na zraku počiva,
no mani se ti i vode i zraka, znaj: Sve je u Allaha!*

*Arš Njegov i svijet ovaj samo su hamajlije,
znaj: Sve je u Njegovoj ruci, sve ima prividno postojanje.
Sav svijet vidljivi i onaj svijet skriveni,
samo Njemu pripada, u Njemu se sve gubi!
Osim Njega - ništa nije, niko Ga ne vidi!
Slijepe su oči, mada je svijet okupan sunčevom svjetlosti!
Ako bi Mu ugledao i najmanji dio, pamet bi izgubio,
a ako bi Ga potpuno vidio, sebe bi izgubio!
Svi oni svjesni neznanja i nemoći svoje
u poniznosti spram Njega ovako govore:
"O, Ti koji nisi viđen, a ipak obznanjuješ Svoje postojanje,
samo Ti si postojeći, nema ništa osim Tebe!"*

*Duša je skrivena u tijelu, a Ti si u duši sakriven,
O, Sakriveni u sakrivenom, o, Dušo duše!
Ti si dalje od svega, svaka stvar se ogleda u Tebi,
a Ti, o, Neuporedivi, ogledaš se u svakoj stvari!
I budući da je boravište Tvoje čuvarima okruženo,
O, Najuzvišeniji, kako da Ti se primaknemo!?
Ni razum ni um pristupa nemaju Tvojoj suštini,
bit Tvoju ne poznaje niko, o, Sakriveni!*

*O, Ti što si riznica skrivena,
ipak si se obznanio unutar insana!
Ljudski duh je nemoćan na tragu Tvoga postojanja,
i poslanici se gube u prašini puta Tvoga!
I mada je duši data mogućnost da Tvoje postojanje otkrije,
da li ću ikada pronaći put do Tvoje suštine?
Zato što si Vječan i Savršen u Svome postojanju,
trajno si Ti svijet cijeli izbezumio!*

O, Ti što si izvan i unutar duše,
i jesi i nisi sve što o Tebi govore!

Na dvoru Tvome razum se zbuni, gubi nit vodilju
koja bi ga trebala usmjeriti ka Tvome putu.

Ja jasno vidim cijeli svemir u Tebi,
a ipak u ovom svijetu Tebe ne vidim.

Na svemu je Tvoj otisak, ali nigdje ga nema;
ostavio si samo za Se tajnu Svoga postojanja!

Ma koliko očiju da nebeski svod ima,
ne vidi ni atom prašine koji vodi do puta Tvoga.

Ni zemlja tu prašinu nije primijetila,
mada je, u bolu, njome glavu svoju zasula!

Iz ljubavi prema Tebi i Sunce je pamet napustila
te svake večeri o zemlju ono glavu svoju razbija!

I Mjesec se pusti raspada zbog Tvoje ljubavi;
diveć' Ti se on se puni pa potom svijest izgubi!

Mora dignu svoje valove vječno slaveći Te,
ali halje im se pokvase, a usne od nemoći osuše!

Na putu do Tebe planine zaostanu u nemoći,
zaglibljene poput slamki sijena u vlažnoj zemlji!

Zbog ljubavi Tvoje vatra se rasplamsala
i visoko vinula na plamenu Tvojih stopala!

Bez Tebe vjetar nema ni nogu ni glave;
te mjerka zrak k'o na dlanu malo prašine.

Dok je god srce svih voda bilo vođeno,
u zaleđu ljubavi Tvoje ono je ostalo.

Poput prašine puta i ja kopnim pred vratima Tvojim;
glava mi je zasuta pepelom, tijelo u prašini.

I šta još reći o Tebi, koji Se ne daš opisati?
I kako da Te opišem kada si Onaj Neznani?

O, srce, ako želiš da dosegneš početak razumijevanja,
moraš se uputiti duhovnim stazama znanja.

No na tom putu ne zvjeraj unaokolo,
put je pun opasnosti, kroči oprezno!

Osmotri dobro one koji su do Njega stigli;
na putu su se uzajamno podupirali.

Za svaki atom tu postoje druga vrata,
iza svakog atoma otkriva se put do Njega.

A šta si to ti razumio da bi se tim putem zaputio
i da bi jednom pred vrata Njegova stigao?

Da bi spoznali sebe, morate umrijeti stotinu puta;
sobom nećete Njega spoznati, već samo Njegovim očima!

Put do Sebe samo On sam otvara;
ljudska mudrost tu nema pristupa.

Znanje o Njemu nije na usnama govornika;
znanje i neznanje su ovdje bez dobitka.

Znanje i neznanje su ovdje istovjetni,
jer to Biće se ne može objasniti nit' opisati.

Mišljenja ljudi o Njemu su samo prizvod mašte;
nećete izvući zaključak iz onoga što oni govore.

Bilo to dobro ili bilo to loše,
samo je proizvod pameti njihove.

Allah je iznad znanja i bilo kakvih dokaza,
ničim se ne može obuhvatiti veličanstvenost Njegova!

Od traga Njegovoga nisu ništa našli;

*do Njega nema drugog puta osim Predanosti!
Svaki čovjek, htio – ne htio, nema druge mogućnosti,
svako Uzvišenog Gospodara na kraju mora priznati!*

*Bića stvorena od atoma oba svijeta
nisu drugo do li tvoja nagađanja.*

*Sve što ti znaš bez Njega
proizišlo je samo iz tvojih maštarija.*

*Riječi su nesavršene i ne mogu doseći Njegove visine;
pa kako onda duša jadna do Njega da se vine?*

*Razum ne može ni razmišljati o Njegovome zatu,
duša je tu neutješna, srce okupano svojom krvlju.*

*O, ti koji cijeniš istinu, u ovom ne traži nikakvu poredbu;
biće Njegovo, kome ravnog nije, opovrgava to potpuno?*

*Slava Njegova pokorila je i razum i dušu,
oboje su izgubljeni u teškom zaprepašćenju!*

*Pa ni vjerovjesnici ni poslanici nisu Ga mogli razumjeti
te su glava pognutih u prašinu, ponizno govorili:*

*“Nismo Te spoznali onako kako Ti dolikuje,
nismo Te spoznali Onakvim kakav jesi!”*

*I ko sam ja, na kraju krajeva,
da laskam sebi da poznajem Njega?*

*Milošću Njegovom spoznaju ga oni koji to ne traže,
budući da samo On postoji, ljubav se samo Njemu daje.*

*More kipi neprestano Njega slaveći,
ali ti to ne razumiješ te boraviš u stalnoj neizvjesnosti.*

*Onaj koji u ovom moru ne uspije pronaći suštinu
svoje biće gubi i nalazi samo prazninu.*

*Ne govori ništa o tom Biću ako ti se samo ne pokaže;
mada je On iznad svih znakova, o Njemu ne postoji*

objašnjenje.

*Niko ga ne poznaje, niti je iko trag Njegov našao,
stoga iščezni pred Njime, u tome je savršenstvo.*

*Izgubi se u Njemu da bi u tu tajnu pronikao;
sve ostalo je magla, isprazno i suvišno.*

*Od dvojnosti bježi, uđi u jedinstvo,
imaj jedno srce, jednu kiblu, Lice jedno!*

*O, neuki sine Božanskog halife na zemlji, prvog čovjeka,
nastoj da stekneš duhovno znanje svoga oca!*

*Sva bića koja Gospodar stvori iz ničega
iz zahvalnosti su Mu na sedždu padati morala!*

*Kada On, Veličanstveni, stvori Adema,
ispred njega ukloni zastor od hiljadu velova!*

Reče: “O, Ademe, budi more dobrote!

Sva stvorenja Mi sedždu čine, neka je sad tebi učine!”

*Onaj koji to ne htjede učiniti od meleka bi unižen u šejtana;
tada bi proklet i bijahu mu uskraćene tajne znanja.*

Lice njegovo pocrni te on reče Uzvišenom Gospodaru:

“Ne napuštaj me, o, Ti koji posjeduješ svu slobodu!”

*Reče On: “Prokletniče, znaj da je Adem moj poslanik i
gospodar prirode,*

*danas padaj pred njim ničice, a sutra dobru njegovom
nadaj se!”*

*Kada ruh bi spojen sa tijelom, on dio svega i tad ostade;
dio postade, a cjelina ostade, tako divno čudo još niko ne
vidje!*

Mi ne znamo, nit' razumijemo ni dio naše duše;

o tome nema bolje riječi od tišine.

*Mnogi poznaju površinu mora, al' mu ne znaju dubine;
ovaj svijet je samo hamajlija pokrivena Njime.*

*Blago ćete pronaći kad hamajlije nestane,
duša će se otkriti kada se tijelo smiri i prevaziđe.*

*Ali i duša tvoja je tek nova hamajlija, nova tajna dublje
suštine;*

*zato slijedi put na koji ću ti ukazati, al' ne pitaj
za objašnjenje.*

*Za ovu bolest lijeka ne traži, mnogi nestaje u tome moru
bez dna,*

*mnogi zalutaše u njegovim dubinama, ne osta od njih ni
spomena.*

*U tom širokom moru ovaj svijet je samo atom, a atom svijet
jedan,*

i niko ne zna šta je tu vrjednije, dragulj il' kamičak običan.

*Stavili smo na kocku život, razum, dušu i vjeru
ne bismo li shvatili bit jednom atomu.*

*Stoga, čvrsto zaveži usne svoje, ne traži ni dunjaluk ni
Božansko prijestolje;*

pitaj koga hoćeš, al' niko ne poznaje ni bit jedne čestice!

*Nebesa su samo izvrnuta kupola bez istinske postojanosti;
ona u isto vrijeme miruju i mogu se kretati!*

*Lahko se izgubiti u razmišljanju o toj misteriji;
to je zastor preko zastora, tajna u tajni!*

*I šta je za takvu jednu Tajnu plavi svod nebesa,
kojima se glava okreće i neprestano gube stopala?*

*Možeš li proniknuti šta je iza toga zastora,
o, ti što godinama, bez glave i tijela, bespomoćno kružiš oko*

tih Vrata?

*Kad ni nebesa ne poznaju tajnu, zastorom skrivenu,
zar ona može biti otkrivena jednom slabašnom stvorenju?*

*Svijet očajan i zbunjen nema drugog puta do čuđenja,
jer to je stvar bez sredine, bez početka i kraja.*

*Mi smo samo kao figure na zidu naslikane,
i sve što možemo je da iz očaja sebi grizemo ruke!*

*Sjeti se onih koji su prije nas hodili Stazama Duha,
nađoše li išta drugo do li nemoći i čuđenja?*

*Gle šta se dogodilo Ademu i koliko je godina proveo
u tugovanju!*

*Razmišljaj o Nuhu i koliko je morao propatiti od
nepravednih ruku!*

*A šta je sa Ibrahimom koji je bio pun ljubavi prema
Gospodaru?*

*Izložen je bio mukama i potom bačen u vatru!
Sjeti se Ismaila koji trebaše biti žrtvovan na putu Božanske
ljubavi,*

*sjeti se Jakuba koji lijući suze za sinom oslijepi!
Sjeti se Jusufa koji nije bio zaboravljen ni u moći
ni u ropstvu,*

*postojan ostade i u tamnici i u bunaru!
Potom se prisjeti, na zemlju prostrtog, strpljivog Ejuba;*

*trebao je postati hrana vukovima i crvima!
Sjeti se Junusa koji zaluta od Pravoga puta;
u riblju utrobu pade sa svijetlog Mjeseca!*

*Prati Musaa od njegovog rođenja, u bešici drvenoj;
sanduk mu bijaše bešika, a staratelj Faraon!*

Sjeti se Davuda koji je sebi pancir ispleo;

pogled je njegov, plamenim uzdasima srca, gvožđe poput voska topio!

*Sjeti se Sulejmana čiji prsten jedan džin ukrade!
Sjeti se Zekerijaha u naručju ljubavi Božanske!*

*Zanijet tom ljubavlju on ni riječi ne izgovori
dok su mu glavu od tijela rastavljali!*

*A šta je tek sa Jahjom prezrenim od ljudi,
čiju su glavu na tacni nosili?*

*Razmišljaj u čudu o Isau , sjeti se
kako od ruku jehudija on spašen bijaše!*

*I najposlije, sjeti se koliko je propatio Muhammad, najveći
od poslanika,*

od nepravednih ruku mušrika!

Pa zar smatraš da je lahko doseć' znanje o suštini?

To ništa manje nije nego li umrijeti za sve stvari!

*I šta još reći kad više nema šta da se kaže,
i nijedne ruže na grmu ne ostade?*

*O, mudrosti! Nisi više od balava djeteta;
pamet, čak i onih starih lahko na putu zaluta!*

A kako ću onda ja doći do suštine?

A ako i stignem, hoću l' proći kroz vrata Istine?

*O, Uzvišeni Stvoritelju, dušu moju oživi;
vjernici i nevjernici su svejedno ogrezli u krvi!*

*Glava moja se okreće poput plavih nebesa;
ja nisam bez nade, ali nemam više strpljenja!*

O ahababi moji!

Želio bih dan i noć riječi ove ponavljati.

Tako da čežnju za Istinom ne izgubite,

I vječno u potrazi za Njime živite!

POGLAVLJE I

Okupljanje ptica

Obraćanje pupavcu

*Dobro nam došao, pupavče dragi! Ti vođa nam budi,
čuli smo da ti i kralj Sulejman službu ponudi!
I da si poruke nosio tajne sa njegovih svijetlih dvora
u daleke dvore dražesne Šebe, preko gora i mora!*

*On jezik ti znaše, a ti srce njegovo;
pod njegovim skutom si mudrost izučio!
Šejtana u lancima držiš u tamnici crnoj;
zbog toga si i sultansku krunu dokućio!*

Obraćanje zebi

*I ti si nam dobro došla, zebo! Pa, hajde nam zapjevaj!
Oživi nam mrtva srca, uvedi nas u taj raj!
Zar ne vidje i ti, poput Muse, plamen što za nebom žudi?
Put Sinajske gore, ptico, i ti svoja krila pusti!
Kao i on, ne dozvoli da te ščepa zlobna ruka.
Ka najvišem cilju stremi, oslobodi se svih muka!*

*Tu ćeš prozrijet mudrost tajnu, mnoge tajne riječi;
okom bez oka, uhom bez uha, kreni ka najvišoj sreći!*

Obraćanje papigi

*Dobro došla i ti, papigo, sa visokih grana u raju,
pera su tvoja čudne ljepote, u čudnome sjaju!
Od žive je vatre ogrlica tvoja, od žestokog plamena;
ni tvoj rajski ogrtač spasti te ne može od tog čudnog
znamena!*

*Jer biseri njeni u Džehennem vode! Eh, kad bi mogla uteći,
i kao Ibrahim kandže Nimruda izbjeći!*

*Ni vatra u vatri neće te peći odrubiš li glavu Nimrudu;
tad straha će nestati, sjaj lažnih bisera prestati;
hrka pravog znanja dat će ti slobodu!*

Obraćanje jarebici

*Dobro došla i ti, jarebice! Gordost svoju ti prosipaš,
no mudrost tajnu, sa najviših gora, ti ne poimaš!
Nebom kud letiš nek radost odzvanja;
sretna poleti ka tajnama znanja!
Krilima poravnaj planinu gordoga jata,
iz te ruine rodit će se kamila od zlata!
Iz kopita njenih potočić će poteći,
od meda i mlijeka, sve veći i veći!
Zajaši tu devu, i na kraju tog puta
Salih će te sviti ispod svoga skuta!*

Obraćanje sokolu

*Dobro nam došao, kraljevski sokole! Reci, do kada
tvoja duša će plaha u hiru slobode da strada?*

*Ljubav te zove. Svog magarca sveži,
pokori se Rabbu, a od mazge bježi!
Pametovanje odbaci, ljubavi se predaj,
u jednoj zerri aška svu vječnost sagledaj!
Razbij hrabro okove svoga nižeg bića,
pronađi mir u tamnoj pećini jedinstva!
O, kako je lijepo u tom miru boraviti,
naš Poslanik tu će ti se pridružiti!*

Obraćanje prepelici

*Dobro nam došla i ti, prepelice! Hvaljena budi jer si čula
zov ljubavi Božanske iz nebeskih čula!
Ljubav je zapjevala i u tvojoj duši;
samo ljubav nefsa može da uguši!
Nefs je vir u kojem životi naši tonu;
izbjegni propast sada kad poznaješ tajnu!
Kao što je Isa svog magarca jahao,
zajaši ga i ti pa makar i njakao!
Nek' lukavi nefs tegli i nek se pokori,
dušu svoju očisti, nefsa svog sagori!
Nek ti Isaovo čisto srce bude uzor, dika;
odagnaj zlog nefsa ispred svog vidika!
Nema ti druge, nefsa moraš sagoriti,
pa će se onda vrata nebeska otvoriti!*

Obraćanje slavuju

*Pozdrav i tebi, slavuju dragi! Hoćeš li nam pjesmu dati
o bolima ljubavi od kojih ašik pati?
Pusti uzdah kao Davud u srcu ružičnjaka;
zbog tog bola ljudska srca ostaju bez daha!
Pjevaj kao Davud, pjesmom nas osnaži,
put pokaži! O, rastjeraj sve zamke i laži!
Nefs je čudna hrka satkana od čelika;
snagom svoga aška u vosak pretvori ga!
Aškom slavnog Davuda taj čelik rastvori,
nefs svoj pokori, u ašku sav sagori!*

Obraćanje paunu

*Pozdrav i tebi, paune, u Džennetu što bješe
dok te glatke otrovnice iz njega ne oteše!
Zavedoše te na put prokletog šejtana,
izbaciše te iz Dženneta toga kobnog dana!
Crnom tminom zacrniše nezrelo ti srce,
a u tvojoj cvijetnoj bašči pocrni i sunce.
Sve dok ne uspiješ crnu guju satrati,
tajni naših posvećenik zar ti možeš biti!
Zbaci vruga sa sebe i taj mamac kleti!
Adem će te u Džennetu opet zavoljeti!*

Obraćanje fazanu

*Dobro nam došao i ti, fazanu, što gledaš gore;
ti u izvor srca gledaj uronjen u more!
Avaj! Ti si zarobljen u prljavom bunaru,*

*Džehennem se zaljubio u tu tamnu baru!
Poput Jusufa izbavi se iz mračnog bunara;
u Egiptu čekat će te prijestolje i slava.
Jal' ćeš zarad prljavog bunara vječnost prokockati,
jal' zajedno s Jusufom u Egiptu carevati?*

Obraćanje golubu

*Dobro nam došao, golube, što radosno žudiš
u visine da se vineš, al' se iz sna budiš!
Srca tugom ojađenog koje o Junusu pita,
zarobljenom kao i ti u trbuhu kita!
Nefs tvoj te progutao za lični užitak;
dokle misliš i ti piti taj gorki napitak?!
Zar mu nećeš odrubiti tu lukavu glavu,
putem lune poletjeti nebeskom beskraj?
Izbjegni to čudovište i jaran postani,
sa Junusom samim u moru vječnosti.*

Obraćanje grlici

*Dobro došla, grlice, što gugučeš plaho,
dok sa neba ne prospu ti bisere i blago.
Avaj, kako li si samo ti nezahvalna,
a niska odanost oko vrata ti vezana!
Ti radosna živiš u rajnu nemara,
u moru samoljublja i bez pravog dara!
Kada ćeš se, jadna, sebičluka proći
i istinskim putem svome Rabbu poći?
Po tom putu znanja i sam Hidir brodi;
ka izvoru vječnosti on će da te vodi.*

Obraćanje jastrebu

*Dobro došao, jastrebe, visinama što vladaš,
no sa ćukom ti pognutim potom nisko padaš!
Zar ne znadeš da u bol i krv moraš potonuti
ako želiš Rabbu svome dobar sluga biti?*

*Šta si ti do truhlo tijelo, komad mesine,
mrežom mutnog dunjaluka odvojen od istine?
Ma prođi se svijeta ovog i onog poslije njega,
zbaci svoju kukuljicu, slobodan od svega!
Kad se prođeš oba svijeta, tek ćeš onda znati,
šta ti ruka Zulkarnejna tada može dati!*

Obraćanje zlatnoj zebi

*Dobro došla, zlatna zebo, neka tvoja vatra
bude znamen žudnje silne, unutaršnjeg rata!
Ma šta bude, neka bude, gori u tom plamu,
svoje oči, dušu sklopi za zemaljsku tamu!*

*I dok goriš i osjećaš taj pakao ljuti,
ljubav će ti zbog tog svoju Mašuk da uputi!
Kad ti tajne On otkrije, proći će te muke,
da oživiš, život predaj u Njegove ruke.
I na kraju, bit ćeš potpun, savršenstvo znati;
tebe više neće biti, Allah će ostati!*

POGLAVLJE II

Pupavac otvara skup govorom o Simurgu

*Sve ptice svijeta na raspravu stigoše;
bez vladara reda nema, one zaključiše.
Svim narodima svijeta pravi vladar treba;
kako da ptič'je carstvo svog vladara nema?
Samo uz istinskog vladara pravde može biti;
za vladarom neumorno moramo hititi.
Odmah se posvađашe na samome startu;
pupavac se isturi da smiri debatu.
Na grudima mu blistaju znaci duhovnoga puta,
a na glavi sija od istine kruna.
Odvažan, pravedan i mudar, on im reče:
"Moje pozvanje odvajkada teče!
Ja nebeske i zemaljske čuvam tajne;
kao dokaz pogledajte ove znake trajne!
Na kljunu je mome Bismilla ispisana!
Boli moje, patnju srca moga niko ne zna
ni s kakvom bolnom žudnjom tragram za Rabbom;
u pustinji dunjaluka ja vapim za vodom.*

*Sa mudrim Sulejmanom ja sam ahab bio,
nešto sam od mudrosti njegove zadobio.
Za one koji ga napustiše on pitao nije,
no kad ja odoh, čežnju za mnom nije mogao da skrije.
Zabrinuto, tražio je da se odmah vratim,
počast mi je ukazao, priču da vam skratim.
Pisma sam mu ja nosio i tamo i 'vamo,
tajne koje on znaše i ja sam znao.
Poslanik me je volio, Gospodar mi vjerovao;
nema ptice koju je Allah tako počastio!
Putovao sam godinama preko mnogih gora,
pustinjama, poljanama, preko mnogih mora.
U vrijeme potopa ja zemlju obletih,
nigdje suhe zemlje ne bi dok opet ne sletih.
Sa mudrim sam Sulejmanom mnogo putovao;
cijeli dunjaluk sa njim ja sam prošao.
Ja poznajem vladara, al' sam ne mogu putovati;
težinu puta sam ne mogu izdurati.
Pridružite mi se, jer zajedno možemo uspjeti,
i na kraju puta će nas vladar lijepo ugostiti.
Koliko još dugo ćete živjeti u laži?
Tiraniju nefsa odbacite i sve njegove draži.
Jer ko nefsa pokori, dunjaluk nadilazi,
i u žaru ljubavi Rabbu svome prilazi.
Budi mudar, ne oklijevaj, dušu oslobodi,
nek te snaga aška ovim putem vodi!
Mi vladara imamo iza kafskih planina
Simurg tamo živi iznad svih visina!
No, on je uvijek bio i jeste tako blizu nama,
a mi od uzvišenosti Njegove daleko, u tome je drama.*

*Na hiljade je stotina zastora tame i svjetlosti
zbog kojih naš smrtni vid Gospodara ne vidi.
I niko u dva svijeta Njegov tron ne dijeli;
Simurg je jedan, nepodjeljiv, cijeli.
On vlada u nenarušenoj, vječnoj nevezanosti,
okupan svjetlošću svoje uzvišenosti.
Ni razum, ni pamet ne razumije, ne shvata,
tajnu Njegovog beskrajnoga zata!
Koliko li ih samo danonoćno luta
dok mole za sabur i pravo znanje puta,
za put istinski koji vodi Njemu,
van razuma, bezimena, van svega u svemu!
Tu pamet i duša gube tajne niti;
misteriju Njegovu teško je otkriti.
Savršenstvo Njegovo još niko ne shvati;
samo odabrani mogu lice Mu ugledati.
Sva stvorenja teže da nađu put do Njega
no zamke su mnogobrojne i beskraj je stega.
S maštom se ne može doći našem Rabbu;
ribu vagat' možeš, al' Mjesec ne ide na vagu.
I koliko se samo glava kotrljalo u magli
kao polo loptica po zelenoj travi!
I koliko ih samo plače, traga naslijepo;
beskraj bolnih uzdaha diže se u nebo!
Put taj nije kratak, to je samo varka,
valja prijeći pusta mora do Njegovog zamka.
I promisli dobro da l' imaš to zdravlje,
jer put može prijeći samo srce lavlje.
To more je duboko, na put ne krećite bez daha,
u poletu on je radost, potom pun gorkih uzdaha.*

*Ako žudite za ovim putem, prođite se svoje duše,
razum predajte vrhuncu kud aška vjetar puše.
Ma prođite se sebe i svoga sjajnog skuta;
fukara ste pusta u prašini puta!
Operite ruke od svoga života;
postanite pravi salik rabanijskog puta!
Na tom putu dušu svoju ašku ustupite;
ljubav svoga Gospodara životom svojim kupite!*

Početak priče o Simurgu

*Nekad davno u Kini, jedne tamne noći,
Simurg je odlučio smrtnicima doći.
On pusti jedno pero da na zemlju sleti
i priča o Njemu cijeli svijet obleti.
I širom svijeta svako ponaosob shvati
da je Simurg u skladu sa njegovom pameti.
I tako diljem svijeta svi jedno vjerovali
da je istina ono što izađe iz njihove mašte.
U Kini se to pero još može vidjeti, izreku ste čuli:
"Za znanjem tragajte, pa makar i u Kini."
A da to pero na zemlju nije palo,
o Gospodaru se našem ništa ne bi znalo!
To pero znak je Njegov tajni
u svakom ljudskom srcu dio te tajne živi.
No riječi su slabe, nemoćne i kratke
da opišu i obuhvate te nebeske tajne.
Tim putem tajni ako želiš ići,
hrabro kreni, brate, šta više ti reći?
Govor mudrog pupavca kad dođe do kraja,*

*iz kljunova ptičijih podiže se graja.
Sve hvališe veličanstvenost vladara dalekoga
u nestrpljenju da polete do njegovih dvora.
Sve će rado svoga nefsa napustiti,
s ostalima se do same vječnosti zaputiti.
No kad malo razmisliš o dužini puta,
sakriše se svome nefsu ispod skuta.
I tad svaka poče izgovor da traži
kako put da izbjegne, na kom nema laži.*

POGLAVLJE III

Izgovor slavuja

Slavuj prvi dade se u govor,
put ljubavne žeđi njegov je izgovor.
Tu odjednom nastaje tišina i muk,
on o tajnama aška zbori, čujte aška zvuk:
"Sve tajne ljubavi meni su znane,
sve vrline aška, njegove mahane.
Moja pjesma miluje tminu tamne noći,
za draganom čeznem, o, da li će doći?
Note moje sjetne za voljenom žude,
poput naja tužnog od ljubavi lude.
Kad ašk u srcu gori, note moje zbore
tonovima plačnim dok uzdiše more.
Pamet gubi onaj ko tu pjesmu čuje,
tu sva mudrost svijeta Medžnunu robuje.
Zbog ruže ja patim, samo njoj robujem,
od ruže ne odlazim jer zbog nje ludujem.
Kada bih se ja od ruže odvojio,
srce bi mi presvislo, glas bih izgubio.

I niko ne poznaje bezdan boli moje
do li jedno biće, čarna ruža to je!
U ljubavi gorim da ne mogu naći
sebe u tom halu, šta me bolje može snaći?
Ljubav za ružom meni je dovoljna,
potraga za ružom jedina istina.
Slavuji nisu bića te snage i dina
da pronađu put do Simurgovih visina.
Moja ljubav je ovdje, taj put me ne vuče
odijelit' me ništa neće od voljene ruže!
Zbog mene ona pupa, bez nje nema sreće;
ništa na svijetu od ruže nije veće.
Pupoljci njeni cvatu u očima mojim;
kad s njom noć ne podjelim, k'o da ne postojim!"

Odgovor pupavca

"Dragi moj slavuju," pupavac mu reče,
"ljubav ta je varljiva, brzo prođe večer!
Mi nemamo ništa od tih lažnih vila,
tu varku napusti i pripremi krila.
Na put pravi poleti, ruža trnje ima,
ljepota joj brzo vehne, to je jasno svima!
Prava ljubav nadilazi tu praznu ljepotu!
Tvoja ljubav donijet će ti poraz i sramotu.
Zar vrijedi noći besane u boli provoditi?
Ti se ruže puste moraš osloboditi.
S proljeća se ruža ne smiješi zbog tebe,
već ti se podsmjehuje prije neg' uvehne."

Priča o dervišu i princezi

*Bio neki sultan, imaše kćer sjajnu,
ko god je ugleda, zaljubi se u nju!
Kao noć bez zvijezda njena crna kosa
do zemlje padaše, mirisna od mošusa!*

*Čari njenih suznih, snenih okanica
budile su ljubav bezbroj tužnih lica.
Riječi joj bijahu slatke, od šećera slađe,
tako slatke usne još niko ne nađe.*

*I sjajni rubini odmah se postide
sjaj usnica njenih kada oni vide.*

*Kad je voljom sudbe neki derviš spazi,
kora suha hljeba iz usta mu pade, on se prenerazi!*

*Nasmija se lijepa djeva na njegove jade,
nemir mu u dušu spusti, srce mu ukrade.*

*U mrežu okrutne ljubavi derviš se upecao,
sedam punih godina od tada je jecao.*

*Sa psima u prašini, sav u svome jadu,
čekaše da oči njene za njega saznadu.*

*Pred kapijom njenom tužni derviš vehne,
on dojadi čuvarima te uklete žene.*

*Odlučiše, jednog dana, da usmrte tu liđu staru,
no princeza za to doznade i sažali se na fukaru.*

“O, proklet bio,” reče mu princeza,

“zar kći sultana i fukara mogu biti veza?

*Ti pred kapijom mojom ne smiješ više biti,
bjež’ odavde daleko, kane te ubiti!”*

*“Moj je život vjetar,” reče tužni derviš,
“od dana kad te vidjeh da od mene bježiš!”*

*Ljepota tvoja otrovna je i pogubna za me,
ja se krvnika ne bojim ni njegove kame.*

*Na hiljade drugih tvom se licu klanja;
ne mogu te napustit, rob sam toga stanja!*

*I budući da mi je skoro umrijeti,
dužna si mi jednu stvar rasvijetliti.*

*Zašto se ti nasmija onog davnog dana
kada te ja ugledah, to je za me tajna?”*

*“O, fukaro luda,” reče mu princeza,
“ja se tebi nasmijah iz svog sažaljenja.*

Nezrelost tvoja moj podsmijeh izazva.”

To reče princeza, pa nesta ko magla.

POGLAVLJE IV

Izgovor papagaja⁹

*Ljupki papagaj potom progovori;
u zelenoj halji, kao šećer slatko zbori.
Okolo vrata mu je lanac od suhoga zlata,
ni soko nema tih sjajnih dukata.
Sva ljepota zelenila na ovoj planeti
samo odraz pérā je kojima on leti.
Zvuk njegovih riječi veliku slast ima,
ko najsladi šećer koji prija svima:
"U krletku me zatvoriše ljudi bez srca,
a ja slobodan hoću da letim put sunca.
O, da mi se samo slobode dočepati,
ja bih pronašao izvor besmrtnosti.
Sam Hidir čuva taj izvor vječnosti,
u zelenim haljama, ja i on smo isti.
Samo se u tom izvoru besmrtnosti
može jedna žedna duša napojiti.
Ja sada nemam drugih želja pored ove,
ne želim tražiti vladara što Simurg se zove."*

Odgovor pupavca

*"O, bijedni robe," pupavac mu reče,
"od cilja tvoga ima nešto preče!
Zar vjeruješ da biće tvoje nema svrhu drugu,
da robovanje vodi i prisnome drugu?
Dobro promisli za šta se pripremaš;
ogrtač tvoj lijep je, al' pameti nemaš.
Želje svoje ti odbaci, a ljubav osnaži,
u ljubavnom žaru ti Voljenog traži!"*

Priča o Hidru

*Priča se da je Hidir tražio ahababa,
čije je srce samo kucalo za Rabba.
No taj ašik ga odbi i on Hidiru reče:
"Rijeka mog života drugom moru teče.
Vode vječnog života samo su tvoje,
ti podnositi moraš vječno postojanje svoje.
Ti moraš živjeti, a ja moram mrijeti;
cilj tvoj je život vječni, a meni smrt prijeti!
I stoga se ja za smrt danonoćno spremam;
da tebi ahabab budem, ja vremena nemam.
Ti si samo jedna zamka na mom putu,
ja letjeti moram ka Rabbovom skutu."*

POGLAVLJE V

Izgovor pauna

*Potom, pojavi se paun u blještavom svjetlu,
sujetan i nakinduren, u raznobojnom perju!
Kao kakva mlada ponosno i samosvjesno,
zvjerao je brzim okom i lijevo i desno.
Prodorni krik pusti te progovori:
"Slikar ovog svijeta lijepog mene stvori.
No, na blago moje ne budite horni,
nit' na mene, dragi, bud'te ljubomorni.
Nekad davno ja bijah stanovnik Dženneta,
no zmijē otrovnicē ja postadoh meta.
Prevari me prokletnica, na put laži otjera,
i tako me sudba kleta iz Dženneta protjera!
Sada samo gajim nadu da će doći taj dan,
da ću opet put ka raju naći, sretan, radostan.
Uz pomoć pravog vođe želim naći Džennet,
za vladara ja vam ne znam, to je za me teret.
Moje unutarnje oko samo Džennet gleda,
on se iz mog srca otrgnuti ne da.*

*Ja Džennetu svome želim opet da se vratim;
što vladara tog da tražim kad za rajem patim?"*

Odgovor pupavca

*Nato, pupavac mu reče: "Ti bogme zaluta,
misli tvoje skrenuše te sa pravoga puta!
Zar da Džennet bude mjesto bolje
od vladara koji stvori sve iz dobre volje?
Naš pravi dom je vječnost, daleko iznad raja;
istina kojoj žudimo je u moru beskraja!
U kome je tvoj Džennet samo kaplja vode,
to more ti pripada, nek te tamo vode.
Zar ćeš biti očaran snovima od rose
kada tajne sunca mogu da te nose?
Ti robuješ prašini zarobljenoj u snopu sunca,
sve prolazno odbaci, nek te vodi samo istina!
Zar ti ne znaš da je duša preča nego tijelo,
da za Rabba mrijeti moraš, dat' mu srce cijelo?"*

Priča o Ademu, a.s.

*Neki murid šejha jednom zapita:
«Što Adema istjeraše iz nebeskog raja
i odijeliše ga od rajskog beskraja?»
"Počuj ovu istinu!" šejh mu tada reče.
"Kada se Adem u Džennetu probudi,
ovaj glas istine njega tad uzbudi:
"Čovjek čija pamet i viđenje su kratki
milošću Rahmana morat će da pati.
Jer samo tad će lice Rabbu okrenuti,*

*patnja će njega ka Rabbu pokrenuti!"
Ašik svoju dušu i životnu zbilju
čvrsto usmjerava ka jednome cilju.
Džennetske evlije uče nas odvajkada;
Rabbu ćeš doći kad se srce aškom raspada!*

POGLAVLJE VI

Izgovor patka

*Patak se izgega iz potoka, pa zbori:
"Sa ovim se niko od vas ne može da spori:
u oba ova svijeta, istina je živa,
najčišća sam ptica što leti i pliva.
Na vodi svoju sedžadu ja sterem,
od svih nečistoća ja se stalno perem.
Tu zbilja nema ni najmanje dvojbe,
teško ćete naći čistoću poput moje.
Pustinjak ja sam međ' pticama svijeta,
čiste duše i perja, pravi sam asketa.
Ja u vodi živim, putovat' ne mogu,
ja volim vodu, za put nemam nogu.
Tihe vode peru nemir ovog svijeta;
da napustim potok, ja nemam srkleta.
Za mene je svetinja voda bistra, gusta;
šta će meni suha zemlja i pustinja pusta?
Od vode se ne ide, od nje nema bijega,
u vodi je život, izvorište svega.*

*Za mene je čista voda najbolje mjesto;
ja vam mnogo baš ne hajem za vladarev prijesto.”*

Odgovor pupavca

*No hitri i bistri pupavac mu reče:
“U prolaznim snovima taj tvoj potok teče!
Jedan val života ih potopi bez traga,
i tako ti osta bez vodenog blaga.
I da li si ti zbilja čist kao što kažeš?
U neznanju svome ti nas samo lažeš.
Neki medžnun opisa prirodu dva svijeta,
o kapi vode zbori, a vječnost mu je meta:
‘Svijet nevidljivi i onaj koji se očituje
poput kapi vode koja i jest i nije.
Kapljica je stvorena na početku svijeta,
a na njenoj površini hiljade sureta.
Pa da su ti oblici od čelika stvoreni,
potonuli bi brzo, kao sjena nestali.
A i čelik čvrsti nije drugo do li kaplja vode,
koja nestaje ko’ snovi kad u beskraj ode.’ “*

POGLAVLJE VII

Izgovor jarebice

*Potom progovori napirlitana jarebica;
od bisera je sjajnih sazdana ta ptica.
Ima jarki kljun i tamnocrveno perje,
dok joj oči male tvrdoglavo sjaje.
Sva crvena od bijesa i srdžbe ona zbori:
“Meni su dragi samo sjajni biseri!
Ja njihov sjaj tražim u ruinama starim,
oni mi srce griju savjetima pravim.
Koji me tješe u teškim danima,
kada sam puna sumnji i dubokog nemira!
Ma pustite me s mirom, ja se zavest’ ne dam,
ja dragulje želim, ja bisere trebam!*

*Moje je srce samo za njih vezano,
toj planini sjajnoj ono je predano.
Tražit’ nešto drugo do li sjajnog blaga,
pusta je želja samo bezumniku draga.
Zar vrjednije nešto ima od dragog kamenja,
put do Simurgovog arša je težak i pun bremena!*

*Ja se od blaga ne mogu odvojiti,
niti noge svoje iz mulja osloboditi.
Sve što trebam ovdje je. Ja letjet' ne želim;
život blagu dajem srcem svojim cijelim!"*

Odgovor pupavca

*"Ti si sva od boje blaga," pupavac joj reče,
"ljubav pusta za biserima u venama ti teče!
Ipak, ti si poput tvoga izgovora sakata,
kljuna obojenog krvlju, u pameti krakata!
A taj tvrdi kamen od kojeg se ne daš rastati,
otvrdnu ti srce i dušu osakati.
Bez boje taj dragulj nije drugo do li kamen,
za mudre i vlat trave ima bolji plamen."*

Sulejmanov prsten

*Na svijetu ne bijaše vrjednijeg dragulja
od dragulja na ruci slavnog Sulejmana.
To je bio kamen malehne težine,
no na njemu bijaše pečat moći i siline.
Na koljena je cijeli dunjaluk oborio;
sve živo u svoje roblje pretvorio.
No, kad je Sulejman shvatio prirodu vlasti,
on ne htjede pod uticaj tog dragulja pasti.
Zavjet je dao da niko poslije njega
moć takvu imat' neće, robu moć ne treba.
O, Allahu dragi, moćnike takve ne načini više,
jer ta moć i slava svu samilost briše.
No, njih da kudim nije moja zadaća;*

sve što tražim je da pletem košare od pruća!

*No, da se vratim Sulejmanu i pečatu njegovom;
mada mu silnu moć donese, pravedan bijaše on!
Ali pošto je dragulj na ruci nosio,
na duhovnom putu on je zaostao.*

*U Džennet dozvoliše pristup svim peygamberima
pet stotina godina prije Sulejmana!
Kad je pohvaljeni Sulejman tu cijenu morao da plati,
zbog tih pustih dragulja koliku ćeš ti cijenu platiti?
Otresi se te pohlepe i kreni put neba,
Simurg je jedini dragulj koji tebi treba!*

POGLAVLJE VIII

Izgovor Hume

*Huma čija sjenka slavu i vlast donosi
bijaše slijedeća ptica koja se oglasi.
Za sultane je dobar znak ta lutalica
i zato ga prozvaše Humajun-sretna ptica.*

*“O, ptice kopna i mora”, on povika,
“ja nisam ptica vaših niskih vidika!
Na sultanskim krilima ja letim visoko;
pseto želja sam pokorio, bistro mi je oko!
Veliki vladari poput Džamšida i Feriduna
ne bi to postali da ih ne dotače moja sjena!
Strijela niskih prohtjeva mene ne pogađa,
prevazišao sam želje, let mi dušu oslobađa!*

*I ko može na mene sa visine gledati
kad samo sjena moja može vladaru krunu predati?!
I kada je svijet cijeli okupan mojom veličinom
i kada ja nadilazim sve letom i visinom?!
I sami car Husrev u moju odbranu će stati,
šta taj hudi Simurg meni može dati?”*

Odgovor pupavca

*O, ubogi robe, svoga smiješnog ponosa,
samovažnost ti se zavukla ispod krivog nosa!
O ti što se hvališ sa prolaznom sjenom,
poput paščeta ti si zadeveranog koskom!
A kada opakog Husreva na vlast postavi,
golemu nevolju ti mnogima time na vrat natovari!
A šta je vlast već prolazna igra zbog koje se pada;
a na Sudnjem se danu zbog nje čak i teško strada!*

Mahmud i derviš

*Neki derviš bijaše iskusan na duhovnom putu,
on usni sultan - Mahmuda u ubogom kaputu.*

*“O, veliki sultane”, derviš njemu reče,
“kako život na drugom svijetu za tebe sad teče?”*

*“Od kada preselih,” Mahmud odgovori,
“slave moje nesta, ovdje niko me ne dvori!
I pozdrav tvoj sada moju dušu para,
veličine nema ni u jednog vladara!*

*Zbog neznanja i ponosa svaki vladar strada;
sva uzvišenost i slava samo Rabbu pripada.*

*Zar šaka prašine prijesto da zasluži;
zbog toga sada stid me ubi, srce mi se guši!
Ne zovi me sultanom već nesretnikom; vlast vara;
o, da sam bogdo bio prosjak i fukara!
I onaj što drum mete, ma bilo šta drugo,
osim nadmenog vladara, o, moja tugo!
No sad od mene bježi, više nemam ti šta reći,
u Džehennemu me šejtan čeka, ne mogu mu uteći!*

*A da se bogdom zemlja ispod mene otvorila
i progutala me prije nego se ona spodoba stvorila!
U paklu neka izgore krila prokletog Humaja,
čija je nesretna sjena i na mene pala!"*

POGLAVLJE IX

Izgovor jastreba

*Potom, pojavi se jastreb na čelu mu biser bijeli;
sa sultanima on se druži, sa njim sohbet dijeli.
Njegovo hvalisanje ispuni nebesa;
njemu uvijek dostupna je sultanova kesa.
"Zbog radosti i sultanovog sohbetluka,
uzdigo sam se daleko iznad običnog puka.
Kukuljica mi je na glavi i ne smijem sve da vidim,
dok na ruci moćnog sultana u rahatu sjedim.
Pun sam dvorske uglađenosti, daleko od svijeta,
prijeporima ja sam vičan i pravi asketa.
Poštovanja imam samo za silnog sultana;
zanimanje za Simurga slaba mi je strana.
I zar sam bez pameti da o njemu sanjam;
nafaku mi sultan daje, ja se njemu klanjam.
Poziv uzvišeni koji imam meni je dovoljan;
putem tim da krenem, nisam umobolan!
I zar nije bolje biti na ruci sultana
no potucati se pustinjama u vrelini dana?
Moj život je med i mlijeko, na dvoru sam sretan,*

da lovim samo za sultana i na njega čekam."

Odgovor pupavca

*"O, hudi jastrebe," pupavac mu reče,
"tebi od dunjaluka nema ništa preče.
Opsjednut ti si spoljašnjim stvarima;
prave sreće nema na sultanskim dvorima.
Zar od Simurga ima većega vladara;
nema moći u sultana, i on je fukara!
Svaki će vladar morati da strada
koji zgrabi vlast i misli da on vlada.
Podanik ne smije zbog sultana da ispašta;
pravi sultan je ponizni vjernik koji prašta.
Pa sve da on ponekad ispravno postupi,
krvlju su natopili zemlju sultanski prijestupi!
Nek' se čuva onaj koji živi kod sultana,
opeći će se o sultansko srce i bit će pun rana.
Nad njim propast vreba, on je stalna meta;
pametan se sultana kloni i moći ovoga svijeta!
Sultan je poput uzbuktale vatre, kažu oni mudri.
Bježte daleko od njegovih dvora, ako niste ludi!"*

Sultan i njegov rob

*Bijaše neki sultan zaljubljen u roba,
u blijedo mu lice i mlađahno doba.
Njemu on haljine najljepše podari,
njega on najvećom pažnjom obdari.
No kad sultan odapinjaše strijele put mete,
voljeni rob se tresao od glave do pete.*

*Jer meta u koju dobri sultan ciljaše
jabuka na glavi voljenog roba bijaše.
I dok je sultan polovio jabuku, on se tresao u strahu;
blijedilo je njegovo lice u jednome dahu.
Nekakav čovjek bez pameti ga upita jednog dana:
"Otkuda ti tako žuto lice kad si izabranik sultana?"
"Da mene pogodi sultan," nesretni rob mu reče,
"umjesto jabuke na mojoj glavi, jadne moje sreće,
tada bih bio bezvrijedan sultanu,
mrtav ili ozlijeđen, imao bih mahanu.
No kad sultanova strijela metu pogodi
i jabuka se na glavi mojoj raspolovi,
sve dvorske ulizice hvale sultanovo umijeće;
rob je kriv ako ga strijela pogodi, tad bace ga u smeće!"*

POGLAVLJE X

Izgovor ždrala

*Potom, pojavi se ždral i reče: "Moja tuga,
od pustih obala mora nema boljeg druga!*

*Tužni moj plač tamo niko ne čuje,
tuga tu moja u miru tuguje.*

*Za morem ja plačem, imam krila za visine,
no nikad zaroniti neću u morske dubine.*

*Za morem ja žudim, za ostalo sam gluh,
no tajne njegove okusit' ne mogu, kljun mi je suh.*

*I ako i za kap jednu nivo mora opadne,
bijes i ljubomora srce mi spopadne.*

*Ova ljubav me je opčinila, ona nije mala,
za taj put do Simurga ja neimam hala.*

*Simurgova slava nema čari za mene;
za morem ja patim, za njim srce vehne."*

Odgovor pupavca

No, spretni mu pupavac hitro odgovara:

"Ti za pravu ljubav nemaš nekog dara.

*Svoju ljubav si dao dubinama koje ne poznaš,
u njima morske ale vladaju, zar ti to ne znaš?*

*Oluja se nadigne, a onda more smiri,
nikom jasni nisu ti morski maniri.*

*More stalno kipti, puno je mahana,
voda mu je gorka, a bogme i slana!*

*Koliko li je samo lijepih lađa potopila
i posadu njihovu pod sobom poklopila!*

*Ronilac dubine traži, ali smrti ga je strah,
i stoga se cijelim srcem bori da očuva dah!*

*Od propasti ga malo dijeli – samo lomna slamka;
bezakonje je zakon mora, u tome je zamka.*

*U njemu je nestati lahko, lahko se utopiti,
neodlučno srce će valovi lahko poklopiti.*

*I samo more je u ljubavnoj vatri;
u čežnji ono gori i za Rabbom pati.*

*Tu mir nećeš naći, o, ti ždralu hudi,
znaj da mira nema u srcu morskih grudi!
Zbog Rabba more živi, za Uzvišenim žudi,
a ti od Njega bježiš, e, moj ždralu ludi!"*

Derviš i more

*Neki derviš jednom zapitao more
zbog čeg' mršte se i plaču morske plave bore.*

*I kako to da ono ključa uvijek, neprestano,
kad u njemu vatre nema, zna se pouzdano?*

*"U jadu sam i žaljenju," more mu tad reče,
"jer meni od Dosta nema ništa preče!*

No ja sam zbog svojih bezbrojnih mahana,

*razdvojeno od Njega, Bog zna kol'ko dana.
I zato ja nosim plave halje tuge,
od ljubavne boli ne znam boli druge!
Ašk je živa vatra koju niko ne ugasi;
ko od žeđi moje slane može da me spasi?
Samo bistri Kevser iz svog čistog stanja
na hiljade smrtnika o toj vodi sanja.
Za njeg' su spremni mrijeti i obnoć i u dan,
al' put ih iscrpljuje i padaju u san."*

POGLAVLJE XI

Izgovor sove

*Sva u silnom čudu pojavi se sova;
miševi se razbježaše od njenoga zova.
"Ja međ' ruinama živim!" ona njima reče.
"Gdje god ljudi ima, tu se haram peče!
Smiraj duše nađu samo oni fini,
daleko od ljudi, u pustari, divljini.
Međ' ruinama ja liječim sjetu svoje duše;
međ' njima je blago, tu pusti vjetar puše.
Ljubav za tim blagom dovede me u ruine;
međ' njima pustoš vlada i vječnost tišine.
Tu u nadi živim da će kandža moja
nabatat' na dukate kojim nema broja.
Ljubav za Simurgom je samo bajka, priča;
ja zlato zakopano želim i slavu tog otkrića."*

Odgovor pupavca

*O, ti, ludo, koja samo tražiš blago,
prolazno zlato je tvome srcu drago!
Pa šta i da uspiješ dukate pronaći,
sačuvati ih vječno, znaj, ti nećeš moći!*

*Svoj život ćeš uludo potrošiti;
na drugi svijet zlato nećeš ponijeti.
Ljubav za zlatom je plitkoća, neznanje;
neiskusnog može zavarat' to stanje.
Ko zlato voli u idolopoklonstvu se davi;
od vjernika - začas đaur i nesretnik pravi.
Na Sudnjemu danu skrivenu pohlepu škrcu
svako će moći da mu pročita sa lica.*

Škrtac koji se pretvorio u miša

*Neki škrtac prije smrti zakopa ćup zlata,
potom sinu na san dođe radi tih dukata.
U suretu miša bijaše sve zbog toga blaga,
njuškao je da otkrije lopovima traga.
Miš'je oči tog lihvara bijahu pune suza;
sin se na to zabezeknu te mu u snu kaza:
"Šta bi s tebe, oče dragi, k'o da tražiš nešto?"
"Brinem se za svoje blago," reče otac vješto.
"Vidje li ti lopova da se ovud' šunja?
Dabogda ga zgromila iz nebesa munja!
Blago moje sada nema ko da pazi, čuva,
i na drugom svijetu zbog njeg' moje srce kuha."
"Zbog čeg' ti je takvo lice?" sin ga zapita.
K'o iz sna se miš prenu, odgovorit' hita:
"O, sine dragi, nek' te moj slučaj pouči:
Ko god zlato voli ovako će proći.
Zbog zlata će patiti i na drugom svijetu,
vezan za blago, živjet' će u vječnome grijehu."*

POGLAVLJE XII

Izgovor vrapca

*Potom, pojavi se vrapac, tijela slabašnoga,
tresao se kao plamen od glave do noga.
Reče: "Ja sam krhak poput sitne dlake,
ja hrabrosti nemam koja krasi jake.
Preslaba su krila moja da prelete gore
i dosegnu Simurgove udaljene dvore.
Kad malehna stanem pred Njegovo lice,
zaklonit će mi vidik tijelo drugarice.
Mnogi Njega traže, mnoge hude ptice;
ja nisam te sreće da mu vidim lice.
Ja preslab sam igrač za tu jaku trku;
kratki dani moji u ludosti teku.
Pogled bi me Njegov u prah pretvorio,
plam očiju Njegovih sasvim sagorio.
Zar i Jusuf nije bio skriven u bunaru?
I ja ću tu potražiti' svoju ljubav staru."*

Odgovor pupavca

*Pupavac reče: "Eh, ti vragolasta ptico mala,
tvoja skromna žalopojka neslana je šala.
Ako nam je sudba spremila vatru jednog dana,
onda i ti moraš u tu vatru zajedno sa nama.*

*Za put se pripremi, od puta ne bježi;
ja dvoličnost mrzim, kljun svoj ti zaveži.*

*Za Jusufa nije doli tuga Jakubova,
gdje si ti u tome, kani se tih snova!"*

Jakubov san

*Kad Jusufa izgubi, Jakub prosu gorke suze;
Za voljenim sinom tuga svjetlost mu oka uze.
I dan i noć na usnama ime Jusufovo njemu bî.*

*Da ga bijede kutariše, Džebrail ga posjeti.
Te mu reče: "Bolje ti je, zaboravi ime Jusufovo
da tvoje ne bi s poslaničke liste bilo izbrisano!"*

*I budući da je ta poruka bila od Allaha,
Jakubove usne odmah zanijemise od straha!*

*No, u srcu njegovom taj ašk i dalje gori;
svojim srcem Jakub Jusufovo ime zbori.
Jedne noći Jusuf mu na san nasmijan dođe
te Jakub srcem cijelim sina dozivati pođe.
No sjetivši se Allahovog emra, on zastade,
i tad bolni uzdah otkri sve njegove jade.*

*A kada se starac iz jasnog sna probudi,
Džebrail mu dođe i ovo mu poruči:*

*"I mada izgovorio nisi Jusufovo ime,
uzdahnuo si i zakletvu prekršio time.*

*Ono što ti usne uspješe sakriti,
srce tvoje otkri, te ćeš kažnjen biti!"*

POGLAVLJE XIII

Prigovori ostalih ptica

*I druge ptice dobiše priliku više-manje
da pokažu svoje brbljivo neznanje.
Rijeka praznih riječi, izgovor po izgovor,
tekao je njihov besmisleni govor.
Oprosti mi, čitaoče, jer ne mogu navesti
sve te silne izgovore da se put napusti.
Uglavnom, ptice bijahu jogunaste, brzoplete,
u svom razmišljanju plitke, a bogme i sakate:
"Za nas je nemoguće silnom Simurgu prići;
takvom cilju samo prave askete mogu stići!
No, mudri pupavac ih brzo osokoli:
"Vi ste vrijedne puta, Simurg vas sve voli.
No prvo, drage moje, ispraznite čaše svoje,
nalit ćemo u njih vino, ljubav - vino to je!
Zar ćete zbog tih tričavih stvari
napustiti put nebeski, put svjetlosnih tajni?
Zar ćete se opiti i od kapi vina
kad nam valja roniti do modrih dubina?
Ovo putovanje za nemarne nije,*

*mi istinu tražimo, a ne miris njen."
Kada ptice govor ovaj začuše,
nezadovoljne, u jedan glas kriknuše:
"I mada te mi smatramo vodičem našim,
ti se moraš složiti s riječima ovim:
Mi smo ništa drugo do ptice smušene i jadne;
mi nemamo ni srca, ni dara za to putovanje.
Naša pera, krila i tjelesna snaga
dovoljni nisu da se prijeđe put do Simurgovog praga.
Do Njegovog trona stići, ta nam sreća nije dana;
to bi čudo pravo bilo, za nas stvar neznanana.
I zar se može na put tajni upustiti
onaj koji prst pred nosom ne vidi?
Kad bi nam ti našu vezu s Njime pojasnio,
možda bi se neko od nas na taj put zaputio.
On je poput Sulejmana, a mi samo mravi;
zar mrav može suncu stići kad živi u travi?
I zar pristaje fukari i malehnom mravu
da želi i traži sultanovu slavu?"*

Odgovor pupavca

*Pupavac odgovara: "Ptičurine jadne bez imalo srca,
zar ljubavi nemate da krenete put sunca?
Fukare ste, velite, taj izgovor vam sinu,
da ne tražite Božiju milost i blizinu.
No kad vam ljubav oči otvori, dat ćete tom putu dušu
i zaplesati ludo onud kud vjetrovi aška pušu.
Kada se Simurg prvi put iza zastora obznanio,
lica svijetlog poput sunca, oblake tame je raznio.
On bezbroj tamnih sjenki po zemlji posija,*

a kad ih krajičkom oka pogleda, u svakoj život zasija.

*I tako ih mi stvorismo. Ptice svih zemalja,
samo su Njegove sjenke – tajni nema kraja.*

*No, da ste vi ovu tajnu ranije doznali,
povezanost vašu sa njim bi spoznali.*

*Istinu ovu ne otkrivajte i, Svemoćni Bože, ubrani
da bogom proglasite njegove evlije, a Njega ostavite
postrani.*

I šta znači istinski ovo znanje spoznati?

To znači: u Bogu se utopiti, ali ne i Bogom postati!

*Jer oni koji su u Njemu nestali
nisu i sami Božanstvo postali!*

*O ovom bi se dalo vječno raspredati,
no, vi ste Njegova sjena, morate to znati.*

*Kad istinski spoznate da ste Njegova sjena,
uznemiravat' vas više neće stvari prolaznoga svijeta.*

*Da je on htio svoju uzvišenost skriti,
nijedna zemaljska sjena ne bi mogla postati.*

*I gdje god ta sjena bijaše posijana,
jedna rasa ptica rodi se toga dana.*

*I vaše srce nije ogledalo bistro i čistog hala
ako se u njemu Simurgov lik ne odslikava!*

*Niko podnijeti ne može ljepotu Njegovoga lica;
stoga On načini ogledalo u bašči našeg srca.*

*U tom ogledalu On Sebe gleda, milost je to velika;
zagledajte se u svoje srce želite li vidjeti Njega.*

Vladar i ogledala

Bijaše neki vladar neuporedivog šarma i ljepote;

svijet bješe samo blijesak njegovog lica i dobrote.

*Melek Džebrail je bio tračak njegovog mirisa,
bit ljepote se skrila u tajnama njegovih spisa.*

*Cijeli svijet bijaše samo kap njegove milosti;
najveći keramet bilo je lice mu ugledati.*

*U svih sedam svjetova njemu niko ravan nije;
uzvišenost njegova u svemu se krije.*

*Jašući kasabom, lice je crvenim velom skrivao;
pamet i glavu bi gubio onaj koji bi taj veo vidio.*

*A oni što u nesmotrenosti izgovoriše mu ime
i jezik svoj i glas izgubiše time.*

*Ko god da se u ovoga vladara zaljubi
on brzo nestane, svoj život izgubi.*

*Mnogi su zbog te ljubavi umirali svakog dana,
bолоvali od tog aška, od tih ljutih rana.*

*No, najveća bol bijaše lice mu ugledati,
jer svemir će cijeli za takvog insana prašina postati.*

*Ipak bolje je jednom ugledat' mu lice pa od aška umrijeti
nego živjet' hiljade života bez njegove svjetlosti.*

*I zar može iko otpjeti njegovu daljinu
i zar može iko podnijeti njegovu blizinu?*

*Čudnovata stvar se nastanila u srca ljudska;
bol im stvara i odsustvo i prisutnost aška.*

*Oni što ga vide daleko su od nas
dok neki drugi samo čuju njegov glas.*

*Glas njegov u njima bolnu čežnju stvara;
ah, da nam je samo vidjeti vladara!*

*I stoga vladar po zidu palate ogledala postavi
pa u njihovim uglačanim površinama njegov lik se javi.*

Da ašici bolesni od ljubavi mogu naći lijeka

posmatrajući u njima odraz njegovog lika.

*Ako žudite za ljepotom kojoj se divimo i mi,
zagledajte se u svoja srca, Njegovo lice će se pojaviti.*

*Načinite uglačano ogledalo od vašeg srca;
u njemu ćete vidjeti odraz Dostovog lica.*

*I obasjat će tad slava vašega Vladara,
svjetlosnu palatu u kojoj On vlada.*

*Tražite tog Vladara unutar vašeg srca;
u svakom atomu svemira duša Njegova kuca.*

*Mnoštvo oblika i bića širom cijelog svijeta
sjena su Njegova; unutar prolaznog tajna je skrta.*

*Ako bi vam On svoju ljepotu pokazao,
on bi Se putem Svoje sjenke vama ukazao.*

*Simurg nije odvojen od svoje sjene;
tražite ih kao jedno, nađite ih sjedinjene!
Avaj, vi ste zalutali izvan stvarnog svijeta,
jer živite u svijetu sjenki, daleko od Njega.*

*No da biste stigli do Simurgovih palata,
zar vam nije prvo naći stazu do Njegovih vrata?*

*Na tom putu će se sunce, koje tražite od iskona,
pojaviti iza oblaka, tama bit će pobijeđena.*

*No ono što sad vidite je zasljepljujuće sunce;
slijepi u svijetu od snova, zar Rabbu možete vidjeti lice?*

Priča o Zulkarnejnu

*Kada je Zulkarnejn, vladar neprikosnoveni,
koji mačem svojim mnoga carstva osvoji,
važnu poruku odaslat' trebao,*

u pismošu bi se prurušio i sam na put krenuo.

*"Zulkarnejn vam naređuje to i to,"
tako bi on njima lično govorio.*

*No mnogi nisu marili žurno da se pokore,
a da su znali ko je, hitali bi da mu se dodvore.*

*Znanje o vladarevoj veličini nisu posjedovali
i zbog toga su mnogi podanici stradali.*

Pa čak i da im je rekao: "Ja sam vladar vaš!"

Zar pismoša vladar da bude? To na pamet ne ide baš.

*Zaluđeni glupaci stvarnost ne vide,
zalutali im pogled u nebesa ide.*

*No, kada bi glave na sedždu oborili,
put istine, ispred svoga nosa, spazili bi.*

Priča o sultanu Mahmudu i patnjama Ajaza

*Jednom, razbolje se Ajaz, osihiren bijaše,
daleko od Mahmudovih dvora, u samoći ležaše.*

*Kada je za bolest njegovu Mahmud dočuo,
pozvao je vjernog slugu i Ajazu poručio:*

*"Ja zbog tebe svakog dana gorke suze lijem;
od tvoje boljke i ja patim, ne mogu to da skrijem.*

*Ko da ja i nisam sultan, na ovome dvoru,
moja duša je sa tobom i u tvome moru.*

*Moje srce tvoje boli sad sa strahom prati;
neka ašk tu bolest svlada i brzo mi te vrati!"*

Mahmud tada zastade suzna oka pa nastavi:

"Do Ajaza leti poput vatre, a meni se poput dima vrati!

*Ne zaustavljaj se nigdje i od munje budi brz
što obasja svijet cijeli prije no li ga grom sprži!*

*Idi sada, ne zastajkuj, Ajazu se mom zaputi;
srdžba moja zna da grize čak i poslije smrti.”*

*Prestravi se jadni sluga, k'o vjetar poleti,
i sa vjetrom on pred vrata Ajazova sleti.
No kad stiže, dočeka ga grom iz vedra neba:
kraj Ajaza Mahmud sjedi i u njega gleda.*

*Tresao se hudi sluga od glave do pete,
na panju vidje svoju glavu te se strašno smete:
“Sultane časni, kunem ti se,” sluga potom reče,
“da sam letio k'o vjetar, dao sve od sebe!*

*Vidim te, al' k'o da sanjam, ne mogu da shvatim
kakvim čudom ovdje dođe, ne mogu da pratim!
Vjeruj meni, časni kralju, jer nevin sam, kažem,
neka po sto puta umrem ako i riječ lažem!”*

*Mahmud reče: “Ne brini se, slugo dragi, nisi mog'o znati
tajne pute i brzinu što ašike prati!*

*Ja svoj život bez Ajaza podnijet' ne mogu
i stoga sam, u svakom trenu, kraj njegovih nogu.
Ništa o tom baš ne znade svijet ovaj prolazni;
ljubav ašika je skrivena pokrivkama tajni.*

*Dužnost mi je da pred svima za Ajaza pitam,
no, u našem svijetu tajni sve o njemu imam.
Svijet ovo ne razumije, u zabludi je trajno,
ja ljubav svoju kriti moram i živjeti tajno.”*

POGLAVLJE XIV

Ptice dalje pitaju o putu

*Drevna tajna otvara se pred skupom ptica;
pupavčeve riječi dopiru do njihovih srca.
Povezanost sa Simurgom njima posta jasna;
ta ih veza na put vuče, budi ih iza sna.
Mudre pupavčeve riječi na put ih pokrenuše
te u, isti mah, ptice progovoriše:
“Kako da nastavimo put reci nam, dragi pupavče!
Naše slabosti nas plaše, od nas su one jače.”*

Odgovor pupavca

*“Ašik to je onaj,” šejh pupavac zbori:
“koji svaku brigu o svom nefsu sagori.
Ko se sebe prođe to ga ime krasi;
ne brine se ašik da se nefsa spasi.
Otvrdla su vaša srca, dunja vam je draga;
da biste do Rabba stigli zbacite tog vraga!
Ma kada ćete zaklopiti dunjalučko to oko
i u svjetlost zaroniti do kraja, duboko?”*

*Prođite se suhe vjere, dobro poslušajte!
Nefs ni prazna vjera ne vrijedi ništa, znajte.
Suhi pobožnjaci ne smiju ašku prići;
reci im da do Rabba tako nikad neće stići.
Pravi ašik za sve te rasprave ne haję;
vremena on za to nema, život Rabbu daje.
On sagori sve što ima, i dušu i tijelo;
sve napade i azabe on podnosi smjelo.
Bol gorka i krv srca ašku tom pripada;
u te boli, iskušenja, svaki ašik pada.
O, krčmaru nemoj vinom, krvlju puni čaše;
ako nemaš krvi guste, evo uzmi naše!
Ljubav samo raste u beskrajnoj boli,
koja dušu kida sve dok Rabba voli!
Ašk granica nema, njemu se sve divi;
on draž života daje svemu što živi!
No u svemu se ljubav i bol izmiješaše;
samo melecı ne piju iz te gorke čaše.
Oni Rabba vole i bez te patnje strašne,
koju samo znade čovječanstvo naše.
Vjera i nevjerništvo dječija su samo igra;
ašicima od aška izgorješe pusta njedra.
Kako postati fukara, ašk će ti pokazati,
pa čak te i putem nevjerništva uputiti!
No od vjere i nevjerstva nećeš više stradat'
ako tijelo i svoj nefis uspiješ savladat'.
Iznutra ispečen dobro, a izvana bijedan
samo tada ti ćeš postat' naših tajni vrijedan.
Strah stoga odbaci, putem kreni mirno;
ono što ti treba doći, doći će neumitno.*

*Djetinjarija se prođi i hrabro, poput lava,
kreni putem sto nevolja, tu je mudrost prava!*

Priča o šejh - San'anu i njegovoj ljubavi prema hrišćanki

*Šejh San'an, svoga doba, bijaše velik učenjak,
po stepenu prosvjetljenja on bijaše prvak.
Punih pedeset godina živio je povučeno;
četiri stotine murida kod njega je učilo.
Noći i dane su oni u ibadetu provodili;
sama svjetlost vjere u Mekki su bili.
Teoriju, praksu i tajne šejh je dobro znao,
a obred hadždža čak pedeset puta obavljao.
Ču'vo je namaz, postio, držo se Šeriata;
i ulema i evlije obijaše mu vrata.
Svojim dokazima razbijao je glave pobožnjaka;
bolesnike liječio snagom svoga daha.
Poznavao je dobro radost i patnju ljudskog srca;
svi su znali da njegovo srce samo za din kuca.
Mada svjestan svoje čvrste vjere i duhovnog viđenja,
svaku noć on sanak sniva, čudna snoviđenja.
Mekku napušta on svake noći te u Grčku ide;
u hram ulazi k'o u svoju kuću, u njem' se idoli vide.
I tu se on idolima klanja, pred njima na koljena pada!
Avaj! Kad se iz sna prene, od teške boli strada!
"Ja sam kao Jusuf," zapomaže, "zatvoren u bunaru,
ne znam kako da iz njega spasim svoju mudru glavu.
No svaki salik na svom putu nađe poteškoću;
post, bdijenje i zikrullah povratit će lahkoću.
Ako razbijem ovu stijenu, put će se moj otvoriti;*

do tada patnju prihvatiti moram, moram saburiti!

Iznenada, jednog dana, miš'o se u njemu rodi:

"Snu mora biti objašnjenja, taj put u Grčku vodi!"

I tako stari šejh u đaursku zemlju krenu;

svih četiri stotine murida slijediše mu sjenu.

*I tako su oni skupa, s Bismillom Ćabu ostavili
dok u krajolik od niskih brda i šuma mirisnih nisu stigli.*

Mnogo su potom lutali dok jednog dana ne nabasaše,

na kuću na čijem balkonu mlada djeva sjediše.

To lijepa hrišćanka bijaše koja poznaše neke tajne;

za nju ni neke stvari Božanske ne bijahu strane.

Ta djeva gluha nije bila za tajne ljudskog srca;

ljepota njena bješe poput žarkog Sunca.

I samo Sunce zbog nje u boli bijaše,

jer ljepota njena jače od Danice sijaše.

Čovjek oko čijeg srca su se njene lokne splele

zunarom se opojasa i hrišćanin postade.

Onaj čiji pogled pade na rubine njenih usana

ljubiše zemlju po kojoj ona gazi, pamet izgubi tog dana.

Kad bi lahor dotakao miris kose njene,

patila bi ljudska srca zbog čari te žene.

Za zaljubljene, njene oči rujno vino bijahu,

a obrve dva mlađaka što nad njima sijahu.

U tim obrvicam' tajne poruke su bile,

sve o čem' su oči ljubavnika snile.

A kad bi joj se u zjenici oka svjetlost upalila,

na hiljade srca ona bi porobila.

Ispod lokni, lice njeno plamti poput vatre,

vlažni rubini usnica joj dunjaluk od žeđi satre.

No one što se u toj krčmi htješe opiti

britke sablje trepavica brzo će odbiti.

Ona svoje tajne nikad nikom' ne otkriva;

svi za njom vehnu, no niko joj ne zna namjera.

Njena ustašca bijahu malehna k'o iglene uši,

a dah joj k'o Isaov uzdah koji stvara bol u duši.

Samo jedna smijavica njena k'o srebren bunar bijaše

u kojemu se na hiljade Jusufa utopiše.

Sjajni dragulj kose njene upletene drži;

ispod njega njeno lice kao vatra prži.

Osvrnu se ljepotica, s lica joj svilen veo spade;

*vrela vatra kroz šejhove čakšire prođe, on pade u ljubavne
jade.*

Jedna vlat kose njene na stotine je porobila!

Zar je slijep mog'o biti za ljepotu što se pred njim otvorila?

Izgubi se on u trenu, ludo se u nju zaljubi;

na koljena bez riječi pade, srce mu vatra obljudi!

U samo jednom ludom trenu što je bilo – nestade;

srce njegovo i pamet dim strasti zavede.

*Ta ljubav proguta mu srce, a njena crna kosa
glatkom zamkom vjeru mu omota, bez imana osta.*

I šejh tako blago vjere zamijeni za sramotu;

srce svoje on prodade za njenu ljepotu.

*"Ja iman izgubih", zajauka alim, "rob hrišćanski postah,
no srce koje dadoh bezvrjedno je sada, jer bez vjere ostah!"*

Kad muridi spaziše te šejhove jade

i u kakav težak hal im vođa pade,

na tren posmatraše njegovu bol, preneraženi,

te ga onda svim srcem počеше dozivati vjeri.

No on savjete njihove nit' sluša nit' poštuje;

*kakva korist od mudrih riječi kad srce ludo ne čuje?
Jedan za drugim, muridi šejhu svome riječi zbore,
no za ljubav lijeka nema kad u ašku srca gore.*

*I zar ašik mudre savjete slušati znade
zar se plamen aška, tako lahko, u led pretvoriti dade?*

*Sve do noći naš šejh hudi bijaše u transu;
on od sada samo mari za svoju romansu.*

*A kad noćca pade tiha i raširi tamu,
prekri grijehe toga dana i ljubavnu dramu.*

*U toj tami razlila se svjetlost jednog srca;
to je srce hudog šejha, iz njeg ljubav vrca.*

*Od tog aška opile se i na nebu zvjezdice,
po sto puta ašk obgrli i njegovo tužno srce.*

Prošao se svoga bića i onoga što je bio;

k'o opjancan u prašini puta on je bdio.

*Oči svoje on ne sklapa, beskraj zvijezda gleda;
tiho plače u okrilju aška, tami neće da se preda.*

*"Bože mili" tiho zbori," hoće l' ove tmine nestati,
il' je sunce sada mrtvo i nikad neće zasjati?*

*O, koliko sam samo noći u zikru ja proveo,
no, ova noć me strašno boli, ašk me ljuto zaveo.*

*K'o plam svijeće u visine se diže moja vatra,
svanut' kad će dan bijeli, ova bol me satra?*

*Samo suze i krv ljuta razdiru mi grudi,
a samo mi patnju može donijeti dan hudi.*

*Tmina ova gorka i ovo bijedno stanje
dani su mi kad sam stvoren, sudbe je to zdanje!*

*Sahati mi sporo gmižu, noći nema kraja,
možda noćas svijet dospije i do Sudnjeg dana.*

O, da li je presahnulo sunce od uzdaha mojih,

il' se krije postideno spram očiju njenih?

*Poput vlati kose njene ova noć je duga,
mišo o njoj - lijek jedini i beskrajna tuga.*

*Proždire me ljubav ova, ove noći trajne,
ja postadoh rob ljubavi, jer joj ne znam tajne.*

I zar mogu opisati boli što me deru?

I gdje mi je sad taj kuvvet da povratim vjeru?

Gdje je sada moj bereket da me iz sna budi?

Ili u njoj sada ljubav ka meni probudi?

Gdje je pamet da me vadi iz nesreće ove?

Kud nestade silno znanje, čudo jedno to je.

Gdje je ruka da prašinom zaspe glavu ludu,

il' izbavi iz prašine, gdje ležim u čudu?

Gdje je noga da me vodi voljenoj u krilo?

Kamo oči da pokažu njeno lice milo?

Gdje je ona da bol moju sada zaliječi?

Gdje je muršid da me od nje sada izliječi?

Gdje je snaga da me spasi sigurne propasti?

Gdje je razum da otrijezni mene pijanosti?

Ništa nemam ovog časa, sam u noći patim,

šta je ljubav ova, ne mogu da shvatim..."

Slušaju, u čudu, voljeni muridi ove bolne riječi;

njima sad od tužnog šejha nije niko preči.

"Šejhu dragi," reče jedan, "od sebe zlo odvrati,

ustani, ogusuli se, vjeri se povrati!"

"Samo krvlju," šejh mu reče, "mogu se oprati;

sav u krvi ja sam sada, ako možeš, shvati!"

Upita drugi: "Šejhu, gdje ti nestade tespih?"

"Ja tespih odbacih," reče, "a zunar prigrih!"

*"Ma, šejhu, tobe dođi," zbori jedan od murida.
"Hoću, al' od svega što sam bio i što u vjeru spada!"
Jedan ga na namaz pozva, on mu odgovori:
"Ja se sada samo klanjam njezinoj ljepoti!"*

*"Ma šta zboriš, hudi šejhu," murid zapomaga,
"pred Rabba padni u prašinu, kutariši se vraga!"
"Ja ću odmah," reče, "u prašinu pasti,
u prašinu koju njena noga gazi!"*

*"A šta je sa namazom, postom i islamom,
zar se ne kaješ i ne žališ za svojim imanom?"*

*"Nema čovjeka koji sada od mene više žali
što ranije nisam bio u ovoj ljubavi!"*

*"Otrovna strijela prokletog šejtana," reče mu jedan,
"prostrijelila je srce tvoje, ne budi lahkovjeran!"*

*"Pa neka je ona i sam šejtan koji svakog vara,
ja joj se radujem i dobro želim," šejh odgovara.*

*"Naš plemeniti šejh," jedan reče, "pamet je izgubio,
strašću slijepom osihiren načisto izludio."*

*"Istina, izgubio sam slavu koja mi je draga bila,
al' nestade i straha," reče, "i laž se izgubila."*

"Svojom sramotom," jedan kaza, "ti lomiš naša srca."

"U mome srcu sada," šejh zbori, "njeno srce kuca."

*"Ne napuštaj stare ahbabe," jedan mu reče,
"krenimo skupa ka Ćabi, ima l' šta od vjere preče?"*

*No šejh mu odgovori: "Ja idem u manastir;
sjena Ćabe više nije za me dobar odabir."*

"Pa zar od Mekke boljeg mjesta ima?" jedan progovara.

"Nema od balkona njenog," šejh mu odgovara.

"Ti Džehennemu ideš," jedan reče, "tu sreće nema!"

*"Uzdasi moji," šejh reče, "nahranili bi sedam Džehennema!"
Jedan ga pozva: "U nadi za Džennetom okreni se nama!"
"Njeno srce je Džennet," odgovara, "ne idem sa vama!"
"Priznaj svoju sramotu," jedan reče, "ispred svoga
Gospodara!"*

"Moj je Gospodar lično upalio ovu vatru," šejh odgovara.

*"Ma ne izvrđavaj, šejhu," jedan ga oštro prekori,
"već puteve Istine sa nama brani, za vjeru se bori!"*

*"Pripremite uši za riječi đaura," šejh odgovori,
"đaur za vjeru ne haje nit se za nju bori!"*

*Sve bijaše uzalud, vjeri ga ne mogahu povratiti,
i stoga utihnuše ojađeni, presušiše njihovi argumenti.*

*Zbog toga je njihova srca tuga obuzela,
zbog toga se u strahu usud sakri iza vela.*

*Napokon osvanu dan bijeli u zlatnoj svjetlosti,
noć crna svoj rep podvi, dunjaluk napusti.*

*Sav dunjaluk uronjen u blistavu svjetlost bijaše,
a šejh naš bijedan i iscrpljen i dalje u prašini ležao.*

*Uličnim psima što lutaju on je sada konkurencija
za komadić puta, pred vratima, iza kojih živi njena
ekselencija.*

*U prašini on se moli i nečemu nada,
poput vlati njene kose postao je sada.*

*Cijeli mjesec danonoćno tu je boravio,
ne bi l' svjetlost njenog lica opet ugledao.*

*Naposlijetku od tuge i umora šejh hudi se razboli,
on pred kućom njenom u prašini leži i za ljubav moli.*

*Konačno se lijepa djeva smilova na njegovo stanje,
vidje da ga ašk proždire, ni više ni manje.*

No pretvarajuć se da je nevinašce, ona njemu reče:

"Šta je, šejhu, zar ti od prašine nema ništa preče?"

*I zar priliči jednom uzornom muslimanu
ležat' u prašini koju đaur gazi po noći i danu?"*

*"Ja nemam," šejh odgovori, "šta da ti velim,
ti znaš dobro zašto ja ovdje blijed i iscrpljen ležim.*

*Vrati mi srce koje si mi ukrala il' pokaži
tračak ljubavi u tvom srcu, ja ne trebam tvoje laži.
Uprkos svom ponosu, daj mi zerru ljubavi, ne budi samo
varka,
za ovog sijedog stranca pred vratima tvojim, bolesnog od
aška.*

*Il' me sada ti uništi il' moju ljubav prihvati,
samo tvoj dah me oživjeti može il' na smrt osuditi.*

*Tvoje lice i lokne su sada vladari mog života,
kad ti vihor kose mrsi, ubi me ljepota!*

*Oči tvoje duboke i čarne u meni vatru pale,
na njih mislim, budan, u nemiru noći, kad bi samo znale!
Kako ljubav moje oči vlaži, kako ljubav moje srce prži
i kako sâm patim bez ljubavi i kako me tuga drži!*

*Dušu svoju i svijet cijeli predao sam vatri,
moj život su samo suze otkada te spazih.*

*Oči moje samo za tvoje lice znaju, moje srce pati,
niko moje boli ne zna, ako možeš, shvati!*

*Moje srce je svo u krvi, jer ono te voli,
koliko dugo ja još moram živjeti u boli?*

I zar treba ponižavat' onog ko je bijedan?

*Čovjek srozan u prašinu, poniženja nije vrijedan.
Želja usuda je da za te plačem i da na te čekam,
od usuda sve zavisi, njemu moram da se predam.*

*U ropstvu je duša moja pred vratima tvojim,
moja bol je obnoć jača, u patnji opstojim.*

*Molitve moje na prašinu praga tvoga slijeću svakog dana,
prodao sam svoju dušu za ljepotu koja ti je dana.*

*Koliko, još dugo, ja moram pred vratima tvojim kopnit,
zar se smilovati nećeš i bar za tren mi bol otklonit'?*

*Ti si sunce moje, a ja tvoja sjenka,
bez tebe mi života nema, tome nema lijeka.*

*I mada me je tuga u blijedu sjenku pretvorila,
poput svjetlosti bih ti poletio kad bi mi vrata svoja otvorila.*

*O, pusti me unutra! I tajno ću ti donijeti
sreću svih sedam nebesa, koju nećeš podnijeti.*

*Moja duša sagori do pepela, a vatra strasti moje
sagori sav dunjaluk, od ljubavne gladi svoje.*

*Ašk mi je noge svezao, od tebe otić' ne mogu,
ova ljubav srce mori i obara s nogu.*

*Moja se duša sva vrti, u smrtnim uzdasima cijepa;
do kada ću ja čekati na te, đaurkinjo lijepa?*

*Zasmija se na to ona, pa reče: "Ti, bestidna ludo, poslušaj,
bolje ti je da se spremaš za kabur i raj!*

*Zar ašikovati možeš ti sa dahom tim ledenim?
Ljubavi se ti ove prodi, nije za starca ašk medeni!*

*Ti mrtvačku plahtu trebaš, a ne ljubav žene,
u fukare zlata nema, nisi ti za mene!"*

*"Reci što god hoćeš" šejh joj odgovori,
"ja živim i mrijem u ljubavnoj boli.*

*Ašk ne izbira, strijela njegova ubada,
i mlado i staro srce strijela aška probada."*

“U redu”, onda reče ona, “ako me zaista želiš,
kao zalog ljubavi morat ćeš četiri stvari da učiniš:
Kur’an zapali, pij vino rujno, idolima se pokloni,
a oči svoje za oko svoje vjere zatvori!”

“Pit ću vino s tobom, no nema tih para
da učinim ostale tri stvari,” šejh odgovara.

“Ako me želiš, pokorit’ se moraš,” reče mlada dama,
“za početak moraš ruke svoje oprat’ od islama!

Ašik koji nije spreman voljenom da se pokori,
pun je praznih priča, u njemu pravi ašk ne gori!”

Teška srca šejh izjavi: “Nisam munafik u vjeri bio, ni u ašku
neću biti,

što god hoćeš sipaj u čašu srca moga, ja ću iz nje piti!
Sa loknama svojim oko vrata moga kud hoćeš me vodi,
ja rob tvoj sam sada, prašina kud noga tvoja hodi!”

Na riječi ove nasmija se slatko ona te mu reče:

“Hajd’ u krčmu onda sa mnom vino piti, u njoj vino teče!”

Sve to prate učeni muridi i u čudu glede
te u plaču i u silnom strahu đaurku i šejha slijede,
a u krčmi mlada krčmarica svima čaše toči,
bespriječna ljepota je njena i praznik za oči.

Tu šejh stiže, pokoran k’o janje, i đaurka lijepa;
srce svoje predao je njojzi, vodi ga k’o slijepa.

Rob istinski volje nema, nit svoje pameti,
iz njenih ruku naš će šejh rujno vino piti.

I kad prvu čašu ispi, slatki zaborav mu dušu svlada;
kad se vino izmiješa sa aškom, tad se bolno strada.

Zasmija se tada ona, u njemu strast poludi,
igračka postao je njenih ženskih čudi.

Kraj njenih nogu ležaše poslije druge čaše
šejh nesretni što nekoć cijeli Kur’an znaše.
I dok se vino kao zaraza širilo kroz njegove vene,
svo znanje o vjeri, koje imашe, poče da vehne.
Sve što prije znaše brzo ga u nevrat napusti,
vinom pobijeđenog nemar ga prigrabi u čeljusti.
Iscijedi mu vino pamet, na oči spusti sto zaklona,
u njegovom hudom srcu, sada, bijaše samo ona!
Ta ljubav se uzjoguni, k’o uzavrelo more posta,
on s požudom kretnje joj upija, čaroliju dva crna oka.

Strašću opijen, vrat joj bijeli dotač’ krenu,
no ona ga otrijezni, iz pustog sna ga prenu.

Ruku mu uhvati te se brzo povuče:

“Šta to radiš, magarče stari?” ljepotica reče.

“Ti koji samo govoriti znadeš i više ništa,
aška tajne ti ne poznaš i samo se pretvaraš;
da bi ljubav svoju istinski potvrdio, izjavi
da si svu vjeru svoju objesio za lokne na mojoj glavi.

Ljubav nije dječija igra, shvati,
ti sad srcem svojim cijelim moju vjeru prihvati.

Tek onda ću ti dati da mi vrat dodirneš,
ako ovo ne razumiješ, bolje je da ideš.”

Potonuo naš je šejh do dna crnog mora,
sudbu varat’ ne može, pokorit’ joj se mora.

Sad već u neznanju, bez stida i straha,
učinit će sve što hoće đaurkinja plaha.

Staro vino u venama krv mu zatalasa,
razum njegov izgubi se, nemade mu spasa.

Staro vino, a mlađahna ljuba rubinskih usnica;
zar je udes takav izbječ’ mogó i sjaj njenog lica?

*Izvan sebe od ljubavi i opojnog vina,
"Učinit ću sve!" reče, "reci, ljubo divna!"
Dok sam trijezan bio, o ljubavi ništa znao nisam,
no za ljubav tvoju sve ću sada dati, tebi ja se klanjam.
I na oltaru tvoje ljepote vjeru ću svoju ostaviti,
ako treba i Kur'an časni ću na njemu zapaliti!"
"Izgleda si počeo ponešto da shvataš," reče đaurkinja,
"sada si istinski moj, u srcu tvome moja vatra tinja.
Spavaj mirno i nek' ti srce slatko snije,
naša voćka raste i počinje da zrije."*

*Vijest se kao vatra međ' hrišćanima proširi,
da je šejh njihovu vjeru prigrlio zbog ljubavi.
Povedoše ga u manastir hrišćanski,
da tamo nauku i vjeru njihovu izučiti.
Tu spalio je hrku svoju, okrenuo se
protiv Mekke i islamske vjere.
Nakon što je tolike godine bio vjernik pravi,
dozvoli mladoj djevi da ga od vjere rastavi.
"Ovaj derviš", on reče, "sada je sve izgubio,
plam prolazne strasti njega je prevario.
Njoj moram robovati sada zbog njenog lijepog lica,
ja najgore počinih djelo ispod svijetlog sunca."
A koliko ih samo vjeru napusti zbog vina!
Vino je majka propasti i zlih dubina.
"Sve što si tražila od mene ja sam učinio,
vjeru svoju ostavio, a idole prigrlio!
Vinom sam se opio, Kur'an mudri zapalio,
u vatri ove ljubavi ja sam izgorio!"*

*O, ne daj, Bože, da iko više doživi ove boli;
sad crna sam sramota, a bio sam derviš kog svak voli.
Pedeset sam godina ispravnim putem brodio
i srcem svojim na visokim valovima vjere sam plovio.
No, ipak strast me prevari, udar njen iznenadi,
s mene hrku derviša zbacila, a dade mi ogrtač gadni.
Iznevjerih i Ćabu da zov aška slijedim
i đaurom postah da mu tajne gledim.
Zar može čovjek više od toga za ženu učiniti?
Reci, lijepa djevo, kad ćemo se sjediniti?
Nada u taj trenutak sreće opravdava moju bol i trud,
reci mi da muka moja nije bila uzalud!"*

*No, lijepa djeva na to šejhu odgovara:
"Ne ide to tako! Meni blago treba, a ti si fukara!
Naivčino, cijena je visoka, meni treba zlato!
Tek onda ću ti se smilovati i tvoja biti za to.
No ti zlata nemaš i stoga ti je bolje, bježi;
samo koru hljeba imam za fukare, od mene se odveži!
Uputi se putem svojim poput sunca u samoći,
budi strpljiv i ne tuguji pa će ova ljubav proći."
"O, prokletstvo moje," šejh joj odgovara,
"zar je to ono što si obećala?
I zar se nećeš na me smilovati,
zar ćeš onog što ti srce dade od sebe otjerati?
Ja rob sam tvoga vitkog tijela i srebrenih grudi,
a ti sudbu mi zapečati, lahko mi presudi!
O, ima li igdje kraja tvojoj okrutnosti,
O, ima li igdje kraja tvojoj pohlepnosti?
Zbog tebe u prašini čamih, učinih što želiš,*

no od tebe ništa ja ne dobih, šta ti na to veliš?
 Zbog tebe se ja prođoh dobitka, Istine, islama,
 dokle ću ja još da patim dok me bol i tuga slama?
 Zar smo se tako dogovorili, ja ahbabe sve izgubih,
 prijelzir njihov zaradih, a tvoju ljubav ne zadobih.

Oni odoše jednim putem, a ti putu drugom,
 a ja zbunjen ovdje ostah, sam sa svojom tugom!

Bez tebe bi raj pakao bio, ja to dobro znam,
 a pakao raj sa tobom, drugo ti reći nemam!"

Konačno riječi njegove razmekšaše srce njeno

"Zar bez dukata možeš mladoženja biti, ti stara beno?"

No, ipak, evo pružit ću ti šansu", mlada djeva zbori,
 "budi moj svinjar godinu dana, kad ti već srce u toj vatri
 gori.

Onda ćemo ljubavnici biti, u vatri aška zajedno gorjeti!"

Šejh nesretni ponudu objeručke prihvati,
 u čudne vode lude ljubavi on željno uplovi.

I tako je učeni šejh čuvar krmadi postao!

Svako od nas u sebi svinju ima, zar to nisi znao?

I varkom se ne zanosi da samo on od svinje ne pronađe
 spas,

jer svinjarija teška, moj brate, živi u svakome od nas.

Roktati ona počne kada se zaputimo putem Istine;
 ako misliš da u tebi grešaka nema, ovaj put za te nije!

No ako već na put kreneš, onda shvati

da će na tom putu bezbroj idola i svinja da te prati!

Otjeraj te svinje i porazbijaj idole snagom ljubavi stvarne
 da patio ne bi k'o i naš šejh od okova ljubavi lažne.

Začuđenost šejhovitih sljedbenika
 njegovim postupkom i povratak u Mekku

Očaj obuze šejhove muride kad vidješe šta se dogodi,
 uhvati ih strava i shvatiše da put njihov nazad Čabi vodi.

Glave njihove naprašene bijahu prašinom od boli;

jedan od njih priđe šejhu te od srca zbori:

"O, šejhu zalutali, svi ahbabi u Mekku kane ići,
 a srce još moje ne umije ti prići!

Zašto u đauru prijede, možeš li to objasniti?"

Dopusti da ti se pridružim, ne mogu te ostaviti!"

Slijedio sam te u islamu pa ću i u hrišćanstvu;

zar te smijem ostaviti samog u nevjerstvu?

Zar zbog toga što ti hâl ne mogu razumjeti

napustiti' te trebam i leđa ti okrenuti?"

Da zaboravim da si postojao, dobar ahbab bio,

i da klanjam bez tebe kraj Čabe, zar bi ti to htio?"

No, šejh mu na to reče: "Od mene bježi, dragi brate;

ova bol je samo moja, ona nije za te!

Lijepa đaurka sada dušu moju održava,
 dok živim, sa njom bit ću, da te satrem, nemam prava.

I mada si mudar, ti ne možeš znati

teške boli i tegobe od kojih ašik pati.

I kad bi na tren samo mog'o bol ovu osjetiti,

ti bi tada sa mnom ahbab mogao biti.

No to je nemoguće, što dalje od mene uteci,

a ako neko upita za me, slijedeće mu reci:

Šejhove su oči sada krvlju ispunjene, a otrovom glava,

on sada u čeljustima obijesne aždahe spava!

I da nijedan đaur učinio ne bi što učini ovaj musliman

prodao svoju dušu je ženi, sada joj je pokoran!
 Njegov je iman pobijeden i njegova samokontrola,
 čarolijom lokni njenih ona sveza ga k'o vola!
 A ako me neki blatili budu, ovo im poruči
 od zla niko siguran nije, zlo može svakog da dokuči!
 U beskrajn putu ovog svako može posrnuti;
 put ovaj je težak, brate, i prepun opasnosti.
 Samo nas od pada može milost Rabba sačuvati,"
 reče šejh nesretni, pa se svinjama povrati.
 Svi muridi gorko zaplakaše kada to začuše,
 i od same smrti ove riječi gorče biše.
 Teška srca i u boli nazad k Čabi krenuše,
 a svoga šejha samog s krmadima ostaviše.

Poraženi, posramljeni i prepuni straha,
 muridi u Mekku stigoše bez daha.
 Potom se neki od njih zaputiše
 ka jednom mudrom šejhu koji mnoge tajne znaše.
 On je za boljku njihovog šejha znao,
 da je podlozan kiburu bio, jer ašk nije razumio!
 U suzama mu oni ispričaše šta šejha snađe,
 i to kako potonuše sve njegove lađe.
 I kako je svoju sudbu svezao za vlat njene kose,
 vjeru ostavio, pustio da ga vjetrovi strasti nose.
 I kako lokna jedne žene mu vjeru potopi,
 a derviška hrka u crnom dimu strasti sagori.
 I kako je šejh čuvar krmadi postao,
 učinio četiri zle stvari i bez vjere ostao.
 I kako on sada kao đaur živi
 i kako garavoj đaurki se divi.

Ove riječi tog dobrog čovjeka pogodiše,
 on probljedi, niz lice mu suze potekoše.
 "O, zlikovci" povika, "vi ste slabiji od žene,
 zar ahababa u nevolji ostaviste da kraj svinja vehne?
 S njim ste trebali ostati, zar se tako šejh gubi?
 Zar je to ljubav odana, zar vas sram ne ubi?
 Dok je vrijeme bilo lijepo, ahababi ste bili,
 a kad vam je šejh pao, u bijeg ste nagarili.
 Ako je on đaur postao, trebali ste i vi!
 Za ahababa se život daje, za ahababa se živi.
 A vi, pošto ste mu vjernost obećali,
 iznevjeriste ga, na cjedilu ga ostavili.
 Ostavit' ahababa je najgore nevjerstvo;
 ahabab ahababa slijedi u pakao, prokletstvo!
 U vrijeme nevolje istinski ahabab se na usluzi nađe;
 u vrijeme bereketa deset hiljada ljudi vas obiđe.
 Vaš šejh je postao plijen prolazne ljepote,
 a vi pobjegli da vas zapuhnuo ne bi val te sramote!
 Pravi ašik će sramotu ljubavi s ašikom podijeliti,
 sebičnjaštvo vaše će ime aška osramotiti."
 Na riječi ove hudi muridi zajaukaše
 "Ma sve smo mu to mi rekli!" uglas povikaše.
 "I da smo mu ahababi na putu radosti i boli,
 vjerno odani do smrti, i da njegova nas tuga boli!
 I da ćemo beričet mumina zamjenit' za prijezir, prokletstvo,
 samo da on ne padne u zamku i nevjerstvo.
 Pa da ćemo čak i đauri svi postati
 ako to naš šejh nije mogao odbiti.
 No on nas uporno od sebe tjeraše,
 ljubav naša dovoljna za njegov' ne bijaše.

Naredi nam najposlije da se njega prođemo
i što prije nazad za Mekku da pođemo.
I tako po njegovoj komandi u Meku se vratismo,
i eto tebi cijelu priču pravo i bez straha kazasmo.”

“Ma kako da je borba teška,” on im odgovori,
“kad je jasno da ste vi na hakku, vaše srce mora da se bori!

Tu se istina sa jasnom neistinom borila,
ta neistina je vašeg šejha pokorila.

A vi ste pobjegli, u nevolji ga ostavili,
pa se bez stida u svetu Mekku zaputili.”

Muridi slušaše te riječi, oborenih glava,
stid im srca guši i tegoba prava.

“U redu, u redu,” mudri šejh im reče,

“što je bilo, bilo je, od srama vam ima sada nešto preče!

Od grijeha oprost tražite, pa onda na put,
pod šejhovo okrilje i pod njegov skut.

Iskrenim dovama zamolite dragog Allaha
da vam vrati vašeg staroga ahababa.

Dušom i tijelom prašini puta se predajte,
zarad svog emira u prašinu se pretvorite!”

I tako nesretni muridi Mekku ostaviše
i opet se za zemlju Grčku zaputiše.

Usput su klanjali i po sto hiljada rekjata
ne bi li Gospodara umolili da im vrati brata.

Nit' spavaju, nit' jedu, već bdiju u strahu
četrdeset noći i dana k'o u jednom dahu.

Žalopojka se njihova do sedmog neba čuje,
sto meleka i evlija sudbu šejha oplakuje.

Strijela dova iskrenih na svoj cilj stiže
i mudri šejh sa njima svoj pogled nebu diže.

Četrdeset noći bdije predanoga srca,
u samoći, u tišini, u srcu mu vječnost kuca.
Na sabahu četrdesetoga jutra spusti se lahor mirisni,
u njemu zasijaše tajne, otkri mu se svijet tajanstveni.

On vidje Muhammeda lijepog poput mjesečine,
lica svijetlog poput Sunca, poslanika Istine.

Njegova je crna kosa u dvije kike spletena;
svaka dlaka vrjednija je sto puta od svijeta!

Korakom lagahnim Poslanik njemu priđe;
smiješak nebeske ljepote obasjava mu lice!

Na noge skoči mudri šejh te Poslaniku zbori:

“O, Božiji Poslaniče, emiru svih bića, pomози!

Naš ahabab je zalutao sa Pravoga Puta,
istini ga ti povrati, da više ne luta!”

Poslanik mu odgovori: “O, ti koji unutarnjim okom vidiš
stvari,

tvoja dova neukaljana bit će sada ispunjena.

Između vašeg šejha i Gospodara tamna mrlja bijaše,
no, ja ga nisam ostavio da tu tamu podnosi sam.

Razasuo sam rosu iskrenih dova
po prašini njegovog postojanja.

On je sada došao tobe, njegov grijeh je izbrisan.

Grijesi na stotine svjetova iščeznu u trenu iskrenog
pokajanja!

Kad se more dobre volje zatalasa,

u tim valovima svi iskreni tada nađu spasa.”

Mudri šejh od radosti kliknu da se Džennet zatalasa,
otrgnu se od zla njegov ahabab i pronađe spasa.

On tu radosnu vijest odmah muridima prenese,
oni se odmah šejhu svom uputiše, radost im srca ponese.

*Usput liju suze radosnice, susretu se radovaše
i ubrzo svog šejha međ' svinjama nađoše.
Zatekoše ga svog u vatri nužnog prosvjetljenja;
odbacio bijaše đauriske odore i sva nečista htijenja.*

*I zunar i šešir pijanstva sa glave je zbacio,
tobe došao, đauriske magije se oslobodio.
Vidjevši svoje ahababe nasmijane kako mu prilaze,
on shvati svoj grijeh ka njima, to ga jako potrese.*

*On kriknu, u prašinu pade, u potoku suza ječi;
haljina je pokidanih k'o bijednik najveći.*

*Smrt priziva, uzdasima zastor neba para,
krv mu se suši u venama, od boli izgara.*

*No, sve što izgubio bijaše opet mu se vrati;
sve skrivene tajne i Kur'an časni on će opet znati.*

*Od teške patnje i ludila izbavljen je bio,
za oprost od svih grijeha u prašini je molio.*

*Kad ga muridi njegovi u tom jadu ugledaše,
on posramljen i radostan i bolan bijaše.*

*Potreseni slijedom događaja teško su uzdisali,
iz duboke zahvalnosti tu bi rado život dali.*

*"Poslušaj nas dobro, dragi šejhu, i pripremi krila!"
Kažu: "Nema više tame što je sunce tvoje skrila!"*

*Vjera je pobijedila, odbačeno kjafirstvo,
istina nadjačala slijepo idolopoklonstvo!
Milost se podigla kao moćnog mora vali,
zagovorom Poslanika s duše okovi ti spali.*

*Ovo je čas zahvalnosti, a ne tuge i bola;
iz zahvalnosti sav dunjaluk ječi od pola do pola.*

*I zato se i ti sada svom Rabbu zahvali,
što ti opet stope putem Istine upravi.*

*On lahko može najcrnju noć u dan pretvoriti,
a najcrnji grijeh lahko svjetlošću svojom očistiti.*

*Kad On u nama svjetlost pokajanja upali,
taj plamen sagori sve grijeha, sramotu grijeha zapali.*

*No, bit ću kratak: šejh naš se pročistio,
po pravilima vjere, nije više što je bio.*

*Hrku derviša opet nosi na sebi,
sa ahababima kreće nazad ka Mekki.*

*U međuvremenu, njegova ljuba, lijepa đaurkinja,
rijedak i znamenit sanak je usnila.*

*U snu vidje od svjetlosti more,
iz tog mora meleci joj zbore:*

*"Probudi se i put svoga šejha slijedi,
vjeru njegovu primi, prašina pod njegovim stopama budi.*

*Svojim čarima i spletkama jednom si ga prevarila;
sad pred njim iskrena budi, da bi grijeh svoj očistila!*

*I kao što je on tvoj put opsjene prihvatio srcem cijelim,
ti put njegov sad prihvati, ti njegovim putem kreni.*

*Zavela si ga s Pravog Puta, Pravim Putem sada pođi,
kao nekada on tebi, sad ti njemu na prag dođi!*

*Na Pravi Put on će ti on ukazat',
pravu ljubav on će ti pokazat'.*

*Razbojnik si bila što kraj puta žrtvu vrebala,
a s putnikom, na putu života, breme dijelit' treba.*

*Ustani, probudi se, pokreni se sada
iza vela svog neznanja i zabluda!"*

*Uto probudi se ona, u srcu joj svjetlost sija,
no sada okom srca vidi, grudi joj bol probija.*

*Bolna čežnja za istinom sad u njenom srcu gori;
u toj žudnji srce lahko može cijelo da sagori.*

*A kad srce gori, ne pomaže pamet više;
sve što bismo, sve što jesmo, u trenu se tom izbriše.
No, njoj jasno bilo nije kakva joj tajna bijaše dana;
nikog svoga ne imaše, na svijetu bijaše sama.
Riječi nema da opišu šta je hudu potom snađe;
kao grom iz vedra neba, iz duše joj krik izađe.
Sve haljine svoje ona tada žustro raskomada,
na prašnjavi drum istrča, po prašini puta pada.*

*Slabašnog je tijela, krvavog je srca,
no srce sad njeno zbog Istine kuca.*

*Njega kraj krmadi više nema, ne zna kuda da krene,
ipak ona na put kreće, srce joj za šejhom vehne.*

*Kao kišni oblak koji u srcu oluju skriva,
trenutak prije nego zemlju kišom cjeliva,
preko pustinje leti ona, srca slomljenoga,
no pustari kraja nema, nigdje nema voljenoga!*

*Tu ona svu snagu gubi, posustaje, pada,
u smrtnom je ropcu, plače i Rabbu se jada:
"Bože mili, zar mi nećeš pružit' svoju ruku,
i mada nje vrjedna nisam, olakšaj mi muku!*

*Ja od zla što ga počinih iskreno se kajem,
ne napuštaj me, Gospodaru, ja ti srce dajem.*

*Zlo silno ja počinih, iz nemara, neznanja,
da sam niko i ništa, sada shvatih, od mrava sam manja.*

*Bože dragi, oprost mi, primi dovu moju,
put vjere mi Ti osvijetli, otvori mi milost Svoju!"*

*"Nema više đaurke," iz šejhovog se tada začu srca,
"voljena ti djeva sada na Istine vrata kuca!*

*Putem našim želi ići, k njoj se sada vrati,
ublaži joj boli srcu, srce njeno ti prihvati!"*

*Savjet srca šejh poslušaj, poput vjetra ka njoj kreće
a muridi povikaše: "Bože mili, zle nesreće!
Zar je tvoje pokajanje tako kratkog daha,
zar od svoga Rabba ti neimaš straha?"*

*No kad im šejh pojasni šta sve snađe hudu ženu,
srca punih samilosti odlučiše da s njim krenu.*

*Srce najbolje put poznaje, brzo je nađoše,
lokne njene u prašini leže, živi leš bijaše.*

*Bosonoga, razderana, kò smrt blijedog lica,
spazi ona šejha svoga u odbljesku sunca.*

*Sva snaga što joj osta istopi se toga trenu,
kraj njegovih nogu svijest izgubi ta žena.*

*I dok mu je pod nogama spavala kò nevinašce,
nad njenim, još lijepim, licem nadnio se šejh i plače.*

*Probudi se ona i ugleda suze kò s proljeća kiše,
shvati ona šta je ljubav što u čistom srcu diše.*

*Reče: "O, moj šejhu, težak stid me mori,
zbog mene ti u sramoti i bolu odgori!*

Koliko još moram živjeti pod velom harama?!

Preklinjem te, uputi me put svijetla islama!

*Na put taj svim srcem ja krenut ću smjelo;
sunca ti i mjesečine, uputi me u tâjni vrelo."*

*"Slušaj dobro" šejh joj zbori, "i ponavlaj, djevo mila,
La ilahe illallah Muhammedun resulullah!"*

La ilahe illallah u svemiru zvoni,

svih četiristo murida zbog tog suze roni!

*No kad čedo milo srcem primi čistu vjeru,
ašk i čežnja stadoše da joj srce deru.*

*Bol teška i sve teža obara je s njenih nogu
"Ja od Dosta odvojena živjeti ne mogu!"*

*“Slušaj, šejhu”, potom njemu veli,
“srce moje svo sagori u ljubavnoj čežnji!
Ja sa svijetom ovim više ništa nemam;
na sastanak vječni s Voljenim se spremam.
Zbogom, svijete, a tebi, šejhu, ve-s-selam!”
Pošto riječi ove izgovori čedo milo,
sa životom se svojim odmah rastavilo.
Sunce sjajno pokrivaše izmaglica bijela
dok se njena duša, slatka, razdvajala od tijela.
Poput kapi vode povrati se ona moru vječnom!
I mi ćemo u to more poneseni vjetrom.*

*Ma ko krene ovim putem ubrzo taj shvati
da ga zgoda i nezgoda na tom putu prati.
Ništa nije nemoguće, na putu ćeš naći, znaj,
i zabludu i sigurnost i milost i očaj!
Biće naše nemarno je za tajne tog puta;
za te tajne smrtnik ne zna i zbog toga luta!
A zar mudrost može prići blatnjavome jatu;
mudrost se na srce spušta tiho u šapatu.
U nama se bitka ljuta vodi samo za to;
jednim dijelom mi smo svjetlost, a drugim smo blato!
I zar nećeš ti zbog toga gorke suze liti?!
Plači, plači, dragi brate, lakše će ti biti!*

POGLAVLJE XV

Ptice kreću na put, odabiraju vodiča

*Kada ptice priču ovu čuše,
vatrom čežnje srca im planuše.
U njima žudnja gori, da se prođu svoga nefsa,
od puta da ne skrenu, sve do Njegovih nebesa.
Iza sna se one trgnuše, iza sna ih ljubav prenu;
sad u vatri aška gore, na put da opet krenu.
Te se putem one zaputiše smjelo,
no se brzo ustaviše, nešto ih je smelo.
“Mi put ne znamo”, sinu im, “nama vođa treba,
nikad same stić’ nećemo do Simurgovog neba!
Bez vodiča puta nema, džaba nam je ići;
s pravim znalцем do istine lakše ćemo stići.
Pravi vodič zna podesit’ strune našeg srca;
Srce - to je komad mesa kad bez Rabba kuca.
Pravi znalac samoljublje kori, usmjerava u visine;
on zna kako preći široko more i opasne mu dubine.
Ma šta on da naredi, poslušat’ ga treba;*

*robovanje rob mora izučit' ako želi stić' do neba.
Zemlja diše u ponosu, grijehu; dok je na njoj, rob slušati
mora;
budi niži od prašine puta dok ne stigneš sve do Kafskih
gora.*

*Tamo ćeš sagorjeti, kao crni leptir utonuo u sunce;
salik koji se s prašinom stopi ugledat će Hakkove vrhunce.
No ko je od nas vrijedan da nas vodi Rabbu?
Nek' odluči kocka, nek' podijeli ona pravdu.
Kog' kocka odabere vodič će nam biti;
nama tad je samo slijedit, k Haku će nas on voditi.
Zavrti se tada kocka uz muklu tišinu;
na pupavca žrijeb je pao, da ih vodi u visinu.
S tim ishodom sve su ptice bile zadovoljne;
Zbilja, on je vodič njihov, slušat' su ga voljne.
"Život ćemo rado dati," obećaše ptice,
"tome putu predat ćemo i dušu i srce.
Vođu našeg slušat ćemo, glavu ćemo dati;
bez žara tog puta nema; ako možeš, shvati.
I tako pupavac vodič posta; na glavu mu se kruna stavi;
njega od tad slušaju sve ptice; on je vodič pravi.*

Ptice se plaše beskrajne praznine puta

*Nakon što pupavac krunisan bijaše,
na hiljade ptica se pred njim pokloniše.
Od tih silnih ptica zatamni se nebo;
sve na pravi put da spremi pupavac bi treb'o.
I tad pupavac ka Mjesecu strašan krik ispusti;
da savlada prvu dinu, na zemlju ih spusti.*

*Krik taj u pticama paniku izazva
pune straha od praznine što im se ukaza.
Jedna drugu u naručje ptice čvrsto stežu,
ječe, krište i nariču, za strah sebe vežu.
Kad strah popusti, one tužnu, sjetnu, pjesmu poje;
tegoba je naša teška, a put predug to je!
Kako li je samo pusta staza kojom treba ići;
golema praznina, na njoj nigdje insana, a valja je prijeći.
Tišina u kojoj duša ne poznaje ni nadu ni očaj;
zašto je put prazan i bez ljudi, pupavca ti pitaj.
On nam čudnu priču priča, njegov govor ima čudan sjaj:*

Priča o Bajezidu Bistamiju

*"Da svog Rabba slavi, u noći punoj mjesečine,
krenuo je šejh Bajazid sam u te visine.
Kraj usnuloga grada on nečujno prođe
te pustinji i tišini on nečujan dođe.
A tamo - beskraj zvijezda sjaji, u beskraju neba
i tišina vječna vlada, sve miruje osim njega.
Potresen ljepotom ovom i smislom dubokim,
Bajazid svom Rabbu zbori glasom potresenim:
"Gospodaru mili, palača tvoja u beskrajnoj ljepoti sija i
živi,
zar baš noćas nema nikog osim mene da se tome divi?
Od toliko silnih bića što zemljom ovom gmiže
zar baš noćas nikog nema da pogled k nebu diže?"
No, iz prsa kao strijela odgovor mu stiže:
"O, lutalice, kad naš Kralj za to ne haje, ni ti ne brini više!
Zar on može na dvor svijetli svakog prihvatiti,*

*zar naših tajni posvećenik svako može biti?
I zar svaka neznalica, što noć svaku prespava,
da ugleda svjetlost vječnu može imat prava?
Većina protraći svoj život, a tek poneko Kralja bude
vrijedan,
O, iskreni, poslušaj me dobro, od sto hiljada - samo jedan.”*

POGLAVLJE XVI

Ptice mole pupavca da im otkloni sumnje

*Dršćući u strahu, ka pustinji ptice gledaju,
put izgleda bez kraja, a i sumnje što ih opsjedaju.
No u pupavčevom srcu nova svjetlost raste,
u visine ga diže da sve sumnje nadraste.
Ni pustinjski pijesak, ni s podneva jarko sunce
od puta ga odbiti ne mogu, nit' odagnat te vrhunce.
Niko osim njega, od svih ptica svijeta, nema toga dara,
nit' podnijeti može sve nevolje puta, koji vodi do svijetlog
Vladara.*

*Prestrašene, ptice pupavcu priđoše;
“Ti poznaješ sve zamke na putu,” izjaviše,
“i kako se pred Vladarem treba ponašati,
Sulejmana si služio te to moraš znati!
Zemlju si njegovu više puta obletio,
ti put poznaješ dobro, tajne si mnoge shvatio.
I sve uzbrdice i nizbrdice tog čudesnog puta poznaš;
ti si nam vodič, molimo te da nam savjet daš.
Kako da se pojavimo pred vladarem kojeg tražimo
kad smo slabe i pravila ponašanja ne znamo.
Molimo te da nam sa srca zastore ukloniš*

*i prije no krenemo za put snagu probudiš.
Još su nam srca sumnji puna, ali jedno mi znamo
da ih ti otkloniti možeš, u to ne sumnjamo.
I ko može osim tebe na putu svjetlost pokazati,
neizvjesnost i tamu mrkle noći od nas ukloniti.
Mi ćemo za taj put naša srca pripremiti,
kurbanom učiniti i tijelo i dušu, za susret s Vladarem se
spremiti.”*

Savjet i utjeha pupavca

*Pupavac pred skup ptica izade da otpočne svoj govor,
da ih riječi njegove ohrabre, primače se ptica zbor.
Sto hiljada ptica istom cilju žude,
na put ka Kralju žele poći, šta bude da bude.
No, grlica i slavuj pjesmom boli svoje iznose,
sve prisutne melodijom u zanos uznose.
Na njih se spusti stanje izvan nefs a i praznine;
razbolješe se ptice od ljepote i miline.
No, ubrzo potom jedna od ptica iz zanosa pade,
pa pupavca pita, da joj kaže ako znade:
“Kako to da je on na putu od njih dalje odmakao?
I kako to da se on istini bliže primakao?
Koje su to grijeh e ostale ptice počinile
da su od istine daleko, mada su je tražile?
I zašto se na nekog milost spušta sve jače i jače
dok neko drugi bolan u prašini leži i plače?”*

POGLAVLJE XVII

Pupavac govori o Sulejmanu, a.s.

*Da poduči uvijek spreman, pupavac odgovara;
da veo s lica istine ukloni, on ima pravog dara:
“Milošću Rahmana, Sulejman me je jednom pogledao,
sve znanje koje imam taj pogled mi je dao!
I nema na svijetu ni srebra ni zlata,
nema tog blaga ni tih dukata
koji tu mudrost kupiti mogu,
a ja je k'o poklon dobih kraj Sulejmanovih nogu.
I nema ibadeta koji vam to znanje može dati;
i Iblis se Rabbu klanjao, al' tajnu nije mogao znati.
Ipak, ne zavaravajte se, ibadetit' svi morate;
oni koji od ibadeta odustanu su budale proklete.
Ibadetite, ibadetite, braćo, ni za tren ne zastajte,
Rabbu dušu i srce svoje predajte!
Sve dok vam ta milost ne bude dana,
jedan treptaj oka mudrog Sulejmana.
Jedan pogled njegov sve neznanje otklonit će,
srcem svojim tada on vas prihvatit će.*

*A kad vas zavoli srce Sulejmanovo,
ništa vam više neće biti novo.
Ljubavi nudi više nego prazne riječi,
ašiku od Mašuka nema niko preči!*

Priča o sultanu Mahmudu i dječaku ribolovcu

*Kroza šumu jednog dana sultan Mahmud jahao,
od svoje se vojske usput rastao.*

*Lagahno, poput vjetra, konj ga je nosio
sve dok dječaka na obali mora nije spazio.*

*Dječak je lovio ribu, plovak svoj pomno pratio;
taj prizor privuče sultana te je do njega svratio.*

*Sultan sjede do njega, no to nesretno dijete
bilo je tužno od glave do pete.*

"Ti si najtužniji dječak kojeg sam vidio," reče mu sultan.

"Koji je uzrok tuge tvoje i zašto tu sjediš sam?"

*"Moj otac je preselio i ja moram, za sedmero braće,
svaki dan ribu da lovim," tužni dječak reče.*

*"Naša majka je nepokretna, mi smo ti fukare;
u nadi za ručkom, sjedim ja kraj bare.*

*Rano, s prvom svjetlošću zore ovdje ja moram loviti
i sve do tame mrkle noći ja ovdje moram biti.*

*I ono malo nafake što dođe trudom teškim
mora potrajati dok se iz pecanja ne vratim."*

Sažali se sultan na dječaka pa mu predloži:

"Budi moj prijatelj, pusti da za tebe mrežu bacim!"

Nesretno dijete se odmah sa tim složi.

I sultan tada mrežu u more zabaci;

tog dana se u mrežu sto riba uhvati.

Presretan zbog toga, dječak u oduševljenju izjavi:

"Ovo je pravo čudo, najzad i mene sreća posjeti!"

"Sreća ti se najzad osmjehnula," sultan odvrati.

*"Prihvati je, dobro dijete, no ne pokušavaj razumjeti
kako i zašto se to desi, to bi te moglo zbuniti.*

*Tvoje je blago veće od moga, dijete drago,
mada sam ja sultan i svi vjeruju da ja imam blago!*

No, više ti reći ne mogu, već moram poći,"

sultan reče dječaku pa na vranca skoči.

"Zar ulov nećeš podijeliti sa mnom?" upita dječak iskreno,

"tebi pola ulova pripada, zar to nije pošteno?"

"Nek' današnji ulov sav pripadne tebi,"

sultan reče, "a što se ulovi sutra nek ostane meni.

Kad budem pecao sutra, ti ćeš moj ulov biti;

s tom dobrom srećom, inšallah, neću se rastaviti."

*Šetajući u hladu svoga vrta, sultan naredi slijedećega dana
svom slugi da ode do obale morske i upeca malehnog
jarana.*

Nije prošlo dugo, dječaka na dvor dovedoše;

sultan i mala fukara zajedno na prijestolju sjediše.

*Dvorjani se odmah počese o siromaštvu dječakovom
došaptavati,*

no sultan ih oštro prekori i odlučno im se obrati:

"Ovaj dječak je moj ahabab, ni za šta ga ne dam,

u svemu je meni jednak, u svemu je meni vrijedan!

On će sada sa mnom na prijestolju sjediti;

pola moga prijestolja je njegovo, sa mnom će ga dijeliti."

Na pitanja ljudi punih zavisti,

dječak je ovako znao odgovoriti:

*“Sva moja tuga je nestala onoga dana
kad je na mene pala sjena presvijetlog sultana.”*

Ubica koji je ušao u raj

*Nekog ubicu osudiše na smrt i pogubiše!
Sultan koji ga pogubi te noći san snivaše.*

U snu on vidje ubicu u Džennetu!

Sultan se zakaskati tom usudu.

“Ti u Džennetu,” sultan put njega povika,

“ti koji bijaše rob zlih navika!?”

Kako, u ime Allaha, tu si dospio?

Zar takav kao ti je u Džennet prispio?”

No taj sretni čovjek sultanu reče:

“Kraj vješala mojih Habib Adžemi se zateče.

*I dok se ruh moj s tijelom rastavljao,
taj me je rob Allahov krajičkom oka pogledao.*

I tako me uputiše na vrata Dženneta,

zbog jednog odbljeska iz njegovog oka.”

*Čovjek na koga se svjetlost takvog oka spusti
biva do Dženneta uzdignut da boravi u ljepoti.*

*I zaista, dok se ta svjetlost na vas ne spusti,
vaš život bit će samo patnja, besmisao pusti.*

*Put do džennetskih visina nećete pronaći;
zamandaljene u svijetu i kiburu, bol će vas snaći.*

*Bez iskusnog vodiča putem ne krećite,
na put ka moru slijepoga srca ne ulijećite!
Voljom sudbe i vi ćete možda naći čovjeka,*

savršena insana koji jednim pogledom spašava.

Za sve bolesti naše on ima lijeka;

ti znati ne možeš šta te na tom putu čeka.

Tvoj vid je nesavršen, dugačak je put;

on će ti svjetlost pokazati, primiti te pod svoj skut.

*Bez mudrog vodiča, u kog ćeš imati povjerenja,
džaba ti je na put ići, od tog ništa nema.*

*Onaj koji putuje u sjeni svoga Rabba
nije zbunjen, nit' oklijeva, niti ima straha.*

*Ko god Rabba sluša uhom srca svoga,
od trnja ruže niču u njegovim rukama.*

Priča o sultanu Mahmudu i drvosječi

*Sultan Mahmud jednom u lovu bijaše;
u ludoj trci za plijenom, podanici za njim zaostaše.*

*U šumi neki stari drvosječa držao je magarca;
tovar suhog granja bijaše spao sa njega.*

Starac se nađe u nevolji i sultan mu priđe bliže.

“Treba li ti pomoć, dobri čovječe?” sultan starcu reče.

“Treba, plemeniti efendija,” starac odgovori,

“dobra sreća te meni uputila,” on sultanu zbori.

*Sultan s konja siđe te pomože starini;
cvijeće ruku njegovih, lahko, trnje u ruže pretvori.*

*Potom se on s drvosječom poselami
te se poput vjetra svojoj vojsci vrati.*

“Stari čovjek s tovarom na magarcu,” sultan im reče,

“treba proći ovim putem, ka meni ga skrenite.

*Zatvorite sve ostale puteve i ulice,
ja se želim sresti sa njim, licem u lice.”*

*Tako svaka staza bijaše zatvorena,
osim one koja vodi do sultana.*

*Starac se ubrzo potom na putu pojavio,
mrmljao sam za sebe, na magarca se žalio:*

*“Magarac moj je sama kost i koža;
nije, vala, ni za dobra noža.”*

*Uto on sultanovu vojsku ugleda,
prepade se jako, al’ da utekne, nemaše izgleda.*

*Od staze do stazice, svaka zatvorena,
osim one koja vodi do silnog sultana.*

*Starac tom stazom pođe, ne imade kuda,
i ubrzo ugleda lice sultana ta stara luda.*

*U strahu, drvosječa pomisli: “Samo Allah mi sada može
pomoći;*

meni je, ovoga nesretnog dana, služila ruka samog sultana!”

“Šta te muči, dobri čovječe?” sultan starca upita.

*“Ne poigravaj se sa mnom, padišahu, onaj koji zna ne pita,”
reče čovjek pa nastavi: “Ja sam samo bijedna budala
koja dan i noć tegli da bi u životu ostala.*

*Ja prodajem suho trnje da kupim koru hljeba;
ne šegaj se sa mnom, padišahu, meni hljeba treba.”*

*“Uredu, uredu, dobri čovječe,” sultan starcu odgovora,
“kupit ću tvoje suho trnje, koliko ti treba para?”*

*“Moj gospodar, ono se jeftino prodati ne smije,”
starac reče, “ono vrijedi bar deset kesa zlata, ja vjerujem!”*

Sultanovi podanici se ovome nasmijaše:

“To trnje ne vrijedi ni dva zrna graha,” izjaviše.

“Bolje ti je da šutiš i trnje pokloniš sultanu.”

*“Dva zrna graha?” starac veli. “U pravu ste, efendije,
no ovaj kupac rijetki od toga više ponuditi smije.*

*Jer kad ruka sultana trn dotakne,
iz njega će sigurno ruža da iznikne.*

*Moje trnje je ruka vašeg sultana dotakla
i stoga vrijednost trnja u vrijednost ruže pretvorila.*

*Jedna ruža jedan dirhem pruža;
u mom trnju hiljade je ruža.*

*U samome trnju vrijednost je mala;
ogromnu vrijednost šahova ruka mu je dala!”*

POGLAVLJE XVIII

Prigovor ptice kukavice

*Jedna od ptica bespomoćno zacvrkuta:
"Preslaba sam te stoga odustajem od puta.*

*Ja snage nemam da se vinem u visine
niti moći da preletim tolike doline!*

*Put taj je težak, prepun opasnosti;
već na prvom odmorištu ja ću podlegnuti.
Put je ovaj pun vulkana, iz njih lava bije;
priznati se mora, za svakoga on nije.*

*Ta staza je krvlju mnogih zalivena;
nije odveć reći: na hiljade stvorenja
pomno se tom poduhvatu predaje,
no ubrzo glavu gubi, uludo se žrtvuje.*

*Na tom putu i oni najhrabriji su uplašeni,
a rogovi strah kriju onima koji su nadmeni.*

*I zar moja bijedna duša šanse neke ima?
Zasigurno će nestati na tom putu i postat' prašina!"*

Odgovor pupavca

*"Srce tvoje plašljivo smrznuto je poput leda;
zar se baš strah od tvog srca otrgnuti ne da?"*

*I zar vrijedi ovaj kratki život provesti u strahu?
Smrt se neizbježno primiće u svakome dahu.
Dunjaluk je prepun grijeha, prljavštine, boli,
praznih ruku u njegov' stigosmo, praznih ruku ćemo otići.
Propast stvorenja leži na svim njegovim vratima;
na hiljade ih tu propada u boli i suzama.
Zar nije bolje u potrazi za Hakkom život izgubiti
nego nepokretan ostati, u neznanju truhnuti?
Ako na putu posrnemo i umremo u bolu i patnji,
to najgore nije jer život bezbroj grijeha prati!
Rana smrt će nas mnogih grijeha kutarisati,
koje će dug život, izvan duhovnog puta, zasigurno donijeti!
Zar nije bolje na putu aška svoj život dati
nego živjeti u neznanju, patnji i sramoti?
Onaj koji srce svoje mrtvom dunjaluku prepusti,
neće svoje srce u more aška pretvoriti.
Neki vele da je ovaj put samo puka mašta,
da cilj niko nije vidio nit' do cilja stigao.
No ipak je bolje na put krenuti i to provjeriti
nego od puta odustati i zauvijek u neznanju ostati.
Svega sam se nagledao u Božijoj bašči dunjaluka,
a najviše onih koji za zlatom lete, a bez njegov' ih hvata
muka.*

*I kako tim i takvim dunjalučarima objasniti
da sa nefsom slobode i spasa nema, da ga valja odbaciti.
Ljudi bez pameti nastoje neprestano put nam otežati;
o, kada li će njihovo zlobno zavijanje prestati?!
Do cilja lahko nećemo stići, to nije šala,
sve dok se ne otresemo nefsa i budala!
Da bi vas iza vela tajni mogli primiti,*

*na puka mišljenja svijeta se nemojte obazirati.
Jednom kada spadne veo tajni put ćete razumjeti;
sazalit ćete se tada na one koji put ne žele prihvatiti.
I zato putem krenite odlučno, ne budite slabići,
i molim vas, klonite se te ženske prevrtljivosti!
Na putu ovom, draga braćo, jedno je sigurno:
njime svako mora poći, kud puklo da puklo!
Put ovaj lagahan nije, ne sumnjajte u to;
plod se pojavi, tek pošto sve lišće, na čempresu ljubavi, bude
otpalo.*

*Fakirluk je ovaj plod o kojem vam govorim;
biti rob ponizni zna samo onaj koji ga okusi.*

*Kada se ašk u nečijem srcu nastani,
taj više ne haje za dunjaluk prolazni.*

*Ta ljubav mu ne da mira, ta ljubav ga ubija,
on krvlju mora tu ljubav platiti, ljubav se krvlju napaja.*

*Voda koju ašik pije u bol se pretvara,
a od hljeba koji jede odmah se krv stvara.*

*I mada je on slab, nemoćan, poput mrava neznatan,
ašk mu snagu daje da se za njegov bori, rob je ašku pokoran.*

*On nijedan zalogaj ne uzme a da ne shvati
da je uronjen u more milosti, da ga ljubav svugdje prati.*

Šejh Harekani u Nišaburu

*Odlučio jednom šejh Harekani u Nišabur krenuti,
no, put teži bijaše od onog što on mogaše izdurati.
Razbolje se šejh na putu, sedam dana bijaše gladan,
zamotan u poderane krpe, sam i slabašan.
No nakon sedam dana šejh svom Rabbu zapomaga:*

“Bože, hljeba mi pošalji, otjeraj od mene ovoga vraga!”

Odmah potom začu glas koji mu odgovori:

“U Nišabur idi i prljavštinu čaršije počisti!

*U prašini ćeš naći grumenčić zlata,
njime kupi hljeba, pa nećeš biti gladan.”*

Šejhu se to ne dopade te on reče ljutito:

“Ja da imam metlu, za hljeb ne bih molio!

No ja ništa nemam k'o što i sam vidiš!

Daj mi koru hljeba, nemoj da me mučiš!”

No glas mu samo ponovi: “Smiri se i ne viči;

ako hljeba želiš, metlu nađi i čisti!”

*Šejh je hudi tada na sve strane zapomagao
te mu metlu dadoše jer bijaše ljudima dojadio.*

*I tako on poče čistiti, kao što mu bijaše rečeno,
sve dok ne nađe zlato koje u smeću bješe skriveno.*

*On tada u pekaru požuri radostan k'o malo dijete;
sreća na putu leži, nju obična metla može da pomete.*

*I tako naš šejh sretan nastavi svoje lutanje,
no dan za danom zlata bijaše sve manje.*

*Dok jednog dana sve zlato ne presuši;
stendžeri se opet šejhu, teško mu bi na duši.*

*Bez cilja je lutao sve dok ne pronade
kolibu kamenoga poda i ruševne građe.*

*Iscrpljen od lutanja i gladi na kameni pod pade;
tad ugleda nešto što mu džezbu dade.*

*Metla stara stajaše u uglu kolibe;
starog šejha blaženstvo obasja kad je vidje.*

“Bože mili,” šejh tada Rabbu zbori,

“za nagradu svako mora da odgori!”

No zašto ja, zarad kore suha hljeba,
moram da patim kad mi tako malo treba?"

No odgovor odmah stiže od Rabba:
"Hljebu saft truda treba, trud nije za džaba!
Suh hljeb nije dovoljan, saft mu ukus daje;
trudbenik je svaki smiren, za glad on ne haje."

Priča o nagom divaniji

Neka Božija luda bez haljina lutala
dok nije ljude lijepih haljina spazila.

"O, Gospodaru, podari mi lijepe halje," luda Rabbu zbori.

"Dao sam ti sunčevu toplotu," Rabb mu odgovori.

"Bože," reče medžnun, "sunčeva toplota mi dovoljna nije!"

"Uredu," Gospodar reče, "za deset dana ti hrka stiže!"

Tako i bi, tačno za deset dana neka fukara
pokloni medžnunu hrku od hiljadu zakrpa i šara.

Opet se medžnun svome Rabbu obrati:

"Zar je ovo hrka koju Si mi obećao dati?

I koliko li Si samo haljina lijepih pokvario
da bi ovakvu hrku za deset dana spravio?

Za hiljadu zakrpa treba hiljadu dana,
no tebi samo deset, otkud ti spretnost takva?"

"O, sretni medžnunu," odgovor stiže od Rabba,
"na dvoru mome poniznost se traži, ti moraš biti prašina .

Bahatost na dvoru mom ne pali;

mnogi su ka Meni pošli, al' su brzo stali!

Svjetlost Moja upalila je mnoga srca, al' nisu mogli stići,
jer samo oni rijetki sagorenih srca smjeli su mi prići.

Priča o Rabiji

Rabija je bila kruna evlija,
na putu za Mekku sedam godina je bila.
Cijelom dužinom puta na sedždu je padala;
dužinu puta je svojim tijelom mjerila.
Sedam godina je s prašinom drugovala;
sedam godina za Voljenim tugovala.
Naposlijetku Sveti hram se njoj ukaza!
"Urodio je moj trud plodom," ushićeno kaza.
Ali tada, u tome trenutku zanosa,
ona mjesečni ciklus dobi, posta nečista.
"O, Allahu Veličanstveni!" Rabija tada reče:
"Sedam punih godina za Tobom me čežnja peče,
no, sad kad stigoh pred Tvoju uzvišenu kuću,
ti razbaca trnje po mojemu putu!
Gospodaru, il' me sad prihvati
il' me nazad istim putem vrati!"
Rabija je iskren ašik bila
pa i na njenom se putu teškoća isturila.
Čuvajte se kad morem mudrosti zaplovite,
jer u njemu vas čekaju beskrajne prepreke.
Ponekad ćete se naći u zanosu pred Čabom,
a ponekad u blatu pred đaurskim hramom.
Ako se iz ovog vrtloga uspijete izdignuti,
stanje nebeskog mira ćete dosegnuti.
No ako vi potonete u ovom vrtlogu,
on će vam poput mlinskog žrvnja okretati glavu.
Mira imat nećete ni jedne trunke,
uznemireni bit ćete i letom jedne muhe.

Divanija u nevolji

*Neki divanija živio je u prašini puta;
jednog dana sultan Egipta tuda zaluta.
Sultan stade, zamisli se, pa divaniji saopšti:
"Ja u tebi prepoznajem svojstva mira i opuštenosti!"
"Mir!" uskliknu divanija. "Otkuda meni mir, moj sultanu,
kad me vaške i stjenice jedu po noći i po danu!?
Mala buha što ušla je u glavu Nimrudu
vijekovima mučila je tu zlokobnu ludu.
I zar ja nisam Nimrud svoga vremena;
po noći me jedu stjenice, a buhe preko dana!"*

POGLAVLJE XIX

Grješna ptica se žali pupavcu

*"Grieh je uprljao moju dušu!" požali se grješna ptica
pupavcu.
"Zar može teški grješnik tako stići žarkom suncu?
I može li onaj čija je duša kao svinja uprljana
čak do Simurgovih visina stići jednog dana?
Grješnik se istinskog puta kloni! zar ga ikakva snaga
može dovesti u blizinu Uzvišenog Hakka?"*

Odgovor pupavca

*O, malodušna ptico, ti govoriš iz svoga neznanja!
Zar ti možeš osporiti dobrotu i milost Gospodara?
Traži milost Njegovu, odbaci štit tame,
s pokornošću ćeš stići do svjetlosti same.
Vrata Dženneta su otvorena za onog što se kaje;
svim grješnicima u pokajanju prilika se daje.
Onaj koji putem ide, srca iskrenoga,
bez sumnje će jednom stići i do Rabba svoga.*

Beskrajna milost Allahova

*Sramota probudi nekog griješnika te se pokaja,
no s vremenom se opet grijehom otrova.*

*On se putevima nepravde i požude povrati,
put istine napusti, dušu svoju zablati.*

*No bol mu opet obuze srce, obruka se
i tešku nevolju tada svali na se.*

*Grijev samo nesreću donosi, njemu jasno posta,
al' da opet zakuca na vrata pokajanja, snage mu ne osta.*

*U očima njegovim bijaše nemir i strašna huja
kao zreli kukuruz kad iskače iz vreloga ulja.*

*Srce mu bijaše slomljeno od tuge i straha,
a prašina puta zaleđena od njegove boli i uzdaha.*

No jednoga jutra on začu tajanstveni glas:

Poslušaj Gospodara svih svjetova, on ti opet nudi spas:

*"Bio sam milostiv prema tebi nakon tvoga pokajanja,
kaznio te nisam zbog tvoga prekršenog obećanja!*

O, čovječe bez pameti, hoćeš li se opet pokajati?

Moja vrata otvorena stoje, ja strpljivo čekam na te, shvati!"

Džebrail i nevjernik

*Jedne noći u Džennetu Džebrail je glas začuo;
u plaču rob se molio, Rabb mu je dove kabulio.*

"Da mi je znati ko je taj sretnik?" Džebrail se upita.

"Srce je njegovo čisto od grijeha, pokorio je svoga jata!"

No niko na nebesima toga dobrog roba nije znao.

Zaputi se Džebrail na Zemlju da bi ga našao.

Pregledao je planine, pustinje i more,

no tog dobrog roba nije mogao da nađe.

Najzad se Gospodaru za pomoć obratio

te ga je On riječima ovim uputio:

*"Idi u Rumeliju do hrišćanskog manastira!"
Džebrail tamo ode i vidje Božijeg miljenika.*

*On se pred idolom u suzama molio,
bezvrijedni kip je njegovim strahom i nadom gospodario.*

*Sav u čudu se Džebrail Rabbu svome obrati,
jer smisao tajne ove ne mogaše da shvati.*

*Zašto On milošću svojom sve dove prima
onome koji se klanja bezvrijednim idolima?*

"On put naš ne poznaje," Rabb mu odgovara.

"Na neispravnom putu je zbog svoga neznanja.

Pa zar Ja mogu Svoje lice okrenuti

od onoga koji svoje srce iskrenošću čisti?

I stoga ću ga primiti u Svoje odaje tajne

gdje će milost Moja oprati njegovo neznanje."

Pupavac malo zastade, povisi svoj glas u molitvi pa reče:

"Ovaj čovjek je poput vas, a takvu je milost zadobio;

Rabb je njega lično svih grijeha oslobodio.

*I stoga, nemojte se brinuti ako niste evlije,
jer ogromna milost se na putu ovom krije.*

*Božanska milost se spušta na svakoga,
pobožnog evliju i običnog smrtnika!"*

Derviš koji je htio dobiti nešto džabaluka

*Jednog jutra u Bagdadu derviš je glas čuo
gdje je čovjek nekakav med jeftino nudio.*

Derviš bijaše fukara te upita čovjeka

*bi l' mu malo meda dao za džabaluka.
Silna glad je derviša na to natjerala,
no u prodavcu ta molba nije milost izazvala.
"Na dunjaluku nema ništa za džabaluka!
Bježi odavde, ludo!" čovjek na derviša povika.*

*Ojađen derviš svoj put nastavi,
no tad mu se tajanstveni glas objavi:*

*"Moj dervišu, nama dođi,
dunjaluka ti se prođi!
Sve ćemo ti džaba dati;
s nama ti ćeš vječnost znati!*

*I još dalje i još više,
past će rahmet poput kiše.
Rahmet naš je sunce sjajno;
ono sija neprestano.*

*I na roba i na mrava,
svakom dođe milost prava.
Rabb je Musaa izgrdio,
a đauru oprostio!"*

Uzvišeni izgrdio Musaa, a.s.

*Uzvišeni Gospodar je Musau rekao:
"Karun te je sedamdeset puta za milost molio,
no ti se njegovim molbama ne odazva,
i to srdžbu Moju izazva!
A da je Mene jednom iskreno zamolio,
Ja bih mu odmah milost poklonio.
Srce bih mu spasio od širka,
zaogrnuo ga hrkom istinskog dina.*

*A ti ga na smrt od sto muka osudi
te sramno u ilovaču crnu posadi.
No da si ga ti, Musa, stvorio,
prema njemu ne bi tako okrutan bio!"*

*Evlije i dobri visoko cijene one
koji milost imaju i za ljude okrutne.
Beskrajno je more Allahove milosti;
grijesi naši su k'o suza što se u to more ispusti.
Zar se milost Njegova može promijeniti?
Ona ne podliježe zubu prolaznosti.
Onaj koji milosti nema prema grješnicima
i sam nasilnik postaje srca okrutnoga.*

Grješnik koji je ušao u raj

*Umrije neki grješnik i tabut mu prođe
kraj vjernika nekog i duhovnog vođe.
On s prijezirom glavu svoju okrenu,
zar da čini dovu tom grješnom čovjeku?
No taj grješnik mu iste noći izađe na san;
sa lica mu nur sija kao svijetli dan.
Sav u čudu vjernik grješnika pita:
"Kako tebe propustiše kroz kapije Dženneta?
I zar može svjetlost džennetska sijati
iz onog ko je prljav kao što si ti?"
Sretni grješnik odgovori okrutnom vjerniku:
"Tvojom zaslugom ja sam u Džennetu!
Kad je Uzvišeni Gospodar tvoj prijezir ugledao,
On se u tom trenu duši mojoj smilovao."*

O, kakvu je ovdje milostivu mudrost naš Gospodar pokazao;
samilost je Njegova, a naše da ga vječno slavimo.
Mudrost Njegova je poput gavranovog krila u noći;
voljom Njegovom dijete će, sa svijećom, u mrklu noć poći.
Onda će vjetar tu slabašnu svjetiljku ugасiti,
dijete se tada neće od tegoba spasiti.
No u tom uskom procijepu tame, opet će naći put;
na hiljade je puteva milosti koji vode pod Rabbov skut.
Kada bi svi ljudi od grijehа bili čisti,
On Svoju milost ne bi imao kome pokazati.
Vrhunac mudrosti leži u tome
da On neprestano milost daje svakome.
Jedna kapljica Božanske mudrosti i tebi pripada
u moru milosti nepreglednih obala koje postoji odvajkada.
Dijete moje, sedam nebesa i po noći i po danu
samo zarad tebe ratuju, da izliječe neznanja ranu.
Samo zarad tebe meleci se mole,
samo zarad tebe nebesa аškom gore.
Ljubav tvoja il' pak tvoja silna mržnja
otvaraju džennetska i džehennemska vrata.
Meleci pred tobom poviše glave u prašinu,
jer je duša tvoja uronjena u Božansku suštinu.
I stoga, dijete moje, nemoj mrziti sebe;
ništa u svemiru nije poput tebe.
I stoga, ne očajavaj, duša ti je vječna,
no tijelo tvoje samo je sjena kratkovječna!
U svjetlu te sveobuhvatne vječnosti
svaka sjena je osjenjena posebnom svjetlosti.
Tijelo naše je samo predstavnik duše

a duša našа predstavnik duše Božanske.
No i nefs i našа duša se moraju utopiti
i u moru jedinstva sa Voljenim se stopiti.
Na sto hiljada oblaka na tebe beričet sije,
a pored njih sunce vječne sreće grije.
A kad u pustinji srca tvoga procvjetaju ruže,
miris njihov i ljepota će smiraj da ti pruže.
Ljubav, predanost i dove svih meleka
po tebi padaju, milošću Rabba, od vijeka do vijeka.

Meleci su ljubomorni na čovjeka

Abbaseh reče: "Kada Sudnji dan najzad dođe
i čovječanstvo cijelo u strahu i panici bježati pođe,
al' pobjeć se nema kuda, noge će im se okameniti,
nepokretni u beskrajnom stidu pred Rabbom će stajati.
I tako će prestravljeni ostat' neko vrijeme
krijući u strahu lica i grijehа teško breme.
Sve dok Uzvišeni Gospodar, koga slave Zemlja i nebesa,
ne spusti Svoju beskrajnu milost na njihova tjelesa,
na insana koji je samo šaka bezvrijedne prašine;
ni melecima nije dano vinut se u te visine.
I zato će se meleci Rabbu požaliti:
"Bože, zar tu da pravde može biti?
Da insan kojeg Si od blata stvorio
ima veću ulogu od one koju Si nama podario?"
"Vi ste pošteđeni od tegoba Sudnjeg dana
i ne patite od gubitka i dobitka," Rabb odgovara.
"No, svaki insan mora da pati
dok mu Sudnji dan život ne prekrati.

*Ta patnja u njemu žudnju za Istinom stvara,
i stoga mu je moram dati, od nje nema većeg dara.”
U vama blata nema nit' tegoba jata;
u insanu tajna raste iz njegovog blata.*

POGLAVLJE XX

Prigovor neodlučne ptice

*Neodlučna ptica se pupavcu žali:
“Kao što vidiš, ja sam prevrtljive ćudi.
Iz jednog trena u drugi, iz časa u čas,
ja oduvijek drugo tražim drvo i na njem spas.
Ponekad sam rob požuda i strasti,
a ponekad, s lahkoćom, uspijem se spasti.
Ponekad me požuda moja odvuče u mejhanu,
a ponekad, opijen aškom, dušu predajem Sultanu.
I tako ja živim između dvije krajnosti
zarobljen u sukobu snova i stvarnosti.”*

Odgovor pupavca

*“Ništa nije čudno,” pupavac mu reče.
“Takva ti muka svaku dušu peče.
Nema insana koji nije u dvojnosti
rascijepljen između snova i stvarnosti.
Da smo mi na svijetu ovom čiste pameti,
nijedan poslanik ne bi došao da nas zijareti.
Ako se ti iskreno moliš u žaru ljubavi,
Allahov rahmet će te obasjati i sve brige odnijeti.*

*Tvoj život je ždrijebac obijesan i mlad;
dok ga ne ukrotiš, mira nećeš imat.
O, ti koji dangubiš u zaparenoj sobi gafleta,
zar ćeš dragocjeno vrijeme traćiti dok ti duša ne bude
oteta?*

*Bol nam oživljava srce, lagodan život je smrt prava,
uživanje nas malo pomalo u prah pretvara.
Ti si jadan, bijedan, a prepun pustih želja;
nefs ti se otromboljio k'o pas što ždere i zijeva."*

Priča o Šibliju

*Šibli bi s vremena na vrijeme nestajao;
kud bi to išao, u Bagdadu niko nije znao.
Najzad, nakon dužeg traženja, pronađoše ga
kako sjedi suznih očiju i suhih usana u kući evnuha.
Sufije ga izgrdiše: "Zar je ovo mjesto za tebe,
zar sufije ovdje traže milost za sebe?"
"Ja sam kao i oni," Šibli im odgovori,
"u njima ni muška ni ženska vatra ne gori!
A ponekad je tako i na ovom putu vjere;
u meni ne bude ni muškarca ni žene.
Muški ponos me zna često napustiti
te u stanje srama i bespuća dovesti."
Da bi putovati mogao, čovjek od znanja
mora se osloboditi svoga, ponosom opijenoga stanja.
Ako sebe smatrate važnijim od dlake na glavi,
od sebe ste načinili idola, mušrici ste pravi.
Ako slavu il' pokudu svom nefsu pripisete,
idolopoklonik ste u svemu što činite.*

*Ako iskreno robujete Hakku, ne radite što je Azer radio
od kamena je idole vajao te se njima klanjao.
Ljubav za Allaha je vrhunac čovječanstva;
napustite Uzza i ostala božanstva.
Vi se običnom svijetu predstavljate kao sufije,
no ispod hrka vaših na stotine idola čuvate.
I čemu na vama ta odjeća muškosti
kada ste ispod nje obični evnusi?"*

Dva derviša na sudu

*Jednog dana dva derviša u hrkama
pred kadijom su psovali jedan drugoga.
Svaki je ostrašćeno pravo svoje tražio
sve dok ih kadija mudri nije ukorio:
"Zar je to lijepo i zar priliči, o, Bože,
da se dva derviša zbog sitnica glože?
Ako ste već zaogrnuti u hrke odricanja,
kako to da zapadoste u tako niska stanja?
Ako ste vi u stanju advokate platiti,
zar vas stid nije hrke fukara nositi?
No kada biste vi zaista bili vaših hrka vrijedni,
sa vama ništa imao ne bi ovaj kadija sijedi.
Ja sam samo kadija, a ne čovjek duhovnog puta,
i stoga me stid hvata ispred vaših skuta.
Da ste obukli ženske dimije, pošteniji bi bili,
jer vladate se poput žena, a kao derviši se ogrnuli.
Kako ćete otkriti u sebi ljubavi tajnu
kada niste ni čovjek ni žena, već nešto između.
Ako vas ašk natjera da se njegovim talasima predete,*

*učinite to s punim srcem, sve lađe nefsa potopite.
Protiv ljubavi se ne vrijedi boriti;
prije nego nas ona porazi, bolje joj se pokoriti!*

Siromah se zaljubio u sultana

Neka fukara se zaljubila u sultana.

“Dovedite mi tog bijednika,” sultan reče jednog dana.

“Pošto me ti voliš,” sultan fukari reče,

“ili idi u progonstvo ili da se glava odsiječe.

*Moraš izabrati nešto između ovoga dvoga;
smrt ili progonstvo, šta ti je draže od toga?”*

*Fukara slabić bijaše uprkos svojoj ljubavi;
on progonstvo izabra da se od smrti izbavi.*

*Podanici sultanovi ga izvedoše i sultan odmah naredi
da se toj fukari glava što prije odrubi.*

Neki od sultanovih podanika se tome jako začudiše.

“Taj jadnik je nevin, zar baš mora umrijeti?” zapitaše.

“On me nije volio,” sultan im odgovori,

“on se samo pretvarao da mene voli!

Jer da me je on zaista zavolio,

zarad mene bi svoj život položio.

*Ako čovjek može od Voljenog svoju glavu više voljeti,
onda se ta izdajnička glava mora odrubiti.*

*A da je on glavu svoju za ljubav založio,
ja bih zarad njega svoje carstvo ostavio.*

*Da je on zbog aška bio spreman glavu dati,
ja bih spreman bio rob njegov postati.*

*No istinske ljubavi dosljedan on nije bio
i stoga je svoju glavu izgubio.*

*Čovjek koji je u stanju da me napusti, a kaže da me voli,
za mene je običan lažov, on u ljubavi ne gori.
I zato poslušajte riječi ove, u njima se mudrost krije!
onaj koji se hvali da je zaljubljen taj u ljubavi nije!*

POGLAVLJE XXI

Ptica koja se požalila na svoj nefs

*Neka ptica se na svoje požude požali,
"Moj nefs je," reče, "drumski hajduk pravi!
Ja sam sebi neprijatelj najljući,
i kako s takvim dušmaninom na put taj ići?
Kud god da krenem, molim te to shvati,
ta požudna psina svugdje mene prati.
Sa tim psom nakraj teško je izaći;
iz njeg se može lahko vučina izleći.
Korak po korak, taj vuk je moja sjena;
da me s mirom ostavi taj na umu nema."*

Odgovor pupavca

*"Kako to da te ja taj pas prevario
i sve planove tvoje u prah pretvorio?
Pa on je jednook i ne poznaje put;
malo đaur, malo krvopija, a malo i vuk.
On najviše voli kad ga drugi hvale;
sujeta mu tada do neba poraste.
Za njega nade nema, on goji se sve više;
što ga ljudi više hvale, sav sretan on uzdiše."*

*Šta je djetinjstvo tvoje drugo osim gafleta,
vrijeme nebrige, neznanja i nemara?
Šta je mladost tvoja drugo osim ludosti,
burno vrijeme izazova i raznih opasnosti?
Šta je starost tvoja drugo osim slabosti,
smjesa duše i tijela povijenog od iscrpljenosti?
Sve dok toga psa ne uspiješ pokoriti,
tvoj život je samo ludost u kojoj ćeš goriti.
Ako je naš život od rođenja do smrti samo sujeta,
čistu nulu ćemo zaraditi na kraju tog života.
Takvim robljem taj pas želja gospodari;
koliko ih samo žuri da se prljavom psu pokori?
Tvoj nefs je pak'o, vatra koja stalno gori,
a kad u njemu ponos poraste, u hladni led se pretvori.
Taj nefs nas stalno mori, robovi smo njegove čudi;
kad s dunjaluka moramo ići, srce najviše za njim žudi.
I mada mnogi na tom putu umiru u boli,
samo rijetki usmrte to pseto, a većina ga voli."*

Grobar

*Neki grobar u kasne godine stigao;
jedne prilike ga njegov poznanik upitao:
"Ljude si sav svoj vijek pokopavao!
Koje je čudo najveće koje si vidio?"
"Ja vidjeh čudo nad čudima!" grobar odgovara.
"Sedamdeset godina je ova magarčina stara³²
bila svjedokom ljudske prolaznosti,
no to ga ipak nit' usmrtili, nit' opameti,
nit' nagna da Božiji zakon slijedi.
Još je slijep za istinu, a sutra mu valja mrijeti!"*

Priča o Abbasi

*Jedne noći Abasseh se bijaše zamislila,
ka beskrajnu neba je riječi ove uputila:
"Kad bi svi đauri koji vrve dunjalukom
krenuli putem istinske vjere, islamom!*

Zar je za Allaha išta nemoguće?

*On u vjeru može utjerati čak i brbljive Turkmane!
Umjesto toga, poslano nam je na hiljade poslanika
da od džehennemske vatre spasu slabog čovjeka.*

I šta je rezultat svega toga?

Dunjaluk kao i uvijek vrvi od đaura;

naš nefis nama čvrsto dominira;

u svakoj pori našeg bića nevjerstvo propagira!

*On je tvrdoglav, neuhvatljiv i jak;
ubiti ga je skoro nemoguć zadatak.*

*Neiscrpan je izvor sa kojeg se on napaja;
taj nasilnik prepredeni se teško ubija.*

*O, kada bi srce zavladao barem jednu noć,
taj nasilnik bi morao putem srca poć!*

*A kad srce krene putem Rabba svoga,
taj nasilnik se trudi da ga odbije od toga.*

*Ipak, odlučno, uporno i čisto srce,
svezat će ovu magarčinu u lance.*

*I tada će u njemu lav zarikati;
u oba svijeta će to srce vladati.*

*Ko god uspije ovog magarca da sveže,
od svih ljudi ovog svijeta on vrijedi najviše!"*

Sultan pita derviša

*Jednom nekakav derviš i teška fukara
na sokaku sreće silnoga sultana.*

"Jesam li bolji ja il' ti?" sultan progovori.

"Kuš, praznoglavče praznih riječi!" derviš odgovori.

"Hvalisat' se nema smisla, al' ću ipak reći:

Bolji sam od tebe sto hiljada puta, možeš li poreći?

*Budući da vjera ne dopire do tvoga srca,
tvoj nefis je od tebe načinio magarca!*

On na tebi sjedi, on na tebi jaše,

on od tebe čini što god njemu paše!

On na uzici te vodi i ti mu vjerno služiš

i ne pomišljaš da se toga sramnog ropstva spasiš.

*S druge strane, ja tajne srca nastojim da spoznam;
nefis magarac moj je, ja njegov nisam.*

*Budući da ja jašem svog magarca, a tvoj jaše tebe,
više je nego jasno, moj sultane, da sam bolji od tebe!*

Samoljublje tvoje je upalilo vatru požude;

ta glad neutoljiva živog te pojede.

Odnese ti snagu i srce sagori;

u svakoj pori tvoga bića pakao razgori

sve dok ne postaneš slijep, nagluh i slab,

stara zaboravna budala, no još uvijek pohlepan."

Ovaj derviš, kao i drugih na stotine,

u prvom su safu moćne Allahove armije.

Kada ta družina u kakvu vojnu krene,

lukavome nefisu sva snaga uvehne.

O, kako vi samo volite svog psa;

no zbog njega će vas snaći hiljade nevolja!

*Ako želite da se od tog psa izbavite,
i vi Allahov ratnik postanite!
Samo taj put vas može od patnje spasiti;
krenite hrabro njime, Rabbu će vas dovesti!
A ako se od nefsa ipak ne možete rastati,
s njime ćete u Džehennemu vječno drugovati!*

Dvije lisice

*Jednom su se dvije lije zavoljele;
jedna od druge se nisu odvajale.
No jednog dana sultan u lov krenu
te potjera lisice niz jednu strminu.
"O voljena prijо, šta će s nama biti,
dal' ćemo se ikad više sastaviti?"
zapomaže jedna lija, druga odgovara:
"Hoćemo, voljena, ali kod krznara!
Visit ćemo zajedno," huda lija reče;
ni jedna ni druga sultanu ne uteče.*

POGLAVLJE XXII

Ptica koja se žalila na ponos

*Neka ptica reče: "Kad god ja odlučim
da na put krenem i Gospodara potražim,
šejtan mi poveća ponos i vlastitu sujetu,
odgovori me da tražim vodiča i posvetim se putu.
Moje srce tada obuzima teška tuga,
jer imam takvog opakoga druga.
Ne znam kako da se od njega otrgnem
i vinom mudrosti svoje srce opijem!"*

Odgovor pupavca

*"Šejtan prokleti ostavit' nas neće;
sve dok nefс živi, on se s nama kreće!
Šejtan nas više ne bi mogao varati
kada bi se mi nefsa mogli kutarisati.
Ne vara samo Iblis, već i mi sami sebe;
vi ste sebi lopovi, šejtan su vaše želje!
Kada ispunite sebi samo jednu želju,
sto šejtana tada teferiči u veselju!"*

*Od jedne želje sto se želja rađa;
jedna gora od druge, a nama sve slađa!
Ovaj svijet je zatvor, vruća kotlovnica;
u njemu šejtan vlada sa hiljadu lica.
Prođi se ti dunjaluka i šejtan će se tebe proći
pa ćeš, slobodan od grijeha, Rabbu svome doći."*

Prigovor mladića na šejtana

*Bezglavo momče jednom šejhu ode;
šejh u postu bijaše bez hljeba i vode.
Zapomaže mladić, na šejtana se žali,
govori o četrdeset kušnji šejtanovih:
"Šejtan je lopov i drumski razbojnik,
uhelaćio me je, vjeru mi ukrao prokletnik!"
"Mladiću dragi," šejh njemu veli,
"šejtan mi se povazdan na tebe žali:
'Dunjaluk je moje carstvo,' šejtan meni veli.
Ne želim ja svoje carstvo ni sa kim da dijelim!
Mladića ovog posrnulog ka Allahu ti uputi,
bacio je oko na imovinu moju, to me strašno ljuti!
Neka zna da ga ja napadam samo zato,
što on s požudom gleda na moje zlato.
Kada bi se on prošao moga dunjaluka,
tada bih se i ja rado prošao njega."*

Malik Dinar

*Neki evlija Malik Dinara zapitao:
"Ja sebe izgubih, a kako si ti, jesil' zalutao?"
Dinar reče: "Mene Allah hrani svakoga dana,*

a ja izvršavam naredbe prokletog šejtana!"

*Ako ste vi robovi sujete vaše,
šejtan će vas prevariti, to mu dobro paše.
Dunjaluk te stalno muči, a ti ne tražiš puta;
priznat' da ti vodič treba, ne da ti sujeta.
Ma kad ćeš shvatiti da se treba svijeta proći
i postati čvrst i hrabar da bi putem mog'o poći?
Ako si se već odrekao igre i zabave ovog svijeta,
kada ćeš se prepustiti vjetru Božanskoga leta?
Lijenost te je u more pohlepe utopila;
ti ne znaš ni šta čekaš, ni šta ti je potreba.
Zemlja i nebo plaču, jer ti za grijehom trčiš,
požuda ti dušu prlja, zbog pohlepe vjeru gubiš!
Šta je ovaj svijet već gnijezdo pohlepe i žudnje,
pun plodova nasilja na vjetru prašine.
Na njemu nasilništvo vlada sve više i više;
od okrutnosti se polja krvlju natopiše.
Za Rabba je svijet ovaj prazan i ništavan,
no u njeg' ti si ulovljen i boriš se očajan.
Kada ćeš se ti od te nesreće izbaviti
i ruku pravog šejha srcem prihvatiti?
Zar može onaj koji se u ništavilu utopio
insanom sebe smatrati kada je ljudskost izgubio?
Onaj koji od ove suštinske potrage odustane
brzo ništavan postaje, daleko od istine.
Šta je priroda dunjaluka ovoga
do zaborav, lijenost, duga robija?
Šta je ovaj svijet nego vatra razbuktala,
u njoj narod jedan za drugim izgara.*

*A kad vrela vatra noć pretvori u dan,
tad i gazija lavljeg srca stane ukopan.
Zatvoriti oči i pobjeći, tu može hrabrost biti;
ili kao crni leptir prići bliže i u vatri sagoriti.
Obožavati vatru dunjaluka je pijana sujeta;
na putu tom je propast i velika sramota.
Ta vatra te okružuje i sa svakim dahom,
ta ti vatra prijeti potpunim krahom.
Samo onaj na putu spasa svom cilju će prići;
tamo vatre neće biti, iskreni će Rabbu stići.*

Bogati hodža i derviš

*U vrijeme namaza neki hodža povika:
"Bože, smiluj se, povećaj mi blagodat života!"
Kad je ovo neki derviš čuo, odmah je hodžu izgrdio:
"O, hodža, otkuda ti hrabrost da za milost tražiš
kad ti po vas Božiji dan za dunjalukom grabiš?
Uz to, smatraš da na cijeloj zemlji
od tebe boljih nema, niti ravnih tebi.
Palata se tvoja diže sve do plavog neba,
sva u zlatu, sva u svili, baš kao što treba.
Dvadeset mladića i djevojaka čeka na najmanji hir tvoj!
Zar ti na milost prava imaš, licemjeru moj?
Razmisli o svom životu i svemu što imaš;
pun si svega kao šipak, a još želiš da primaš.
Kad bi sudba tebi odredila moju nafaku,
tad bi za milost moliti mog'o s rukama u zraku.
Zar se ne stidiš svog ponosa, bogatstva i moći
dok ih čuvaš tu kraj sebe, zar ti milost može doći?"*

*No još kasno nije da pravim putem kreneš
i poput pravih ljudi i ti slobodan budeš."*

Pokajanje na samrti

*Bit će mnogo onih što će se na samrti
Allahu okrenuti i za milost moliti.
No uzaludno će to pokajanje biti;
zar ne trebaše život oni u ibadetu provoditi?
Kad lišće počne opadati, od sijanja ništa nema;
doći tobe pred smrt samu prilika je propuštena.
Vrijeme pokajanja bude i prolijeće;
ko tu priliku propusti kao grješnik umrijet će.*

POGLAVLJE XXIII

Ptica zaljubljena u zlato

*"Ja samo zlato volim!" reče zlatoljuba ptica.
"Samo zarad njega živim, radi njega srce kuca!
Kad ja zlata imam, procvjetam k'o ruža,
zlato daje uzbuđenja, moć mi zlato pruža."*

Odgovor pupavca

*"Pojavne stvari zasljepljuju srca sitna
koja svjetlost ne vide u kojoj sija istina.
Ti si slijepac i po noći i po danu,
i tako slijep tumaraš, živiš slično mravu.
Mrvice neumorno skupljaš na površini života,
nemaran za dubine u kojima je suštinska ljepota.
Svoj život si tako posvetio praznini!
Zar se nećeš okrenuti ka samoj suštini?
Šta je zlato do li kamen obojeni;
mi smo zlatom kao djeca zavedeni.
Zlato je idol koji dušu od Rabba odvaja,
tog idola skrivaju u maternici kamila!
I zar stvari od pravih, istinskih vrijednosti*

*na tako nepriličnom mjestu se mogu skrivati?
O, nesretniče, u zlato tebi sreće nema;
sjaj zlata natopljen je kapima prokletstva.
Ako ga na Allahovom Putu trošiš, onda ono vrijedi;
no ti pokloniš samo mrvu, a već duša ti problijedi!
Istina, zlato će ti vreću prijatelja kupiti
no takvo prijateljstvo će ti leđa slomiti.
Jer leđa si svoja slomio da zaradiš zlato
i dušu svoju, jadniče, prodao si za to.
Život brzo prolazi, a ti svoje vrijeme gubiš;
zaokupljen stvarima prolaznim, mrve u prašini kupiš.
Za tu prašinu si spreman da žrtvuješ sve;
za zlato si prodao i dušu i srce.
No omča oko tvoga vrata neprestano stoji
dok ti sudba dane života neodložno broji.
A kad bi samo znao da će te stoput objesiti;
stotine vrelih vatri će na svakoj omči biti.
Da li ćeš ti i tada zlato obožavati,
potonuo u nesreću, dal' ćeš na njegov misliti?
No u smrtnom ropcu, kada stigneš svome kraju,
krik ćeš pustiti sve do sedmog neba u očaju.
Zato sada, bolje ti je slušaj ove riječi:
Sve dok zlato voliš, Rabbu nećeš stići.
Odreći se moraš svega što postoji;
čak i dušu svoju moraš ostaviti.
Svoga bića moraš se ti proći
ako želiš svome Rabbu doći.
Probudi se iz sna u kom ti duša luta
i kreni stazama istinskoga puta.
Izdigni se iz svijeta prolaznih snoviđenja;
istina je prava svjetlost, neprolazna, vječna.*

*Vatra je pripremljena, nek' te strah opameti;
u toj vatri ti nefs sagori i iz pepela poleti."*

Mladi murid i šejh

*Mladi murid bijaše grumen zlata sakrio,
no šejh njegov je to na snu saznao.
Uskoro se oni na put skupa zaputiše,
jedan od drugoga oni tajne pokrivaše.
Nakon dužeg puta noć ih stiže, u divljini;
nađoše se u tamnoj šumi na nekoj raskrsnici.
Mladog murida uhvati strah zbog skrivenog zlata;
za život se plaši onaj koji ima dukata.
"Kojim putem da krenemo?" on upita šejha.
"Koji je od ova dva puta slobodan od grijeha?"
Šejh reče: "Oslobodi se od onoga što ne možeš skriti
pa će svaki od puteva za te dobar biti."*

*Onaj koji srce svoje zlatu pokloni
bit će gori od šejtana i šejtan se njega kloni!
Kad se zlato vaga, ljudska srca strahuju
koliko će grama na vagi da im zakinu.
Na putu vjere zlatoljubac je magarac sakati;
on težinu ima, al' nema nikakve vrijednosti.
Na putevima prevare i laži taj čovjek je sultan,
a na putevima vjere magarac i tikvan.
Onaj koji voli zlato troši tešku drogu;
on je kao čovjek bačen u bunar vezanih ruku i nogu.
Sjeti se Jusufa i izbjegni zamku tog bunara;
znaj da se raj zaradi lakše kad se nema para.*

Rabija i dva zrna srebra

*Hasan Basri jednom prilikom Rabiji kaza:
"Koliko si ti samo podnijela muka na putu spasa!
Otkud ti tolika snaga, reci mi,
izvor sa koga teku tvoje beskrajne mogućnosti?
Otkud ti ta svjetlost što u tebi sija
kada nisi ni obrazovana niti načitanana?"
"Veliki šejhu," odgovori mu Rabija,
"sve što ja radim - predem konac iz pamuka.
Taj konac prodam za dva zrna srebra,
od toga meni više i ne treba.
U svakoj ruci po jedno zrno držim,
ja ne želim sa dva zrna ruku da opržim.
Jer kad zrno blaga o zrno zazvekeće,
tu se brzo stvori i zrno treće.
Svako novo zrno - novo zrno zove,
gomila se blago i odnosi mirne snove."*

*Čovjek dunjalučar robuje brigama,
stalno je u nevolji i kao na iglama.
Sve dok se ne dokopa prljavoga blaga;
no tu je priči kraj, on umire od straha.
I dok mu se tijelo ni ohladilo nije,
već se među nasljednicima teška bitka bije.
Svi su željni blago njegovo naslijediti,
nesvjesni da će ih blago samo unezvijeriti.
Za to zlato ste vi Simurga prodali,
mada svjetlost njegova svjetlost srca pali.
Ta svjetlost je putokaz u najcrnijoj noći,
s njom se samo može do jedinstva doći.*

*Tim putem jedinstva valja nam putovati,
na tom putu niko neće dukate brojati.
No vi ste poput mrava koji lahko zalutaju;
osihireni kakvom sitnom srećom u propast putuju.
Na istinskom putu nema lažnih osmijeha i htijenja;
samo istinski ljudi mogu podnijeti sva ta iskušenja.*

Pustinjak koga je opčinila ptičija pjesma

*Pustinjak je neki četiri stotine godina
posvetio iskrenom obožavanju Gospodina.
Živio je sam daleko od svih bića,
skriven velom istine, uživao u bereketu nebeskoga pića.
Samo je sa Gospodarem svojim on drugovao,
samo sa Rabbom on je razgovarao.
U vrtu njegovom bijaše drvo, i kao gost nezvani,
u neka doba tu se jedna ptica nastani.
Nebeske note iz njenog grla potekoše,
svaka nota po sto tajni otkrivaše!
Pustinjak se opi tim ptičijim cvrkutom,
brzo se sprijatelji s tim opojnim zvukom.
Rabb pozva poslanika toga doba i reče:
"U venama pustinjaka sada otrov teče!
Sav ibadet beskrajnih dana i noći,
svu ljubav za Me, koja kao da nije mogla proći,
prodao je za cvrkut obične ptice;
zamijenio pticu za Božansko lice.
Ja sam njega zavolio, pazio i čuvao,
a on je Mene olahko i jeftino prodao!
Poruči mu da se prođe te ptičurine
ako ne želi da izgubi milost kod Mene."*

POGLAVLJE XXIV

Hvalisava ptica

*U neka doba isturi se hvalospjevna ptica:
"Sretna sam zbog lijepih stvari i svog lijepog lica!
Moja palata je zlatom ukrašena;
onaj koji je vidi postane pun divljenja.
U sreći, bogatstvu i zadovoljstvu ja živim;
ni za šta na svijetu od blaga se ja ne dijelim.
U svom svijetu carujem, svi mi se klanjaju;
zar tu slavu da izgubim u pustinjskom kraju?
Zar da na put krenem prepun poteškoća?
Draž mi je raskoš i moja kraljevska samoća!"*

Odgovor pupavca

*"O, nezahvalni jadniče," pupavac ga izgrdi,
"ti si pas koji se kućarom hvali, a kloni se ljudi!
Svijet ovaj nije više do pseća kućara;
tvoja palata nije drugo do prljava bunara.
Ma ona bila lijepa poput samog Dženneta,
kad umreš, ona biće samo tvoja tamnica!"*

*U toj crnoj rupi ti ćeš tamnovati,
jer je nisi znao s drugima dijeliti.
U toj palati crnoj zar može mira biti?
Misao o smrti će kad-tad njen sjaj prekriti!"*

Sultan koji je sazidao sjajnu palatu

*Neki sultan, zaljubljen u svoju veličinu,
sagradi palatu skupocjenu i divnu.
Kada je to nebesko zdanje bilo podignuto,
svojim sjajem je iznad svega bilo izdignuto.*

*Pohrliše ljudi sa svih strana svijeta
da vide to čudo što sijaše od zlata.*

*Sultan tada pozva mudre ljude carstva
da pohvale moć njegovog bogatstva.*

"Šta mislite o mojoj palati" upita ih sultan,

"i da l' joj nešto fali, htio bih da znam?"

"Ne, presvijetli sultane" odgovoriše mu oni,

"da palati ovoj nešto fali, Bože nas ukloni!"

Mi od ovog svijetlog zdanja ljepšeg ne vidjesmo,

nit' će insan ikad vidjet' na zemlji ljepše nešto."

Svi palatu na sva zvona hvale, samo jedan derviš šuti;

sultan od njega mišljenje traži i usput se ljuti.

"Uredu, sultane" derviš kaže, "kada želiš, reći ću ti;

pronašao sam jednu falinku na tvojoj palati!"

Tvoje uzvišeno zdanje ima pukotinu jednu;

da te pukotine nije, bilo bi ravno Džennetu."

"Kakva pukotina, bijedniče," odbrusi ljuto sultan,

"ako si ovdje da nevolje praviš, bez glave ćeš ostat'!"

"Ne tražim nevolju, presvijetli sultane" odgovori derviš,

*"kad me čuješ, mišljenje ćeš ti moje da dijeliš!
Da palata tvoja pukotine nema, zaustavila bi Azraila³⁴,
no on će kroz tu rupu proći, od smrti spasa nema!
I neće ti koristiti palata tvoja, kojoj nema para,
smrt sve kupi i ne bira, bio sultan il' fukara.
I kada ti smrt neizbježno pokuca na vrata,
sve što imaš neće vrijedit' prebijenog dukata.
Na dunjaluku, shvati, ništa vječno nije,
i ta istina kvari ljepotu tvoje nastambine.
Nema umjetnosti koja ono prolazno može ovjekovječiti,
i kada to znaš, zar u toj palati možeš sretan biti?
Ne dozvoli da te vranac tvog ponosa zanese;
na drugi svijet ćeš poći sam, i to prazne kese.
I dobro zapamti, ja sam ti prijatelj jedini,
jer ti niko, iz straha, istinu ne smije kazati.
A kad sultan nema nikog da ga od zablude odvraća,
to je i za narod i za njega golema nesreća."*

Trgovac priredio zabavu

*Da svoju nisku samovažnost zadovolji,
nekakav trgovac sebi palatu napravi.*

*A kad se svi radovi na palati okončaše,
on kavaljerski mnoge zvanice pozvaše
na veliku zabavu u čast svoga zdanja
da zadivi sve veličinom svog imanja.*

*No trčkarajući tamo - ovamo, pun sujete,
trgovac tu neku fukaru susrete.*

Fukara se sa sujetom trgovca našali:

"Gospodaru, ja sam neutješan," fukara veli,

*"Što u ime tvoje ne mogu nazdraviti.
Zauzet sam plaho, hoćeš li mi halaliti?"
Siromah to reče pa ostalim namignu.
"Halal olsun!" odgovori opjancani trgovac, ne shvatajući
šalu.*

Pauk

*Da li ste ikada posmatrali pauka
i kako on mrežu plete, kao od pamuka.
No mreža njegova jasno očitava
neki duboki smisao koji u njoj obitava.
On u kutu spretno mrežu svoju plete,
i čeka da se u nju muha uplete.
On tada izjuri i krv njenu sisa
dok ona nemoćna zuji od bolnog ambisa.
On krv joj svu isisa, a osuši tijelo;
ona mu dvije hefte posluži k'o jelo
sve dok domaćica, onako iz nehata,
ne prihvati se metle i svoga zanata.
U jednom mahu metle njihov svijet će nestati;
ni mreže, ni muhe, ni pauka, više neće biti.
Takav je dunjaluk i onaj ko u njemu bitiše;
kao ova muha je što je u mrežu uhvatiše.
Pa čak i da ste gospodar cijelog dunjaluka,
kad-tad izgubit ćete ga u jednom treptaju oka.
Vi niste drugo osim balava djeca,
na pozornici života samo glumac i esteta.
A hvalite se da ste pod zaštitom kralja;
ko u prolaznom oslonac traži, prava je budala.*

*Zašto zlatu robujete kad ono ne vrijedi?
Samo magarci zlato vole, to vam je posrijedi.
I svi se polomiste da nad nekim zavladate,
a ni goveda pravo čuvati ne znate!
Ko god živi za priznanja, ugled i slavu,
zaista je mrtvog srca sa mozgom u kvaru!
Taj derviš biti neće, za derviša su te stvari
samo brujanje vjetra, ništavnost koja u čas ispari.
Potkrešite krila vrancu vaše bezglavosti,
izbjegnite zamku moći i vlasti.
Jer kao što janjetu ogule kožu,
i vašu će skoro objesiti o nebeskom nožu.
I prije nego ste opasnost i omirisali,
šta vam poslije vrijedi da vas i sav svijet žali?
Život vam je poklonjen, zašto ne shvatite,
da bi se u nebo vinuli morate da patite.
Boli svoje skratite, Rabbu se pokorite;
da vam život zalud ne proteče, Rabbu se molite!
Ma prođite se ponosa, klonite se blaga,
ne vezujte sebi za vrat prokletoga vraga!
Svi vaši vrtovi i te silne palate
samo crne rupe su gdje vam duše pate.
Sa njima će bolno jaukati i vaša duša
zbog ispraznog ponosa koji je samo pustara i suša.
Napustite vaše isprazno tumaranje po zemlji;
da bi put pronašli, pogledajte svijet očima mudrosti.
Tim putem krenite, Rabbu se okrenite;
u jednom treptaju oka vidjet ćete dvore nebeske!
U tom letimičnom pogledu dušu ćete spasiti
i sjaj bezvrijednog dunjaluka zauvijek ugasiti.*

Derviš pustinjak i lutalica

*Nekakav lutalica, iscrpljen od dugog lutanja,
stiže do mjesta gdje živješe usamljeni derviš, pustinjak.*

Lutalica se obradova kad derviša ugleda;

“O, derviš efendi, kako si mi?” pozdravi ga lutalica.

No to dervišu ne bi pravo te mu ljuto odbrusi:

“O, ubogi stvore, zar te nije sram pitati?

Zar ne vidiš da sam u pustinji, patim,

zatočen u njoj kao zatvorenik živim!”

“Zatvorenik?” reče lutalica. “To ne može biti!

Zar beskrajnu pustinju ti zatvorom možeš zvati?”

“O kakvom ti beskraju pričaš?” reče derviš ljuto.

“Da me čak ovdje nađeš, taj te beskraj nije sput’o.”

Nagledati se svijeta

Ožalošćeni čovjek prijatelju na tabutu reče:

“Ni svijeta se nagledao nisi, a umrije, moj dobri čovječe!”

Neka luda tu bijaše te mu odbrusi:

“Vidi, vidi, čudna magarca što se zanosi!

Zar se iko varke može nagledati?

Samo onaj ko pred varkom oči sklapa istinu će spoznati!”

Onaj koji srce veže za svjetovnu prašinu,

prašina će i sam postat’, poletjet’ neće u visinu!

Onaj koji trči za radostima ovoga života

lijeka neće naći za bolesno srce, niti će ga dirnuti ljepota!

Sve dok se ne žrtvuje nefs, spasa neće biti;

duša od istine daleko u blatu će boraviti.

Alegorija

*Mirisno drvo je gorjelo i svojim opojnim mirisom
pobudi nekog da uzdahne u zadovoljstvu snenom.*

*Neko mu reče: “Tvoj uzdah miriše na sreću,
al’ pomisli na drvo kojem vatra donosi patnju.”*

POGLAVLJE XXV

Ptica koja ne može ostaviti Voljenog

*“O, silni pupavče,” reče ptica zaljubljena,
“ja sam rob bića jednog dražesnoga!
Ljubav me je od pameti rastavila,
lancima srca za voljenu svezala.
Ljepota lica njenog mi je ukrala
i dušu i srce, aškom me opila.
Taj ašk je lopov koji sve krade;
zapali nam srce pa ostavi jade.
Bez nje sam u paklu i u teškoj boli,
nevjernik bijedni što idola voli!
I kuda da krenem ranjenoga srca;
moje srce sada samo za nju kuca.
Ja volje nemam da prijeđem doline,
niti da poletim u takve visine.
Sve je za me pusto bez njenoga lika,
put me otrgnuti neće od njenog vidika.
Bol moja nadilazi mogućnost izlječenja;
u nevjerstvo se lahko uđe zbog ljubavi žena.
Sve u što ja vjerujem sad je ljubav ova;*

*moja duša sve će dati za svoga idola.
I tako ja usamljen bolujem i tugujem
i samo sa tugom ja sada drugujem.
I mada mi je ašk donio samo beskraj boli,
beskraj tajni otkriva se kada srce voli.
Bez njenoga lika krv me moja guši;
prašina je srce moje, pamet mi se ruši.
Tu prašinu vjetar nosi, oluja se sprema;
u takvom sam halu, vjeruj, tu pomoći nema!”*

Odgovor pupavca

*“O, ti jadni robe pojavnih stvari,
ta površna ljubav tvoje srce kvari!
Ta ljubav je samo prazna igrarija,
pohlepa za mesom, životinjstvo, djetinjarija!
Ljubiti ono prolazno u vremenu zarobljeno,
ljubiti je vjetar, u magli nestat' nepovratno.
I zar nije zločin, zbog te ljubavi kratke,
napustiti ljubav koja vječno traje?
I zar se lice puno čudi i krvi
porediti može sa Mjesecom punim?
A može li išta gadnije biti
nego li to lice poslije smrti?
To što voliš nije više do li blato;
dušu svoju prodao si pa ispaštaš zato!
Dokad ćeš tražit' ljepotu ondje gdje je nema;
istinska ljepota uvijek ostaje skrivena!
Tražiti je moraš u nevidljivome svijetu;
otkrit ćeš te tajne, znaj, na Ahiretu!
Jednom će i posljednji veo spušten biti;*

*od ljudi i svijeta ništa neće ostaviti.
Izbljedit će svemir i sve što u njem' ima,
povuć' će ga oseka, a odnijeti plima.
I tada će oni koji su prolazno voljeli
jedan drugom biti najžešći neprijatelji
dok će ašici, neviđenom Prijatelju predani,
ući u more čiste beskrajne ljubavi."*

Trgovac koji je prodao omiljenu robinju

*Neki bogati trgovac nježnu robinju imaše;
ona poput šećera slatka mu bijaše.
No jednog dana u plahovitom hiru,
on odluči da je proda jednome žbiru.
Ubrzo se pokaja, plaho mu je nedostajala
te on onom žbiru ponudi hrpetinu zlata.
A platio bi on sada za nju i mnogo više;
srce sada za njom pati, a duša uzdiše.
Molio je on tog žbira da mu ljubiu proda,
ali ovaj neće ni da čuje, ne da, pa ne da.
Trgovac tad sav čemeran u prašinu pade;
kako sad da trpi te beskrajne jade?
"O, magareća glavo!" sam sebe kudi,
"prodao si nježno biće, ti, magarče ludi!
Za par dukata si olahko bacio tu ljepotu,
prodao si ljubav za svoju sramotu!
O, gdje mi je samo zdrava pamet bila?
Niska me pohlepa teško prevarila.
I za mene nema nesretnijeg sahata
Od onog kad je prodah za par dukata!"*

*Svaki dah vaš je dragulj, sahati su vam izbrojani,
svaki atom vašeg bića vodič je ka Istini.
Od glave do pete blagom ste darovani;
o, kad bi samo to razumjeti znali!
Kada bi vas boljela odvojenost od Voljenog,
ne bi oklijevali već ka njemu pošli vatreno.
On vas neprestano vinom aška napaja,
no od Njega vas vaše neznanje odvaja.*

Priča o Šibliju

*Jednom Šibli ugleda čovjeka u suzama
"Zašto plačeš, brate?" Šibli ga upita.
"O, šejhu," čovjek reče, "ja imadoh prijatelja
čija ljepota bijaše poput proljetnog behara.
Moja duša je živjela zarad te ljepote,
no jučer moj prijatelj iznenada umrije.
Kao da sam i ja sa njim preselio;
šta će mi život kad sam se od voljenog odijelio?"
"I to je sve što te muči?" šejh mu reče.
"Zar da tuguješ zbog te prolazne sreće?
Ono što je bilo ne može se vratiti,
Prijatelja vječnog ti moraš potražiti,
Onog koji nikad umrijeti neće,
tu ljubav potraži, eto vječne sreće!
Prijatelj koji nas sa smrću napušta,
samo bol u srcu stvara, u beznade spušta.
Ko god srce preda lažnom sjaju svijeta,
u žalosti živi i besciljno luta.
Jer izvjetrit će brzo svjetlost lažnog sjaja,*

*a ostat će samo tuga vječna i bez kraja.
Tu žalost nijedan čovjek podnijeti ne može;
spasi nas od te propasti, ubrani nas, Bože!"*

Sultan i lovački pas

*Sultan se jednom zgodom u lov spremao;
sve lovce carstva svoga on je upregnuo
da mu dovedu psa hitrog i spretnog;
te mu dovedoše psa pametnog i okretnog.
Zlatna ogrlica mu bijaše o vratu,
a leđa pokrivena svilom u brokatu.
Oko šapa zlatne nanožnice sjaje,
svilen lanac oko vrata, to mu gordost daje.
Sultan uze svilen lanac u rukice svoje:
"Pas ovaj je vrsne rase", u sebi mislio je.
No pas se od sultana brzo odijeli
kada spazi kosku jednu kako se bijeli.
Pas se na tu kosku odmah namjerio,
a sultan je tada od bijesa prebljedio.
"Psina je ova najnižega kova!" sultan se izdera.
"Zar poradi koske da ostavi svijetloga sultana?"
On odbaci svilen lanac te naredi slugi:
"Izbacite ovog grubijana, nek' mi se s očiju gubi!
On moj više nije i bolje bi mu bilo
da je iglu progutao već mene uvrijedio!"
"Pas je zbilja nizak", reče sultanov sluga,
"zar svilu i zlato nećemo skinuti sa njega?"
"Ne", reče sultan, "nek' ostane kao opomena
da je jednom živio na dvoru sultana.*

*Kad ga jednom napuste sve te niske strasti,
to zlato i svila navest će ga da se meni vrati!"
I vi ste nekdar imali Uzvišenog Prijatelja,
kojeg ste izgubili zbog vaših niskih želja.
Ah, cijelo srce predajte Uzvišenom Gospodaru,
opijte se vinom aška, sagorite u tom žaru.
Vaš Gospodar je silan, predajte se Njemu;
neka ašik krv svoju prospje pred njim u prašinu!
Duša insana se olahko prestravi,
jer u poredbi s Rabbom mi smo kao mravi.
Ašikova žeđ ne može ugašena biti;
dok se krvlju svojom ne opije, sebe neće napustiti.*

Smrt Halladžova

*Halladža je krvnik na gubilište sproveo!
"Ja sam Istina!" on je izgovorio.
Te riječi oni nisu mogli razumjeti
i zato su ga u Bagdadu dali pogubiti.
Prvo su mu odsjekli noge i ruke
te je Halladž prebljedio od te teške muke.
No on podiže krvave batrljke,
i zamaza krvlju svoje sjajno lice.
"Neka se lice moje zarumeni," on reče,
"jer ljubav ka Voljenom u venama mi teče!
Kada me ovakvog ugledaju, zlobnici će znati
da strah me nije s Voljenim se sastati.
Moj strah je manji od dlake na glavi;
u vatri ljubavi umire samo ašik pravi."
Kada mu smrt priđe, krvnik digne ruku;*

*on samo za hrabrost znade, ne za strah i muku.
I budući da je svijet ovaj manji od čestice,
zar me mogu uplašiti njegove smicalice?
Onaj koji znade jazbinu sedmoglave aždaha
i s njom provede svoje dane, sve ljetne noći kratke,
nakusao se svega, za njegov' su krvnik i sjekira
samo snovi prolazni, samo igra nestalna.*

Šejh Džunejd i šehadet njegova sina

*Jednom je Džunejd Bagdadi, to more vjere,
držao ders koji sve sumnje dere.
Zvijezde mu, poviše glave, sjaje da bi ga bolje čule;
on istinski muršid bijaše kojeg mu'mini vole.
On je slabim i nemoćnim utjeha bio;
imao je čednog sina, silno ga volio.
I dok je Džunejd mu'minima govorio,
zlobnici mu sina oteše, Allah ga nije poštedio.
Glavu su mu otkinuli i pred Džunejda postavili,
zatim su bezdušni krvnici hitro nestali.
Džunejd mirno i bez suza glavu sina je prepoznao!
"Sve što se zbiva od Allaha je," potom je rekao.
"I mada strašno izgleda, zapisano je bilo u vječnosti,
sve što je tamo zapisano mora se i dogoditi!"*

POGLAVLJE XXVI

Ptica koja se plaši smrti

*Strašljivica ptica reče: "Oh, ja se plašim smrti,
na prvoj etaži puta ću od straha presvisnuti!
Ja hrabrosti nemam za put da se spremam;
taj put je opasan, na njemu nas smrt vreba!
I sama pomisao na smrt me puni strahom;
naježim se obuzet njenim lednim dahom!
Ko god da se s mačem protiv smrti bori
u toj neravnoj borbi sav će da izgori.
Mač će mu se polomiti, od smrti lijeka nema;
uzalud je boriti se, smrt bolna nam se sprema!"*

Odgovor pupavca

*"O, ti slabog izgovora", pupavac mu veli,
"da si olupina samo od mesa i kostiju, zar te to veseli?
Zar ne znaš da je život, bio dug il' kratak,
samo par uzdaha vrijedan, par uzdaha dugačak?
I svi što se u mucu rađaju moraju umrijeti;
biće njihovo će nebeski vjetar raznijeti.*

*Od rođenja su te odgajali za put životni,
no taj put te neumitno vodi u okrilje smrti.
Nebo nad nama je poput okrenutog suda,
koji je ispunjen krvlju zalazećeg sunca.*

*To je sunce poput sablje krvnika,
koje u toj posudi neba svima glave skida.
Bila tebi duša čista ili isprljana,
ti si samo kaplja vode s prašinom pomiješana.
I zar ta kaplja nestalna, malehna,
može odbit' nasrtaje mora beskrajnoga?
I mada ti na svijetu bio ravan i sultanu,
vratit ćeš se u prašinu, umrijet' u očajanju!"*

Feniks

*Feniks živi u Indiji; to je ptica jedna
po naravi posebna i svake hvale vrijedna.
Izuzetno je dugog i tvrdog kljuna,
sa sto rupa probušenim, kao kakva frula.
On sam živi, sam tužnu pjesmu poje,
u svakoj rupici se razne note roje.
U svakoj noti pjesme po jedna tajna živi,
svako ko je čuje toj se pjesmi divi.
I ptice i ribe kad tu pjesmu čuju,
osjete smirenje, od ljepote utihnu.
Priča se da su arifi, Allahu mili,
tajnu muzike od feniksa izučili.
Feniks i hiljadu godina može živjeti;
on dobro poznaje čas svoje smrti.
Kad se smrt približi njegovom umornom srcu*

i kad duša mu mora uzletjet' ka nebeskom suncu.

*On lišća sakupi i lomaču napravi
pa se iz te lomače s tužnom pjesmom javi.
Iz magičnog kljuna pregršt nota baca,
muzikom nam govori o čistoći svoga srca.
On dršće poput lista, zbog smrti jadikuje,
on u boli teškoj svoj kraj oplakuje.
Kada začuju zvuke njegove žalosne frule,
oko njega se divlje životinje i ptice okupe.
Oni sa njim plaču, njegovu bol dijele,
svima mrijeti valja, a tom se ne vesele.
Neki se onesvijeste, a neki su u čuđenju,
neki čak od bolnih nota i sami preminu.
I tako se smrt bliži, feniks širi svoja krila
ne bi'l se upalila vatra i sveg' ga sagorila.
Tako se vatra zapali, feniks počinje da gori
sve dok on cio do praha ne sagori.
No kada od feniksa samo pepeo ostane,
rodi se novi feniks, iz pepela postane.
I da li postoji još neko biće na ovoj planeti
koje se opet rodi nakon svoje smrti?
Pa sve i da kao feniks dugo živite,
jednoga dana morat ćete da umrete.
Feniksov život je tugovanjem ispunjen,
on živi sam i od svijeta odvojen.
Nema djece da ga razgale pod stare dane;
hladni dah vjetra raznosi mu pepeo na sve strane.
Ma kako pametni ili mudri vi bili,
smrt ne može niko prevariti.
Njene oštre kandže svakoga dohvate,*

*one nikoga ne štete, one svakog smlate.
Niko nije besmrtan na ovome svijetu
i nijedno biće nema takvu snagu
da zaustavi sablju ovog nasilnika,
nikad to ne ispuštaj iz svoga vidika.
I mada ćemo na putu sresti mnogo teškoća, izazova,
smrt ostaje najteža proba koju put zahtijeva.*

Ožalošćeni sin

*Ispred oćevog tabuta sin je išao,
zbog oćeve smrti gorke suze ronio.
“Nema tećeg dana od ovog,” sin nariće,
“duša mi se raspada, zbog tvoje smrti, oće!”
Derviš u prolazu mu na to dobaci:
“Zbog tvoga magarećeg naricanja
ni tvom ocu danas nema tećeg dana!”
Sin tugu osjećā, no tu poredbe nema,
još je veća oćeva bol i tuga snena.
Kao bespomoćno dijete ste se na svijet izlegli
da bi u neznanju i ludosti svoj život proveli.
Srce vam je neprestano težilo za moći,
no nestaste k'o vjetar, koji će kroz prste proći.*

Svirać naja na samrti

*Neki je svirać naja lećao na samrti;
prijatelj ga je pitao da mu odgovori:
“Na pragu si da spoznaš tajnu koje se plaše svi,
reci nam u kakvom si halu sada ti?”
“Nemam šta da vam kaćem!” on odgovori.*

*“Ćitav svoj sam ćivot, mili moji,
iz šupljeg u prazno presipao,
cijeli sam svoj ćivot vjetar vagao.
I tako doće i ovaj posljednji sahat,
uskoro ću postati prašina, nemam vam šta kazat.”*

*Za smrt nema drugog lijeka nego neprestano
u lice joj gledati ako nam je znano
da je ćivot naš isuviše kratak;
smrt je našeg ćivota jedini zadatak.
Duša tada sama put nastavlja;
srce ašika je sretno kad se od ćivota rastavlja!
Ma bili vi moćni kao car Sulejman,
kojemu je svako mor'o biti pokoran,
jednom ćete se spojiti s pustinjским pijeskom,
a tako će biti i sa svakim nasilnikom
koji je ovim svijetom ćario i palio
dok se nije u svom grobu na crve namjerio.
I koliko ih samo spava pod dva metra zemlje
snom tećkim i gorkim samoće duboke.
Ne zaboravite smrt ni na trenutak jedan,
na putu našem ona je ućitelj vrijedan.
O, kada bi njen gorak okus za ćivota okusili,
svog nemara i ponosa odmah bi se prošli.*

Isa i stari krćag

*Isa jednom prilikom iz planinskog potoka vodu zahvati,
njen ukus bijaše od rućine vode slaći.
Tada jedan od njegovih saputnika
natoći vode iz tog bistrog potoka.*

*Isa sa svojim učenicima put potom nastavi
i u neko doba ožedni i vode od njih zatraži.*

*No začudi se kada ispi vode iz krčaga,
jer voda kao pelin bijaše gorka sada.*

*Isa reče: "Ova je stvar začudna,
da slatka voda, tako brzo, postane gorka i mutna!"*

*No krčag mu reče: "I ja sam jednom sladak bio -
kad me majstor tek od gline krčagom načinio.*

*No sada sam ja izrabljen i ostario,
a nekad i lijepa vazna i ćup sam bio.*

*U sebi ja nosim gorčinu smrti,
zar voda u meni slatka može biti?*

*Pa da me još hiljadu puta ispeku,
ja im mogu dati samo vodu gorku.*

*Ta gorčina u svakom biću živi;
gorčina smrti raste s našom starosti.*

O, ljudi bezglavi, razumijete li šta krčag zbori?

Put tajni pronađite prije nego vas smrt obori!

*Tražite svim srcem tajnu postojanja,
jer u vašem srcu se krije ta tajna.*

*Ako za života sebe ne spoznate,
zar se u smrti toj spoznaji nadate?*

*Bez tog znanja niste više od hajvana;
svaki čovjek je izgubljen bez toga znanja.*

*Čovjek koji za to znanje ne uloži trud
pamet je izgubio i potpuno je lud.*

*Mnogo velova tajni je na putu sufije,
no on neumorno traži dok Istinu ne otkrije.*

Sokratova smrt

*Kada Sokrat ležaše na samrti,
ovo pitanje mu učenik uputi:*

*"Učitelju, kada te okupamo i plaštom pokrijemo,
reci nam na koje mjesto da te pokopamo?"*

*"Ako me pronađeš, dragi učenice,
pokopaj me gdje god zaželiš," reče.*

*"U potrazi za sobom život sam potrošio,
no ja sebe ipak nisam pronašao.*

*Kako ćeš me ti onda pronaći kad preselim?!
i to bih znanje želio s tobom da podijelim!*

*Moram ti priznati da sve što sam uspio da saznam,
za svog dugog života, je da ništa ne znam."*

POGLAVLJE XXVII

Ptica koja se žalila na lošu sreću

*Nesretna ptica pupavcu reče: "O, ti iskrene vjere,
ja ne posjedujem ni dašak dobre volje!*

*Ništa se ne dešava kako ja to želim;
život moj je pun nesreće, lijepo ti ja velim.*

*U boli ja živim još od svog rođenja,
od mene, zbilja, nema nesretnijeg stvorenja!*

*U srcu mom je pregolema tuga,
ja od teške nevolje nemam boljeg druga.*

*Moj život je jedno pusto beznađe,
i Bog zna šta još će da me snađe.*

*Žalost mi je srce moje zaključala;
na put taj da krenem, ja ti nemam hala.*

*A da mi srce nije ojađeno tugovanjem,
bio bih oduševljen tim putovanjem.*

*Dušu sam ti otvorio, od tebe pomoć tražim,
mudri pupavče, uputi me, reci šta da radim."*

Odgovor pupavca

*"O, ti progutan žaljenjem i ponosom pobijeđen,
zar misliš da si samo ti dunjalukom prevaren?"*

*Zar ne znaš da je ovaj svijet varalica stara,
da nesreću donosi svima koje vara?*

*Dok patnja na putu može biti uzvišena,
patnja zarad dunjaluka je puna poniženja.*

*Ono što kao patnja izgleda blago može biti
za onog koji znade srcem stvari osmotriti.*

*Na putu istinskom na stotine berićeta ima,
no trud se uložiti mora da se nađe Istina.*

*Ovaj svijet je prolazan, njega se ti prođi,
od njeg' nema ništa, na put Istine pođi.*

*Sve patnje će nestati u jednome dahu
kad dunjaluk ostaviš i prepustiš se prahu."*

Čovjek koji nije htio piti šerbe

*Bijaše neki čovjek odmakao na duhovnom putu
koji nije pio niti uživao u slatkom šerbetu.*

*Kad ga upitaše za razlog, on im odgovori:
"Ja vidim čovjeka koji vam gutljaje broji!*

*Nemilosrdne i hladne su njegove oči,
vatrom se one zažare kad se šerbe toči.*

*I najslađe šerbe otrov bi za mene bilo,
u mojoj krvi bi se u otrov pretvorilo.*

*Dok nas on gleda, svako šerbe postaje,
ognjena vatra koja nam duše proždire."*

Isprazno i nestalno je uživanje svako,

no zbog užitaka je i vječnost prodati lahko.

*Čuvajte srce svoje od svjetovnih užitaka;
u njima, znajte, nema nikakvih dobitaka.*

*Ma kada bi vam se i sve želje ostvarile,
vrata istinske sreće one ne bi otvorile.*

*Jer vi ste srca svoja prolaznosti dali;
ta nestalnost u vama oćajanje pali.*

*Bol je vaša nadahnuta tim lažnijem sjajem,
jer vaša srca teže za zemaljskim rajem.*

*I zar se ta bol, prazna, porediti daje
s patnjom koja šehide sa Kerbele snađe?*

*U Božijim očima je svaka vaša patnja
bisera vrijedna, puna trajnog blaga.*

*U svakom vašem dahu milost se Njegova skriva,
sve što vi radite ljubav Rabbova pokriva.*

*Avaj, vi Njegovu ljubav stalno zaboravljate;
životinjareći bez istinske ljubavi, život prokockate!"*

Zahvalni rob

*Jednoga dana nekakav dobroćudan sultan
dade jabuku svome robu na dar.*

*Rob je jabuku jeo sa takvim uživanjem
da i sultan poželje komadić te jabuke.*

*No kad je proba, vidje da je gorka,
sultan u ćuđenju pogleda svog roba.*

*"Efendi, sa tvojih ruku je milost tekla meni,
zar zbog malo gorćine da ti se požalim?*

*Ja u slast primam sve što od tebe teće,
od tebe je samo dobro," rob sultanu reće.*

Ako vas poteškoće snađu, budite sigurni,

blago ćete zaraditi ako ih budete podnijeli.

*Tanahni i ćudni su putevi Božanski,
na putevima tim sve moramo prihvatiti.*

*Gorak je svaki zalogaj na putu, mudri to znaju,
gorak jer je izmiješan sa njihovom krvlju.*

*Sve dok jednom s Gospodarom hljeb ne podijele,
gutat će samo mrvice u patnju namočene.*

Prića o jednom sufiji

*Upitaše nekog sufiju kako provodi vrijeme
"Gladan sam i žedan i ukaljan blatom," reće.*

*"Izgorio sam u peći koju dunjalukom zovu ljudi,
no dok u meni života ima hrabrost neću izgubiti."*

*Oni što na ovom svijetu sreću traže
u dubokom su snu i za budale važe.*

*Bolje im je da se sjete da će gazit Sirat - ćuprijom,
jer nema sreće pod ovim kubbetom.*

*Nit' se sreća ovog svijeta može porediti
sa onim što derviš traži, s tom nebeskom niti.*

*Nefs naš ovdje divlja poput nezasite vatre
sve dok ga ta vatra u boli ne satre.*

*Tu požudu srca niko svijetom ne ugasi
nit' pohlepom iko od boli sebe spasi.*

*Obiđi sav dunjaluk, tam' se naći neće
zadovoljno biće, srce puno sreće!"*

Starica i šejh Ebu Said

Neka se starica obrati ćuvenome šejhu:

"Podući me mudrosti koja će mi smiriti dušu!"

*U životu sam se mnogo napatila,
no smisao života još nisam shvatila!"*
Šejh reče: "I ja sam u životu mnogo lutao
dok utočište jedno nisam pronašao.
To su koljena naša koja moramo savijati,
moramo se pokoravati i s ljubavlju sve prihvatiti.
Od iskrenog robovanja boljeg puta nema,
rob sve daje Rabbu, svoje ništa nema.
Kad nemaš ništa svoje, zar možeš bolan biti?
Iskrenom pokornošću ćeš svoju patnju sagoriti!"

Šejh Džunejd o sreći i radosti

*Neko jednom zapita Džunejda:
"O, Allahov robe, koji si slobodu našao u robovanju,
reci mi kako do sreće doći, kako smiriti dušu?
Reci mi kako da bolno ljudsko srce
dosegne jednom beskrajno nebesko sunce?"*
Džunejd odgovori: "Onaj koji srce nađe
mora ga ukrcati u nebeske lađe.
Nek' njegova lađa kroz tamnu noć plovi,
sa svom snagom svojom nek' istinu lovi.
Mi smo samo čestica i svjetlost nam treba,
sunca besmrtnoga i beskrajnoga neba.
Sve dok vjerujemo da smo puka čestica,
izbrisana patnja neće biti sa našega lica.
No ako ta čestica zaroni u sunce,
svjetlost sunca obasjat će njeno tamno lice.
Sve do tada svaki mrav će biti samo mrav
ma bio on griješan ili bio prav.

*Mrav luta k'o pijan dok ne nađe sunce,
dok ga ašk ne ponese u najviše vrhunce.
Tad od mrava neće ništa više ostati,
tračak svjetlosti će svjetlost nebesa postati."*

Šišmiš u potrazi za suncem

*Jedne noći miš slijepi reče: "Kako to da ja
nikada ne vidjeh sunca, vrag mu ga zna?
Ja čeznem da se u čistoj svjetlosti izgubim,
no život moj je noć jedna duga, jer ne vidim!
I po svijetu ja putujem zatvorenih očiju,
no ne gubim nadu da ću sunce vidjeti naposljetku."*
Neki sufija je to čuo pa mu odgovori:
"Još hiljadu godina će tama da te mori.
Zar može, ubrzo, takav kao ti,
svjetlost sjajnog sunca ugledati?
Zar može mrav izgubljeni, smušeni,
na nebu blistavi Mjesec dohvatiti?"
"Ipak," reče miš slijepi, "potragu ću nastaviti
te u nadi za sunašcem ja ću poletjeti."
I tako je šišmiš godinama letio
sve dok snagu svoju nije potrošio.
Kakva korist od leta kada nema znanja;
slijepi miš bijaše sužanj toga stanja.
Naposljetku iz njega progovori sujeta:
"Ma gdje to sunce izosta iza moga leta?
Ja kao da sam to Sunce preletio!"
No on bijaše do neke mudre ptice doletio.
Ta mudra ptica slijepog miša uputi:

*“Ti si samo slijepac koji u krug leti!
Ni pedalj na putu nisi odmakao,
a smatraš da si Sunce preletio.”*

*Ove riječi duboko potresoše šišmiša;
on poniznost osjeti i ponos mu se stiša.*

*“Danas si pronašao,” reče sebi, “pticu mira unutaršnjeg!
o, ludi mišu, ne udaljuj se od njeg!
Na put pravi on će te uputiti
i stoga njemu prvo moraš robovati.”*

POGLAVLJE XXVIII

Ptica koja je prihvatila pupavca za vođu

Pokorna ptica reče: “Ti si naš vodič, o, pupavče!

*No šta ću ja dobiti ako ti se potčinim
i dobrovoljno volju tvoju prihvatim?*

*Ja svojevoljno poteškoće puta ne mogu prihvatiti
i stoga ja tebi želim pokoran biti.*

*Ja ne znam šta je loše, a šta dobro za mene,
ja ne mogu da prepoznam sve svoje mahane.*

*Zato, ti me vodi, najbolje to će biti,
ja ću se rado tvojem vođstvu potčiniti!”*

Odgovor pupavca

*“Tako je,” povika pupavac. “Nema bolje odluke
od te koju ti sada izreče!*

*Ko god prihvati vođstvo mudrijih od sebe
spasi se od patnje i udara sudbine.*

*Ko svog nefsa slijedi, magarcu robuje!
Zar takav može nešto od života da dobije?*

Samo jedan tren istinskih uputa

vrijedi više nego cijeli život bez duhovnoga puta.

*Onaj koji ne želi mudrijem da se pokori
kao pas je što luta i patnja ga stalno mori.*

*I koliko samo taj pas doživi nevolja!
No bol je ta uzaludna, od nje koristi nema.*

*Samo onaj koji na duhovnome putu pati
istinski živi, tu patnju on blagom naplati.*

*Nadite utočište pokraj svoga šejha,
svoj ponos progutajte, oslobodite se grijeha.”*

Sultan koji se zaustavio ispred kapije zatvora

*Sultan se u šeber s dugog puta vratio;
šeber je tom prilikom proslavu upriličio.*

*Svaki podanik da sultanu počast iskaže
ukrasio je dio grada, da odanost pokaže.*

*Zatvorenici nisu imali drugoga blaga
do li čeličnih rešetaka, lanaca, odrezanih nogu i glava.*

*Tim strašnim stvarima oni zatvor okitiše,
tim užasnim prizorom sultana dočekaše.*

*Sultan je kroz šeber jahao sav svečan;
podanici dadoše sve od sebe da mu uljepšaju taj dan*

*sve dok do zatvora nije dojahao
i pred njim konja svoga obuzdao.*

*Sultan sjaha s konja i smjesta naredi
da se svaki zatvorenik pusti i zlatom nagradi.*

*Veziri se ovom začudiše i upitaše sultana:
“Zašto ti zatvorenike nagradi ovog sretnog dana
pored sve svile i kadife koju si vidio,
pored svog mošusa i ambera kojeg si mirisao?”*

*Za raju si samo šaku bisera prosuo,
ni jednom ih pogledom nisi udostojio!*

*No nešto te pred zatvorom zaustavi!
Zar su odrubljene glave način da se slavi?*

*Šta te toliko oduševilo, kaži,
odrezane ruke, raščerečena tijela, užas pravi?!*

*I zašto s konja sjaha? Zar ćeš ti sjediti,
s lopovima i s ubicama danas besjediti?”*

*Sultan odgovori: “Svi ostali samo buku prave;
ko' nestašna djeca, svojim igrama me gnjave.*

*Svaki od njih svoju sebičnu ulogu glumi
želeć' da ugodi sebi više nego meni.*

*Sve što oni čine je iz moranja, dužnosti,
no zatvorenici pokazaše i više od odanosti.*

*Moja riječ je ovdje zakon, to su mi pokazali,
njihovi ukrasi su samo za mene, to su mi dokazali.*

*Ovdje sam iskrenu pokornost našao,
i stoga sam pred njima s vranca sjahao,
dok me drugi slave u nadmenom ponosu,
puni sebe, teturaju u sebičnom zanosu.*

*Ovi siroti robijaši volju svoju žrtvuju,
u dobru i zlu meni oni robuju.*

*Oni dobro znaju, svakog svojeg dana,
da ih osim vješala i smrti drugo ne čeka.*

*Ipak su pokorni i, u mojim očima,
njihov zatvor je Džennet posut ružama!”*

*Pokoriti se i čekati Sultana - mudrost to je prava;
i nebeski Sultan će pred iskrenim robom zastat' jednoga
dana!*

*Ukkafov potomak usnio Tirmizija i Bajezida
Nekakav sufija od roda Ukkafova ispriča slijedeće:
“Usnio sam Tirmizija i Bajezida jednu večer.
Idoše nekim putem te prepustiše meni
vođa da im budem i putem da ih vodim.
Začudih se tome da ta dva šejha vrsna
prihvatiše mene za vođu svog puta.
No tad se sjetih da sam, jednog dalekog jutra,
uzdah ispustio iz dubine svoga srca.
Taj uzdah je vrata nebesa otvorio;
tamo je skup šejhova s dervišima divanio.
Svaki od njih od mene po jednu tajnu zatraži,
al' Bajezid od mene ništa ne zatraži.
Bijaše mu dovoljno to što me vidi;
srce svoje tada on otvori mi:
“Čuo sam tvoj uzdah koji ti grudi otvori,
i stoga moje srce želi da ti se pokori.
Ja od tebe, kao drugi, ne želim tražiti,
ja te kao svog emira želim prihvatiti.
Ne želim prigrliti radost duše, a odbaciti bol,
nit' vagati šta je dobitak, a šta gubitak to.
Ko sam ja da tražim i pitam?
Ako sam rob iskreni, pokorit' se imam.
Jer za svakog roba nema većeg dara
k'o pokorit' se željama svoga Gospodara!”
Eto tako, zbog jednog iskrenog uzdaha,
poštovanje mi pokazашe Bajezid i Tirmizija.
Kad rob, jednom, ruku svoga Rabba prihvati,
u dubini svoje duše smisao svih tajni shvati.*

*On se tada ne hvališe nit' od sebe daje znake;
kada teška kriza dođe, ona tad pokaže jake.*

Smrt šejha Harakanija

*Kad je šejh Harakani na samrti bio, on saopšti:
“O, kada bi ljudi mogli srce moje otvoriti,
unutra bi vidjeli bol i patnju,
u njima bi shvatili poruku tajnu.
Prođite se idola, budite rob Gospodara;
ostalo je prazan zanos, bez imalo dara.
Ništa vrijednosti nema, samo On postoji;
bez Njega ste ništa, ma kako bili hrabri.
Spasite se ništavila, predajte se putu aška,
budite krotki i pokorno padnite pred svoga Rabba!
A kad u pokornosti na sedždu padnete,
svim svojim srcem Rabbu se predajte.
Sultan ulizice ne voli, niti roba bez ćudi;
on takve robove na dvoru svome kudi.
I zar nije sveta Ćaba zatvorena
za svaku budalu i svakog grubijana.
U svom srcu pomiješajte robovanje i dostojanstvo;
otvoriće se tad i za vas to nebesko carstvo.”*

Rob i odora časti

*Nekom robu jednom bijaše dana
predivna haljina iz ruku sultana.
Rob se tome obradova jako,
odmah je obuče i kroz grad prođe tako.
I dok je tako hodao gradom,*

*sav pun ponosa sa lijepom haljom,
nešto blata mu se na licu nađe,
on rukavom otra lice, brzo se snađe.
Na njegovu nesreću, neki ulizica to primijeti
te sve reče sultanu, da se robu osveti.
Sultan se ražesti te izdade naredbu
da neotesanom robu odrube glavu.*

*Onaj koji u sebi dostojanstva nema
od Sultana kazna mu se sprema.*

POGLAVLJE XXIX

Ptica koja je pitala o čistoći

*"Dragi pupavče, reci," iskrena ptica upita,
"šta je prava čistoća duhovnoga puta?
Kako da iskrenost povećam na putu ka Gospodaru,
kako da se otrgnem svome nemaru?
Sve za čime moje pusto srce žudi
otrgnuto biva odmah iz dna mojih grudi.
Prašinom postane sve u mojim rukama,
ili se pak pretvori u otrovnog škorpiona.
Za tim duhovnim putem moja duša žudi;
ja ti straha nemam, nit' okova svjetovnih.
Želja mi je da ostvarim čistoću srca svoga
i da ugledam ljepotu lica Božanskoga!"*

Odgovor pupavca

*"Put ovaj ne pripada ljudima svim,
samo onim čista srca, onim iskrenim.
Onima što su kadri sve drugo zaboraviti
i potpuno se putu ovome posvetiti.*

*Sve što imaš ne vrijedi ni obične dlake;
sve što imaš ti sagori, do posljednje travke.
Kad sve pepeo postane, u tom pepelu sjedi;
onda će ti biti jasno da nijedna stvar ne vrijedi.
Sve dok ne umreš za stvari ovog dunjaluka,
slobodan nećeš biti, od njih hvatat' će te muka.
No vjeruj mi, proklinjat ćeš dan kad si se rodio
ako riječi ove ne budeš u djelo provodio.
Pošto moraš napustiti ovaj zatvor i njegove boli,
otrgni od svoga srca sve što na njemu ono voli.
Kad nam jednog dana smrt pokuca na vrata,
odagnat' je neće stvari ovoga dunjaluka.
Oboji iskrenošću svoje srce, za put ga ti upregni;
ako srce nije čisto, sva patnja ti ne vrijedi.*

Priča

*Neki šejh i sufija iz Turkmenistana
reče samom sebi, jednog lijepog dana:
"Od svih vajnih stvari pod žarkijem suncem
dvije su mi jako prirasle za srce.
Jedna od njih je moj konj šarac,
a druga je moj mili sin jedinac.
Ako bi sin moj naglo preminuo,
onda bih ja i svoga šarca žrtvovao.
U čast i slavu puta oboje bih dao.
Ovo dvoje nisu za me drugo do idoli,
a duša je rob neznanja kad idole voli."*

*Ne hvali se da si i ti čistoga srca
sve dok u njem' ljubav za idole kuca.*

*Na svijeći istine te idole ti sažeži;
od prianjanja za prolazno ti se sad odveži.
Svaki onaj koji se iskrenošću ponosi,
shvatit će da u djelima svojim tu iskrenost ne nosi.
Kada se čistoća srca u pohlepu pretvori,
ona svoju iskrenost do pepela sagori.*

Šejh Harakani i patlidžan

*Jednog dana šejh Harakani patlidžan poželi;
on bijaše rob Allahov kojeg svako voli.
Nije znala šta da čini dobra stara nana;
ipak mu, gundajući, spremi pola patlidžana.
I dok je on slatko taj patlidžan jeo,
u taj časak dogodi se slučaj neveseo.
Sina mu milog zlobnici na prepad uhvatiše
te glavu njegovu s ramena odrubiše.
Te večeri ispred vrata nesretnoga šejha
ostaviše dokaz svoga teškog grijeha.
Kada šejh ugleda glavu svoga sina,
u jadu on zavapi, strese ga mučnina.
"O, koliko sam samo puta na snu svome vidio
da će me nesreća snaći ako patlidžan budem jeo!"*

*Onaj koji je izabranik svoga Gospodara,
samo Njemu pripada, njemu nema para.
Njegova služba je gora od najstrašnijeg rata;
ona više vrijedi od svih carskih dukata.
I najmanja želja koju takav čovjek ima
teška je nesreća, svih nevolja plima.
Bio ti ulema, fukara il' sultan,*

*od udara sudbe nećeš biti siguran.
Ni veliko znanje pomoći nam neće,
niti nas zaštititi od udara nesreće.
Svakog trena u kasabu nova karavana stiže,
s njome i izazovi; iskušenja prilaze nam bliže.
Pa makar duša morala i beskrajno patiti,
šta budućnost nosi, ona neće znati.
Sve što treba doći van naše je moći,
povinuju se neodložnom pa će patnja proći.
Onaj koji razotkrije sve zamke, iluzije,
tešku maglu nedaća će od sebe da odbije.
Sto hiljada ašika s čežnjom uzdišu
da Rabbu život daruju, sebe da izbrišu.
I faraonov vrač je silan ašik bio,
koji se zbog vjere sa životom rastavio.
Mnogi će vječnost cijelu zalud potrošiti;
na kraju se, ipak, Rabbu moraju pokoriti.*

Zun-Nun u pustinji

*“Jednom krenuh u pustinju,” Zun-Nun pripovijeda,
“bez hrane i vode, oslanjajući se na Allaha.
Tamo nadoh četrdesetericu jarana;
bijahu u krpama ubogih insana.
Zaboli me srce te uzviknuh: Bože odgovori,
zašto tvoje robove ovakva bijeda mori?
Mi smrt i život njihov znamo, glas mi odgovori.
Mi salike prave prvo pogubimo,
zatim ih za krv prosutu dobro nagradimo!
“Kad će to ubijanje stati” rekoh, “glasu, progovori!”*

*“Kad Rabbu ljubavi ponestane,” glas mi odgovori.
“Sve dok im platiti mogu, oni živjeti neće,
ja krv svojih robova pijem, eto ti njihove sreće!
Te im beskrvna tjelesa po svijetu rasprostrem,
potpuno ih uništim, do korova satarem.
I kad svoje noge, ni glave, ni strasti naći neće,
zaogrnem ih vječnošću vanzemaljske sreće.
U milost ih odjenem sjajniju od sunca,
u blaženstvo koje dobiše zbog iskrenih srca.
Mada ću Ja ašikovo lice krvlju zamazati,
blatom, prašinom i glađu izmučiti
i zavarati beskrajem sjenki u noći,
na kraju ću pred njega u svjetlosti doći.
A kad se to sunce Mog lika pred njime zapali,
svih sjenki nestat će kad se lampa Moja upali.”
Sve sjenke će sunce nebesko progutati;
ko u Rabbu nestane, od sebe slobodan će biti.
I ne žali se stoga na gubitak, već sebe izgubi,
pamet svoju ostavi, u Rabba se zaljubi.
Ko izgubi sebe ašk u srcu krije;
na svijetu cijelom niko njemu ravan nije.
Malo je na svijetu onih poput faraonovih magova;
blago koje nadoše bijaše vjera puta istinskoga.
To znači prosijati grubog nefsa iz iskrenog srca;
prosijati grubo blato iz svjetlosnog sunca.
Niko o njima ništa ne saznade od onoga dana
kad se uputiše svijetlim stazama nebeskog Sultana.
Nema mudrosti koja vam može sigurnijeg puta dati;
mudrost veću od ove nećete spoznati.”*

POGLAVLJE XXX

Ptica koja gori od čežnje za istinom

*“O, pupavče,” povika ptica puna čežnje,
“riječi tvoje pune su uzvišene težnje!
I mada sam nemoćan, očajan i slab,
i u mom srcu gori te plemenite težnje plam.
I mada ja nisam u biti srca poslušna,
ta čežnja za istinom i moju dušu kida!”*

Odgovor pupavca

*“Oh, ta čudna privlačna sila,
koja ašicima od davnina za let daje krila,
još uvijek je živa, na istinu poziva,
tajne zemlje, tajne nebesa ona nam otkriva.
Ta sila tajna u nama čežnju budi;
stići će do cilja ko svom cilju žudi.
I prije nego sunce sjajno mrava potraži,
on je samo mutna sjena opsjene i laži.
Životna snaga je u krilima s kojima letimo,
s njima ćemo i beskraj neba da preletimo!”*

Starica koja je htjela kupiti Jusufa

*Kad Jusufa prodavaše u bazaru Egipta,
želeć da mu vide lice, tu se nađe mnogo svijeta.
Od jutra do večeri mnogi kupci dođoše;
sedam buradi mošusa za Jusufa iskaše.
Kroz gužvu se probi neka stara nena,
u ruci joj bijaše vunica i par vretena.
Sve prisutne izruži te povika Egipćanima:
“Prodajte vi meni toga Kanancanina!”
Luda sam od čežnje za tim lijepim mladićem,
za njeg' dajem vune klupko, za više neću ni da čujem.
Na, evo vam vuna, dajte mi Jusufa,
za cjenkanje ja vam nemam vremena!”
Trgovci se zasmijaše toj neznodnoj ženi
“Zar Jusufa da damo,” rekoše, “tebi, staroj beni?
Zar za klupko vune hoćeš ono što bisera vrijedi
kad u zlatu i mošusu vrijednost mu se mjeri!”
Izbeči se na njih nena te im odbrusi:
“I prije sam to ja znala, o, ljudi tupavi!
Znala sam da moja vuna vrijedna nije Jusufa,
no sada će po cijeloj čaršiji da se priča,
među onima koji želeše kupiti Jusufa,
bijaše i jedna hrabra, plaha nena.
I ona je sa drugima tog predivnog dana
nastojala dosegnuti lice sultana.”*

*Srce koje nema težnji neće ništa ni postići;
vrata carstva nebeskog ono neće dostići.
Srce koje za istinom ne žudi niti joj se divi*

samo je prazna olupina što uzaludno živi.
Zar nije iskrena težnja natjerala sultana
da zapali sve što ima, sva svoja imanja?
I kada sve blago njegovo u pepelu nestane
za njega će hiljade duhovnih blaga da dobije.
Kad mu se u srcu upalila ta težnja uzvišena,
odmah je napustio prljavštinu ovosvjetskog blaga.
I zar može onaj koji za sunčevom svjetlošću žudi
površnim znanjem zadovoljan biti i prevrtljivom dunjalu-
čkom čudi?

Siromaštvo Ibrahima Edhema

Na siromaštvo se čovjek neki stalno žalio,
Ibrahim Edhem ga prekori kad je žalbu čuo:
"O, nesretni čovječe, ti siromaštvo nisi shvatio,
ti si svoje siromaštvo jeftino platio!"
"Ne znam o čem' pričaš," čovjek mu odvrati,
"ko je još čuo da siromaštvo mora da se plati?"
"Ja, ako iko drugi," Ibrahim reče, "kupio sam siromaštvo,
za njega sam dao čitavo carstvo.
I ne kajem se jer samo trenutak ovog siromaštva
više vrijedi od stotinu dunjalučkih carstva.
Jer svaki njegov trenutak u svom srcu pruža
sto nebeskih carstava, sto nebeskih ruža.
Moja dobra sreća me je svijeta kutarisala
i ono neprolazno i vječno mi je podarila.
U veličanju imena Njegovog najvišu vrijednost zadobih,
a ti nit' vrijednost siromaštva shvati, nit' ga se oslobodi."

Čovjek koji gori od čežnje za istinom
rado će se rastaviti s dušom i tijelom.
Nijedna patnja njemu velika nije,
jer u srcu mu se žudnja za vječnošću krije.
Ptica uzvišenih težnji visoko, ka Svevišnjem leti,
uzdignuta krilima vjere, sve teškoće preleti.
Ona leti dalje od prolaznih stvari,
za poteškoće i patnje ta ptica ne mari.
Ako nemate ove čežnje, na put ne krećite,
onda put za vas nije, vrijeme ne traćite.

Šejh Ahmed Gauri i princ Sandžar

Neko vrijeme, šejh Gauri s grupom kalendera
sav sretan živio je ispod nekog mosta.
Jednog dana tuda prođe ponosni princ Sandžar,
u svilu i kadifu okičen i bisera beskraj.
Kad primijeti čudno društvo, princ upita:
"Ko se to tu zavukao, ispod trošnog mosta?"
"Mi smo ti ovdje gole fukare," šejh mu odgovori,
"tebi pripremismo jedan izbor, pa nam odgovori.
Il' ahabab naš postani, s dunjalukom se oprosti,
il' naš neprijatelj budi, al' to će te iz vjere izvesti.
Kad bi ti sa nama samo jednu popio,
sav bi ponos i sujetu odmah izgubio.
Sad razmotri dobro, prinče, šta to vrijedi više
neprijateljstvo sa nama il' prijateljstvo naše?"
Princ odgovori: "O, puke fukare, s vama ja ništa nemam,
nit' vas volim, nit' vas mrzim, niti vam zlo spremam!
Nit' ste mi neprijatelji, nit' ste mi ahababi;

*srce moje drugom teži, dunjaluk ga vabi.
Nisam osramoćen pred vama, nit' ponosa imam,
s kuđenjem il' pohvalama vašim ništa vam ja nemam."*

*Ptica plemenitih težnji širi svoja krila,
ona se visoko diže - da bi zamke svijeta preletila.
Dolje ispod, svijet u neznanju gluho nagađa
šta je pretjerivanje, a šta mjera prava.*

Svijet u očima lude

*Jedne noći luda se iza sna prenu te izjavi:
"Svijet ovaj je sanduk u koji su nas zaključali.
U toj tami grijeha i ponosa boravimo,
kad smrt poklopac podigne, tad mi poletimo.
U vječnost se vinu oni koji krila imaju,
a oni što krila znanja ne steknu, u sanduku ostaju.
I u tom sanduku, u boli i strahu borave;
kroz teške muke prolaze dok se od neznanja ne oporave."*

*O, ljudi bez pameti, morate sve od sebe dati,
da ptica vaša dobije krila uzvišenih težnji, da i poleti.
Nek' vaš razum i srce polete na krilima duše
prije negoli se na vas patnja i smrt obruše.
Postanite ptica duše prije negoli se poklopac podigne
i na krilima vječne ljubavi poletite u visine.*

POGLAVLJE XXXI

Ptica koja je pitala o pravdi i odanosti
*Jedna ptica upita: "Šta je pravda i odanost,
da li one u sebi kriju veličanstvenost?
Božijom voljom i mi smo odanost dobili,
mi nismo prema ljudima nepravedni bili.
Kakav stepen duhovnosti onoga očekuje
koji vrijednosti ove u srcu posjeduje?"*

Odgovor pupavca

*"Pravednost je kraljica spasenja,
pravda čovjeka spašava od grijeha!
Više vrijedi pravedan biti i pravedno živjeti
nego cijeli život klanjati i dobra djela činiti.
Sve priče o obilju i obimu dobrih djela
manje vrijede od jednog pravednog, tajno učinjenog djela.
Neće uspjeti onaj koji pravdu za sebe zahtijeva,
jer on je traži od ljudi, a ne od svoga Gospodara.
Pravedan čovjek za sebe pravdu ne traži;
on se bori za prava drugih i protiv svih laži.*

*Prema čovjeku takvom malo ko pravedno postupa;
samo Rabb njemu obilno pravdu dijeli, jer on Njega
zastupa.*

Ahmed Hanbel i siromah

*Ahmed Hanbel bijaše imam, učenjak svog zanata,
čija učenost nadaleko bijaše poznata.
Ali, kad neke duhovne stvari nije mogao da shvati,
išao je po savjet nekom prosjaku i fukari.
Ljudi mu na tome zamjeraše govoreći:
"Ti si naš najučeniji čovjek, u znanju najveći!
Kada neko od nas tebi govori,
ti kao da ne čuješ naše riječi,
a tom prosjaku i siromahu ti ideš sam!
Zar on za tvoje društvo da bude odabran?"
"Istina, moja učenost je svima poznata,
ja sam bez premca u oblastima hadisa i šeriata.
I što se toga tiče, ja od njega imam više znanja;
ipak je on Allahu bliži i doživljava uzvišena stanja."*

*Izvucite pouku iz ovoga, nepravedni ne budite
prema onima čije unutarne stanje ne razumijete.*

Indijski radža

*Mahmudova vojska je Indiju pokorila
i tamo jednog starog radžu zarobila.
On islam upozna na Mahmudovom dvoru
i srcem zapliva u tom beskrajnom moru.
On zadobi dar aška i musliman posta;*

*oba svijeta izbaci iz srca, Rabb mu je dosta.
On boravi sam u šatoru svome,
predao se vatri aška, lije suze bolne.
Dan i noć, u plaču, njega čežnja žesti
sve dok Mahmud ne saznade o toj čudnoj vijesti.
On starog radžu pozva da s njim prodivani:
"Ne plači, ne tuguj," reče, "ipak si radža ti.
Sa stotine kraljevina ja ću te nagraditi,
sve što si izgubio ja ću tebi vratiti!"
"O, padišahu," odgovori radža, "ja ne plačem zbog trona
niti svog izgubljenog ponosa, već zbog Sudnjeg dana!
Jer tog će mi dana Uzvišeni Gospodar reći:
"O, bijedni nevjerniče, o Meni nisi mislio,
sve dok te Mahmud nije porazio.
Tek kad si poražen bio i sve izgubio,
Mene si se u srcu svome prisjetio.
Koliko dugo sam te Ja odano njegovao,
veliko bogatstvo, užitak sam ti darovao,
no srce tvoje tada ne bijaše zahvalno,
šta je pravo prijateljstvo, ne bi tebi znano."
Ako naš Gospodar ovo kaže, šta da radim?
Iz tog teškog jada kako da se izvadim.
O, mladi čovječe, ja iz pukog stida plačem,
jer tek sada u starosti, ja se gorko kajem."*

*Poslušajte ove riječi vjere, pravednosti;
ako vam srce ovu vjeru ima, na put možete poći.
No ako vam je srce bez vjere, od puta fajde nema;
bolje vam je onda odustati od njega.
Nek' se Allah dragi smiluje i na nevjernike*

*i neka ih zaštititi od patnje prevelike.
No da li takva milost može ikada doći
onima što stazom vjere ne kane poći?*

Nevjerni musliman i poštenu nevjernik

*Borili se musliman i nevjerni krstaš jednog dana
u neka doba dođe vrijeme namaza.
Musliman zatraži prekid borbe i krstaš mu dopusti;
on obavi namaz pa se, osvježen, u boj upusti.
Ubrzo i krstaš zatraži prekid borbe
pa se potom svome Bogu moliti ode.
On pronađe mjesto čisto i pogodno
te stade u prašinu padati pred svojim idolom.
Kad ga takvog musliman ugleda, pomisli u sebi,
da je došao pravi trenutak da nevjernika pogubi.
On podiže svoju sablju da krstaša dokusuri,
no glas sa Nebesa ga u tom času prekori:
"O, nevjerni robe, zar ćeš riječ svoju pogaziti,
zar ćeš tako sramno obećanje iznevjeriti?
Dok si ti klanjao, on svoj mač isukao nije;
da ga sad, dok moli, pogubiš, zar te strah ne bije?
Zar si zaboravio riječi svijetloga Kur'ana:
"Vjerno ispunjavajte vaša obećanja?"
On je plemenit bio i ti moraš pripaziti,
on obećanje svoje održa, ni ti svoje nemoj pogaziti.
U zamjenu za dobro ti zlo vraćaš,
povjerenje i dobrotu ti zločinom plaćaš.
Zar te nije stid sebe muslimanom zvati
kad se u poštenju ne možeš ni sa nevjernikom mjeriti?*

*Nije musliman onaj koji odanosti i poštenja nema,
takvom se nevjerniku teška kazna sprema.*

*Ove riječi muslimana duboko ganuše,
znoj ga obli, srce mu kajanje obuze.
Nevjernik ga spazi kako, nepomičan, stoji u mucu;
suze mu teku niz lice, sablja još u ruci.
"Zašto plačeš, čovječe?" u čudu ga zapita.
"Sakriti se ne može", musliman reče, "moja sramota!"
On mu dalje kaza o glasu koji je čuo
i kako mu je glas sa neba život spasio.
Na kraju svoje priče musliman reče:
"Ja plačem, jer si ti bolji od mene.
Ja mržnju tvoju i osvetu s pravom zaslužujem,
evo ti glava pa sijeci, za sebe bolje ne očekujem!"
Ali kada je nevjernik ovo začuo,
oči mu zasuziše, lice uhvati bljedilo.
"Tvoj Allah", reče "zbog nepoštenja te je prekorio
da bi mene svog zakletog neprijatelja spasio.
Nema sumnje da je tvoja vjera istinska!
Zar se ja mogu oglušiti sada u vjeru u Allaha?
Ja nevjernik ne želim biti, pouči me principima islama,
poduču me Šeriatu, više se ne želim klanjat' idolima!
Predugo je srce moje u tami neznanja bilo
pod teškim okovima praznovjerja je patilo.
Oči su mu otvorene sada, ja žalim zbog sljepila,
koje me je sprječavalo da prepoznam svoga Gospodara!"*

O, ti što si potragu za istinom zapostavio!

O, ti što si svoga Gospodara zaboravio!

*Zar ćeš čekati dok na nebesima, jednog dana,
sva tvoja djela pred tobom budu pobrojana?*

Jusuf i njegova braća

*Braća Jusufova u vrijeme gladi i suše,
u nadi da će žito naći, u Egipat stigoš.
Jusuf ih je primio s velom preko lica;
oni nisu znali s kim imaju posla.
Zbog gladi mu se svoje dobro izjadaše
te od njega pomoć u žitu zatražiše.
Pred Jusufom posuda bijaše i on je udari;
poput duše koja plače iz posude zvuk se javi.
"Da li znate šta posuda kaže?" Jusuf ih upita.
"Gospodaru", rekoše, "ko bi to mogao da zna?"
"Ona vam odgovori", Jusuf reče, "da ste brata imali;
izuzetne bijaše ljepote, Jusuf ste ga zvali.
On se po dobroti svojoj od svih isticao;
sramili ste ga se jer je bolji od vas bio!"
Tada Jusuf po drugi put posudu udari:
"Sad posuda o vašem zločinu govori.
Kaže da ste Jusufa u bunar bacili,
a ogrtač njegov vučjom krvlju okrvavili;
s time ste vašem ocu Jakubu srce slomili!"
Jusuf tada i treći put posudu udari:
"O bolu koji ste ocu zadali sada posuda govori,
i to da ste Jusufa prodali Egipćanima!
Šta je dalje s njime bilo, ostaje znak pitanja!
Zar se vi ne kajete zbog svoga zločina
i zar vas nije strah kazne od Allaha?"*

*Ove riječi Jusufovu braću teško pogodiše
da se od straha pred njim tresoš.
Došli su njega za hljeb moliti,
no s strašnom istinom se moraše suočiti.
Kad su Jusufa prodali za zlato,
prodali su sebe i cijeli svijet za to!
Kada su Jusufa bacili u bunar,
sebe su bacili u pakleni bezdan!
Ko riječi ove čuje, a ne može da shvati,
šta priča poručuje taj je bez pameti.
Ne budite nemarni prema onom što priča govori;
ona govori i o vama, ako niste znali.
I vi ste ogrezli u grijehu i greškama,
jer još osvijetljeni niste svjetlom razumijevanja.
No ako neko posudu vašeg života prevrne,
sva vaša grješna djela će da se objelodane.
Probudit ćete se ubrzo kada se osvijetli
sva nepravda i zlo koje ste počinili.
Vi ćete tad kao osuđenici stajati
dok će vam se jedan po jedan grijesi brojati.
Kad vaša posuda zazvoni, neće vam lahko biti;
od straha ćete i pamet i razum izgubiti.
Vi ste poput tromog mrava koji se za dušu bori,
uhvaćen u posudi glatkoj u kojoj vatra gori.
Posuda je glatka, iz nje se ne može izbaviti
niti bolnu patnju vatre može podnositi.
No glas van posude na slobodu poziva;
zar on nije vrijedan vašega odziva?
Vaš Voljeni vas traži od Ezela, vječnosti,
zar ka Njemu sada nećete poletjeti?*

POGLAVLJE XXXII

Ptica koja je pitala o odvažnosti

*Neka ptica upitala pupavca odvažno:
"Da li je s odvažnošću Gospodaru prići dozvoljeno?
Odvažnost je potrebna da se strah pobijedi,
no, da li je opravdana pred Aršom na kome
Gospodar sjedi?"*

Odgovor pupavca

*"Oni koji su vrijedni u Rabbovim očima,
upoznati budu sa Njegovim tajnama.
Oni te tajne znaju čuvati;
zbog tog će im Gospodar mnoge tajne otkriti.
Onaj koji te tajne poznaje
ni za kakvu odvažnost taj ne haje.
Ali, buduć' da je srce njegovo puno poštovanja,
na malo odvažnosti i on ima prava.
Neznalici Gospodar tajne neće dati;
da tajne poznaje, džahil će se pretvarati.
Ipak, majmun ostaje majmun mada čovjek želi biti;*

*pretvaranjem se majmunluka neće otarasiti.
No pomislite na početnika mladog derana,
čija odvažnost dolazi od "upale imana"?*

*On još nema istinskog znanja,
on je još uvijek rob svojih stanja.
Za njega je pokornost najvažnija,
jer još nije stigao do pravoga aška.*

*Al' što se tiče medžnuna, odvažnog u ljubavi,
po nemirnom moru dunjaluka on lahko s aškom plovi.*

*Njegova odvažnost je dobra i dozvoljena,
jer duša njegova je vatrom aška raspamećena.*

*Ašik ne može vatru ljubavi sakriti;
zbog njegove odvažnosti nemojte mu zamjeriti!
Ašik se ne postaje, on biva odabran;
ašik govoriti mora, za to je pozvan."*

Derviš koji je zavidio Amidovim robovima

*Horasan je uživao veliko blagostanje,
u doba princ - Amidove vladavine.
Posluživaše ga na stotine turskih robova;
lica im sijahu poput punog Mjeseca!
Tijela im bijahu poput vitka čempresa,
noge srebrenkaste, a dah s mirisom mošusa.
U ušima im biseri mliječnoga sjaja,
sijaše ko bijeli dan u očima, bez kraja.
Od glave do pete zlatom ukrašeni,
na glavama im bijahu turbani svileni.
Na nogama im sijahu zlatni branici,
prinčevi su oni miljenici.*

*Dragim kamenjem im ukrašeni opasači;
u cijelom su carstvu najbolji jahači.*

*Svi do jednog bijele konje jašu;
roba bi tog lahko zamijenio za pašu!*

*Ko god bi ovu vojsku opazio
svoje bi srce zbog njih izgubio.*

*Bosonog i gladan, jedan ih derviš ugleda
te prolaznika nekog on zapita:*

“Da ovo nije vojska hurija iz Dženneta?”

*Ovaj mu odgovori: “Nisu to hurije iz Dženneta,
već robovi Amida, princa našeg carstva.”*

Derviša uhvati vjetar ludila te povika:

*“O, Allahu moćni, spusti Svoj pogled s najvišeg neba;
od Amida nauči kako prema robovima postupati treba!”*

*Ako ste i vi ljudi poput ovog derviša,
ako vam je istina od svega preča i viša,
budite hrabri onda, stid odbacite,
u suprotnom se ne šalite, sebe obuzdajte!*

*Odvažnost divanije nije za osudu;
on je leptir, spreman da sagori u istine plamenu.
On vidi samo jedan cilj, plameni oganj ljubavi,
šta je loše, a šta dobro, takav čovjek ne vidi.*

Neka luda traži sklonište

*Neki divanija gladan, zimskom prtinom je išao,
promrzao do kosti, skoro da je s uma sišao.*

*Tu ne bijaše kuće, u koju bi se sklonio
od susnježice i zime kud bi se zaklonio!*

*Najposlije pronade nekakvu ruševnu kolibu
i odluči da se skloni u nju.*

*No kad otvori vrata ruševine,
greda popusti i cigla mu na glavu pade.*

*Ubogom dervišu glava napuče,
iz rane na glavi krv mu poteče.*

*U očajanju on ka nebu pogleda
i ljutito na sav glas povika:*

“E, sad si ga baš prećerao!

Zar mi nisi dovoljno muka zadao?

*Zar ne bi bilo bolje načepiti nogu kakvom sultanu
nego razbijati glavu gladnom fukaranu?”*

Siromah, bogataš i magarac

*Neki siromah koji je u jarku živio
jednom je od bogatog komšije magarca posudio.
On na vrijednom magarcu do mlina odjaha,
no san ga prevari, magarac se ote i u šumu odluta.*

*U šumi su magarca pojeli vuci
te bogataš od siromaha odštetu zatraži.*

*Tako se njih dvojica na sudu nađuše,
od mudrog kadije pravdu zatražiše:
“Reci, mudri kadija, ko će odštetu platiti?”*

*“Neka plati onaj,” reče im kadija,
“koji je pustio vukove da kolju po šumama!*

*Neka plati i bogatome, a i siromahu
onaj koji vukovima daje nafaku!*

*Bože, ko je dužnik, reci nama Ti;
sigurno nijedan smrtnik za to nije kriv!”*

*Kao što su žene u zanos padale
kada bi Jusufovo lice ugledale,
ludi zanos se vidi u srcu sufije;
tu se on izgubio, u zanosu on nestaje.
Daleko je on od svijeta koji mi gledamo,
za njega je samo magla svijet koji mi vidimo.
On sav dunjaluk očima istine gleda;
i stoga sav dunjaluk takvog čovjeka slijedi.*

Suša u Egiptu

*Jednom bijaše velika glad, suša u Egiptu,
mnogi ljudi umiraše proseći hranu.
Smrt leševima ispuni ulice,
živi počеше da jedu mrtvace.
Tu se i neki derviš zateče
te kad vidje kako ljudi pate, svome Rabbu reče:
"Bože, s visina na zemlju pogledaj;
ako ih prehraniti ne možeš, manje ljudi stvaraj!"*

*Čovjek koji tako Uzvišenom Gospodaru govori,
kada se otriježni, sigurno za oprost moli.
Divaniji svakoj nije zamjeriti,
no svako pred Gospodarom odvažan ne smije biti.*

Derviš prevaren gradom

*Neka Božija luda od velikih bolova patila,
jer su ga djeca neprestano kamenjem gađala.
On napuštenu kolibu pronade i skloni se unutra
ne vidjevši da na njenom krovu bješe rupa.*

*U neko doba počе silan grad da sipa;
na starčevu glavu pade kamenje sa neba.
On pomisli da su ga djeca pronašla
te da ga je od njih nevolja opet snašla.
On tada počе djecu da psuje,
da ih grdi koliko zna i umije.
No ubrzo shvati da ga ne gađaju djeca;
kućica u kojoj sjedaše od tmine jeca.
Kad vrata vjetar otvori, on progleda,
zajauka te požuri da se Rabbu opravda:
"Bože dragi, oprost mi prevarila me je tama,
sve što je poželio djeci, nek' snađe ovog insana!"*

*Ako se ljudi derviši ovako ponašaju,
ne dozvolite da vas riječi njihove varaju i vrijeđaju.
Ako vam izgledaju pijani, obuzdajte srdžbu,
bolni su njihovi životi, oni imaju tešku sudbu.
Oni čitav život provode odbačeni i sami;
u svakom trenu ih nova nevolja odalami.
Ne oponašajte ih i nemojte ih osuđivati;
oni su sebe vjetru aška predali.
Oprostili bi mi sigurno kada bi saznali
koliko boli i patnje su predeverali.*

Al-Vasiti i jevrejsko groblje

*Al-Vasiti, ophrvan patnjom, jednoga dana,
išao je svojim putem tegoba i rana
sve dok nije groblje jehudija ugledao
te je na sav glas povikao:*

*“Ovim dušama je oprošteno, patnja ih više ne mori;
može li iko ovu istinu razumjeti?”
Neko je ovo čuo te su ga pred kadije poslali,
šta je time mislio, gnjevno su ga pitali.
On reče: “Vaš sud milosti nema i optužuje,
no Allah oprašta i milostiv je.”*

POGLAVLJE XXXIII

Ptica koja je tvrdila da živi samo za Simurga

*Neka ptica reče: “Ja u ašku živim ka Biću Vječnom,
sve dok dišem, ta će ljubav biti u srcu mom!
Zbog Njega ja sam sebe otkin'o od svega,
slobodno je srce moje od svjetovnih stega.
Moj život je zikr aška voljenome Gospodaru;
zar mi treba išta drugo kad sam s njim u paru?
Upoznao sam mnoga stvorenja ovog svijeta,
no u mome srcu za njih ljubav ne cvjeta.
Sva moja ljubav Njemu je predana;
malo je onih kojima je ova ljubav dana.
No mada sam se s nefsom žestoko borio,
ja još uvijek cilj svoj nisam ostvario.
Kucnuo je sad trenutak u kom će me nestati,
vinom aška opit ću se i Voljenom predati.
Njegova beskrajna ljepota u srcu mom će zasijati;
zagrlit ću Voljenog, nikad nećemo se rastati!”*

Odgovor pupavca

*Praznoglavim hvalisanjem, Simurgu nećeš se približiti,
lažima svojim Njega nećeš prevariti.*

*Ašik iskreni se aškom ne hvali;
vatra aška se u srcu lahko ne pali.*

*Poput lahkog povjetarca Njegov zov nas gali;
podižući veo tajni, u srcu ašk nam pali.*

*Tada će nas Voljeni sebi približiti,
na mejdanu aška beskraj tajni otkriti.*

*No bez znanja o duhovnim stvarima
ljubav naša nije drugo do li bol i obmana.*

*Samo onaj koji je istinski sagorio
ovu beskrajnu ljubav je zadobio.*

Snoviđenje Bajezida

*Kad Bajezid palatu dunjaluka napusti,
svom murid u san dođe iste noći.*

Voljeni murid ga upita u strahu:

“Kako obračun dade Munkiru i Nekiru?”

*Bajezid reče: “Kada me oni o Rabbu zapitaše,
o Njemu od mene ništa ne saznaše.*

*Rekoh im: Ja vama o Njemu nemam šta kazati;
zar se svojim aškom smijem hvaliti?*

Vratite se Njemu te pitajte za mene;

On najbolje zna za kim mi srce vehnel!

*On zna samo ko je rob iskreni,
samo On može reći: “O, iskreni robe, priđi Meni!”*

*Milost Allahova se može spustiti
samo na one vrijedne Njegove ljubavi.*

Samo On vatru aška može upaliti;

samo On nas aškom Svojim može razgaliti.

*Volja Njegova svime upravlja, o, bezglavi ljudi;
samo On nam milost pruža, samo On nam sudi.*

Zaljubljeni derviš

*Ponesen vjetrom aška neki je derviš suze lio;
on vatru ljubavi svoje ni od kog nije krio.*

*Duša mu se topila, duša mu je gorjela,
jer ta duša je svoga Rabba zavoljela.*

*U toj vatri je živio, u vatri se kretao;
neki su čuli da je kroz plač rekao:*

*“O, koliko još dugo ja moram plakati;
do kada ću u ovoj bolnoj čežnji patiti!*

*Ova bolna žudnja sveg me je sagorjela;
sav moj život je u pepeo pretvorila.”*

*“Kakvo je to hvalisanje?” neko mu prigovori,
“s takvim se ponosom o Rabbu ne govori!”*

“Srce moje gori!” derviš odgovori.

“On spustio je vatru koja me sagori!

*Zar se ova fukara znade pretvarati
da je ašik Rabbu, zar to može biti?*

*Ja nit' šta pokrećem, nit' za čime težim;
ja samo od odredbe Njegove ne bježim.*

*On upravlja svime, On pokreće sve,
On bol podnosi kad zaječi srce moje!”*

*Kad nas Rabb privuče i na nas ljubav spusti,
zar ašik tada može ništa da ne izusti?
O, kada će se vaše stisnuto srce Njemu prepustiti,
kada će ostavit' sigurnost i k Njemu se zaputiti?
O, robe, ako ti ljubav svoju On otkrije,
ljubav, što se obnavlja vječno Njegovim djelovanjem,
u ništa ćeš se pretvoriti i tada ćeš nestati;
sve prepusti Njemu i nemoj se plašiti!
Ako nefš tvoj preživi, ako biće tvoje ostane,
daleko si ti od našeg puta i od naše vjere!*

Sultan Mahmud u hamamu

*Jedne noći sultan Mahmud slomljen tugom bijaše
te se preruši pa do hamama otiđe,
da mu onaj koji vatru u hamamu održava i pali
tom vatrom malo dušicu razgali.
Mladi sluga mu nađe mjesto kraj dima i pepela;
tu se sultanova bolna duša liječila i grijala.
Mladić ga posluži suhim, gotovo bajatim hljebom;
pojede ga sultan slatko, ogrnu se fukarinim nebom.
No ponos izbi iz sultana, krišom je pomislio:
"Da zna ovaj ko sam, za milost bi molio!"
Kada sultan pođe, mladić mu reče:
"Vidio si moj dom i jeo moju hranu;
ležao si, prijatelju, na mome divanu!
Znaj da, ako te opet tuga svlada,
primit ću te drage volje, kao gosta rada!
Ti si neka važna ličnost, možda i sam sultan,
i zbog toga si, prijatelju, tako nesretan!*

*Ja niko sam i ništa, stoga sreća mi je dana,
bogat sam da primim i samog sultana."
Sultanu se govor ovaj plaho svidio
te je hamam još sedam puta posjetio.
Naposlijetku ovo je mladiću rekao:
"Zavolio sam te plaho i drag si mi postao!
Od mene možeš bilo šta zatražiti,
za dobrotu tvoju ja ću te nagraditi."
"Ja sam fukara, Gospodaru", mladić njemu veli,
"zar fukara kraj sultana drugo da poželi?"
"Govori, mladiću," sultan reče, "sve ću ti dati,
ako želiš danas, možeš i sultan postati!"
Mladić reče: "Sve čemu se nadam je da ćeš opet doći,
da se moga skromnog doma ti nećeš proći.
Prašina koju ti gaziš za mene je kruna,
a tvoje prisustvo moja kraljevina.
Kraljevstvom ti upravljaš, ruka tvoja daje,
takav položaj, o, gospodaru, robu ne pristaje.
Bolje je s tobom u mraku hamama sjediti,
nego carevati, a lice ti nikad ne vidjeti.
Mjesto ovo mi je veliku sreću donijelo,
napustit' ga sada bilo bi nezahvalno!
Ovdje sam se s voljenim sultanom upoznao,
ni za šta na svijetu ovo mjesto ne bih dao.
Kada si tu, hamam je svjetlošću okupan,
od tebe ništa više ne želi moj džan.
Šta od tebe više da želim, do li tebe;
pred svjetlošću tvojom ja izgubih sebe!
Neka moje grješno srce umre ako tražim,
druge sudbe do li da ti robujem i služim.*

*Meni vladavina ne pristaje, sve što želim,
da s vremena na vrijeme s tobom sohbet dijelim!"*

*Neka vas predanost ovoga mladića podučí
o predanosti koja i u vašem srcu postoji.
I šta je sve zaljubljeno srce u stanju da podnese,
takvo srce može i najveći teret da ponese.
Ako se ova ljubav u vašem srcu pokrenula,
budite prašina pod stopalima vašeg Gospodara.
On zavoli roba koji takvu ljubav čvrsto drži,
On je more koje od vas samo kaplju vode traži.*

Dvije vodonoše

*Neki vodonoša bez vode ostade;
tada on drugog vodonošu poznade.
Zamoli ga da mu da malo vode,
no ovaj vodu nije želio da dade:
"O, ti što duhovnu žeđ ne poznaješ,
zašto svoju vodu ti ne piješ?"*

Prvi vodonoša odgovori:

*"Ja sam se od svoje vode razbolio;
dozvoli mi da se tvoje napijem, ne bi li za istinom ožednio!"*

*Kada se Ademovo srce od svega poznatog zamorilo,
ono je tada neznanu stvar, pšenicu, poželjelo.
Sve što je imao, za jedno zrno pšenice je dao,
zbog toga je dugo i teško patio.
No kada ljubav spustiše u njegovo srce,
u vatri tog aška srce mu sagorje.*

*Sve dunjalučke stvari tada nestaše,
u njegovom srcu bezvredne postaše.
Plemenita čežnja aška nije svakom znana;
samo robu iskrenome ona je dana.*

POGLAVLJE XXXIV

Ptica koja je zadovoljna svojim stanjem

*“Nema nikakve sumnje,” reče ptica asketa,
“da sam stig'o savršenstvu i odrek'o se sv'jeta.*

*Da bih ovo savršenstvo postigao,
putem mukotrpnog odricanja ja sam išao.*

*Pošto sam krajnju mudrost ostvario,
sebe bih unizio, ako bih sad šta zatražio.*

*Zar bi iko ovakvo blago napustio
da bi se po pustinjama i planinama potucao?”*

Odgovor pupavca

*O, šejtansko stvorenje, samoljublje ti je dušu porobilo,
a ponos pakleni od istinskog cilja odbio.*

*Bahatost i maštarenje su te obuzeli,
daleko od duhovnih stvari zaveli.*

*Tijelo požudno ti je dušu oslijepilo,
sami šejtan ti je mozak popio.*

*Svjetlost koja te vodi puka je iluzija,
a apsurdno samoljublje naziva se ljubav tvoja.*

*Tvoja odricanja su obična prevara,
a sve što ti govoriš je samoobmana.*

*Ne vjeruj tom blijedom plamu kojeg vidiš;
to je vatra tvoga nefs, nje treba da se stidiš.*

*Nefs sablje nema, a neprijatelj je opak,
lahko nam zada udarac, težak i gorak.*

*To je lažna svjetlost što se putem javlja;
ona je poput uboda škorpije, na koji se peršun stavlja.*

*Pazi se, nek' te ne prevari taj plamen lažni,
bježi od njega jer ti Sunce nisi, i zato mrav ostani.*

*I ne tuguj što je put crn poput noći;
na kraju tog puta svjetlost će ti doći.*

*No sve dok si zarobljen porocima nefs,
tvoji kilavi naponi nisu vrijedni spomena.*

*I taj ponos koji si čitanjem knjiga dobio
od prave svjetlosti te je odijelio i dušu ti porobio.*

*Ali ako želiš da se vineš putem neba,
sloboda od nefs je ono što ti treba.*

*Ako ti sebične misli opsjedaju srce,
u prazninu ćeš utonuti, potamnit će ti sunce.*

*Ako ukus samoljublja ostane u tebi,
bezvrijedno je sve što činiš, proklet si u sebi.*

*I dok samoljublje živi i u jednom tvom dahu,
kiša strijela osut će te, umrijet ćeš u strahu.*

*Sve dok živiš, patnje duhovnog puta prihvati;
po hiljadu puta u prašinu padaj, prašina puta budi.*

*No ako se sebičnosti i njenih zala prihvatiš,
na hiljade udaraca sudbe ti ćeš da doživiš.*

Šejh Ebu Bekr iz Nišabura

*Jednog dana šejh Ebu Bekr iz Nišabura
vodio je muride svoje putem do grada.*

*Muridi pješke, a on na magarcu;
u neka doba magarac glasan prdež odapnu.*

*Šejh jauknu te svoju hrku razdera;
neki od murida ga za razlog tome upita.*

*"Kad se osvrnuh", šejh reče, "i ugledah more svojih murida,
svaki od njih spreman da život za me da,
tad pomislih da sam i Bajezidu ravan,
toliki me hvale, to je znak jasan.*

*Beskrajna slava na nebesima me čeka,
ja sam slobodan i čist od svih grijeha.
I dok sam tako sebi pripisivao slavnu sudbinu,
moj magarac bombu od prdeža odapnu.*

*To je bio odgovor jednoga magarca
čovjeku punom sujetnih misli i samoljublja.
I zato me u tom trenutku obuze vatra pokajanja
mijenjajući moje stanje, razbijajući maštanja.
I zbog toga ja jauknuh, zbog toga zaplakah
i zbog toga hrku svoju ja rastrgah."*

*O, kako je istina daleko od onih
koji su za sve što kažu il' urade hvale puni!
Kutarišite se uobraženosti i vatru naložite
nefsom svojim koji tako ludo volite.
Svakog trenu vi vaša lica mijenjate,
ali u dubini duše faraoni ostajete.
I dok mrva vašeg nefsa u životu opstaje,*

*u vama na stotine munafika ostaje.
I stoga ne izgovarajte tu mrsku riječ "ja",
jer će vas zbog nje dopasti stotine zala.
Ako se pouzdate u sebe i ono što svojim smatrate,
oba svijeta vam neprijatelji zato postase.
No ako nefsa usmrtite, i noć najcrnja
svjetlošću vašom bit će obasjana.*

Šejtanova tajna

Uzvišeni Gospodar reče Musau jednoga dana:

"Idi i doznaj tajnu od šejtana!"

*Musa k Iblisu ode istog dana,
upita za tajnu i ovo ču od njega:*

"Zapamti ovo i ponavljaj to stalno!

Nikad ne reci 'ja' - da ne bi poput mene bio!"

*Sve dok u vama i mrva samoljublja ostane,
na kraju vaših životnih napora bit će samo očajanje!
I bez obzira koliko vi nakupili bogatstva,
pred vašim licima krivit će se stotine ružnih 'ja.'*

Priča

*Neki sufija je rekao: "Početnik na putu mora da vidi
vrata koja otvaraju zastore nejasnosti.
More ljubavi će mu tada pamet preplaviti
i on će dunjaluk tada ostaviti.
Ali ako je tamno sve što vidi na svome putu,
u zabludi je, posvetio se praznom ibadetu."*

*Mada drugi, vašu sujetu, zavist i ljutnju mogu vidjeti
vi to sami lahko ne možete primijetiti.
Znajte da u vama živi strašna aždaha,
koju hrani ta nemarna magarčina, u vama.
Tu aždahu vi danonoćno pazite i pitate,
a zbog nesreće svoje strašno se čudite.
Iz prašine i krvi postalo je vaše tijelo
i nije začudno da je od otrova cijelo.
Krv koja vam svaku venu napaja
nečista je i od spoznaje vas razdvaja.
Prlja vas ono što najviše ljubite
odaje vašega srca kriju mnoge grijeha!
I ako ste tu prljavštinu sagledali,
zašto ste tako nepokretni, k'o da za nju nikad niste čuli?*

Priča o šejhu i psu

*Neki šugavi pas o šejha se očešao,
no šejh se na to nije obazirao.
Na njegovim haljama ostade prljavština,
"Zašto ne otjera psa" neko ga upita.
"Pas je prljav", šejh reče, "to je bar jasno,
ali unutar mene je ono što na njemu vidi svako.
U mom srcu je skrivena njegova prljavština;
zašto da tjeram tako bliskog prijatelja?"*

*Bilo da je nečistoća srca velika ili mala,
ona je pokazatelj teškoga hala.
Bilo da vas je zaustavila planina ili slamka,
jednom kad ste nepokretni, stanka je stanka.*

Pustinjak zaljubljen u svoju bradu
*U Musaovo vrijeme neki pustinjak je živio;
danju i noću on se predano Bogu molio.
Ipak, on nije duhovna iskustva zadobio,
niti je u njemu sunce spoznaje zasjalo.
Svoju dugu i lijepu bradu mnogo je volio,
dlaku po dlaku povazan je gladio.
Jednoga dana ovaj pobožnjak suhi
ugledao je Musaa negdje u daljini.
On potrča ka njemu i povika:
"O, gospodaru sa gore Sinaja!
Upitaj našeg Uzvišenog Gospodara,
zbog čega za sve ove godine predanog ibadeta
nisam postigao stanje duhovnog zadovoljstva,
niti stanje ekstaze i duhovnog ushićenja?
Musa dragi, pitaj Uzvišenog Gospodara
zašto mi uskraćuje nagradu koja mi pripada!?"
Slijedeći put kad Musa ode na Sinajsku goru
upita Gospodara o ovome pustinjaku.
On mu odgovori: "O, Musa, tom lažnom svecu poruči
da je više ljubavi posvetio svojoj bradi negoli Meni!"
Kada Musa to prenese pustinjaku,
on gorko počeo plakati čupajući sebi bradu.
Tu se nađe Džebrail pa reče Musau:
"On čak i sada misli na svoju bradu;
volio je prije, voli je i dok je čupa;
samo se rasplamsala ta ljubav tupa!"*

Bez obzira na kojem ste mekamu,

*prisjećajte se Gospodara u svakome dahu.
Svaki dah koji nije u zikru potrošen
uzalud je proveden i zauvijek izgubljen.
A šta ćemo sa vama koji ste vašim bradama okupirani,
a još iz mora nevolja niste isplivali?
Na brade vaše morate zaboraviti
ako želite iz toga mora izbaviti.
No, upadnete li u to more s tom velikom bradom,
iz njega ćete isplivati sa mukom velikom.*

Dugobradi koji se utopio

*Neki maloumnik duge, fine brade
jednoga dana u rijeku upade.
Neki prolaznik ga spazi pa povika:
“Otarasi se te kese oko svoga vrata!”
“Ovo nije kesa već moja brada!” davljenik uzvrati.
“Onda ti nema spasa!” ovaj davljeniku reče.
“Preraslo je tvoje žito, voda će ga požnjeti!”*

*O, vi jarcima slični i bradate prznice,
šejtan vam je samovolju i sujetu podario iz svoje riznice.
Sve dok ste sobom opsjednuti i svojim željama,
čeka vas isto što i ponosnog faraona.
Poput Musaa dunjaluku leđa okrenite,
uhvatite svog faraona za bradu i obuzdajte!
Onaj koji je na putu duhovnog stremljenja
da brine o tričarijama, nema vremena.
Onaj koji je sakupio dovoljno vode u buretu,
ne čeka sav u brizi kišu proljetnu.*

Derviš koji pere svoju odjeću

*Jednom neki derviš svoje halje je prao;
u to se oblak tamni na nebu pojavio.
Sva zemlja je u tamu potonula,
a iz njegovih haljina svjetlost zasjala.
U početku je derviš htio sapun kupiti,
no od toga je odustao kad se oblak pojavi.
“Hvala ti, oblače, sada mi sapun ne treba,
ti ćeš mi spustiti bolji sapun sa neba.
Umjesto sapuna, grožđe ću sebi kupiti;
od pomoći sa dunjaluka ruke ću svoje oprati!”*

POGLAVLJE XXXV

Ptica koja je tražila pomoć i savjet

Brižna ptica upita: "Reci mi, o, ti što si slavljen diljem svijeta,

šta odražava srce moje dužinom tvog puta?

Da smirim srce, šta mi je činiti?

Uputi me, poduči, da mi je manje brinuti.

U pravom vodiču je sigurnost jedina,

koja bojaznost i nelagodu otklanja.

*Ja slijediti želim upute iz nevidljivog svijeta,
napustiti lažni put kojim idu dunjalučka stvorenja."*

Odgovor pupavca

*"Sve dok si živ, na Allaha se osloni;
od svih drugih osim Njega se oslobodi!*

*Budi u stalnom oprezu od stvorenja,
čuvaj se ispraznog i suvišnog govora.*

*Ako budeš u stanju ovo ispuniti,
sve brige i boli tvoje duše će iščeznuti.*

U ljubavi ka Allahu smireno živi

*i poput nebesa se oko Njega okreći.
Ako poznaješ nešto bolje, onda govori, fukaro,
Inače, prihvati se Njega, ne bi l' istinsku sreću pronašao."*

Derviš u planini

*Neki ushićeni derviš, opijen aškom,
gorama lutao u zanosu teškom.
Sa divljim životinjama on je drugovao,
u nemirnom zanosu noć i dan ludovao.
Dvadeset dana ga je ovo stanje držalo!
Pjevao je, igrao, Gospodara svoga slavio:
"Sve tuge nesta, sami smo nas dvoje,
u ljubavi našoj drugi ne postoje!"*

*Zar da umre onaj čije je srce sa Njim?
Srce svoje predajte, jer ga traži Voljeni.
Ako tvoje srce žudnjom za Njim gori,
zar će huda smrt ikad da te mori?*

Ašik koji je plakao na samrti

*Neki ašik na samrtnom časku plakaše;
čemu takav plač ljudi ga upitaše.
"Plačem," reče, jer oblak proljetni
sada treba poći na počinak vječni!*

*A ako i sada stanem naricati,
kako da umrem kad je srce sa njim?"*

*"Ako je srce sa Njim," sagovornik reče,
"ako i umreš u tom, spas ti steče!"*

"Kome god je srce uz oblake," ovaj odgovori,

*“smrt prava ga nikada neće dotaći.
No kad se srce ljudsko s Njime sjedini,
Svaka smrt se tada nemogućom čini.
Ako u radosti provodiš dane,
duša od veselja u svemir nestane.
Ko god se opstojnosti Njegovoj raduje
u Njemu iščezava, duši kida okove!
Raduj se vječno za ljubav Dosta;
tad od smrti i od nefsa ništa ne osta!”*

Smireni sufija

Smireni sufija reče:

*“Na usavršavanju svom sam sedamdeset godina radio
i sada sam stanje smirenosti i sreće ostvario.
U stanje Božanskog jedinstva sam uplovio,
u uzvišenoj veličanstvenosti i ja sudjelovao”.*

*Umjesto sobom, vi ste mahanama drugih okupirani;
zar smiraj i sreću tako možete pronaći?
Veličanstvenost Gospodara ne možete spoznati,
jer neprestano zapažate mahane drugih ljudi.
Da bi vam se tajne otvorile, morate shvatiti
da vas greške drugih ne bi smjele ljutiti.
No vi zbog tuđih grešaka i dlaku bi rascijepili,
a za vlastite greške pravite se slijepi!
Priznajte svoje grijehe i milost ćete zadobiti;
ko svoje mahane spozna njih će se osloboditi.*

Dvije pijandure

*Neki se čovjek često do besvijesti opijao,
samopoštovanje gazio, u jarku završavao.
Prijatelj ga jednom tako pijanog zatekao,
u džak zavezao i na leđa uprtio.
Usput sretoše još jednog pijanca
koji se teturao pomognut' od svog jarana.
U tom trenutku se prenu prva pijandura
i kad ugleda pijanog jarana, povika iz džaka:
“O, nesretniče, ubuduće samo dvije čaše rakije
pa ćeš hodati kao i ja, bez pomoći ičije!”*

*Naše stanje nije drugačije nimalo,
zato što ljubavi nemamo, mi tuđe greške vidimo.
Onaj koji aška nema neprestano traži
da u drugima pronađe mahane, grijehe i laži.
No kada bi u srcima našim bilo ljubavi,
mahane drugih mi bismo vrlinama smatrali.*

Mladić koji je vidio falinku u oku voljene

*Neki mladić lavljeg srca bijaše poražen ljubavlju;
pet godina volio je, bio predan slatkom robovanju.
Njegova ljepotica imala je malu mrlju u oku;
nije to primijetio, jer za nju imaše ljubav duboku.
A kako i može čovjek koji gleda očima ljubavi,
tako malu falinku u oku voljene uočiti?
No s vremenom vatra aška u njemu poče da se gasi,
poče vladati sobom, od lude ljubavi se spasi.
Djevojka koja za njega bijaše vila čarobna*

*najednom se promijeni i postade obična.
Tada on primijeti bijelu mrlju u oku voljene,
"Od kada ti je ta mrlja u oku?" postavi joj pitanje.
"Od dana kad je tvoje srce počelo da se hladi," ona reče,
"i tvoja ljubav prema meni počela da vehne."*

*O, vi slijepci okrutnih srca,
koliko dugo ćete tražiti greške u drugima?
Bolje vam je da se trudite da spoznate
stvari koje u grudima brižljivo skrivate.
Kada ugledate svoje mahane u njihovoj biti,
nećete se više mahanama drugih baviti.*

Žandar i pijanica

*Žandar se na nekakva pijanca naklati
pa ga dobrahno pendrekom izmlati.
Pijanac se otimao te žandaru govorio:
"O, pijanduro, o mene si se ogriješio!
Tvoje pijanstvo je gore, a niko ga ne vidi,
jer ti si pijan od požude, mržnje i strasti.
I ako želiš istinsku pravdu provoditi,
prvo bi ti sebe trebao izdegenečiti!"*

POGLAVLJE XXXVI

Ptica koja nije znala šta da traži od Simurga

*"O, vođo puta", reče ptica zbunjena,
"ako stignem do kraja, šta tražit' od Simurga?
Ako i uspijem da se pred njim pojavim,
šta od Njega, svjetlosti svijeta, da zatražim?
Šta god da mi kažeš, to ću i zatražiti;
uputi me da bi se moja duša mogla smiriti."*

Odgovor pupavca

*"O, sirota ludo, traži samo Njega,
zar ima išta bolje od samog Simurga?
Njegovog postojanja ako svjestan si,
ništa drugo osim Njega ne traži.
Ko god Ga pronade u skrivenom kutku svog srca,
korak po korak ga obasipa milost Njegovog sunca.
Tvoj Gospodar iskrenog ašika odbiti neće,
jer on poznaje miris vječne sreće.
U cijelom svijetu, ako pameti imadeš,
iskat' bolje od Njega nema, ako išta znadeš!"*

Molitva Ebu Ali Rudbara

*Kada je šejh Ebu Ali na samrti bio,
priča se da je riječi ove izgovorio:
"Duša moja trepti od uzbuđenja
jer ja rajska vrata vidim širom otvorena!
Prijestolje slave pred mojim očima sija,
ispred njega su nasmijana lica evlija.
U toj palati besmrtnosti meleci pjevaju,
čiste duše oni u Džennet pozivaju:
"Uđi u Džennet, o, iskreni ašiku;
ljepote njegove nisu dane običnom smrtniku.
Niko na zemlji Džennet ne može vidjeti,
no tebi će sad ova veličanstvenost pripasti!"
Ipak, moja duša na Džennet ne čeka;
u Božanskim ljepotama za me nema lijeka.
Mnogi klanjaju cio život da se domognu nagrade,
no srce moje pusto je, ona nije za mene.
Bože dragi, nek' mi srce bije aškom;
ja nemam ništa s rajem i paklom.
Pa neka me i u pepeo pretvore,
u meni neće naći ništa osim Tebe.
Ja samo za Tebe znadem; vjera ni nevjera
odvojiti od Tebe neće ovoga fakira.
Samo Tebe ja volim, predajem se Tebi,
Sobom napoji moju žednu dušu, prihvati me k Sebi.
Ti si za mene ahiret i dun'ja,
Ti jedina si potreba i nada moja.
Ja samo za Tobom žudim, moja duša je u Tebi,
O, Voljeni, oduvijek si živio u meni!*

*Nas sada samo tanka nit razdvaja;
otkloni taj posljednji zastor, jer ljubav nas spaja!
O, Voljeni, sagori taj zastor svojim aškom
jer ja sada dišem samo s Tvojim dahom!"*

Uzvišeni Gospodar govori Davudu

*"O, Davude, prenesi mojim robovima,
kada ne bi bilo Dženneta ni Džehennema,
da li bi Me se ikad sjetili u svojim dovama?
Da nema vatre ni sjajne svjetlosti,
da li bi se ikada Mene sjetili?
Ako Mi žele odati iskreno poštovanje,
trebali bi Me obožavati bez straha i nade.
Njihova molitva nije nadahnuta bolima nesebične ljubavi;
njihov ibadet je ispunjen pohlepom za dobiti.
Iskreni rob samo za Voljenim žudi
kad se u dubini srca njegov ašk probudi.
Reci im da se prođu svega osim Mene;
nek' neprestano za Mnom srce Moga roba vehne!
Nek' saberu sav dunjaluk, tu varku moju,
neka ga onda komad po komad svog isparčaju!
Nek' te komadiće do pepela sažežu,
a pepeo vjetru vječnosti predaju.
Tek nakon toga oni će saznati
da je pepeo ono za čim su pohlepno žudjeli!"*

*Ako se iz pohlepe za rajem Allahu budete klanjali,
zasigurno ste istinski put izgubili.*

Mahmud i Ajaz

*Jednoga dana Mahmud pozva svoga miljenika,
podari mu svoju krunu, na svoj prijesto posadi ga.
"O, Ajazu", reče, "ti sad budi sultan ovom carstvu,
ovu zemlju poklanjam ti i svu moju vojsku.*

*Nek' sva slava sada tebi pripadne,
nek' more i zemlja sada tebi robuje."*

*Kada su ovo čuli sultanovi oficiri,
oči su njihove pocrnile od zavisti.*

*"Nijedan sultan", rekoše, "nit' vladar jednog doba
ne spusti ovolike časti na običnog roba!"*

*Ipak Ajaz se gorkome plaču predade,
jer odbiti nije mogao sultanove naredbe.*

"Šta ti je, jesi li poludio?"; upitaše ga dvorjani.

"Ti nisi više rob već sultan, zašto plačeš ti?"

"O, slijepi ljudi", Ajaz njima reče,

*"zar ne vidite da me sultan tjera od sebe;
da vojsku njegovu vodim u daleka osvajanja
i boravim daleko od svoga sultana?"*

*Njegovu naredbu ja moram ispuniti,
no u svom srcu ću uvijek s njime biti.*

Šta će meni novci, carstvo, vladavina?

Ja sam sretan samo kraj svoga sultana!"

*Učite od Ajaza kako se Uzvišenom Hakku robuje
vi koji danonoćno u lijenosti živite!*

Zavedeni jeftinim, pukim zadovoljstvima,

Robovi ste strasti i niskih prohtjeva.

Zbog tih želja se svađate, zamjerate Rabbu svake noći,

*no ipak na put ka istini ne želite poći.
I kako dani teku svakim dahom ste bliži smrti,
ipak se ne želite mijenjati, iz učmalosti pokrenuti.
Ajaz vas zove iz predjela uzvišene ljubavi,
no vi se ne želite putem aška zaputiti.
A zar može tajnu uzvišenu spoznati
onaj ko strahuje od pakla, a za rajem žudi?
Nebeska svjetlost će vašu noć obasjati
kad budete oba svijeta zaboravili.
Za Džennetom ne žudi istinski sufija;
on srce svoje čuva samo za Rabba.*

Rabijina molitva

*"O, Allahu, Ti koji poznaješ sve tajne,
neprijateljima mojim ispuni želje dunjalučke!
Mojim prijateljima podari sve užitke Dženneta,
ja sam lično slobodna od ta oba svijeta.
Ja ne žudim ni za dun'jom, ni za Ahiretom;
Bože mili, ja žudim za Tvojom blizinom!
Od oba svijeta vrijedi više moje siromaštvo;
zbog njeg' sam zadobila Tvoje beskrajno bogatstvo.
Kada bih žudila za drugim osim Tvoga lica,
ne bih drugo bila do li nevjernica!"*

*Onaj koji poznaje svoga Gospodara
od cijeloga svijeta više ima, od svih okeana.*

Cijeli univerzum Njega nije vrijedan!

Allah je najveći, Allah je Jedan!

On samo opstaje! Neprolasan, Vječan,

Jedinstven je samo Allah, svake hvale vrijedan!

Uzvišeni Allah govori Davudu

*Stvoritelj svijeta, skriven velom tajni,
jednom se prilikom Davudu obrati:*

*“Sve što je na ovom svijetu stvoreno,
dobro i zlo, vidljivo i skriveno, pokretno i nepokretno,
nije nezamjenljivo, nit’ je savršeno;
samo sam Ja biće apsolutno, vječno.*

*Meni nema ništa slično, nit’ Mi ima zamjene;
ma šta ko da traži, nema većeg od Mene!*

*Znaj, Mene ništa ne može zamijeniti,
ne odvajaj se od Mene, o, robe iskreni!*

*Ja sam tvoj Gospodar, sve što trebaš ti,
u svakom svom dahu se Mene prisjeti!*

*Nek’ u srcu tvome budem samo Ja;
Ja sam samo vječan, za Me smrti nema!”*

*O vi što ste opčinjeni dunjalukom,
svakodneвно obuzeti zavišću i pohlepom,
otvorite svoje oči i na put krenite,
kanite se oba svijeta, Gospodara tražite.*

*Oni koji izaberu drugo osim Njega
klanjaju se samo bezvrijednim idolima.*

*Oni koji dušu svoju idolima predaju
bezumni su i pohlepni jer prave vjere nemaju.*

Sultan Mahmud u Sumenatu

Kada je Mahmudova vojska osvojila Sumenat,

*u njemu nadoše idola po imenu Lat.
Hindusi ga preklinjaše da poštedi Lata,
za njega mu ponudiše tri gomile zlata.*

*Silni Mahmud na to ne pristade;
on zapali vatru i u njoj Lat nestade.*

*No tada se Mahmudu njegov vezir obrati:
“Zar nije bilo bolje Lata za zlato prodati?”*

*“Ja se Sudnjeg dana plašim”, Mahmud reče,
“jer bi tada naš Gospodar mogao da kaže:*

*“Počujte šta su Azer i Mahmud učinili,
prvi kipa tešo oštrom sjekiricom,*

drugi teškog Lata smatr’o poslasticom!”

*I dok je kumir gorio, iz njega rijeka bisera ispade,
i tako se Mahmud obogati i ispravan ostade.*

*On je tada rekao: “Ono što je zaslužio Lat je dobio,
a mene je, za moje zasluge, Allah nagradio.”*

*U srcu svome sagorite sve idole,
u toj vatri ćete naći dragulja more.*

*Sagorite prvo nefsa, sudbu mu zapečatite;
tek ćete tada otkriti bisere koje on krije.*

*Vaša duša je pozvana od vašeg Gospodara;
zar se nećete odazvati, ponizno pasti kraj Njegova praga?*

*Vaša duša je sa Njime sklopila ugovor;
zar obavezu nećete ispuniti, zar ćete prekršiti dogovor!?*

*Vaša duša Njega samo treba, u dobru i zlu;
obećanje svoje ispuniti, sačuvajte vjeru.*

Mahmudova pobjeda nad indijskom vojskom

*Kada je Mahmud krenuo u pohod na Indiju
i pred sobom ugledao moćnu indijsku armiju,*

*On pred Rabbom na koljena pade
i Gospodaru pravde obećanje daje.*

*Obeća, ako u toj vojni on pobijedi,
sve zaplijenjeno blago će dervišima da podijeli.*

*I tako Mahmud veliku pobjedu odnese,
ogromno blago mu pred noge vojska donese.*

*Mahmud se Allahu Uzvišenom na pobjedi zahvali
te naredi da se blago dervišima podijeli.*

*Reče: "Istinitom sam obećanje svoje dao,
iza obećanja svoga ispravno sam stao."*

*No na to njegovi oficiri ljuto reagovaše
te sultan Mahmudu uzbuđeno rekoše:*

*"Zar zlatom, srebrom, sjajnim biserima
treba nagraditi ovu šaku budala?"*

*Zar nije bolje vojsku, koja žrtvuje živote, nagraditi,
ili bar blago u carsku riznicu pohraniti?"*

*Tu se sultan u velikoj dilemi nađe;
između derviša i vojske muka ga snađe.*

*Međutim, tuda naiđe Ebu Husein, Božija luda,
jako učen, bez straha u srcu, divanija huda.*

*Kad ga ugleda, sultan Mahmud naredi:
"Pozovite onu ludu, bit će kako on presudi.*

*On se ni mene ni moje vojske ne plaši,
i zato će nam pošten i mudar odgovor dati."*

*I tako Ebu Husejna, Božiju ludu, pozvaše;
on reče slijedeće kada mu situaciju razjasniše:*

"To blago ne vrijedi ni dva zrna graha, o, čudni sultane.

Zar ne vrijedi više obećanje Veličanstvenom Allahu?

*Zar ti nećeš već sutra u novi boj krenuti
i zar ti neće opet Allahova pomoć trebati?*

*Zar da tako nisko padneš zbog dva zrna graha,
zar ti nemaš stida od Veličanstvenog Allaha?*

*I blago i pobjeda samo Allahu pripadaju;
On je svoje uradio, na tebe je red, sultane!"*

*Kad je ovo čuo, sultan se žestoko zastidio,
blago je razdijelio dervišima i čuveni sultan postao.*

POGLAVLJE XXXVII

Ptica pita kakav dar da odnese Simurgu

*Brižna ptica se tu pojavi te reče:
"Kakav dar da ponese kralju, o, pupavče?
Ti si naš vodič do tog neznanog Veličanstva,
ti znaš šta je prihvatljivo u Njegovim očima.
Zar nije potrebno kralju dragocjene darove ponijeti?
Praznih ruku će mu doći samo nakaradni ljudi!"*

Odgovor pupavca

*"Ako ćete moj savjet poslušati,
ponesite ono što ondje ne možete naći!
Nepriročno je i tog mjesta nedostojno
ponijeti ono čeg' imaju tamo.
Tamo tajna živi i pouzdanje,
poslušnost duše i istinsko znanje!
No tamo ponese boli srca svoga,
čežnju svoje duše, tamo nema toga!
I neka se bolni uzdasi tvoga aška
uzdignu visoko, sve do samog Arša.*

*Samo jedan iskren uzdah iz dubina duše
do cilja dovest će insana, on će biti spašen."*

Jusuf i Zulejha

*U vrijeme kad je Zulejha bila na visokom položaju,
naredi da Jusufa bace u tamnicu.*

*Ona oštro zapovijedi svojim slugama
da bičevanjem kazne nesretnog Jusufa.
"Izdevetaj ga dobro", reče, "vjerni moj slugo
da ga čujem kako ječi, ne želim ništa drugo!"*

*Al' kad sluga lice Jusufovo ugleda,
srce mu se smekša, ne mogaše bičevat' ga.*

*On janjeću kožu uze te reče Jusufu:
"Zajauči kad god udarim kožu janjeću!"
I tako sa svakim udarcem po janjećoj koži,
Jusuf ispusti iz sebe glasan uzdah boli.*

*No kad je Zulejha to čula, na slugu se izdera:
"Ti si preblag, udri jače, svega razderi ga!"*

Tad nesretni sluga svom Jusufu reče:

*"O, sunčeva svjetlosti, šta mi je činiti,
ako na tebi masnica ne bude, Zulejha će me ubiti?
No bolje ti je, zagrni košulju, srce svoje pripremi;
ako ti kožu bar malo ne oprljimo, nema spasa ni tebi ni
meni!"*

*Kad Jusuf leđa svoja spremno razgolje,
oplakivanje se čulo od neba do zemlje.*

*A kad udarci slugini po njemu padoše,
jauci njegovi samo nebo raspoloviše.*

*"Dosta, sad je dosta," Zulejha reče,
"to je uzdah iz dubina Jusufove duše!
Taj uzdah je kao mehlem bolnom srcu mome;
prijašnji uzdasi bijahu samo varka, pretvaranje".*

*Na tevhidu ako bude i hiljade narikača,
jadikovanje im ne vrijedi ni jednog bolnog uzdaha.
Jer dok ne budete ljudi bolom utučeni,
u redove velikana nećete biti uključeni.
Ako srce plamti ognjem boli ljubavne,
zar smireno može provoditi noći i dane?*

Ašici na dženazi

*Na dženazi bijaše stotine ašika,
no samo jedan pusti, iskreni uzdah boli iz srca.
Oni skupa bijahu poput kakvog prstena;
samo jedan je u prstenu sijao poput dragog kamena.*

*Sve dok sebe ne budete iskreno prežalili,
među hrabrim i odvažnim ne možete biti.
Da beskrajno Voljenog traži, ljubav tjera ašika;
ta ga ljubav peče i noću i danju i mira mu ne da.*

Odani rob

*Neki čovjek odanog i mudrog roba imaše
koji svako jutro prije izlaska sunca ustajaše.
Molio bi se sve dok sunce ne bi izašlo;
u sabahu je našao golemu radost, aga mu je zavidio.
Jednog dana mu reče: "Probudi i mene slijedećeg jutra*

*da slavimo zajedno Allaha do izlaska sunca!"
Rob reče: "Majka zna trenutak u koji se rađa beba;
bol njena sve joj kaže, drugo njoj ne treba.
Gospodaru moj, bol za istinom će te probuditi,
niko drugi za tebe tu bol ne može osjetiti.
Ako neko drugi treba da te budi svakog dana,
sva dobrobit tvog namaza zapast će tog insana."*

*Čovjek koji bol i žudnju za istinom ne osjeća,
za badava živi, gori je od magarca.
No čovjek koji u bolnoj žudnji za istinom gori,
nit' se raju nada, nit' ga misao o paklu mori.*

Šejh Ebu Ali Tusi

*Šejh Bu Ali Tusi mnogo putovaše,
od mudrih ljudi svoga vakta bijaše.
U potrazi za istinom mnogo je ostvario;
nisam znao čovjeka koji ga je nadmašio.
On je govorio: "Oni kažnjeni Džehennemom će plakati,
onima u Džennetu oni će govoriti:
"O, vi sretni i izabrani, opišite nam vaša stanja,
da i mi bar malo laznemo od vašeg uživanja!"
"Ovdje vječna svjetlost sija", odgovorit će džennetlije,
"vječna svjetlost koju isijava Njegovo lice.
Kada se svjetlost Njegove ljepote približi,
od stida se svih osam Dženneta zamračī."
Onda će džennetskim dušama reći duše džehennemske:
"Zarad Njegovog lica vi ste se Dženneta odrekle.
Šta je Džennet naspram lica Njegova?
Osjećamo da je to što govorite istina!"*

*Avaj, mi u Džehennemu moramo živjeti
i u teškoj boli vječno patiti.
A kada nam vi o Njegovom licu govorite,
nesnosnu vatru žudnje u srcima našim upalite.
Tada nas obuzme sramota i neutješno kajanje;
O, kako je ta bol teška, kakvo teško stanje!
Ona srca naša kida, mi zaboravimo
da smo u Džehennemu, da u ognju gorimo!
Jer šta je Džehennem i sva njegova vatra
kad nas želja za Njegovim licem uništi i satra?"*

*Čovjek koji ovakvu čežnju osjeća
povlači se u samoću, on bježi od svijeta.
Nek' vas žudnja za Voljenim, bolna žeđ obuzme,
nek' vaša tuga zbog rastanka nikad ne prestane.
I što vas dublje bude sjek'o nož dunjaluka,
sve ste bliži vašem cilju — licu vašeg Mašuka.
Ne bježite od te boli, nit' joj ovdje tražite lijeka;
ne previjajte vaše rane, u vječnosti vas Mašuk čeka!*

Zahtjev upućen Muhammedu, a.s.

*Neki čovjek Poslanika ponizno zamoli
da svoj namaz na njegovoj postećiji obavi.
No Poslanik ga odbi te mu reče:
"Padni licem u prašinu, nek te vrući pijesak peče,
zato što oni ranjeni ljubavlju
moraju njen pečat nositi na svome licu!
Nek' se ožiljak tvog srca na tvom licu vidi;
po ožiljcima se poznaju ljudi koji gaze putem ljubavi."*

*Ako ožiljaka ljubavi u tvom srcu nema,
na tvom licu se neće uočiti ljubav nebeska.
Rane srca tvoga zadobijene na ratištu života
pokazat će da si čovjek spreman da roni do dna.*

POGLAVLJE XXXVIII

Ptice pitaju o dužini putovanja

*“Ti put poznaješ”, jedna ptica reče,
“no za taj put mi smo slijepi, vođo pupavče!
Taj put je za nas taman, put prepreka, očajanja!
Reci nam, pupavče, kolika je dužina tog rastojanja?”*

Odgovor pupavca

*“Prije nego stignemo do našega cilja,
put nas vodi kroz sedam dolina.
O dužini toga puta svijet još nije saznao;
od onih koji njime krenuše, nijedan se nije vratio.
O, nestrpljive ptice, s tog puta nema povratka,
nit’ nam iko može reći šta nas na kraju puta čeka!
Oni koji su put prešli za naše boli ne znaju,
a na početku puta bijahu i u našem halu!”*

Pojašnjenje sedam dolina puta

Prva dolina je Dolina potrage, traganja;

*druga dolina je Dolina ljubavi, aška.
Treća dolina je Dolina razumijevanja, tajni;
četvrta dolina je Dolina nevezanosti, smirenosti.
Peta dolina je Dolina Jedinstva.
Šesta dolina je Dolina začuđenosti, strahopoštovanja;
sedma dolina je Dolina nestajanja, siromaštva.
Tu se put završava, odatle dalje nema;
skamenjeni pred vratima vječnosti, u prostoru bez
vremena,
čekate da vašu kap Voljeni upije u Svoje more bez obala.”*

Prva dolina – dolina traganja

*Kada uđete u prvu dolinu, Dolinu traganja,
tu nevoljama nema kraja, tu vam nema mira!
Tu ćete biti podvrgnuti mnogim iskušenjima,
tu rajski papagaj postaje muha uspaničena.
Godine ćete tu provesti u patnji i naporu,
oblit će vas dosta znoja u takvome halu;
sve dok se dunjaluka ne prođete i svega što prisvajate
i u krvi vašeg srca putem ne zaplovite.
Kad očistite svoje ruke, srce ćete spasiti;
da biste mogli putovati, srce vam mora čisto biti.
Srce svoje morate od svega odijeliti
da bi svjetlost Hakkova u vama mogla zasjati!
Srce vaše će se u toj svjetlosti okupati,
a žudnja za istinom beskrajno pojačati.
I mada još vatra uzduž puta gori
i stotine aždaha iz te vatre romori,
onaj koga žudnja za istinom obuzme*

*rad je sagoriti kao crni leptir u vatri svijee plamene.
Kad mu ask srce pokrene, on za vino moli,
za kap duhovne ljubavi srce mu izgori.
A kada tu kap ispije, u njoj nestaju oba svijeta;
takav covjek opjancan je i bez ikakvog srkleta.
Sve što mu je važno je da spozna vjere tajne;
stoga se s azdahom bori pred vratima naredne doline.
Pravi ratnik mora saburiti, strpljivo čekati,
da snaga azdahi popusti; tad ce se vrata otvoriti.
A kad se vrata otvore i kroz vrata prođe,
nevjera i vjerovanje njemu isto dođe.*

*Stvaranje Adema, a.s., i odbijanje šejtana da mu učini
sedžu*

*Amr bu Osman kraj Mekkanskog harema
knjigu Gandžnamu kalemom napisa:
"Kad je Allah udahuo čisti ruh života,
u Adema koji dotad bijaše samo ilovača i voda,
On je djelo ovo velom tajne obavio;
za Ademovu tajnu ni jedan melek nije znao!
On sve meleke pozva te im reče:
"Ademu se poklonite, o, duše nebeske!"
Svi se pokloniše, nijedan ne vidje šta Allah učini;
svi osim Iblisa koji reče samom sebi:
"Ja pred Ademom neću saviti svoja koljena
pa makar mi i glavu odvojili od tijela!
Nije pravo to što Allah od mene traži;
Adem je od ilovače stvoren, zar za boljeg važi?
Osim toga, ako ja pred njim sagnem glavu,*

*neću vidjeti šta Allah čini, ni spoznat' Njegovu tajnu."
I tako, umjesto da učini sedžu Ademu,
Iblis otvorenih očiju vidje Allahovu tajnu.
Nakon toga Allah mu reče: "O, ti za laž predodređeni,
ukrao si Moju tajnu, zbog toga ću te usmrtiti!
Moja tajna mora ostati skrivena,
Ja ne želim da iko za nju sazna!
Kada sultan svoje blago sakrije,
on usmrti svakog ko tajnu otkrije.
Ti si iz neposlušnosti tajnu Moju vidio,
sad glavu izgubiti moraš da tajnu ne bi otkrio."
"Smiluj mi se, Gospodaru", Iblis Njemu reče,
"odloži mi kaznu koju, jer me savjest peče!
Na kraju svega, ja sam sluga tvoj;
reci mi kako da operem ovaj prijestup svoj?"
"Uredu, kada već ponizno moliš", Allah reče,
"dobiti ipak možeš samo odlaganje kazne.
Na tvoj vrat ću položiti okovratnik prokletstva,
da si lažac i varalica, nek' cijeli svijet to zna.
I da se svi trebaju čuvati od tebe
sve dok na Sudnji dan u Rog ne puhne!"
"Ja se ne plašim prokletstva Tvog", Iblis reče,
"jer vidjeh čisto blago Tvoje tajne.
I Tvoja milost i Tvoje prokletstvo su od Tebe;
prema djelima, stvorenja jedno il' drugo zasluže.
Gdje god ima otrova, tu ima i lijeka;
i otrov je dio Tvog nebeskog plana.
Sva bića ovog svemira samo Tebe traže;
i milost i prokletstvo su dio Tvoje pažnje."*

*Bez predaha, tražite Ga i danju i noću
sve dok vaša tvrdoglava borba ne zasluži Njegovu blizinu.
A ako vam se On skriva, ne očajavajte;
On je uvijek tu kraj vas, ne posustajte.*

Šibli na samrti

*Pred smrt Šibliju oči potamnješe,
teška bol i nemir ga razdiraše.
No najčudnije bijaše što se zunarom opojasao;
i kraj hrpe pepela je neutješno plakao.
Po glavi je svojoj pepeo prosipao
i od silne boli teško uzdisao.
“Čemu takvo ponašanje,” neko ga upita.
“Ah, šta će s mene biti?” Šibli povika.
“Ja se topim i sav gorim od zebnje;
šta će moj Gospodar učiniti s mene?
Mada sam se cijelog svemira odrekao,
osjećam se ništavnim, k'o da me je, k'o Iblisa, Allah
prokleo!”*

*I tako je Šibli plakao, naricao zbog sebe;
znati šta će Rabb drugima dati, nije imao potrebe.
Ne pravite razliku od onoga što od Allaha dolazi,
jer ljudi duhovnog puta tako nikada nećete postati.
Iz Njegovih ruku su isto kamenje i dijamanti;
vi ne smijete voljeti jedno, a drugo mrziti.
Iako su samo dijamanti to što tražite,
put naš onda nećete moći da shvatite.
Kamenje i dijamante posmatrajte kao jedno;*

*nije vam bježati od prvog, a drugo smatrati vrijedno.
Kad voljena u trenutku gnjeva na vas baci kamenje,
oni su bolji od dijamanta iz ruku druge žene.
U svakom trenutku traganja čovjek mora osjećati
da mu se duša raspada, no ne smije stati.
On mora ići naprijed gonjen žarom ljubavi;
čovjek koji na putu zastane ubrzo se izgubi.*

Medžnun

*Jednom neki sufija ugledao bolnog Medžnuna
gdje zrno po zrno prosijava prašinu pored puta.
“Šta to tražiš, prijatelju?” sufija ga upita.
“Ja Lejlu svoju tražim!” Medžnun povika.
“Lejla je mlada hanuma,” reče začuđeno sufija.
“Zar se nadaš da biser takav skriva prašina?”
“Ah, ja je tražim svuda,” Medžnun reče,
“jer ko zna gdje mogu ugledati lice moje voljene?”*

Jusuf Hamedani

*Jusuf Hamedani je bio čuven čovjek svoga vremena;
mudrac koji se razumio u mnoge tajne svjetova.
Rekao je: “Sve viđeno i neviđeno u visinama i dubinama,
bića svih svjetova, pa i najmanja čestica,
samo su drugi Jakub koji traži Jusufa,
od početka svijeta do danas traje potraga.”*

*Tragalac je ponekad zbunjen patnjom i boli,
na ovom i na onom svijetu on mora da se bori.
I ako vam se učini da je cilj skriven vječno,*

*od puta ne odustajte, borite se odlučno!
I ljubav i nada vam na putu treba;
na kraju tog puta Voljeni vas čeka.
No On vas stalno iskušava, morate imati sabura,
mada je i strpljenje bolno za iskrenog ašika.
No on ipak mora, poput nerođene bebe u utrobi,
na svjetlost dana da izađe, strpljivo čekati.
Prođite se svijeta, jer ga krv održava;
krv je ono čim se hrani ta beba nerođena.
Šta je ovaj svijet osim straha, jada i krvi?
Izdržite dok ne dođe vaše vrijeme, ostanite čvrsti!*

Čovjek koji se okamenio u Kini

*Neki čovjek u Kini postao tvrd k'o kamen;
on povazan sjedi i plače, neki čudan znamen!
Suze njegove se u kamenčiče pretvaraju
čim zemljicu suhu dodirnu.
On tada svoje kamene suze sakuplja
i tako njegovoj tugi nema kraja.
Oh, kakva bi patnja zemlju zahvatila
kada bi takva kiša iz oblaka lila!
Ovaj čovjek je onaj koji znanje iskreno traži;
tražite znanje, pa makar i u Kini, zar niste čuli?
No kad ograničeni – kruti razum znanje čuje,
on ga svojom krutošću u tvrdi kamen okuje.
O, koliko dugo istinsko znanje ostaje tajna;
u tami ovog svijeta, teško zasija svjetlo znanja.
Istinsko znanje je poput bisera koji sjaji
da sve one koji traže iz patnje i tame izbavi.*

*Nemojte zapostaviti svjetlost ovog bisera
da ne biste postali žrtve svoga neznanja.
Nemojte se o potragu za znanjem oglušiti;
kad zaostanete, u tami gorke suze ćete roniti.
Sa znanjem ćete istinski insani postati
i mudrost koju dunjaluk ne poznaje zadobiti.
Put je ovaj pun straha i patnje;
dok jasnu svjetlost ne ugledate, od njeg' ne odustajte!
I spavajte malo po noći, a po danu postite;
svoj život u potpunosti putu poklonite.*

Priča o šejhu Ebu Saidu Mehneu

*Šejh Mehneh zapade u stanje zbunjenosti i očajanja
i uputi se tako u pustinju srca ojađena.
On tamo ugleda nekog beduina, pastira;
iz tijela njegovog je snažna svjetlost sijala.
Šejh ga poselami te mu reče o teškom halu koji ga mori,
beduin ga pomno sasluša, zamisli se malo te mu odgovori:
"O, Ebu Saide, kada bi neko zrnevljem prosa ispunio
prostor od zemlje do neba, i do samog Arša ako treba,
i to ne samo jednom već hiljadu puta,
ako bi potom to zrnevlje ptica pokljucala,
jedno zrno svakih hiljadu godina,
a potom sto puta zemlju obletjela,
za sve to vrijeme, znak sa neba ti ne bi stigao,
niti bi šejh Ebu Said istinu, za kojom žudi, saznao!"*

*Takvo je strpljenje koje tragalac mora imati!
Mnogi će na put krenuti, ali će ih malo uspjjeti!*

*Kroz bol i krv teče to izazovno putovanje;
krv skriva dragocjeni mošus, naše blago unutarne.*

*Onaj koji ne želi da u potragu krene
prazan je i mrtav čovjek, koji brzo vehne.
Ma šta vam pričam, on je samo kostur koji hoda
mrtvo tijelo bez duše, bez sadržaja forma.*

*Ako u potrazi vašoj dragulj pronađete,
ne dozvolite da vas to zanese.*

*Putujte dalje, ne robujte biserima,
blago pored puta nije ono što vam treba!
Onaj koji načini idola od pronađenih bisera
opjancan je, oblak tame njegov razum prekriva.
Nek' vam se duša ne potčini toj prvoj čaši vina;
tražite, tražite vino u kojem vječnosti ima.*

Sultan Mahmud i čistač ulica

*Jedne noći sultan Mahmud usamljen je jahao;
tad ugleda čovjeka koji je ulice čistio.
Prosijavao je hrpu prašine u nadi da će nešto naći;
sultan se smilovao na njega te u prašinu svoju narukvicu
baci.*

*Naredne noći sultan se na isto mjesto vrati
i ugleda istog čovjeka kako i dalje neumorno traži.*

*“Ono što si sinoć pronašao”, reče sultan,
“vrijedi više od pola svijeta.*

S njim bi i ti mogao sultan biti!

*Šta još tražiš u toj prljavoj prašini?”
“Blago koje si mi poklonio”, čovjek reče sultanu,
“povelu me je ka večern, unutaranjem blagu.*

*Duh potrage dovede me do vrata vječnoga blaga;
zar sad potragu da napustim kad sam blizu traga?
Da ne bi prljave prašine, ne bi bilo ni ove blagodati;
ja ću prosijavati ovu prašinu sve do svoje smrti!”*

*Bud'te poput ovog čovjeka, od potrage ne odustajte!
Nebeska vrata zatvorena nisu, zar to ne znate?
Al' su zatvorene oči vaše i zato sunce ne vidite;
iskreno traganje oči otvara, i stoga tragajte, tragajte!*

Rabija i hodža

*Neki se hodža molio: “Bože, vrata Svoja otvori
da bih ušao u Džennet, da bih Ti mogao prići.”*

*Kad je ovo Rabija čula, hodžu je prekorila:
“Bezumniče, otkad su to Njegova vrata zatvorena!?”*

POGLAVLJE XXXIX

Druga dolina – Dolina ljubavi

*Slijedeća dolina je Dolina aška;
u njoj žudnja u ašiku gori kao živa vatra.*

*U njoj će se njegovo biće zapaliti;
u moru ljubavi ašik će gorjeti.*

*Pravi ašik je čovjek koji gori i pati;
do smrti je postiđen onaj koga ova vatra ne zahvati.*

*Pravi ašik ne poznaje ponos ni promišljanje;
on rado u tu vatru skače, ašku se predaje.
On ne zna šta je vjera, a šta nevjerovanje;
on vremena nema za brigu i ubjeđivanje.*

*I dobro i zlo za njega su jedno;
šta će s njega biti, njemu je svejedno.*

Avaj, vi mlakonje i ljudi bez srca,

*O, vi bezglavi i puni nemara,
može li vas ovaj ders bar malo dotaknuti?*

Mogu li vam, bar malo, zubi od straha zacvokotati?

*Vama se prijete onim što sutra dolazi;
ašik pati ako mu vrijeme bez Rabba prolazi.*

*Iskreni ašik daje glavu i sve što ima
da bi, bar za tren, zadobio ljubav Prijatelja.*

*Oni svoju žrtvu ne odgađaju, niti daju puka obećanja;
za Rabba oni svoj život daju, robovi su ljubavnoga stanja!*

*Dok im srca ne sagore, sa mejdana ljubavi ne bježe,
sa svojim željama se bore i svim što ih za dunjaluk veže.*

*Oni su poput sokola koji u boli i nemiru leti
tražeći svoje prazno gnijezdo da u njega sleti.*

*Oni su poput ribe na suhom, u bolu
žudeć' da se vrate svome milom moru.*

*Ta ljubav je vatra, a razum dim u ovoj dolini;
kad se ljubav razgori, razum se izgubi.*

*Razum ne može preživjeti hirove aška;
razum lijeka nema za ljubavna oćajanja.*

*Ako neviđeno tražite, tamo ćete ga pronaći;
tamo gdje razuma nema, ljubav ćete naći.*

*Ljubavni zanos ruši sve do temelja
kule dunjaluka, satkane od niskih želja.*

*Ako unutarnjim okom svijet gledate,
i najmanju česticu svijeta moći ćete da vidite.*

*No čovjek koji gleda očima razuma,
svjetlost ove ljubavi ne može da spozna.*

*Ljubav vodi one koji se našim putem zapute;
oni najplemenitiji robuju ljubavi, moraju da se pokore.*

*No, vi niti tražite nit' ste zaljubljeni;
u duši ste mrtvi, od ljubavi odvojeni!*

*Iskreni ašik mora hiljadu srca imati
da bi svakoga časa po jedno mogao žrtvovati!*

Zaljubljeni hodža

Hodžu ljubav odvede na put propasti,
On napusti svoju kuću i proda sve stvari.

A sve to učini da bi blizu bio
prodavaču piva, u koga se zaljubio!

Sav novac koji je od prodaje dobio
svaki dan je bezbrižno na pivo trošio.

Kad je potrošio sve pare i postao fukara,
još jače je počeo od aška da izgara.

I mada su mu često hranu davali,
od ljubavne gladi želio je umrijeti.

Svaki zalogaj koji bi od ljudi dobio,
odmah bi, bez razmišljanja, za pivo zamijenio.

Ah, kako je sretan zbog svoje boli bio;
svu sreću bi s jednom pivom namirio.

Pitaše ga: "Kakva je to ljubav, hodža hudi,
zar ne vidiš da te svoga uhelaći, sludi?"

Ima l' smisla ikakvoga tvoje bijedno stanje?
O, hodža, otkrij nam svoga srca tajne?"

"Ova ljubav je takva", hodža se put njih prodera,
"da sam zbog nje dunjaluk prodo, kutarišo se kibura.

A sada bih prodao i stotinu njiva
samo da bih kupio jednu kap piva."

Oni koji ne gore žarom ovog ašika
neće znati šta je bolna vatra ljubavi za Mašuka.

Lejla i Medžnun

Medžnunu dopuštalo nije Lejlino pleme
da se približi šatoru Lejle voljene.

No Medžnun, opijen aškom, janjeću kožu posudi
pa se prurušen u janje svojoj Lejli zaputi.

Prije toga on reče pastiru, koji mu kožu posudi tada:
"U ime Allaha, pusti me da se sakrijem unutar tvoga stada
pa onda stado povedi pokraj šatora Lejlina
ne bi l' i ja omiriso malo njenog slatkog mirisa.
O, da mi je bar na trenutak muke svoje olakšati;
srce moje neutješno za voljenom pati."

Ako bar za tren dosegneš vatru te boli,
da si insan, svaka dlaka na tvojoj glavi će svjedočiti.

Avaj, bol insana tebe ne krasi,
bol iskrene ljubavi tebe ne muči!

I tako se Medžnun svojoj Lejli približi;
prurušenog među ovcama nisu ga primijetili.
No pamet mu je izgorjela u vatri te ljubavi;
kada miris njen osjeti, Medžnun svijest izgubi.

Pastir ga tada uprti na svoja ramena
i odnese u hladovinu, ispod nekog dreveta.

Lednom vodom mu je lice polio
ne bi l' vatru ljubavi njegove rashladio.

Kasnije je Medžnuna neki ahab upitao
zašto sa sebe nije janjeću kožu skidao.

Isti prijatelj se Medžnunu ponudi
da mu lijepe i čiste haljine nabavi.

*“Nema haljina”, Medžnun mu reče,
“koje mogu biti moje Lejle vrijedne!
Za mene nema bolje od janjeće kože;
za me je ona hamajlija što odvraća oči zle.
Ova koža za mene je i zlato i svila
jer me u njoj moja Lejla opazila.”*

*Za Medžnuna je ta koža bila i zlato i svila;
ništa drugo i ne pristaje uz iskrenog ašika.
I ja sam jednom osjetio miris te ljubavi;
od toga bolje haljine ne mogu nositi.
Ako želite da se oslobodite svojih grešaka,
nek' vas ljubav prvo oslobodi vašeg razuma.
Proći se sitničavih stvari i svoju dušu žrtvovati
samo je prvi korak na ovom putu ljubavi.
Krenite, onda, ako ste spremni, prođite se stida!
Znajte, rizikovati svoj život nije dječija igra!*

Fukara se zaljubila u sultana

*Neka fukara se u Ajaza zaljubi;
ta vijest se pročuo po cijeloj čaršiji.
I dok je jahao, Ajaza gledaše razjapljenih usta,
požudno iz prikrajka, ta fukara pusta.
Ako bi slučajno Ajaz na trgu zastao,
glad aška bi u očima fukare ugledao.
Kad to doču silni sultan Mahmud,
krenu da se u to osvjedoči, nemaše kud.
Al' našeg sultana silna muka uhvati
kad vidje tu fukaru da Ajaza prati.*

*Ajaz je kao i obično jahao čaršijom;
fukara ga je slijedio s ljubavlju predanom.
Vidje Mahmud u fukare požutjelo lice,
leđa pogrbljena poput polo palice.
Bez samokontrole i imalo dara
gegala se džadom opijena fukara.
Kao neko debelom daskom opaljen,
do ušiju bijaše u Ajaza zaljubljen.
Mahmud mu reče: “O, ti jadna fukaro,
zar si dostojan da piješ iz iste čaše sa sultanom?”
“Moj sultanu”, reče mu fukara,
“isto gore sultan i siromah u plamenu ljubavnoga žara!
Ašk odijeliti ne možeš od prnja mojih,
jer one su poput blaga i riznica tvojih.
Siromaštvo u ljubavi je kao so;
ona joj ukus daje, i to ti je to!
Ti dunjaluk imaš i sto drugih blaga;
ašk ostavi ovakvim kao što sam ja.
Što voliš, to i imaš, i nikad nećeš znati
kako pravi ašik bez voljenog pati!
Pun si ponosa i sujete što Ajaza imaš;
no od tuge bi presvisnuo da ga meni predaš.”
“O, ti što se dunjaluka odreće”, Mahmud reče,
“za tebe je ljubav poput polo igre!”
“Da znaš da jeste”, fukara odgovori,
“ja sam ta loptica što u ašku gori.
Zar ne vidiš da nas obojicu ta ljubav baca;
duša nam zaigra kad ugledamo voljenog Ajaza?
Opjancani smo vinom njegove ljubavi;
ni ja ni ti ne znamo šta on od nas uradi.*

*I mada naizgled mi sudbu istu dijelimo,
iste boli ljubavi i tegobe osjećamo.
Loptica je od mene mnogo sretnija,
jer ponekad ona poljubi kopitu svog konja.
Kopita joj kožu oprlji, no meni je gore,
jer udarac ljubavi srce moje razdire.
Ajaz juri za lopticom koju udara,
al' mene žeže ljubav beznadežna.
Loptica će ponekad pasti na Ajazova stopala,
no nikada se neće sresti Ajaz i ova fukara.
Loptica će upoznati i miris pobjede,
no sva radost je zabranjena za mene!"
Nato Mahmud povika: "O, dervišu jadni,
da si zaista fukara dokaze mi dadni!"
"Ja ovdje ne pripadam", derviš odgovori,
"nit' sam siromašan čemerom koji tebe mori.
Ja sam na putu duhovnog siromaštva,
na tom se putu za ljubav daje glava.
Moj Mahmude, tvoja ljubav je besmislena;
ako za nju život nisi kadar dati, kao da je nema."
Nakon što ovo izreče, derviš utihnu
te kod stopala voljenog Ajaza izdahnu.
Kad sve ovo silni Mahmud ču i vidje,
zapade u duboki mrak i očajanje.*

*Ako i vi čujete glas te ljubavi,
slijedite njenu muziku sve dok vas ne obori.
U vašem padu tajne aška će se otvoriti
i vaša će duša tada u more aška potonuti.*

Arapin u Perziji

*Neki Arapin kroz zemlju Perziju putovao,
zbog posebnih običaja te zemlje čudom čudovao.
Tako susrete jednu grupu kalendera;
oni za ludost pravu imadoše dara.
No nek te to ne prevari, oni samo izgledaju prljavi lopovi,
jer su u srcu čišći nego što to svijet misli.
I mada su često u stanju opijenosti,
oni od vina nisu opijeni.
Kada ih ovaj Arapin ugleda, onesvijesti se,
bez ijedne riječi, na zemlju prostrije se.
Kalenderi ga hladnom vodom poprskашe:
"Uđi ovdje gdje niko ne ulazi!" povikaše.
Rastrgan sumnjom i strahom, Arapin uđe;
tamo ga napiše i on se sebe prođe.
I dok je on tako opijen bio,
i zlato i bisere i haljine je izgubio.
Kalenderije mu još piča dadoše,
a potom ga, skoro golog, napolje gurnuše.
Suhih usta i gola fukara, Arapin se potucao
sve dok nije, voljom Allaha, svojoj kući stigao.
Tamo ga u čudu Arapi upitaše:
"Dobri čovječe, gdje ti je blago, šta od tebe učiniše?
I gdje si tako dugo boravio?
Zar si sve zlato i srebro izgubio?
Jesu li te možda Perzijanci orobili?
Čovječe, jesi li pri pameti, govori!"
"Pošao sam na put kao i obično", on kaza,
"no pored puta ugledah grupu kalendera.*

*Šta je potom bilo, ne sjećam se dobro;
nesta zlata i srebra, sirotan sam post'o.*

"Možeš li te ljude opisati?", upitaše.

"Ništa vam ne znam reći", reče.

*Pamet mu je bila negdje drugo; sve što je čuo
bilo je kao daleki žamor, prazno i apsurdno.*

*Uđite na vrata puta il' ga se prođite,
na tom putu dušu svoju založite.*

*Rizikujte život kad čujete taj poziv: "Uđi!"
Kao gola fukara uputite se svojoj nebeskoj kući.*

Mladić koji je želio da ubije voljenu

*Iskreni mladić svoje srce voljenoj dade;
njenoj ljepoti ništa ravno ne bijaše.*

*No razbolje se ljuba voljom usuda,
osuši se i požuti u licu kao trstika.*

*Svjetlost života u srcu joj izbljedi,
smrt joj se primače, bolest je pobijedi.*

*Kad je mladić čuo da joj spasa nema,
on bodež uze oštri pa povika:*

*"Ako već voljena mora umrijeti,
nek' umre od moje ruke ljubavi!"*

No prijatelj ga spriječi govoreći:

"Zar si s uma sišao, ahbabu, reci?"

*Zar ima smisla krv njenu proliti
kada će uskoro od bolesti umrijeti?"*

Umirućeg neće ubiti niko do budala;

čin takav nema smisla nikakva.

"Ali, ako je ja ubijem", mladić odgovori,

"po zakonu i ja trebam umrijeti.

*Zbog nje ću rado i u pak'o poći
i tamo za nju vječno gorjeti.*

*Danas ću za nju život svoj dati,
a u sutrašnjoj noći svojim tijelom svijeću upaliti.*

*Da umrem za nju, sve je što sada želim,
da umrem i da za nju vječno gorim".*

*Iskreni ašik za Voljenog život daje;
za Džennet i Džehennem taj ašik ne haje.
Njegova duša, smrt i oba svijeta nadilazi
dok putuje na krilima svoje ljubavi.*

Ibrahim, a.s., i melek smrti

*Kad se Ibrahimu čas smrti približi,
on se Azrailu silno usprotivi .*

"Idi od mene", Ibrahim mu reče,

"još nije kucnuo čas da se vratim Kralju".

Tada Uzvišeni Gospodar Ibrahimu reče:

"Zar još želiš da živiš, zar ti od Mene ima nešto preče?"

Upitaše i melec: "Zar se vrijedi Azrailu protiviti?"

Ako si iskreni ašik, rado ćeš svoj život dati!"

*"Zar dušu svoju da predam Azrailu" Ibrahim odgovori,
"kad ni Džebrailu nisam dozvolio da me iz vatre izbavi?"*

I onda i sada, ja želim samo Rabba,

moja duša nema drugog Gospodara.

*Svoju glavu sam okrenuo od Džebraila,
zar da sada dušu predam u ruke Azraila?"*

*Ne dam svoju dušu dok je Voljeni lično ne zatraži,
a kad me On pozove, život će meni ništavan biti.*

*Svoju dušu ću samo u Njegove ruke položiti,
dosta objašnjenja, nemam šta više sa vama govoriti."*

POGLAVLJE XL

Treća dolina – Dolina spoznaje, razumijevnja tajni

*Slijedeća dolina kojom putnik ide
objelodanjuje mnoge tajne skrivene.*

*Ovdje svaki putnik svoj tajni put ima
za različite duše, prema sklonostima.*

*Ovdje svaka duša svoj mekam ima;
il' se penje, il' pada tamo gdje pripada.*

*Ovdje su putevi mnogi i svaki odgovara
ponekom putniku, prema onom za šta ima dara.*

*Kako može pauk il' mrav mali ići
istim putem kao i slon, Rabbu svome prići?*

*Napredak svakog putnika je uslovljen,
njegovim kvalitetima i njegovim stanjem.*

*I ma kako da pokušava, zar može muha
poput vjetra letjeti prostorima Neba?*

*Naši putevi se razlikuju; nijedna ptica ne zna
tajne puteve kojim leti druga ptica.*

*Naše razumijevanje dolazi kroz išarete;
neki su mihrab pronašli, a neki idole.*

No kada sunce istine u srcu zasija,
svaki putnik zna da je dobrodošao kod Rabba.
Otkrit će se Njegova suština, u srcu ovog svijeta,
a oganj dunjaluka tada bit će sladi od meda.

Putnik tada vidi jezgro unutar badema,
nefs mu se gubi, a srce za Voljenog priprema.
Srce će mu se probuditi unutar vječnog mora
i ugledati lice Voljenog prijatelja.

Sto hiljada tajni tada će se otkriti
kada se lice vječnog Prijatelja objelodani.

Sto hiljada putnika se tu gubi i pada;
samo jedan uspijeva da skine veo misterija.
On mora rijetku i savršenu hrabrost imati;
u to beskrajno more valja utonuti.

Žeđ za potpunom ovdje je silna!

Hiljadu krvi ovdje halal biva!

Ako vam uspije da u ovo more zaronite,
radost vječna će vas obuzeti, ali ne posustajte.
Mada vam je žeđ ugašena i u sreći se kupate,

“Ima li još dalje?” iskreno se zapitajte.

Ni tada od puta ne smijete odustati,
jer se opet možete u prašinu vratiti.

A vi koji spavate bez želja za traganjem,
zar mislite da ćete se tako sresti s Prijateljem?

Probudite se, nek' vam suze obliju lice
ne bi li vas na put potaklo Njegovo sunce.

Ako već ne možete ljepotu ovdje pronaći,
potražite Istinu, krenite putem tajni.

Koliko još dugo ćete ostati marva,
izgubljeni magarci što lutaju bez ulara.

Usnuli ašik

Ašik izmoren lijući gorke suze
leže na mezarje i tu ga san uze.

Kad je voljena stigla i takvog ga vidjela,
u dubokom snu, bezbrižnog poput djeteta,
ona uze pero i pismo mu napisa,

a onda mu je iglom, iz svoje kose, pismo za haljine pribola.

Kada se on probudi i pismo njeno pročita,
bol se njegova hiljadu puta poveća.

U pismu je pisalo: “Ako si trgovac, o, čovječe bez pameti,
idi i zarađuj pare, jer svi su bazari otvoreni.

Ako si vjernik i asketa, na sedždu padaj,
i cijelu noć svom se Rabbu klanjaj!

No ako si ašik, sram da te bude;
san se spustiti ne smije na oči ašikove!

Tokom dana ašik vjetar vaga,
a obnoć svjetlost mjesečevih mijena.

I mada za mnom boluješ, ti nisi ašik pravi;
ljubav koja nije dovoljno duboka blizu je laži.

Čovjek koji spava prije smrtnog sna
najviše sebe voli, tu pomoći nema!

Ti ne znaš šta je ljubav, nastavi spavati,
tvoj san će kao i tvoje neznanje dug i dubok biti.”

Zaljubljeni stražar

Neki stražar se zaljubio, nije mogao spavati;
ni noću ni danju oka nije mogao sklopiti.

Prijatelj ga je molio da bar malo odspava.

“Ja sam stražar i ašik”, on mu odgovara.

*"San je neprijatelj ašika i stražara;
da svoje oči sklopim, nema tih para!
Moja dužnost se sa mojom ljubavi poklapa;
i u najdužoj noći moja ljubav san razbija.*

*Svake noći me ova ljubav iskušava;
ni stražar ni ašik na san nema prava.*

*Ova ljubav je prijatelj stražara;
ona postaje sastavni dio duše čuvara.*

*Onaj koji dosegne stanje budnosti
vječno će probuđen i oprezan biti."*

*O, ne spavajte, vi koji tražite znanje,
ostajte budni, srce svoje sačuvajte.*

*Bezbroj lopova u noći vreba;
čuvajte dobro biser srca vašega!*

*Istinsko znanje budnima dolazi;
oni strpljivi, u budnosti, Gospodara će spoznati.*

*Iskreni ašik se opijenosti predaje,
od aška se raspada, a za san ne haje.*

*U toj ljubavi istinska mudrost cvjeta;
u njenim rukama su ključevi oba svijeta.*

*Ako ste žena, s aškom čovjek postajete,
a ako ste čovjek, u beskraj mora se pretvarate!*

Abbaseh i učenjak

Abbaseh reče nekom učenjaku:

*"Čovjek koji je probuđen zracima ljubavi,
znaj, iz sebe će ženu poroditi.*

A kad se vatra ljubavi u ženi rodi,

*ona iz sebe čovjeka izrodi.
Zar nije iz Adema Hava postala,
zar nije Merjem Isaa porodila?*

*Sve dok vam se ova svjetlost ne pojavi,
prava istina će vam se skrivati.*

*No kada se istinsko znanje u vama upali,
otkrit će vam se tajne o kojima niste ni sanjali.*

*To vam je jedino blago, vjera koju tražite;
ne dopustite da se u blatu dunjaluka utopite!*

*Tražite blago koje razumijevanje donosi;
to razumijevanje vječno carstvo nosi.*

*Sultan je onaj koji pije vino razumijevanja;
ovim svijetom on lahko zavlada.*

*Ovaj svijet je samo mrva njegovog kraljevstva;
nebesa su samo lađa u moru njegovih valova.*

*Kada bi samo sultani ovoga svijeta znali,
to more bez obala i kud vode njegovi vali.*

*Razboljeli bi se od tuge i zaplakali
posramljeni jedan drugog u oči pogledati."*

Sultan Mahmud i derviš

*Jednom Mahmud sreće derviša u nekoj ruševini
on bijaše skrhan tugom i leđa pogrbljenih.*

Kad ugleda sultana, derviš povika:

"Bježi od mene, sultane, oderat ću ti leđa!

Zar se ne stidiš sebe vladarem zvati

kad si nezahvalan, sebičan i nevjernik pravi!"

"Ja sam sultan Mahmud, fukaro bez pameti,

zar se nevjernikom smije sultan zvati?"

*"O, neznalice", derviš mu odvrati,
"koliko si od istine daleko, da ti je samo znati,
ti lice i glavu ne bi samo prašinom i pepelom posipao,
već i vrućim ugljem i živom vatrom zasipao!"*

POGLAVLJE XLI

Četvrta dolina – Dolina nevezanosti i smirenosti

*Potom dolazi Dolina nevezanosti;
u njoj svaka žudnja za objašnjenjima će nestati.
U ovom stanju duše hladni vjetar puše;
u snazi toga vjetra svemiri se ruše.
Tu sedam mora nisu od bare šira,
a sedam planeta su malehne kò žiška.
Sedam Dženneta su tu samo smrt i prašina,
A od leda ledeniji sedam vrućih Džehennema .
Jedna stvar je tu od svega čudnija;
mrav je ovdje snažniji od sto slonova!
Tu nestade bez traga sto karavana
da se nahrani trbuh jednoga gavrana.
Tu je sto hiljada meleka moralo naricati
da bi Adem nebesku svjetlost mogao primiti.
Na hiljade bića je moralo u potopu nestati
da bi Nuh odabranik i graditelj lađe mogao postati.
Ibrahimu tu poslaše vojsku ljutih buha
da bi porazio i ponizio okrutnog Nimruda.*

*Na hiljade ih more krvi postade
da bi Jusuf mogao izaći iz tamnice.*

*Tu je hiljade novorođenčadi moralo umrijeti
da bi Musa svoga Gospodara mogao vidjeti.*

*Na hiljade ih moraše vatru obožavati
da bi se Ibrahim iz ognja mogao spasiti.*

*Tu ih je na hiljade moralo zunar opasati
da bi Božansku tajnu Isa mogao spoznati.*

*I mnogo duša je život moralo izgubiti
da bi se Muhammed mogao na Nebesa uspeti.
Ovdje ni staro ni novo nema nikakve vrijednosti;
nikakvi napori ovdje neće plodom uroditi.*

*I kad bi vidio i cijeli svemir kako gori u plamenu,
bio bi samo san u poređenju sa ovom stvarnošću.*

*I ako bi na hiljade ljudi ovdje moralo umrijeti,
ne bi bili više od kapi rose koja se u moru izgubi.
Sto hiljada medžnuna bila bi samo luda jedna,
kratka sjena atoma, žarkim suncem prekrivena.*

*Sve zvijezde i nebesa kada bi se raspali,
bili bi kao žuti list sa drveta opali.*

*I ako bi sve od ribe do Mjeseca moralo nestati,
u nogu hromog mrava bi sve to moglo stati.*

*Ako bi zemlja i nebesa morali umrijeti,
ne bi bili više od zrna pijeska izgubljenog u pustinji.*

*Tu ne bi od ljudi i džina ostalo ni traga;
bili bi samo kapljica vode u oluji nestala.*

*Pa i ako bi sva bića tu nestala u očajanju,
bili bi poput životinje koja je izgubila jednu dlaku.*

*Ako tu propadne dio il' cjelina svaka,
kao da je od zemlje otpala jedna slamka.*

*I ako bi tu devetera nebesa u pokretu stala,
kao da je od silnog mora kap jedna otpala."*

Mladić koji je upao u rupu

*Bijaše neki mladić ljepote Jusufove;
jednoga dana on u crnu rupu upade.*

*Crna zemljica se nadvi nad njime;
kad ga jedan izbavi, u tužnom stanju bijaše.
Ovaj izvrsni mladić se zvao Muhammed;
njega je poštovao i volio čitav svijet.*

*"O, Muhammede, ti si svjetlost moje duše i očiju,
samo jednu riječ mi reci", reče otac njemu.
"Gdje je sad Muhammed, gdje sin, gdje iko?"
reče pa se rastavi sa dušom svojom.*

*Iskreni putnik puta duhovnoga
mora da se pita o ovakvim stvarima.
da razmišlja o Ademu i Muhammedu,
da se pita o zvijezdama i najmanjem atomu,
da razmišlja o zemlji, o prostranim nebesima,
da se čudi planinama i dubokim morima,
da razmišlja o ljudima i o melecima,
i šta je od tog' dio, a šta je cjelina;
da se pita o sto hiljada čistih duša
i o bolnom trenutku kada ga duša napušta.*

*I na kraju svega neka dobro shvati
da svi ljudi, tijelo, duša nemaju postojanosti.
Prosij oba svijeta i univerzum cijeli;
u situ ostat će samo san nestvarni.*

Još jedna priča o Jusufu Hamedaniju

*Jusuf Hamedani čovjek mudar i učen bijaše;
čista srca i znanja, rekao je slijedeće:
"Putuj do samog veličanstvenog prijestolja,
pa i sve do samog kraja svemira,
vidjet ćeš da sve što jeste, što je bilo i što će biti
nije više od truna - za onog koji jasno vidi!"*

*Svijet je samo kap i nema gubitka
ako jedan sin uspije, a drugi ostane bez dobitka.
Ovu dolinu nije lahko prijeći, drago dijete;
ti i ne sanjaš kakve ti ovdje opasnosti prijete.
I kad krv tvoga srca cijelo more napuni,
znaj da si zastao na prvoj krivini.
Prijeđi pola svijeta i sva daleka mjesta;
znaj da nisi otišao dalje od jednog koraka.
Nijedan putnik nije vidio kraj puta
niti je lijeka našao za ono što ga čeka.
Ako zastaneš u čudu, i strahu, i boli,
od beskrvnog mrtvaca nećeš biti bolji.
No ako nastaviš, iz beskrajna glas ćeš začuti:
"Putuj dalje, put nastavi, ti ne smiješ stati!"
Ipak, ni nastojanje ni odmor ovdje ne pomaže;
ni život ni smrt od tebe se ne traže.
Nije ti poznato šta si dobio ovolikim mukama,
niti znaš šta ćeš sa svojim silnim naukama.
Malo koristi su donijeli svi tvoji napori;
ovdje moraš utihnuti, iz tišine djelovati.
Prođi se beskorisnih težnji, posveti se suštini;*

vanjskih stvari se kani, okreni se nutrimi.

*U radu je ovdje spas - to je istina,
ali ne u toj raboti koja ti je poznata.
Sve što si postigao radom moraš napustiti;
koji posao je valjan, a koji ne moraš razlučiti.
Ovdje pažljivo oslušuj šta ti je činiti;
ne čini ništa na svoju ruku pa će te On uputiti.
Svejedno je da li ti ovdje pjevao ili tugovao,
djeluj kao da svoje srce ničem nisi dao.
Neovisnost o stvorenjima je vatra, plamen živi,
koja može sto svjetova u pepeo pretvoriti.
U ovoj dolini sve stvoreno nestaje bez traga!
Čemu strah ako se u njoj izgubi i sujeta?*

Znaci zodiacke iscrtani na pijesku

*Jeste li ikada vidjeli mudrog čovjeka
kako poruke iz zvijezda čita u šarama pijeska?
Tu on nalazi razne figure i ornamente,
Zemlju, nebesa, zvijezde i planete.
Nekad sa zemlje, a nekad sa nebesa
on sudbinu vama predviđa iz pijeska.
On u pijesku crta znake zodiacke;
tu se pokazu usponi i padovi zvijezda.
I svi složeni oblici koji će na vas utjecati
tu nalaze kuću rođenja i kuću vaše smrti.
I to sve mu pomaže da bez muke predvidi
vašu bol i vašu sreću, i kakva vam sudba prijeti.
Na kraju, on jednim mahom ruke sve izbriše,
u tom jednom mahu sve vaše zvijezde nestat će.*

Takva je i površina ovoga dunjaluka;
nestat će svega u jednom treptaju oka.
Ne uključuj se u tu rijeku prolaznosti,
potraži skriveni kutak i sjedi postrani.
Kada se žena i čovjek pojave na dunjaluku,
o unutaršnjem i vanjskom svijetu oni ništa ne znaju.
Tek kad vam planine postanu lakše od slamke,
za put ćete imati dovoljno snage.

Spoznaja ojađenog derviša

"Kada se veo pred očima mojim podigao,
ja sam skriveni svijet onda ugledao.
Okupan radošću začuo sam glas:
"Zatraži šta god želiš i bit će tvoje danas."
No onda sam spoznao da od vječnosti
Božiji poslanici su nedaće morali podnositi.
I gdje god da se dogodi kakva nesreća,
od svih prvo njih ta nevolja pogađa.
I kakvom smiraju se jadan mogu nadati
kad i najbolji ljudi moraju u patnji stradati?
Ponijet' ne mogu ni bol ni njihovu slavu;
patnja pripada onima koji donose Objavu.
Kako ja, bijednik, mogu željeti tu ljepotu?
Bolje mi je da samotan trpim svoju sramotu!
Poslanici su donosili Uputu, a ja ovakav, bez kuvveta,
nemam šta da tražim osim tuge i halveta!"

Ovakve riječi moraju iz iskustva nastupiti;
ako tog iskustva nemate, nećete ih razumijeti.

Vi znate da je more puno opasnosti,
a ipak ste kao prepelica kojoj su krila potkresali.
More je puno virova, ajkula i čudovišta;
jeste li još spremni da se prihvatite puta?
Vaša mašta vas slabi, morate razmisliti;
ako u more potonete, valja vam se spasiti.

Muha u košnici

Gladna muha košnicu pčela ugledala;
žudnja za medom pamet joj otela.
"Dajem zrno riže", muha povika,
"onom ko mi pomogne da dođem do meda."
Neki prolaznik se muhi smilovao,
za zrno riže joj ulaz olakšao.
No tek što se muha u košnicu uvalila,
usred slatkog meda ona se zaglavila.
Poče mahati krilima da se izbavi,
no samo se još dublje u med zaglavi.
"O, jadna ti sam", zapomaga muha,
"za slobodu svoju ja sam bila gluha!
Ovaj med je gori od svakog zatvora,
pohlepa je za njim mene oslijepila.
Zrnom riže sam nesreću svoju platila,
a sad, da se izbavim, dva zrna bih dala."

U ovoj dolini leže mnoge opasnosti;
ne ulazite u nju ako niste spremni.
U dolini ovoj se morate truditi i raditi,
a ne svoje vrijeme bezglavo provoditi.

*Svoju malodušnost ovdje morate nadići,
svaku ovisnost, unutarnju i vanjsku, morate pravazići.
Jer ako se ne prođete sebe i dunjaluka,
niste ništa bolji od idolopoklonika!
I stoga odbacite sebe i to sebično srce;
na kraju ove doline zasijati će sunce.*

Derviš koji se zaljubio u kćer trgovca psima

*Neki čuveni šejh, koga je hrka siromaštva krasila,
zaljubi se u kćerku čovjeka koji je trgovao psima.*

*Ljubav mu bijaše kao talasi uzavrelog mora,
spavao je u prašini ispred njenih dvora.*

Majka ga njena spazi te mu brzo reče:

“Dobri šejhu, zar ti od moje kćere nema ništa preče?

*No ako ti nju, vrli šejhu, istinski želiš,
onda ćeš sudbinu našu morati da dijeliš.*

*Morat ćeš trgovati psima bar godinu dana;
nakon toga nek' bude tvoja naša kćera mlada.”*

*Šejh naš zaljubljeni nije se dao zbuniti;
poderao je hrku svoju, psima počeo trgovati.*

*Dan za danom mu je tako prolazio,
skoro da je godinu dana u tom poslu namirio.*

Tad ga neki sufija spazi te ga zapita:

“Prijatelju mili, šta te na tu bijedu natjera?

*Trideset godina bio si uzoran šejh;
šta te navede da tako nisko padneš?”*

“Ne odužuj priču”, šejh mu odgovori,

“jer ti nisi poznavalac ovih tajni.

No kada bi te Gospodar u ove tajne uputio,

*ti bi zasigurno kao i ja postupio.
Kada ti Gospodar tvoju sramotu pokaže,
shvatit ćeš da stotine psećih lanaca u tvojim rukama leže.”*

Jadikovka Attara

*O, koliko dugo boli puta moram opisivati?
koliko objašnjavao, da l' to iko može čuti?*

Kakva je svrha ovolikih riječi

ako niko od vas na put neće krenuti?

Jer sve dok se ne otisnete na put istine,

zar možete istine puta da upoznate?

I ko sa mnom dijeli moje strpljivo bdjenje?

Kakva korist od vodiča kada svi spavate?

Šejh grdi murida

*Neki murid jednom šejha za priču molio,
no površno bijaše htijenje njegovo.*

“Dalje od mene, spodob”, šejh mu reče,

“tebe istinska žeđ za istinom ne peče!

Kada ovoga puta, postanete sljedbenici iskreni,

onda ću vam ja pripovijesti pričati.”

POGLAVLJE XLII

Peta dolina – Dolina Jedinstva

*Slijedeća dolina je Dolina Jedinstva;
u njoj se sve rastače na djeliće pa se onda spaja.*

*U ovoj dolini naći ćeš mnoštvo glava,
no svaka se pojavljuje iz istog rukava.
Učinit će ti se da ovdje vidiš mnoštvo bića,
no samo Jedno postoji – u Dolini Jedinstva.*

*Mnoštvo se ovdje u Jedno stopilo,
koje je u svome Jedinstvu potpuno.*

*Ono što ovdje vidite kao Jedinstvo
od prividnog mnoštva ne izgleda različito.
Jer ovo Jedinstvo je jedinstvo raznolikosti,
nije Jedinstvo u svojoj apsolutnosti.*

*No Biće vječno o kojem vam govorim ja
iznad je mnoštva, iznad jedinstva.*

*Ne razmišljajte o vječnosti, o prije i poslije,
tu vremena nema, tu vrijeme zaboravite.*

*I kad se sve vidljivo kao magla ispari, nestane,
nema se o čem' misliti, tu misao prestane.*

Svijet je igračka od voska

Neko je jednog derviša upitao:

“Šta je ovaj svijet, s čim bi ga uporedio?”

“Ovaj svijet, pun užasa i nasilja”, derviš reče,

“kao voštana igračka je u rukama djece.

*Ta igračka je palma sa hiljadu boja,
no ako je stisnete, ništa neće ostati od njenog sjaja.*

*I stoga silne boje i oblici koji vas plijene
u biti svojoj su ništavni, ni pet para ne vrijede.*

*Gdje vlada jedinstvo, nema mjesta dvojnosti,
tu i “ja” i “ti” više nema nikakve važnosti.”*

Šejh Ebu Ali i stara žena

Neka je stara žena zlatom nudila Ebu Alija:

“Uzmi od mene, Ebu Ali, ovaj grumen zlata.”

*Šejh je odbi govoreći: “Od kada sam putem krenuo,
samo sam poklone od svog Gospodara primao.”*

*“E, moj šejhu, oni koji putem idu”, starica reče,
“ne vide dvoje kao ti, već samo jedno vide.*

*Nisi ti čovjek znanja koji razlučuje i spaja;
razrok si kad u mnoštvu ne vidiš svjetlost Jedinstva.”*

*Nema ni Čabe ni hrama u ovoj Dolini Jedinstva;
iz mojih usta poslušajte o vječnom postojanju Bića.*

*Putnik ne smije vidjeti nikoga osim Njega,
samo On postoji u srcu prolaznoga svijeta.*

*Mi smo u Njemu, sa Njim, mi smo od Njega,
a putnik iskreni može stići i dalje od svega.*

Onaj koji nije u more Jedinstva zaronio

*zvanje insana taj još nije zavrijedio.
Znaj dobro, sva stvorenja ovoga svemira
sunce veličanstveno kriju u svojim prsima.
Njegova svjetlost jednoga dana mora zasjati
jednoga dana zastori se pred Njim moraju raspasti.
Onaj koji putem ljubavi nestane u suncu nebeske suštine,
dobro i zlo nadilazi, jer je stigao do Jednine.
Dobro i zlo postoje sve dok postojiš i ti;
kada sebe prevaziđeš, tada će i oni nestati.
Iz ničega si postao i ka Rabbu krenuo,
no u mnoštvo grijeha sam si se upetljao.
Postojanje prolazno te u svoje mreže uhvati;
da bi se okova kutarišo, moraš neumorno putovati.
Ako pažljivo osmotriš, vidjet ćeš unutar sebe
ponos, sujetu, samoljublje i druge stvari prljave.
Ni zmije ni škorpioni, znaj, u tebi nisu umrli,
mada izgledaju mrtvi, samo su na tren zamrli.
Samo jedan lagahni dodir ih može probuditi,
i tada će se iz njih sto bijesnih aždaha izroditi.
Svaki čovjek posjeduje ovo zlo u srcu svome;
smatraj da si u Džehennemu dok te sve zmije ne napuste.
Neumorno radi da se oslobodiš ovih otrovnica,
jer će te one ujedati sve do Sudnjeg dana.
Oni nehajni koji ne traže ovo oslobođenje
poput crva su koji nemaju težnje uzvišene...
O, Attaru, sada se prođi svojih metafora,
u Dolinu Jedinstva opet vratiti se mora.*

*Kada salik uđe u Dolinu Jedinstva,
on tu bez traga nestaje, gubi se iz vida.*

*Jer tada će se Biće Jedinstva pojaviti,
on će zanimjeti, to Biće će govoriti.
Tada će se svaki dio u cjelinu stopiti,
al' u biti dijela i cjeline neće biti.
U ovoj dolini dubokih tajni, dolini bez dna,
vidjet ćeš da je zanimjelo na hiljade alima.
Razumsko znanje ovdje nikakve prođe nema;
poput slijepa djeteta, ostat će pred vratima.
Onaj koji nešto od ove tajne ugleda
svoje će lice okrenuti od oba svijeta.
Ovo Biće, o kom vam govorim, ne postoji odvojeno;
sve što postoji je u Njemu, pa i ono nepostojano.*

Molitva Lukmana Serhasije

*“Gospodaru, pogledaj me,” reče mudri Lukman,
“tvoj iskreni rob ojađen je, začuđen i star!
Kada rob ostari, tada mu daju slobodu;
zar se Ti nećeš sada smilovat' svome robu?
Robujući tebi, posijedila moja je crna kosa!
Gospodaru, zar Ti nećeš osloboditi svoga roba?”
Iz unutrašnjeg svijeta glas mu odgovori:
“O, ti što si primljen u hram uzvišeni!
Ako se ropstva ti želiš osloboditi,
budi slobodan od briga i svoje pameti.”
“Bože,” reče Lukman, “za Tobom ja žudim,
šta je pamet za mene i njeni lažni puti!”
U tom se Lukman prođe sebe i svoje pameti,
poče da pleše i da u zanosu govori:
“Umro je rob u meni i ne znam više ko sam;*

ropstvo prestade, al' još ne znam šta je sloboda.
Svaka radost i tuga sada u meni presahnu,
svaka sposobnost moja bez glasa utihnu.
Osljepio sam potpuno, a ipak tajne motrim;
više ne znam da li si Ti ja, ili sam ja Ti.
U Tebi sam nestao, izgubio žiće;
gdje bijahu dvoje, sad je Jedno Biće."

Zaljubljeni mladić spašava svoju voljenu

Neka mlada djeva u rijeku je upala,
njen voljeni skoči u vodu da je spašava.
Reče mu ona, kad je do nje stigao:
"Ako ja upadoh u vodu, zašto si ti uskočio?"
On reče: "U vodu sam uskočio
jer sam u tebi sebe prepoznao.
Naša tijela su sada samo jedno;
ništa osim toga za nas nije vrijedno."

Kad dvojnosti nestane,
od dvoga Jedno ostane.

Još jedna priča o Mahmudu i Ajazu

Jednog dana nepobjediva vojska Mahmudova
u veličanstvenom maršu je paradirala.
Bezbroj slonova i vojnika se ka pustinju kretaše,
na kraljevskom prijestolju sultan Mahmud sjedaše.
Uz njega su na uzvišenju Hasan i Ajaz sjedili,
beskrajnu paradu slonova i vojnika gledali.
Ta duga povorka nagizdanih vojnika i slonova

igledala je poput najezde skakavaca i mrava.
Više vojske bijaše na toj ravnoj poljani
no što je svijet vidio, il' će ikada vidjeti.
Mahmud reče: "Ajaze dijete moje, sve ću ti ovo dati,
vojsku moju, krunu i carstvo moje prihvatiti."

Na ove riječi Ajaz se ni za pedalj ne pomače,
osta zamišljen, i Hasan mu to na nos natače:
Reče mu: "O, robe kakvog si to ponašanja,
zar ti ništa ne znači čast koju ti sultan ukaza!?"

Kako možeš stajati tu kao smlaćen,
nit' se klanjaš, nit' sultanu ti zahvaljuješ!
Čime možeš takvu neotesanost opravdati,
zar ćeš tako sultanu poštovanje ukazati?"
Ajaz vaz mirno sasluša te potom reče Hasanu:
"Dva odgovora mi dođoše, dobri prijatelju!
Kao prvo, rob bi se trebao na zemlju baciti,
il' do neba se svome sultanu zahvaljivati.
Ja sam uhvaćen između ove dvije krajnosti
i stoga se ja ne mogu iz mjesta pokrenuti.

Osim toga, ja sam rob svoga sultana,
moja odanost je samo njemu dana.
A što se tiče časti, dobrobiti koju mi je dao,
kad bi ga oba svijeta slavila, ne bi bilo dovoljno.
Zar ja rob, bez ikakve vrijednosti,
smijem sultanovu odluku komentirati?"
Zadivi se Hasan kada je čuo ove riječi:
"Oprosti, Ajaze, vidim da si pun zahvalnosti", reče.
"Tvoje riječi su me otrijeznile, vidim da si vrijedan hvale
i da s pravom zaslužuješ sve što ti sultan daje.

No reci mi dobri Ajaze, koji je odgovor drugi?"
"Žao mi je," Ajaz reče, "njega može samo sultan čuti!
Ja pred tobom ne mogu slobodno govoriti,
govor naših tajni samo mi smijemo znati."
Hasan se udalji i sultan reče svome Ajazu:
"Sada smo sami, otkrij mi sada svoju tajnu."
Ajaz reče: "Kad me sultan pogleda malo krajičkom oka,
tada se moje postojanje gubi u svjetlosti njegovih zraka.
Ja načisto iščeznem u toj snažnoj svjetlosti,
u nuru njegovih očiju moje se biće izgubi.
I pošto me je moje postojanje napustilo,
nema toga bića koje bi ti se poklonilo.
Ako vidiš bilo koga ili bilo šta,
ti sultana vidiš, to nisam više ja.
O, sultane, ti vječno slaviš sebe sam,
ti počasti nudiš, daješ i prihvataš.
Ajaz je sjena, u tvom suncu izgubljena,
kakvu ti počast može dati onaj koga nema?
Znam da sjena zvana Ajaz mora nestati,
od mene čini što hoćeš, jer samo ti ćeš ostati."

POGLAVLJE XLIII

Šesta dolina – Dolina začuđenosti
Slijedeća dolina je Dolina začuđenosti,
mjesto puno tuge, mjesto puno boli.
U njoj svaki tvoj dah je uzdasima ispunjen,
dah žudnje za smrću, poput sablje naoštren.
Patnjom ophrvan tu nećeš prepoznati
kako kraj tebe protiču noći i dani.
Iz svake tvoje dlake krv kaplje i piše:
"Teško meni!" i duši kojom salik diše.
Smrzavaš se na vatri, a pržiš na ledu;
ni sam ne znaš više šta se zbiva na tom putu.
Onaj koji jedinstvo ostvari, sebe i drugo zaboravi,
no još nije stigao cilju, i to ga strašno boli.
Iz toga njegova začuđenost i dolazi,
on više ne zna je li živ ili je prestar da postoji.
Ako bi on kojim slučajem bio upitan:
"Šta je s tobom, jesi l' trijezan ili pijan?"
Da li si se ispunio ili te nestaje?
Da li osjećaš ili ne osjećaš svoje postojanje?

Da li si na sredini ili na granici?
Da li si prolazan, il' u srcu vječnosti?
Salik na tom mekamu će vam iskreno priznati:
"Ja ništa više ne znam, nit' išta mogu razumjeti.
Moje biće se izgubilo u moru ljubavi,
no ja više ne znam gdje je Voljeni.
Nit' sam đaur niti sam musliman,
ja više naprosto ne znam šta jesam.
Srce mi je prazno, ipak, aška puno;
ovo stanje je, ljudi, istinski začudno!"

Princeza zaljubljena u svoga roba

Veliki sultan prelijepu kćerku imaše;
njeno lice poput punog Mjeseca sijaše.
I zvijezde su se stidjele njezine ljepote;
smijavice joj bijahu bunar u koji Jusuf upade.
Njena loknava, duga crna kosa
na hiljade srca do očajanja je dovodila.
Njene obrve bijahu dva luka blizanca
odapinjaše one na sve strane svoje strelice aška.
Njene vlažne krupne oči, oči sanjive,
na putu mudrih, od svojih trepavica sijahu trnje.
Njeno lice bijaše kao sunce sjajno;
i samoj mjesecini je ono nevinost ukralo.
Ni melek Džebrail nije mogao odvojiti pogleda
sa sjajnih bisera i rubina njenih usana.
Samo jedan smiješak sa ovih rubinskih usnica
nesretniku koji ga ugleda, sušio bi vodu života.
On bi tada rob tih usana postao

i samo od njih bi milostinju prosio.
A onaj koji bi vidio njene obraze
kao da je skočio u uzavrelo more.
Bešumno se utopio, svaki kog je pogledala;
nema kanafe koja bi ga iz tih dubina spasila.
U neko doba sultan sebi kupi roba,
nadnaravna bijaše njegova ljepota.
Zbog njega Sunce blijedi, a Mjesec potamni,
lijep k'o Džennet bijaše ovaj rob mladi.
Na hiljade žena, djece, ljudi starih
gubili bi pamet kad se on pojavi.
Zbog ljepote njegovog sjajnoga lica
u ognju je gorjelo na hiljade srca.
Jednog dana igrom usuda princeza ga ugleda;
istom se probudi srce njeno, u njega se zagleda.
Samo jedan pogled i pamet izgubi;
ašk je obori, ludo se zaljubi.
Njena slatka duša zapali se gorčinom ljubavi,
ona se povuče od svijeta da samotna u ašku gori.
Shvatila je brzo da ljubavi ovoj lijeka nema;
u očajanju je sluškinje svoje pozvala ona.
Njene sluškinje bijahu vrsni muzičari,
svirale su i pjevale k'o bulbuli pravi.
Njihova muzika svima je dušu parala,
njihovo pjevanje dostojno i samog Davuda.
Ona im tada otkri svoje bolno stanje;
nasmrt je u roba zaljubljena, ni više ni manje.
Nisu joj važni više ni ugled, ni čast, ni ime,
sve će učiniti da se sastane sa njime.
Za ljubav ovu će dati život svoj cijeli;

*onaj koji se aškom opije život malo cijeni.
Potom reče: "Kako ću tom robu svoju ljubav otkriti?
Plašim se on može nešto naglo učiniti!
I šta ako se za našu ljubav pročuje,
vrlo lahko on zbog toga stradat će?!*
*No ako ne budem mogla svoju ljubav ostvariti,
srce će mi se raspasti, od bola ću umrijeti!
Od čestitosti i strpljenju sam na stotine knjiga čitala,
no ja sad u ašku gorim – nemam ništa od toga znanja.
Ja moram pronaći put do tog vitkog čempresa;
za njim srce moje kopni, zbog neg' pati duša moja.
No ovo se bez znanja njegovog mora ostvariti,
on se mora sjediniti sa mnom, al' za to ne smije saznati!
Ako mi se ova velika želja ispuni,
duša će mi po htjenju srca treptati."
"Ne očajavaj, princezo, i ne pati", sluškinje joj rekoše,
"tajno ćemo ti ga noćas dovesti, da ni on znati neće."*

*Jedna od njih njemu ode, slatko mu se nasmiješi;
svojim ženskim čarima ona ga lahko prevari.
U vino mu prašak stavi te uspava mladića,
u svijet vahdeta ga uvede s jednom čašom pića.
Uto noć se tiha spusti, zvijezde zasjaše,
sluškinje ga krišom princezi odniješe.
Tamo ga na zlatno prijestolje posadiše,
na glavu mu krunu od bisera staviše.
U ponoć on otvori oči, još sanjiv pomalo,
zapanji se zbog svega što je ugledao.
Bio je u palati svijetloj poput Dženneta,
svud oko njega poredane stolice od zlata.*

*Mjesto osvjetljavaše deset svijeća od mirisnog ambera
dok je slatka sandalovina na ognjištu gorjela.
Sluškinje počеше da sviraju i tiho poje kao muze,
ta muzika mu glavu i pamet oduze.
Od ruke do ruke stiže vino i do njega,
svijeće se razgoriše, vatra se ognjem rasplamsa.
No sva ta ljepota oko njega nesta u trenu
kad se pojavi princeza, kad ugleda tu ženu.
On je gledao bez daha, očaran, opijen,
u jednom dahu, za oba svijeta, on postade slijep.
Njegovo srce se predade žaru ljubavi,
a duša ljubavnoj ekstazi potčini.
Njegove oči su je upijale, a uši slušale
nebesku muziku što su djevojke svirale.
Slatki miris ambera ga je omamljivao,
a vino na usnama vatru raspaljivalo.
Kad njene usnice njegove dodirnuše,
njegove suze se sa njenim poljupcima izmiješale.
I ona je plakala; u svakom poljupcu bilo je
i šećera i soli, i meda i gorčine.
Mladić pomilova njene duge lokne,
a njegove oči se u njenim izgubiše.
I tako u zagrljaju ljubavi noć su proveli,
cijelu noć se jedno drugim opijali.
I dok svi spavaju, njihova strast im ne da snivati;
kad zora ciknu, s prohladnim povjetarcem mladića san
prevari.
Dok je snivao, djevojke ga usnulog ponesoše
i do odaja njegovih skromnih ga donesoše.
Kada se mladić iza sna probudio,*

*strašno čuđenje, žalost, bol je osjetio.
No nikakva bol i žal tu pomoći nisu mogle;
zalud je žaliti, šta je bilo, bilo je.
On tijelo svoje ogoli, haljine svoje razdera,
posu glavu prašinom i kosu svoju raščupa.
Kad su ga ahbabi upitali šta mu srce mori,
nesretni mladić im slijedeće odgovori:
"Ni sam ne znam šta me je to snašlo
i da l' iko shvatiti može to što mi se desilo!
I da l' je sanjar i neki vidar ikad vidio
ono što ja vidjeh u zanosu pijanom?
Ne znam da li je ikad iko doživio
to blaženstvo koje meni bijaše darovano?
A ipak vam ne mogu opisati to što sam vidio;
vidio sam misteriju, čudo neviđeno."
"Probudi se", rekoše "i bar nam opiši
jednu od sto tajni što nosiš na duši."
"Ja sam u velikom čudu", mladić odgovori,
"ono što mi se desilo ni sam ne mogu razumjeti.
Da li sam ja to lijepo lice vidio
ili je umjesto mene neko drugi bio?
Ja niti sam šta vidio niti šta čuo,
a ipak sam sve i čuo i vidio."

"Mora da si sanjao", neko mu reče,
"il' s pameti sišao, jer tako razumni ne govore!
"O, kad bi znao", on reče "da l' to bijaše san ili java!
Da li sam bio trijezan il' opijen do dna?
Zar nema većega čuda od toga
kad otkrije se nešto iz svijeta skrivenoga?"*

*Ono u isti mah postane otkriveno i skriveno,
od nas tako daleko, a u nama tako prisutno.
Vidio sam djevojku nebeske ljepote;
cijelu noć zvjezdanu ona moja bijaše!
Šta je sunce spram njenoga lica?
Trunka prašine vjetrom ponesena!
No ja vam reći ne znam ko je ta žena,
je li ona dio jave ili dio sna.
Ipak, još u srcu osjećam plam njene ljubavi;
samo dragi Allah o tom istinu će znati!"*

Sufija i ozlojeđena majka

*Majka je plakala na grobu svoje kćeri.
Neki sufija je vidje te reče sam sebi:
"Ova žena je shvatila prirodu svog gubitka
i po tome je sretnija od nas, derviša.
Njeno srce nije zbunjeno, ona dobro zna
za kime plače i koga je izgubila.
A što se tiče mog žalosnog stanja,
i mojih bolnih noći i dana,
u kojima plačem, kao kiša teku suze,
ali ne znam onoga za kim me bol obuze?
U samoći i tami moj život protiče,
a nisam svjestan onoga za kojim srce plače.
Ova žena bar zna zbog koga ona pati;
od mene je za sto više blagoslova prati.
Ona je pronašla miris bića kog je izgubila;
dok je moje srce začuđeno, miris Njegov ne osjeća.
Moje srce je izgubljeno, tu nit ne mogu naći*

*s kojom ostali svijet živi pri zdravoj pameti.
Ključ misli sam izgubio, povratka više nema,
samo bolno pitanje: 'Ko sam i šta sam ja?'*

*Ovo putovanje vodi u samo središte srca
gdje zajedno sa našim srcem srce Voljenog kuca!"*

Čovjek koji je izgubio ključ

Neki sufija je čuo kako čovjek viče:

"Oh, ljudi, ja izgubih svoje ključel!

*Ako ih je ko našao, molim da ih vrati;
moja vrata su zaključana, ja stojim u prašini!
Ja ne znam sada šta će sa mnom biti,
i kako ću vrata svoja otvoriti!"*

*"Nemaš šta da brineš", reče mu sufija,
"ti znaš dobro gdje su vrata tvoja!"*

*Ne idi nikud, uz njih ostani,
strpljivo čekaj i vrata će se otvoriti.
Ti ne poznaješ boli moga stanja;
ja ne znam gdje su ni ključevi ni vrata!"*

*Ljudi u svijetu od snova žive,
pravo stanje stvari oni ne vide.*

*Onaj koji uđe u Dolinu začuđenosti,
iskusi na hiljade bolova i patnji.*

*Što se mene tiče, izgubljen sam i zalutao
i ne znam više ni sam kud bih se uputio.*

*Samo Gospodar nas može iz ove zbunjenosti izbaviti;
suze iskrenih robova će milost Njegovu spustiti.*

Starost šejha Nasrabada

*Šejh Nasrabad pješke četrdeset hadževa obavi,
no njegovo srce čežnjom i bolom još gori.*

*Od silne boli šejh se predade lutanju;
gdje god bi zanoćio palio je vatru.*

*I tako jednom iz nehata, iz igre,
tavafiti stade oko hrama vatre.*

*Sijede mu kose pale po prsima,
objesio bijaše zunar oko struka.*

*"Srami se, šejhu," neki prolaznik ga prekori,
"zar si potkraj svog života postao nevjernik?"*

*Djetinjarijama se baviš i koječime,
zbog tebe će sufije zaraditi loše ime.*

*Koji je to šejh ikada činio, kakav je to put,
zar ti ne znaš da hram vatre vodi pod đaurski skut?"*

"Ja sam u ovoj vatri izgorio!"; šejh odgovori.

"Odjeća moja, ime, čast i imetak u toj vatri sagori!"

*U njoj je nestala žetva mog života,
sve moje znanje, učenost i ugleda ljepota.
Sve što mi ostade zbunjenost je, čuđenje,
moja se duša sada u toj vatri peče.*

*U boli mojoj ja nemam više snage
da se odvojim od ove žive vatre.*

*Kada me zadesi sudba ovakva,
ja se odvojih od Čabe i hrama.*

*Kada bi tebe ovo čuđenje spopalo,
k'o i ja bi, obnoć i obdan, tugovao."*

Murid sanja svoga šejha

*Kada je neki šejh na drugi svijet preselio,
murid ga je u svome snoviđenju vidio.*

“O, šejhu,” reče, “u kakvom si se stanju našao?”

Ja sam izgubljen i gorim od boli otkad si otišao.”

*Šejh reče: “I ja sam izgubljen, u stanju duboke začuđenosti,
da bih sam sebe mogao gristi i ujedati.
Na dnu ovog tamnog bunara, tamnici,
od vas smo po sto puta mi zbunjeniji.”*

POGLAVLJE XLIV

Sedma dolina – Dolina siromaštva i iščeznuća

*Slijedeću dolinu teško je opisati riječima;
to je dolina siromaštva, iščeznuća.*

*U ukočenosti, iščeznuću, bit je ove doline;
gluh i nepokretan insan je ovdje.*

*Na hiljade sjenki koje ga okružuju
u jednom znaku Nebeske svjetlosti nestaju.
I kad se more sveukupnosti silno uzburka,
ono sve oblike svoje površine poklapa.*

*Ti oblici su lica svijeta oba;
kad se more digne, od njih ništa ne osta'!*

*Sretni su oni koji u ovo more utonu;
kada sebe izgube u vječnom miru ostaju.*

*Kap vode se gubi u velikom okeanu,
tu ona smiraj nalazi i radost beskrajnu.*

*A kada bi se opet iz mora podigla,
sve tajne ljudskog postanka bi znala.
Salik koji je u traganju mudrost stekao,
sufija koji je sve zamke puta prešao*

*gubi sebe kada priđe ovom bolnom mjestu;
svi putnici tu bez traga nestaju!
I zato što će svi u tom moru nestati!
"Svi su jednaki"- vi bi mogli pomisliti,
i da suha drva k'o i mirisi, kad sagore,
samo prah postanu i da međ' njim nema razlike.
No mada k'o pepeo oni strašno liče,
po svojoj suštini nimalo ne liče.
Kada se prljava stvar u ružinu vodu uroni,
ona i dalje ostaje prljava po svojoj suštini.
No kada se čista duša u more duše uroni,
ona gubi svjesnost svoju, ali morem plovi.
Ona učestvuje u postojanju i kretnjama okeana
i nije joj oduzeta ljepota, koja joj je dana.
Ona ima i opet postojanosti nema;
za to stanje nikakvog objašnjenja nema!*

Govor ašika

*Ašik neki neutješno u noći plakao;
neki prolaznik ga je o tome zapitao:
"Neki kažu", ašik reče, "kada se Voljeni pojavi,
da će četrdeset hiljada godina ašike primati!
A onda će, sa tog dvora nebeske milosti,
opet u samosvjesnost protjerani biti!
Svjetlost nebeska bit će im oduzeta,
bit će opet fukare i gola sirotinja!
Kad pomislim na to, na tu sudbu gorku,
neutješan plačem i danju i noću!"*

Savjet Nasiruddina

*Jedne noći miljenik Tusa, to more duhovnih tajni,
reče jednom od svojih murida koji stajaše postrani:
"Kada te ljubav izmori svojim vatrenim očajanjem
i ti tanak poput vlati kose postaneš,
tek tada bit ćeš spreman da postaneš dlaka
međ' sjajnim loknama svoga Mašuka.
No onaj koji od propasti sebe želi sačuvati,
jedna od sedam vrata pakla će izabrati."*

*Kad iz takvih visina moramo u rupu pasti,
bolje da nas nema i da smo nestali.
Dok naš nefs živi, i zlo živi u nama,
sa Voljenim i nefs i zlo se slama.
Kada se prođem nefsa i Voljenom predam,
u svome nestanku ja postajem vječan.
Kada moje srce sagori do pepela,
neće ga prevariti Sirat - ćuprija.
Kada ulje u dnu lampe dogorijeva,
njen dim je crn i garav kao vrana.
No kada sve ulje u toj vatri dogori,
putem plamena se u čisto nebo pretvori.
O, srce, kad vatru tog plamena prihvatiš,
s njim ćeš u neukaljano nebo da poletiš."*

*Prvo se nefsa prođi i pripremi
da na buraku i ti ka nebu poletiš.
Odjeni se hrkom nepostojanosti,
ispij čašu i u tom piću nestani.*

*Tvoje uzengije su nevezanost, na tom konju poleti,
u nebo u kojem ćeš bez traga nestati!*

*Svoje tijelo uništi, a oči ukrasi
surmom nepostojanosti što najcrnju noć kras!*

*Kreći se mirno, stopu jednu po jednu,
sve dok ne uroniš u Dolinu sedmu.*

*No ako od tebe i tračak ostane,
sedam mora vječnosti bit će bolni za tebe!*

Crni leptiri i plamen svijeće

*Jedne noći skupili se crni leptirovi
da istinu saznaju o plamenoj svijeći.*

*Odlučiše da jedan od njih krene
i vijesti o voljenoj svijeći donese.*

*Jedan od njih odleti do prozora zamka
i vrati se kada svijeću ugleda.*

*Obavijesti ostale o onome što je vidio,
no šejh leptirova mu reče da je o svijeći malo saznao.
Poslaše slijedećeg leptira; on uđe kroz prozor zamka,
doleti do svijeće i dodirnu je vrškom krila.*

*On se vrati i opisa ono što je osjetio,
no šejh reče da se ni on istini nije približio.*

*Treći leptir se odlučno ka svijeći zaputi,
opijen ljubavlju on ka svijeći poleti.*

*Iz ljubavi i žudnje žarke on ne izdrži,
već obgrli plamen svijeće i u njem' se sprži.*

*Svojom glavom, tijelom i krilima vatru obgrli,
zapali se plamom boje krvi i sav sagori.*

Šejh leptirova, koji je sve to vidio

*i kako se taj ašik s plamenom sjedinio,
reče leptirovima koji sa njim ostaše:
"On je istinu saznao o ognju svijeće plamene!
Samo on je tajnu istinu njenu spoznao;
tajnu o kojoj govora nema, samo on je doznao!"*

*Onaj koji se izdigne iznad svoga znanja
naći će istinu kojoj nema objašnjenja.*

*I niko toj Tajni ne može prići
ako se neće s dušom i tijelom rastaviti.
No ako i trun ostane, jedna dlaka jata,
pristupa vam nema tamo; čeka vas patnja.
Nefs tom uzvišenom mjestu neće prići;
tu svaka ličnost nestajanju svome mora stići.*

Sufija koji je mislio da je napustio svijet

*Neki sufija, odsutno išao putem
kada bi otpozada snažno udaren.
Ka čovjeku koji ga udari on se okrenu i reče:
"Insan kojeg udari već trideset godina mrtav je!
On se odavno od života rastao;
umro je i ovaj lažni svijet napustio!"
No grubijan reče: "Zar mrtvac može govoriti?!"
To što kažeš istina nikako ne može biti!
Stidi se, jer hvališ se, a još nisi stigao
nit' si se ti s Voljenim sjedinio,
pa makar ti još samo dlaka jedna falila,
k'o da si od istine odvojen sa stotinu svjetova!"*

*Kad sagoriš sve što imaš, iznutra i svana,
u tebi ostati neće ni tračak postojanja.*

*No ako ti kao Isau samo igla ostane,
hiljadu lopova će na drumu da te napadne.*

*I mada se Isa oslobodio svega,
ipak mu je lice uspjela izgrebati igla jedna.
A kada se ti približiš i posljednjem zastoru,
tu ni carstvo, ni bogatstvo, ni čast vrijednosti nemaju.*

*Oslobodi se svega što imaš i bez sebe kreni,
u predjele gdje ni dobro ni zlo ne postoji.
Oslobodi se svih veza pa ćeš vrijedan postati
samozaborava, nestajanja, u vječnoj ljubavi.*

Derviš koji se zaljubio u princa

*Neki sultan je imao sina, lijepog poput Jusufa;
zbog njegove ljepote i ljupkosti svako volješe njega.*

*Svaki onaj koji bi ga samo jednom vidio
rado bi prašina pod njegovim stopalima postao.*

*Kada bi on noću pustinjom hodio,
kao da se novo sunce u pustinji rodilo.*

*Kao bunar tama njegovih lokni bijaše,
u kojem se stotinu ašika utopiše.*

*Ljepota njegove kose bila je kao vatra,
u kojoj oganj žudnje svako biće satra.*

*Ljepotu njegovih crnih lokni, k'o u Jusufa,
ne može govornik opisati ni za pedeset godina.*

*A iz njegovih crnih, sjajnih narcisnih očiju
kao da gromovi i munje obnoć i obdan sijevahu.
Smijao se medeno, njegov smiješak je budio iz sna*

*na hiljade usnulih ruža i prije samog proljeća.
O njegovim usnama ne smijem vam ništa reći;
tu se čovjek gubi i nije od mrava veći.*

*Kad bi se on pojavio, uvojaka mu svaka dlaka
na stotine tužnih srca u očaj bi bacala.*

*Bio je ljepši no što riječ može da opiše!
Šta još o njemu reći, fitna cijelog svijeta bješe!*

*Kada bi on kroz bazar šeherski jahao,
sluga bi mu lice oštrom sabljom čuvao.
Imao je jaku pratnju, nije mu se moglo prići,
ma ko da bi pokušao, do njeg' nije mog'o stići.*

*Tu bijaše neki derviš fukarasti, siroti,
koji se u tog nedostižnog ljepotana zaljubi.
Preslab da bi govorio, samo je uzdisao;
beznadežan, bespomoćan, za smrću je čeznuo.*

*Obnoć i obdan pred palatom je bdio,
slijep za sve, ni' je jeo, niti je šta pio.
Sam na svijetu, bez ikoga da ga izbavi;
nema nikog da podijeli bol svoje ljubavi.*

*Slomljenoga srca, suza posrebrenih,
smrtno blijedog lica, ležao je u prašini.*

*Niko posvećenik tajne njegove nije;
tajnu tu u dnu duše svoje vješto krije.
Umro bi odavno da nije viđao princa
kako kroz bazar jaše, sred sjaja i ponosa.*

*Kada bi se princ u toj čaršiji pojavio,
strašnu graju i gužvu tada bi izazvao.
Gur'o bi se avam, vikao bi glasno*

*k'o da im je dan Sudnji došao.
 Prinčeve sluge su raju bičevale
 ne bi li ih kako od princa odagnale.
 Često su morali i silnu vojsku zvati
 da pred lijepim princem put raščisti.
 A kad bi derviš povike prinčevih sluga razaznao,
 od silnog uzbuđenja bi u nesvijest pao!
 K'o da se sebe prošao, u stanju zanosa,
 s njim bi se, čudom nekim, patnja miješala.
 Tijelo bi mu poplavilo, na oči krv udarila;
 suze u njegovim očima ta džezba bi zaledila.
 Žudnja bi mu lice kao vatra pržila,
 tijelo i dušu u oganj aška pretočila.
 No čemu se mogao taj jadnik nadati,
 ta fukara bijedna, kostur iscrpljeni?
 Čovjek sjena, majuhan k'o čestica,
 želio se vinuti do sjajnoga sunca!
 Zar su oni i princ mogli prijatelji biti?
 Sjena je pred suncem mogla samo iščeznuti!*

*Jednom dok je princ tako jahao kroz grad,
 taj prosijak, iz dna duše, pustio je glas:
 "Žar ljubavi mi odnese i srce i glavu,
 nemam više sabura, izgubio sam snagu!"
 Divljao je i vikao, glavom zid udarao
 sve dok nije svijest izgubio, u prašinu pao.
 Iz očiju i ušiju krv mu je gusta potekla;
 budnim okom to primijeti jedan prinčev sluga.
 Požuri odmah da to silnom sultanu dojavu:
 "Presvijetli sultane, fukara se u princa zaljubi!"*

*Sultan odmah osjeti da mu je čast u pitanju
 te naredi da tom sirotanu odmah glavu otkinu.
 Sluge smjesta tog jadnika uhvatiše,
 te ga svezanoga vode na stratište.
 Tu se brzo skupi masa željna krvi;
 za bol njegovu ne haje ni jedan od njih!
 Nit' iko u odbranu njegovu podiže glas,
 samo u bolnoj smrti za njega leži spas.
 Vezanog ga dovedoše pred strašna vješala,
 tad zavapi u očajanju ta bijedna fukara:
 "Dozvolite mi da se svome Gospodaru obratim
 i bar još jednom na sedždu padnem, prije svoje smrti!"
 Bijesne sluge mu tu želju ispuniše
 te on na sedždu pade Gospodaru svome.
 No usred namaza on zapomaga:
 "O, ljudi, zar ćete ubiti nevina čovjeka?
 Pa ako me i neodložno kanite pogubiti,
 morate mi bar još jednu želju ispuniti.
 Žudim da još jednom vidim lice voljenoga,
 i tad ću život rado dati za kraljevića moga.
 I još ću rado sto hiljada života ja dati
 kad bih mogao još jednom njega ugledati.
 Ja Rabbi, ovo je posljednja želja tvoga roba:
 k'o iz ljubavi umire vrijedan je dodira Tvoga.
 I mada, zbog princa mladog, život svoj ću dati,
 nevjernik nisam, ja sam samo rob ljubavi!
 Gospodaru, Ti što primaš beskraj dova,
 ispuni ovu, posljednju želju svoga roba!"*

*Strjelica iskrenog srca cilj je svoj pogodila,
srce sultanovog vezira ona je otvorila.*

*Suznog oka, on požuri sultanu te mu otkri
iskrenost, dubinu, tajnu derviševe boli.*

*Pokrenu se tada i srce u sultana,
prođe ga srdžba, a milost duše mu bješe dana.*

*On istoga časa svoju naredbu povuče
te svom sinu, da ode do derviša, reče:*

*"Budi blag prema njemu, puno je patio,
sjedi i pij sa njime, otrov tvoj ga je smlatio.*

*Taj otrov se sada u njegovom srcu nastanio,
ti sad si mehlem njegov, lijek srcu njegovom.*

*Srce njegovo, ranjeno, u tvojim je rukama;
vrati mu srce, jer on je sada na teškim mukama!*

*Dosta je bilo patnje, neka je radost zamijeni,
povrati ga u život, pa ga dovedi k meni!"*

*Lijepi princ se odmah ka fukari zaputi;
sunce sjajno je krenulo za česticom tragati.*

*More puno blaga tada se pokrenulo,
da bi se sa jednom kapi rose sjedinilo.*

*Zar to povod nije za ples i radost silnu;
more puno bisera zavoljelo kapljicu!*

*No derviš već bijaše na rubu života,
od njegovih suza se prašina u blato pretvorila.*

*Kad ga takvog vidje, dobri kraljević zaplaka,
vrjednija od oba svijeta je svaka suza njegova!*

*Od silnog svijeta on htjede suze svoje sakriti,
al' ne mogaše, već uzdahe silne boli ispusti.*

Suze potekoše silinom nabujale vode;

svijet cijeli tada stotinu jada spopade.

*Istrajte, istrajte u ljubavi, uporno i iskreno;
na kraju pojavit će se Onaj za kime žudimo.*

*Budite kao ovaj prosjak, tugujte, uzdišite
sve dok vam od Uzvišenog Princa odgovor ne stigne.*

*Derviš ugleda suze u prinčevim očima;
svaka suza bijaše aškom ispunjena!*

*Derviša more aška preplavi te reče u zanosu:
"Svoj život sad rado predajem tvome moru!"*

*Poput umiruće svijeće, koja posljednji plamen pusti,
derviš se sa dušom rastavi kada ovo izusti.*

*Pošto se u tom trenu sa Voljenim sjedinio,
on se, poput plamena svijeće, dahom ljubavi ugasio.*

*Iskreni putnik razumije, još dok se bori,
vatru tamne noći u kojoj će da sagori.*

*Vaše biće je ovdje s ništavilom pomiješano
i uz svaku radost vam nešto boli biva dano.*

Zar nećete tu bol strpljivo podnositi?

*Da je nema, vi ne biste znali Istinu cijeniti!
Jednom ste poput munje putem plovili,*

no sad ste u blato puta glave zaronili.

*Obnovite svoju snagu, kanite se straha,
nek' vaš razum iščezne u ognju pravog aška!*

*Onaj koji želi da razumije alhemiju puta,
neka sebe putu preda, nek' džabe ne luta.*

*Tu obazrivost ne pomaže, odlaganja nema;
dalje od sebe moraš poletjeti dok ima vremena!*

Da bi stigao do mjesta beskrajne radosti,

*kao što i ja prihvatih, put derviša prihvati!
To je put fukarluka, duhovnog siromaštva;
prihvati da si gola fukara da bi bio prihvaćen od Rabba!
Ja o nefsu govorim, no u biti nefsa nema;
tu je razum poražen i smrt mu se sprema.
U ovom siromaštvu ogromna je snaga;
nad njim bdije sjajno sunce istine, islama!
Kada sunce, ovo svjetlo, zasija u meni,
ka istini se otkrile moji unutarjni pendžeri.
U toj svjetlosti tad vidim oba svijeta;
osjećam se kao kapljica, u brzim vodama izgubljena.
Sve što sam izgubio il' pronašao ja,
u tim vodama je potonulo, nestalo bestraga.
I ja se tu gubim bez traga i glasa;
ja sam samo sjenka u tami nestala!
Kad kapljica utone u more, zalud je,
u nadi da ćete tu kap naći, pretraživati more!
To nestajanje nije za svakoga insana
mada ga mnogi traže, kao što tražih i ja.
No ja sam sebe na tom putu izgubio;
i "jesam" i "nisam"; to je stanje začudno.
Ipak, kad ste blizu cilja, lahko se opiti;
kap poludi od žudnje kad miris mora osjeti!*

Pitanje murida šejhu

*Mladi murid u borbi protiv svojih mahana,
upita šejh - Nurija jednoga dana:
"Da li sam ja u stanju stići do stanice nestajanja?"
Šejh reče: "Prvo moraš preći sedam svjetlosnih mora,*

*potom sedam vatrenih mora, moraš dugo putovati,
a kada prijeđeš sav put, riba će te sebi privući.
Ta riba nema ni glave ni repa,
u sredini mora pliva, neovisna od svega!
Ona u dubokoj samotnosti voli da plovi
dok svojim dahom cijeli svemir lovi."*

POGLAVLJE XLV

Putovanje

*Pupavac zastade da procijeni stanja ptica
i vidje da su se ptice tresle od straha.*

*Shvatile su da su samo jedna šaka prašine
i da je skoro nemoguće doći do istine.*

*Neke od njih bijahu tako potresene
da podlegoše tu, valom smrti odnesene!*

*Sa strahom i nadom u svojim srcima,
one preživjele latiše se teškoga puta.*

*Putovale su godinama, preko dolina i gora;
na putu ostaviše većinu svog života.*

*Šta im se sve zbililo ne mogu vam reći;
da biste to shvatili, i vi putem morate poći!*

*Da osjetite čari i boli tog dugog lutanja,
samo putnik je svjestan veličine puta.*

*Od beskrajne armade koja na put krenu,
put proguta sve, ostavi samo nekolicinu.*

*Od svakih hiljadu samo jedan ostade,
ostali bez traga i glasa nestaše.*

*Neki se utopiše u morskim dubinama,
neki se zalediše na snježnim planinama.*

*Neki umriješe u vrelini pustinje,
nekima krila žarko sunce sagorje.*

*U žaru aška suncu su preblizu prišli;
srca su svoja tom vatrom sagorjeli.*

*Neke pojedоše tigrovi i lavovi,
neki od umora umriješe u divljini.*

*Neki se poubijaše, u ludilu, zbog zrna riže,
neki sami sebi, u nemoći, muke prekратиše.*

*Neki se ne mogaše pokrenuti, u čudu zastaše,
i tako pored puta u silnom čuđenju ostaše.*

*Neki se radi ličnog zadovoljstva na put uputiše,
no takvi ubrzo i pamet i put izgubiše.*

*Propadoše u boli zaleđeni, posve izgubljeni
ne znajući više zbog čeg' su na taj put krenuli.*

*Od sto hiljada duša samo jedna stiže;
najhrabriji mogu samo Rabbu prići bliže.*

Ptice koje stigoše na kraj puta

Svijet ptica je na put krenuo,

no samo trideset ih je na cilj stiglo.

*One bijahu iscrpljene, ojađene, slomljenih krila,
sagorenih srca, skrhanih duša i tijela.*

*Sada one bijahu na pragu veličanstvenosti,
čija bit je nedokučiva, nit' se može opisati.*

*Biće koje je iznad ljudskog razuma i znanja
u jednom svom dahu hiljade svjetova sagara.*

*Tu vidješe na hiljade sunca, jedno od drugog ljepše;
tu bijaše na hiljade sjajnih luna, tu sijaše nebeske zvijezde.*

*Kad ovo putnici ugledaše, zaigraše kao tračak prašine,
u beskrajnom čuđenju i zadivljenosti, uglas povikaše:*

*“O, Ti pred čijom svjetlošću nestaju sva sunca,
zar se mi smijemo ukazati svjetlosti Tvoga lica?*

*Srca su nam ranjena, izbodena, skršena,
o, zašto smo podnosile teške boli puta?*

*Kada krajnji cilj nismo u stanju postići,
ovo nije ono čemu smo se nadali!”*

*Izgledalo je da su im vratovi odsječeni i krvare
dok oni iznemogli čekaše da ih smrt odnese.*

*Da pojavi se Veličanstvenost i uništi
njihovo prolazno postojanje koje snu liči.
Prođe neko vrijeme, dok se sa najvišeg neba,
ne spusti glasnik, veličanstveniji od zvijezda!*

*On tu ugleda samo trideset uplašanih ptica
počupanog perja i polomljenih krila.*

*Reče: “Otkuda se vi ovdje stvoriste,
šta radite ovdje, kojim povodom dođoste?
Imate li imena, zbog čega ste prestrašene,
polumrtve, polužive, kome ste potrebene?”*

*Ptice odgovoriše: “S jednim ciljem smo doletjele:
da bismo našega vladara Simurga srele.*

*Zbog ljubavi i žudnje za njime
i pamet i mir srca smo izgubile.*

*Na početku puta, bijaše nas na hiljade,
no put je krvav bio, samo trideset nas ostade!
Nadamo se da će nas, nakon sve te patnje, primiti
i da ćemo, sretne, Njegovo lice ugledati!”*

Glasnik tjera ptice ispred Simurgovih vrata

*Glasnik reče: “Vladar za kojim naričete
vlada u veličanstvenosti, koju shvatit’ ne možete!*

*Sto hiljada stvorenja nisu viši za Njega
od mrava koji pred Njegovim vratima čeka.*

*Vaša bol i žalopojke ne trebaju Njemu;
vratite se otkud ste došle, vi propale u svemu!”*

*Ove riječi padoše po pticama kao grom iz vedra neba;
zar za trud njihov i ljubav kuditi ih treba?*

*“To ne može biti”, odgovoriše, “zar Vladar može,
tugom nagraditi sve naše boli i nevolje?*

*Zar će nas poslije svega On odbaciti,
zar za nas nema baš nimalo milosti?”*

Zar Medžnun nije o Lejli rekao:

*“Kad bi sav dunjaluk mene slavio,
radi Lejlinih šamara ja bih to odbacio!
Njena pokuda je bolja od laskanja svijeta;
oba svijeta su manja od njenog imena!”*

*Ti znaš naše želje – pa nas grdi ako moraš;
Od cilja nas odvratiti nećeš, to mora da znaš!”*

*Glasnik im reče: “Plam Njegove Veličanstvenosti
u jednom trenu će vaše duše spržiti.*

*A ako vam duše sagore, onda će boli vaše
uzaludne biti kao i vaše putovanje.”*

*“Zar može crni leptir plamenu uteći”, odgovoriše,
“kad samo za plamom žudi i za njim uzdiše?”*

*Ako se sa Njim ne sretnemo, izgorit ćemo od boli,
srce naše sada za Njime samo gori!
Sjedinjenju sa Njim mi se ne nadamo,
želja nam je samo da Ga ugledamo!"*

Priča

*Ptice ispričaše ukratko priču o crnom leptiru:
"Priča se da su crnom leptiru rekli
da je malehan i neprikladan za plam svijeće koji traži.*

*Taj cilj je uzvišen, a on je slabašan,
da se tako žrtvuje, on nije pozvan!*

*Crni leptir odgovori: "Od kada za se znam,
za plamenom žudim i njemu se nadam!
Ne zanosim se da ću plamen obuhvatiti;
želim svjetlost njegovu barem dodirnuti!"*

*Mada skrhane tegobom i slomljene od puta,
ašk je ptice ohrabrio da ne odu od glasnika.
I pošto odvažno podnesoše sve njegove probe,
vrata Simurgova se pred njima odškrinuše.*

*Glasnik lagahno vrata širom otvori,
sto zastora se pred njima obori.*

*Pred pticama se tada veličanstven prizor otvori,
iza sto velova Svjetlost svjetlosti se otkri.*

*Glasnik ih povede do svjetlosnog prijestolja
i na njeg sjedoše svih trideset ptica.*

*Sve dobiše po jedan list ispisani,
na kojem bijaše ispisan smisao svih tajni,
smisao njihovog tegobnog putavanja*

i mekam na koji stiže tih trideset ptica.

Jusufova braća čitaju o vlastitoj izdaji

*Kada je vladar Misira kupio Jusufa,
cijena koju je platio bijaše mala.*

*I stoga on natjera braću da ugovor potpišu;
sramotni potpisi njihovi ne mogaše da se izbrišu.*

*I kada se taj sramni ugovor završi,
krenu u Egipat, s Jusufom, a ugovor zapečati.*

*No, kada je Jusuf zavladao Egiptom
i njegova braća stigoše u potrebi za hljebom.
Nisu mogli ni sanjati pred kime su se poklonili
ne bi li od njega komad kruha izmolili.*

*Tada Jusuf reče, ugovor držeć u rukama:
"Ove hebrejske znake niko od nas ne shvata!*

*Zamolio bih vas da nam ih rastumačite
pa ćete dobiti hljeba koliko god želite".*

Njegova braća se obradovaše, jer su hebrejski znala.

Povikaše: "Papir ovamo, to je za nas šala!"

*Ako vi koji ovo čitate, u ovoj priči sebe ne vidite,
i ludi ste i slijepi, dobro zapamtite!*

*Kada pogledaše ovaj zapis kratki,
pamet im se prevrnu i strah ih uhvati.*

*Ne smjedoše tada pročitati' ni slova;
zapljusnu ih strašna, unutarnja mora.*

*Grijesi njihovi im govor oduzeše;
od slabosti silne nit' romore nit' govore.*

*"Zašto ne čitate", Jusuf im reče,
"čemu to bljedilo i unutarnje trvenje?"*

Rekoše: "Ah, bolje je i što nam je dah stao
nego da sebi smrtnu presudu pročitamo."

Ptice otkrivaju Simurga

*Ptice su čitale stranicu svoje sudbine;
sve o svom životu na njoj su pronašle.*

*Sva djela njihova tu su se otkrila,
sve što im je duša bila i činila.*

*I to bijaše strašno, jer dok su čitale,
shvatiše da su i one Jusufa prodale.*

*Lišile ga bestidno njegove slobode,
u bunar bacile, za zlato prodale.*

*Zar i vi ne vidite da sa svakim vašim dahom
prodajete Jusufa, u bunaru zatvorenom?*

*I da će on jednog dana vladar biti,
koga ćete gladni i bosu za milost moliti?*

*Ukroćene i umekšane duše ptica pretvoriše se
u prah usitnjeni, od stida se do zemlje poviše.*

*No pošto bijahu stidom pročišćene,
i od teških naslaga dunjaluka oslobođene,
otkriše novi život koji ka njima poteče,
iz vječnog vrela svjetlosti Nebeske.*

*Njihove duše se uzdignuše slobodne od prošlosti,
od svega što u njoj je bilo i što ona nosi.*

*Život im je sada grijalo Sunce vječno
i u njegovim blistavim zracima one bijahu jedno.*

*I tu, u svjetlosnom licu Simurga, vidješe sebe,
u vječnom Simurgu se simurg svijeta ogledaše.*

Simurg svijeta u jezi i zanosu spozna

da je on Simurg vječni na kraju svog puta.

On vidi Simurga gledajući sebe;

on vidi Simurga svuda oko sebe.

*Što naizgled bijaše dvoje, Jednom se povrati,
kaplja nije drugo doli more, ako možeš, shvati!*

*Tad Simurg svijeta bez glasa i zvuka upita
za smisao ove tajne Jedinstva koja se otkri na kraj puta.*

I još tiše i bez glasa vječni Simurg reče:

"Ja sam ogledalo u koje tvoje oči glede.

*I svi koji pred Moju veličanstvenost stanu
vide samo Sebe, svoju suštinu.*

*Došle ste kao si-murg i Simurga vidite,
a da vas je bilo četrdeset il' pedeset, opet bi Sebe vidjele.*

I mada ste se borile, lutale i tražile,

na kraju Puta ste samo sebe pronašle.

*Svojom snagom mrav ne može nakovanj podići
očima Gospodara on vidi i Njegovom snagom će mu stići.*

*Sve što mislite da znate ili vidite
nije ništa drugo osim varke.*

*I mada prelazite doline duhovnog puta,
i na putu se susrećete sa mnogim opasnostima,*

*putovanje je unutar Mene, sva djela su Moja;
tek kad Mene ugledate, budite se iz sna.*

Kao si-murg ste došle

i Simurga ste u Meni pronašle.

Ja sam vašeg bića jedina suština;

svaka se suština svojoj biti vraća.

*Nestanite u Meni, bolje vas ne može snaći,
jer ćete u Meni sebe pronaći."*

*Potom si-murg u Simurgu nestade;
tišina zavlada, sav govor prestade.
Čestica svjetlosti rasprši se kao sjena
kad se javi blještava svjetlost sunčeva.*

Halladžev pepeo

*Kada je Halladževo tijelo sagorjelo,
neki sufija se približi lomači, dok se plamen stišavao.*

*On prodžara pepeo svojim štapom i reče:
"Gdje sada taj uzvik: "Ja sam istina" nestade?"*

*Sve što si govorio, vidio i spoznao,
bješe samo uvod za ono što si sada doznao!
Samo suština ostaje, hrabro se s njome suoči,
iz pepela ustani i u vječnost uroni.
Sve sjenke na kraju moraju nestati
u vječnom beskrajn sunčeve svjetlosti."*

*Sto hiljada vijekova prođe kao u snu,
oni koji sebe izgube u Vječnost utonu.*

*Sve ptice koje se nestanku predaše
u tom nestanku vječni život pronadoše.*

*Nema čovjeka koji može naći riječi
da razjasni tajnu života i smrti.*

*Daleko su i oni koji imaju dopust da govore,
jer riječi istinu ne mogu da dokuče.*

*Sve što mogu je da nam išaretima približe
nebeske visine do kojih ne seže ljudsko znanje.*

*No, čitaoče mili, govorio ne bih o tome,
to bi mogla biti tema knjige nove.*

*Oni koji to zavrijede jednog dana će shvatiti
sav smisao nestanka i smisao vječnosti.*

*No oni čija srca za dunjalukom žude
ništa spoznat neće osim zablude.*

*Probudite se, vi nemate ništa svoje;
sve što vaše oči vide prolazno je.*

*Kakva korist od spoznaje ovosvjetskih stvari
kad svijeta sutra neće biti, kada mora nestati?*

*Znaj dobro da je On sačinio čovjekovo sjeme
i svojom ljubavlju i brižnošću učinio da raste,
sve dok ne dosegne tu mudrost da shvati,
Njegove misterije, skrivene tajne Vječnosti.*

*No sa znanjem put ne prestaje;
sa pravim znanjem put tek počinje.*

*Smrt nas brzo sa prašinom sastavlja;
ne umire se jednom već mnogo puta.*

*No u tom umiranju tajne se kriju;
samo putem smrti će vječnost da otkriju.*

*O, da li ste vi svjesni koliko vam je dano;
razmislite duboko, ne živite u prazno.*

*Sve dok ne postanete prašina pod Njegovim stopalima
nećete vidjeti svoga Uzvišenog Gospodara.*

*Čemu ta taština, ponos i samoljublje?
sve dok ih ne sagorite, za vas nema nade.*

*On će vas svakako poniziti i baciti u prašinu,
prije nego vas uzdigne na Svoju razinu.*

Budite prašina, i niko i ništa!

*Nema istinskog života dok nefsa ima.
Kad njega nestane, dah njegov prestane;*

na kraju će samo vječnost da ostane.

Sultan koji je voljenog osudio na smrt

*Bijaše jedan vladar sedam zemalja,
drugi Zulkarnejn, cijelim svijetom vlada.*

*Vojske je slao od pola do pola,
i sami mjesec je zasjenila moć njegova.*

*On je imao ministra koji ga savjetovaoše mudro;
bio je nadaren i precizan, mnogo je stvari znao.*

*Taj ministar prelijepog sina imaše,
ljepota njegova bez premca bijaše.*

*Ljudi još ne vidješe gracioznost takvu
koja se ocrtavaše na njegovom liku.*

*On se plašio da napusti palatu izuzev noći
da srca ne bi uzburkao il' tuču izazvao.*

*Otpočetka svijeta ne zapade nijednog mladića
ljubav i pažnja koja njemu bijaše dana.*

*Lice mu bijaše poput sunca, lokne poput sutona,
razmeđe svjetlosti sa mirisom mošusa.*

*Mala ustašca svježija od potoka,
koji teče iz vrela vječnog života.*

*U pogledu njegovom bijaše na stotine zvijezda;
iskušenje za svakoga ko bi sjeo kraj njega.*

*Njegova gusta, crna kosa padala je po leđima,
sjajna, mehka, u pletenice upletena.*

*Oko njegovog lica garavi uvojci izgledaše,
kao kakav keramet o kojem evlije sanjaše.*

*Obrve njegove poput dva luka
zar odoljeti im mogaše i jedna ruka?*

*Oči njegove poput magije su opijale,
stotine srca bi u trenu zavodile.*

*Njegove usne bijahu svježina,
koja ruži u proljeće dolijeva rubina.
Brada njegova bijaše poput mlade trave
koja se javlja svuda kud prođe proljeće.
Njegovi pravilni zubi bijahu neuporedivi;
takav sjaj ni biseri nisu imali!*

*Na obrazu mu bijaše mladež poput mošusa
koji izgledaše kao predznak skrivenne duše vremena.*

*I šta još da kažem? Riječi su preslabe
da opišu ljepotu koja nadilazi sve hvale.
Sultan mladića spazi i u njeg' se zaljubi;
do besvijesti se opi vinom čiste ljubavi.*

*Taj puni mjesec opčini sultana,
on pored njega bijaše poput mjeseca mladahna.*

*Blijed od straha i ljubavlju opčinjen;
odsustvo od mladića boli mu zadavaše.
Nemir mu se usadi u srce, ne imade mira;
žudnja mu je, u ognju svome, sabur uništila!*

*Dan i noć provodio je kraj toga mladića
šaputajući tajne dok ne svane zora.
San je mimoilazio zaljubljenog sultana;
on cijelu noć bdije kraj svoga jarana.*

*On stražu čuva nad snom mladića,
lice mu obasjava jedna blijeda svijeća.
Sultan voljenog gleda cijelu noć i plače;
u kosi njegovoj bijaše mirisno cvijeće.*

*Sultan mu kose češlja nježno i brižno,
a onda iznenada krik ljubavi pusti snažno.*

Suze teku niz lice sultana
 poput kišnih kapi iz grudi oblaka.
 Zbog njega bi priređivao bankete
 il' ispijao sreću sa njim skriven od svjetine.
 Bez lica njegovog sultan nije mogao biti
 nit' se mogao na tren od njeg' odvojiti.
 Mladićevo srce uznemireno bijaše,
 no sultan ga za sebe strahom svezaše.
 On se plašio da se i na tren odijeli od sultana,
 jer bi mu sigurno zbog toga otišla glava.
 Čak su i njegovi roditelji u strahu bili,
 no da ga vide zahtijevati nisu smjeli.
 Nisu mogli dati ni pomoć ni potporu
 sinu koji bijaše zatvorenik na dvoru.

Na dvoru bijaše djevojka, draga i ljupka;
 svjetlošću je sijala soba kad bi se smijala.

Mladić je ugledao jednoga dana
 i tada se u njemu vatra ljubavi upalila.
 On se iskrade, jedne noći, kad sultan bijaše pijan,
 uđe u njene odaje i s njom ga uhvati san.
 U ponoć, probudi se sultan, i jedva stojeć' na nogama,
 izgega se iz svojih odaja, s nožem u rukama.
 Pretraži dvor, do najmanjeg kutka,
 dok ih ne pronađe zaključane u zagrljaju aška.
 Mržnja i ljubav mu se u srcu izmiješaše,
 plamenovi ljubomore mu srce sagorješe.
 "Kako si me mogao iznevjeriti!" on povika,
 "drugu ljubav izabрати, a sultan da čeka?
 Poslije svega što sam učinio za te,

ti za bolje ne znaš od sramne izdaje.
 Ključevi mojih riznica bijahu ti u rukama,
 moji podanici izvršavaše tvoja naređenja.
 Vladao sam s tvojom pomoći i savjetima,
 bio si mi najbliži prijatelj koji moje tajne zna.
 A ti se od mene kradeš i ljubav daješ drolji,
 o, lažni robe, ti od lopova nisi bolji".
 On malo zastade, pa dade da mladića svežu
 i u lancima zavezanog odvuku u tamnicu.

Srebrenkasta boja njegovih leđa
 pocrnila je od batina, na zapovijest sultana.
 I gdje njegov prijesto bijaše, sagradiše vojnici
 vješala koja će svijetu grijeh njegov pokazati.

"Prvo nevjernika oderite", sultan reče,
 "a onda naglavačke objesite dok ne umre!
 Neka vide, oni za moju ljubav odabrani,
 da nikog osim mene oči njihove ne smiju vidjeti!"
 Sultanove sluge požuriše u strahu
 da izvrše ovu naredbu strašnu.

No, kada je ministar, otac mladića, čuo
 za kaznu koju je nesretni sin zaradio,
 on zaplaka i u silnoj boli reče:
 "Sudba sultana sa sinom mojim zavadi, o, nesreće!"
 On odmah ode do sultanovih robova
 koji zatvoriše u tamnicu sina njegova.
 "Piće je pomutilo razum sultanu", on im reče,
 "kada se otrijezni, zažalit' će zbog svoje naredbe!
 No, tada će sve biti isuviše kasno,
 izgubiće glavu onaj koji je kaznu izvršio."

*“Šta govoriš, čudni stvore,” rekoše mu sluge,
“sultan će nas pogubiti ako kazne ne bude!*

*Ako dođe i vidi da nema krvavog leša,
skinut će sigurno glave sa naših ramena.”*

*No ministar mudri dovede nekakvog ubojicu
koji, zbog mnogih zala, bijaše bačen u tamnicu.*

*Oni tad odlučiše da oderu njega,
objesiše ga naglavačke, oderaše ga svega.*

*Krv je svunoć kapala na crnu zemlju,
zemlja pod vješalima se sva zadoji krvlju.*

*U međuvremenu prestrašenog mladića sakriše
dok se ne ukaže prilika da pokaže svoje lice.*

*Slijedećeg jutra sultan se otriježnio,
no nemir i gnjev je još u njemu bjesnio.*

On odmah pozva svoje robove i upita:

“Šta učiniste od onog nezahvalnog psa?”

“Oderali smo ga, vaše veličanstvo,” odgovoriše,

“krv iz njega lije na vješalima, više ne diše!

*Sav dvor može sada lijepo vidjeti,
kako prolaze oni nezahvalni.”*

*Sultan se jako obradova ovim riječima
i sluge svoje obasu bogatim darovima.*

*“Nek’ tamo visi sve do mrkle noći,
pouka se krije u njegovoj sramoti!”*

*Al’ kad narod za sudbinu mladića saznade,
od sažaljenja se srca njihova rastopiše.*

*Mnogi pred vješala dođoše, al’ ne mogaše ga poznati
u tom žalosnom prizoru od krvi, mesa i kosti.*

Svoje misli i suze moraše kriti

*dok gledaše, crven od krvi, leš nesretni.
Cijeli dan je grad, prigušeno, oplakivao mladića,
no ubrzo suze okopniše, a tuga osta u srcima.*

*Nakon izvjesnog vremena, utihnu bijes sultana,
na jedna vrata gnjev izađe, a tuga uđe na druga.
Ovo stanje ga učini slabim te sultan lavljeg srca,
postade poput malog mrava, uplašen od svega.*

*Sjećao se mladića i njihovih prošlih dana,
sjećanje u njemu budilo je na hiljade rana.*

*I kako su zajedno vino aška pili,
kako su jedan drugim opijeni bili.*

*I kako je ljubav izgledala beskrajna,
u beskraju noći i beskraju dana.*

*Misli su ga živog pekle, suze lice pržile,
kajanje ga je izdiralo, napustili razum, strpljenje.*

*Spustio je svoju plemenitu glavu u prašinu,
nit’ je jeo nit’ spavao, umotan u tminu.*

*Noć se spusti, on rastjera narod pod vješalima,
te do zemlje povijen, sam u bolu, poče da nabraja.*

*Sve trenutke sreće koje zajedno provedoše,
no svaka kap bivše sreće kao nož ga rezaše.*

*Proklinj’o je sebe, svoju naglost i sljepoću,
svoje lice natapao je suzama i krvlju.*

*Ak’ bi neko mog’o suze mu izbrojati,
više bi ih bilo neg’ u sto pehara mejhanskih.*

*Lica punog zemlje i krvi od leša,
beskrajno se kajao zbog svojega grijeha.*

*U patnji gori sultan k’o što svijeća gori,
zora ga je našla skrhanog od boli.*

*Ka predjelima njegovog srca spusti se povjetarac jutra,
no on i dalje gori sve jednako, on ne zna za sutra.*

*Punih četrdeset noći, pepeo oćajanja,
ućini da mu duša postane od vlati kose tanja.
Ćetrdeset noći niko mu se ne smjede približiti,
il', ne daj Bože, sa njim rijeć koju prozboriti.
Ćetrdeset dana ništa jeo nije i usni jedne noći
svog voljenog blijeda lica, od tuge mu vlažne oći.*

*Tijelo mu bijaše svo od krvi rumeno
i teškim ranama i bolom ispunjeno.*

*"O, mehlemu duše moje," zajauka sultan,
"Zbog kakvih zlih okolnosti te snađe takav hal?"
"Ja sam u ovom stanju" u plaću mladić odgovori,
"zbog tvoga ponosa, zbog tvoje nezahvalnosti.*

*Zar da me ti odereš zbog mojega grijeha,
zar je to ljubav iskrenog ašika, na koju se ćeka?
Nikakav ćaur ne bi voljenog u taj džehennem bacio,
zar sam ja zaista tu okrutnu kaznu zaslužio?*

*Znaj, Gospodar će te kazniti zbog smrti moje
i ja ću opet na Sudnjem danu vidjeti lice tvoje.
U zoru se probudi sultan i poće se tresti od straha,
neutješna bol ga obuze, uma' ne poludi od kraha.*

*"O, dušo i srce moje," oćajni sultan govori,
"tvoja sramotna smrt mi dušu i srce sagori!*

*Ti si me volio i zbog mene ti si nastradao,
a ja sam svoj najvrjedniji dragulj okrutno razbio.*

*O, ja sam svoju jedinu ljubav mućki pogubio!
I meni sem tog' drugo ne pripada, bol i smrt sam zaslužio.
Ma gdje da si sada, dijete moje, molim te, ne zaboravi,*

sve zakletve ljubavi, što smo jedan drugom dali.

*Ubijajući tebe, u biti sam sebe ubio;
ne uzvraćaj na moja crna djela svojim crnilom.
Zbog tebe ja plaćem i gorko patim zbog tebe,
zbog tebe mi leži luda glava, sred prljave prašine.
Smiluj se na mene sada, ne mogu nigdje pronaći,
neki traćak tebe, da mi krvavo srce utješ.*

*O tebe se ja ogriješih, oprost mi grijehe;
bar ti, u svom djelovanju, ne budi poput mene!*

*Prolio sam tvoju krv, krv tvoga tijela,
no zbog tebe sada iskrvari moja duša cijela.*

*U pijanstvu ja poćinih to teško nedjelo,
mutno spletkarenje sudbe na to me navelo.*

*Ako si prije mene svijet ti napustio,
bez tebe, za mene sada, svijet je opustio.*

*Trenutak bez tebe ubija mi dušu i srce,
još jedan tren i s dušom mi je rastati se.
Moja duša je spremna da krvarinu plati
i potom da se s ovim svijetom rastavi.*

*No, smrt moja mi ne predstavlja teškoću,
već nepromišljenost kojom poćinih tu izdaju.
Ma kako da ja molim za oprost ovog grijeha,
ništa me ne može osloboditi od njega.*

*O, Gospodaru, da si mi prije život prekratio,
ja zgriješio ne bih i stoga ne bih patio.*

*Moja duša sada gori u teškom oćajanju,
svaki djelić moga bića ispašta u pokajanju.*

O, Gospodaru, koliko će stanje ovo potrajati?

O, Pravedni, stanje ovo je gore i od smrti!

Ja bih ti sada rado dao dušu svoju;

za životom ovim izgubio sam volju!"

*Kad izgovori ove riječi, sultan iscrpljen pade,
utihnu u mucu svojoj, snage mu nestade.*

*No pomoć je bila blizu, sve je ministar čuo,
pokajanje njegovo ga je do srži dirnulo.*

*On odmah ode do mjesta gdje krio je sina,
odjenu ga svečano i povede do sultana.*

*Mladić bijaše kò mjesecina kad se oblaci razgrnu,
obučen sav u bijelo, on se nakloni sultanu.*

*Plakao je kao kišni oblaci u proljeće
od zanosa, od boli, tuge i sreće.*

*Kad bunovni sultan voljenog mladića ugleda,
nema riječi kojima bi se njegova sreća opisala.*

*Spoznao je stanje koje nadilazi riječi;
moć nam nije dana taj biser steći.*

*Odvojenosti nestade, sultan je svoje odgorio,
iza zastora svih tajni s voljenim se spojio.*

*Niko od nepečenih ih slijediti mogao nije,
niti razumjeti tajne, koje ta ljubav krije.*

*Najzad sami, beskraj tajni razmijeniše,
čuli su bez ušiju, bez očiju sve vidješe.*

*O ovome dalje govora nema, sad je dosta!
ko tajnu ovu objelodani, bez života osta.*

*Nevareni ne smiju o tajnoj istini zboriti;
onaj koji tajnu spozna lahko će to shvatiti.*

*Ni oni mudri, prije nas, o tom nisu govorili,
šutjeli su, i stoga, i ja moram šutjeti.*

Ovdje govor može naći samo jedan biser istine;

*kad se na željeni cilj stigne, ne osta ništa sem tišine.
I najveći govornik bi se ovdje olahko izgubio;
zaboravio bi zanat svoj, u tišinu se zaljubio.*

*Sav put opisah, na djela treba prijeći;
nek sad vjetar nosi riječi, nemam više ništa reći...*

ZAKLJUČNI GOVOR ŠEJHA ATTARA

O ATTARE, prosuo si po dunjaluku sadržaj krčaga ispunjenog mošusom tajni. Horizonti ovoga svijeta puni su tvoga mirisa i ašici su uznemireni zbog tebe. Tvoji stihovi su tvoj pečat i poznati su kao Mantiku-t-Tair i Mekamatu-t-tuyur. Ovi skupovi, govori i razgovori ptica su nivoi na putu čuđenja, ili, moglo bi se reći, oni su Divan Opijenosti. Uđi u ovaj Divan sa ljubavlju. Kada Bulbul tvoga aška galopira i ti žudiš za nečim, djeluj u skladu sa tom žudnjom. Ljubav je lijek svim bolestima, ona je lijek za dušu u oba svijeta.

O ti, koji si krenuo putem duhovnog odrastanja (unutarnjeg razvoja) nemoj čitati moju knjigu samo kao djelo poezije, ili djelo magije, već je čitaj sa razumijevanjem, a da bi ti to uspjelo, ti moraš osjećati žeđ za istinom i biti nezadovoljan sa sobom i sa ovim svijetom.

Onaj koji nije osjetio miris moje risale nije ni pronašao put ašika. No, onaj koji je pažljivo bude čitao, osjetiće u sebi žudnju za istinom, i postaće vrijedan ulaska u Put o kojem govorim: ljudi spoljašnjeg svijeta (dunjalučari), osjećat će se poput davljenika u mojoj risali; dok će ljudi unutrašnjeg svijeta (duhovni tragači) razumjeti njene tajne. Moja knjiga je znamen svoga vremena. Ona je istovremeno dar za izuzetne i bereket za ostale ljude. Ako čovjek, koji je hladan poput leda, pročita ovu knjigu, on

će izletjeti, kao oparen, iza zastora koji skriva tajne od njega. Specifičnost ove risale je u tome što će ona dati plodove, prema načinu na koji se bude čitala. Ako budete često razmišljali o njenom sadržaju, svaki put ćete se okoristiti više i više. Veo ove žene, u haremu, biće postepeno za vas otkriven na mekamu časti i bereketa. Prosuo sam bisere iz okeana razmišljanja i sada sam slobodan, a ova moja knjiga je dokaz za to.

Ipak, ako budem sebe suviše hvalio, to vam se neće svidjeti, mada će oni nepristrasni uvidjeti moju zaslugu, jer svjetlost mog punog mjeseca nije skrivena. Ako ja i budem zaboravljen kao čovjek, ipak neću biti zaboravljen sve do Sudnjeg dana zbog bisera poezije koje sam prosuo po glavama ljudi. Kupole nebesa će se raspasti prije nego što će ove poeme nestati.

Čitaoče, ako te snađe kakvo dobro, ako budeš doživio neka otkrovenja čitajući pažljivo ovo djelo, onda se sjeti i mene u svojim dovama. Ruže iz ružičnjaka sam tu i tamo razbacao. Nemojte me zaboraviti. O, ahbabi moji! Svaki šejh otkrije učenje na svoj specifičan način, a onda nestane. Kao i oni prije mene, otkrio sam pticu svoje duše onima koji su uspavani. Vjerovatno i taj san, kojim je ispunjeno vaše postojanje, uskratio vam je susret sa ovom risalom, ali sada kada ste se s njome susreli, vaša duša će biti probuđena tajnom koju ona otkriva. A sada, moj je mozak nadimljen poput mušepka u kome se nalazi moja lampa. I ja kažem sebi: "O, ti, koji previše pričaš, bolje bi ti bilo da, umjesto toga, razbijaš svoju glavu u potrazi za tajnama. Kakva je korist ovog pripovijedanja ljudima koji boluju od egoizma i samoljublja? Šta se može roditi iz srca koje boluje od sujete i ponosa?"

Ako želiš da okean tvoje duše ostane u stanju stalnog zikrullaha (slavljenja Allaha), ti moraš umrijeti za ono što si bio i potom moraš ušutjeti. ❀

RJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI

A

- ahbab** – prijatelj, blizak drug
ahmak – neznalica, glupan, tikvan
alim – učenjak, upućeni u (vjerske) znanosti
akibeti – dostojno, ispravno, kako treba
arif – gnostik, prosvijetljeni, onaj koji je zadobio spoznaju
ašk – ljubav, ljubavni zanos, privrženost Uzvišenom Allahu
ašik – zaljubljenik, Božanskom ljubavlju opijeni
avam – svjetina, raja, puk
azab – kazna, patnja, muka

B

- bereket, beričet** – blagodat, blagostanje

D

- ders** – lekcija, predavanje, propovijed
derviš – onaj koji je svoje poslove prepustio Allahu dž.š., onaj koji bdije pred vratima Uzvišenog Allaha, skroman i pobožan

čovjek koji žudi za spoznajom Istine, pripadnik jednog od derviških redova, sufija, mistik.

din – vjera, religija

dirhem – dinar

dost (dust) – buk. prijatelj; fig. Uzvišeni Allah, Stvoritelj

dova – molitva, zazivanje Uzvišenog

dunjalučar – materijalist, onaj koji žudi za dobrima ovoga svijeta

DŽ

džan – duša

džahil – neznalica, agnostik, analfabet

džezba – ushićenje, ekstaza

Đ

đaur – nevjernik, nemusliman

E

efendija – gospodin, uglednik

emir – predvodnik, vođa

em(e)r – naredba, nalog, dekret

evlija – Allahov prijatelj, bogougodnik, dobri

evnuh – čuvar carskog harema, oličenje narušene muškosti

eze – praiskon

F

fajda – korist, dobit

fakir(luk) – siromah, ubog, neimaština, jednostavnost, skrušenost

G

gaflet – nehajnost, nemar
gazija – vojnik, borac, junak

H

hadždž – hodočašće Ka'be u gradu Mekki
Hakk – Istiniti, jedno od imena Uzvišenog Allaha
halal olsun – neka je prosto
halvet – samoća, osama
haram – (vjerski) zabranjeno, nedopustivo djelo
Hidr – vječno živi, onaj koji se napio s Vrela života (*ab-e hajata*)
 pa zadobio vječni život.
hrka – gruba ruta derviša

I

ibadet – bogoslužje, obred
Iblis – šejtan, đavo
iman – vjerovanje, uvjerenje
inšallah – ako Bog da

J

jehudija – jevrej, židov

K

kadija – sudac
Kevser – ime jedne od rajskih rijeka
kibur – nadmenost, uobraženost, samoljubljujnost, bahatost
kutarisati – osloboditi, spasiti

kuvvet – moć, snaga

M

Mašuk – Voljeni, Ljubljani
mekam – stanište, postaja, razina, nivo na duhovnom putovanju
mumin – vjernik, pravovjerni
munafik – licemjer
muršid – učitelj, duhovni predvodnik, uputitelj
murid – učenik, onaj koji žudi za znanjem, sljedbenik sufijskog
 reda
mušrik – onaj koji čini širk, idolopoklonik

N

nafaka – opskrba
naj – frula, sviralo od spaljene trstike
nefs – niski ljudski prohtjevi, porivi, jat
nur – svjetlost, blještavilo

P

padišah – car, kralj, monarh
pejgamber – poslanik, izaslanik, vijesnik, glasnik

R

Rabb – Gospodar, Uzvišeni Bog
Rahman – Milostivi, ime Uzvišenog
rahmet – milost, milosrđe, Božija milost
ruh – duša, duh

S

sabur(iti) – strpljivost, strpiti se

saf – red, linija

salik – putnik duhovnog puta

sohbet – razgovor, prisnost, prijateljstvo

sufija – derviš, insan smirenog i čistog nefsa

suret – slika, obris, oblik

Š

šeher – grad, naselje

šejh – duhovni učitelj, vodič sufijskog reda, pročelnik tekije

širk – idolopoklonstvo, teški grijeh, smatrati nekoga Bogu sličnim

T

tarikāt – idejni sistem načina života zasnovan na Šeriatu, kako ga je shvatio i primjenjivao neki vjerski velikan (pir), islamsko duhovno bratstvo, red, put

tekija – tarikatska ustanova, duhovno odgajalište, sastajalište derviša

tespih – slavljenje i veličanje Uzvišenog Allaha., brojanica sa trideset i tri ili devedeset i devet bobaka koja se koristi u muslimanskoj molitvi

Z

zijaretiti – posjetiti, obilaziti

zīkr, zīkrullah – sjećanje i spominjanje Uzvišenog Allaha

zunnar – konop koji kršćanski svećenici opasavaju oko struka